ПРОЕКТ

ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ВАРНА 2021-2027 г.

Съдържание

ВЪВЕДЕНИЕ ... 11

ЧАСТ I. ТЕРИТОРИАЛЕН ОБХВАТ И АНАЛИЗ НА ИКОНОМИЧЕСКОТО, СОЦИАЛНОТО И ЕКОЛОГИЧНОТО СЪСТОЯНИЕ, НУЖДИТЕ И ПОТЕНЦИАЛИТЕ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ВАРНА ... 21

Раздел I. Цели, методи и подходи ... 21

Раздел II. Обща характеристика/профил на община Варна ... 22

Раздел III. Състояние на местната икономика – условия и предпоставки за развитие на интелигентна среда за иновативна Община Варна ... 27

3.1. Основни показатели за икономическото развитие на общината ... 27

3.2. Основни икономически показатели по сектори на територията на общината ... 29

3.3. Конкурентоспособност и иновационен потенциал ... 57

3.4. Общински дружества ... 65

3.5. Концесии ... 70

3.6. Индустриални/бизнес зони и паркове ... 71

Раздел IV. Развитие на социалната сфера и човешките ресурси – условия и предпоставки за развитие на справедлива Община Варна ... 80

4.1. Демографски аспекти – брой, структура и разпределение на населението, прираст, пазар на труда ... 80

4.2. Състояние на здравните услуги ... 98

4.3. Състояние на образователните услуги ... 110

4.4. Състояние на социалните услуги ... 140

4.5. Състояние на дейностите и услугите в областта на културата ... 160

4.6. Състояние на дейностите и услугите в областта на спорта ... 172

Раздел V. Инфраструктурно развитие, свързаност и достъпност на територията - условия и предпоставки за развитие на свързана Община Варна ... 190

5.1. Транспортни направления и свързаност ... 190

5.2. Състояние на устойчивата градска мобилност ... 213

5.3. Състояние на водоснабдителната и канализационната мрежи и системи ... 259

5.4. Състояние на енергийна мрежа ... 274

5.5. Състояние на телекомуникационна мрежа ... 293

5.6. Състояние на съобщителната мрежа ... 297

Раздел VI. Екологично състояние и рискове – условия и предпоставки за развитие на зелена Община Варна ... 299

6.1. Природни условия и ресурси ... 300

6.2. Анализ по компоненти на състоянието на околната среда ... 305

6.3. Анализ по фактори на въздействие ... 320

6.4. Защитени територии и биоразнообразие - Национална екологична мрежа ... 329

6.5. Влияние на глобални климатични промени, природни бедствия и рискови територии 337

Раздел VII. Анализ на административния капацитет на общинската администрация за реализация на ПИРО 348

Раздел VIII. Културно-историческо наследство и състояние на градския исторически пейзаж – условия и предпоставки за развитие на Община Варна 361

Раздел IX. Анализ на състоянието на селищната мрежа и жилищния сектор 384

9.1. Селищна мрежа, устройство и изграденост 384

9.2. Жилищен сектор 397

Раздел X. Анализ на връзката на общината със съседните територии извън административните й граници 404

Раздел XI. Влияние на големи инфраструктурни проекти с регионално и национално значение 407

Раздел XII. Трансгранично и международно сътрудничество 419

Раздел XIII. SWOT-анализ 430

Раздел XIV. Взаимовръзки на анализа с резултатите от проведения хоризонтален социално-икономически анализ на районите на национално ниво, изготвен от „Национален център за териториално развитие“ ЕАД 450

СПИСЪК НА ИЗПОЛЗВАНИТЕ СЪКРАЩЕНИЯ

АИК	Адаптацията към изменението на климата
АУЕР	Агенция за устойчиво енергийно развитие
БАН	Българска академия на науките
БВП	Брутен вътрешен продукт
БДС	Брутна добавена стойност
БФП	Безвъзмездна финансова помощ
ВЕИ	Възобновяем енергийни източници
ДВ	Държавен вестник
ДМА	Дълготрайни материални активи
ДМА-ЕП	Дълготрайни материални активи с екологично предназначение
ДМСГД	Дом за медико-социални грижи за деца
ЕС	Европейски съюз
ЕСИФ	Европейски структурни и инвестиционни фондове
ЗБР	Закона за биологичното разнообразие
ЗЕЕ	Закона за енергийна ефективност
ЗЗ	Защитени зони
ЗООРПСМ	Закон за опазване на обществения ред при провеждането на спортни мероприятия
ЗООС	Закон за опазване на околната среда
ЗРР	Закон за регионалното развитие
ЗСП	Закон за социално подпомагане
ИАОС	Изпълнителната агенция по околната среда
ИГТ	Интегриран градски транспорт
ИКТ	Информационни и комуникационни технологии
ИМТ	Интермодален терминал
ИПГВР	Интегриран план за градско възстановяване и развитие
ИТСР	Интегрирана териториална стратегия за развитие
ИТС	Интелигентни транспортни системи
ИУЕЕО	излязло от употреба електрическо и електронно оборудване
КАВ	Качество на атмосферния въздух
КИА	Коефициент на икономическа активност
КИН	Културно историческо наследство
МБАЛ	Многопрофилна болница за активно лечение
МЗ	Министерство на здравеопазването
ММС	Министерство на младежта и спорта
МОН	Министерство на образованието и науката
МПС	Моторно превозно средство
МСП	Малки и средни предприятия
НДЕФ	Национален доверителен Екофонд
НИНКН	Националния институт за недвижимо културно наследство
НИРД	Научноизследователска и развойна дейност
НКЖИ	Национална компания „Железопътна инфраструктура“
НКПР	Националната концепция за пространствено развитие
НПЕЕМФЖС	Национална програма за енергийна ефективност на многофамилни жилищни сгради
НПО	Неправителствени организации
НСИ	Национален статистически институт
НУБА	Негодни за употреба батерии и акумулатори
ОВОС	Оценка на въздействието върху околната среда
ООН	Организация на обединените нации
ОП	Общинско предприятие
ОПЛ	Общо практикуващ лекар
ОПРР	Оперативна програма „Региони в развитие“ 2014-2020

ОПРЧР	Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“ 2014-2020 г.
ОПР	Общински план за развитие
ОУП	Общ устройствен план
ПИРО	План за интегрирано развитие на община
ПП	Правилник за прилагане
ППС	Пътни превозни средства
ПРР	Програма за развитие на регионите
ПСОВ	Пречиствателна станция за отпадъчни води
ПСПВ	Пречиствателна станция за питейни води
ПТП	Пътно – транспортно произшествие
ПУГМ	План за управление на градската мобилност
ПУДООС	Предприятие за управление на дейностите по опазване на околната среда
ПУП	Подробен устройствен план
ПУРБ	План за управление на речните басейни
ПУРН	План за управление риска от наводнения
ПЧИ	Преки чуждестранни инвестиции
РИМ	Регионален исторически музей
РИОСВ	Регионални инспекции по околната среда и водите
РПМ	Републиканската пътна мрежа
РПУО	Регионална програма за управление на отпадъците
РСУО	Регионално сдружение за управление на отпадъците
СИР	Североизточен регион
СОЗ	Санитарно-охранителните зони
СЦР	Северен централен район
ТЕЦ	Топлоелектрическа централа
ФПЧ	Финни прахови частици
ЦНСТ	Център за настаняване от семеен тип
ЦОП	Център за обществена подкрепа
ЦСМП	Център за спешна медицинска помощ

СПИСЪК НА СХЕМИТЕ В ТЕКСТА

Схема 5.1.1.	Схема на TEN-T пътна мрежа в България
Схема 5.1.2.	Транспортна достъпност на СИР
Схема 5.1.3.	Гъстота на общинската пътна мрежа на отделните общини, съставна част на областите, включени в СИР (км/кв.км)
Схема 5.2.1.	Карта на района на покритие на Градски транспорт ЕАД - Автобусен транспорт
Схема 5.2.2.	График на обслужваните линии
Схема 5.2.3.	Карта на района на покритие на „Градски транспорт“ ЕАД за тролейбусен транспорт
Схема 5.2.4.	Система от велосипедни трасета в град Варна
Схема 5.2.5.	Обхват на „синя зона“ в град Варна
Схема 5.2.6.	Трасета за скоростно придвижване с масов обществен транспорт
Схема 5.3.1.	Водоизточници за водоснабдяване на гр. Варна
Схема 5.3.2.	Схема на главните водопроводи и помпени станции на територията на гр. Варна
Схема 5.3.3.	Схема на основните канализационни колектори с означени точки на мониторинг на територията на гр. Варна
Схема 5.4.1.	Карта на електропреносната система на Република България
Схема 5.4.2.	Електроснабдяване на Община Варна
Схема 5.4.3.	Карта на мрежата на Овергаз Мрежи на територията на Община Варна
Схема 5.5.1.	Трасета на основните оптични кабелни системи в Черно море
Схема 5.5.2.	Телекомуникационна мрежа на община Варна
Схема 6.4.1.	Защитени зони попадащи на територията на община Варна

Схема 6.5.1. Свлачища на територията на община Варна
Схема 8.1.1. Оценка на културното напластяване в Североизточен район
Схема 9.1.1. Йерархична структура на градовете – центрове в Североизточен регион
Схема 9.1.2. Полюси и оси на урбанистично развитие
Схема 9.1.3. Агломерационни образувания в СИР
Схема 10.1.1. Възможност за сдружаване по тематичен признак на Община Варна със съседни общини

СПИСЪК НА ТАБЛИЦИТЕ В ТЕКСТА

Таблица 3.1.1. Брутен вътрешен продукт и брутна добавена стойност в област Варна
Таблица 3.1.2. Добавена стойност на нефинансовите предприятия в община Варна
Таблица 3.2.1. Структура и динамиката на основни отрасли на икономиката на община Варна според добавената стойност по факторни разходи на нефинансовите предприятия, 2014-2019 г.
Таблица 3.2.2. Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи от предприятията в община Варна по икономически дейности (А10)
Таблица 3.2.3. Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи от предприятията в община Варна по функции
Таблица 3.2.4. Основни показатели за износа на нефинансовите предприятия в община Варна и на национално ниво
Таблица 3.2.5. Обработваема земя и земеделски земи в землищата на община Варна
Таблица 3.2.6. Регистрирани земеделски стопани по Наредба № 3/1999 г. на територията на община Варна
Таблица 3.2.7. Заявени площи с основни култури на територията на община Варна
Таблица 3.2.8. Селскостопански животни на територията на община Варна
Таблица 3.2.9. Показатели на нефинансовите предприятия от преработващата промишленост в община Варна
Таблица 3.3.1. Разпределение на наетите по трудово и служебно правоотношение според размера на предприятието в община Варна и България
Таблица 3.3.2. Брой микро и малки предприятия в община Варна
Таблица 3.3.3. Брой средни предприятия в община Варна
Таблица 3.3.4. Брой големи предприятия в община Варна
Таблица 3.3.5. Размер на преките чуждестранни инвестиции към края на годината в община Варна по икономически дейности (А10), 2014-2019 г., млн. евро
Таблица 3.3.6. Разходи за НИРД в община Варна и България, 2014-2019 г.
Таблица 3.4.1. Бюджет на общински предприятия на Община Варна
Таблица 3.4.2. Бюджет на общинските публични предприятия на Община Варна
Таблица 3.4.3. Трансфери и субсидии към общински дружества
Таблица 3.5.1. Приходи от концесии и наем плажове (2016-2020 г., лева)
Таблица 4.1.1. Коефициент на раждаемост, смъртност и естествен прираст на населението н Община Варна
Таблица 4.1.2. Съотношение на населението по пол на община Варна към област Варна (в %)
Таблица 4.1.3. Коефициент на раждаемост, смъртност и естествен прираст
Таблица 4.1.4. Прогноза за механичен прираст на населението на община Варна (2021-2030)
Таблица 4.2.1. Инвестиции от Община Варна в лечебни заведения за болнична медицинска помощ за периода 2015-2019г.
Таблица 4.2.2. Инвестиции от Община Варна в лечебни заведения за извънболнична помощ за периода 2015-2019г.
Таблица 4.2.3. Изпълнени повиквания и обслужени лица при изпълнение на повиквания от ЦСПМ Варна по причина на повикването, 2019г.
Таблица 4.2.4. Лекари по специалности в лечебните и здрави заведения към 2019г., Варна
Таблица 4.2.5. Медицински специалисти по „Здравни грижи“ в лечебните и здравните заведения към 2019г., Варна
Таблица 4.2.6. Оценка на физическото състояние на общинските детски ясли

Таблица 4.3.1. Детски градини в община Варна
Таблица 4.3.2. Оценка на състоянието на инфраструктура на детските градини, Община Варна
Таблица 4.3.3. Училища, паралелки, учители, учащи и завършили общообразователни училища - начално и основно образование в община Варна
Таблица 4.3.4. Училища, паралелки, учители, учащи и завършили общообразователни и специални училища - средно образование в община Варна
Таблица 4.3.5. Оценка на физическото състояние на общинските начални, основни и средни училища
Таблица 4.3.6. Оценка на физическото състояние на общинските профилираните гимназии
Таблица 4.3.7. Оценка на физическото състояние на общински центрове за подкрепа на личностното развитие
Таблица 4.4.1. Социални услуги в периода 2014–2020 г.
Таблица 4.4.2. Проекти в социалната сфера 2014-2020 г.
Таблица 4.4.3. Социални услуги за деца и младежи
Таблица 4.4.4. Вид, целева група, капацитет, финансиране на социални услуги за възрастни хора и хора с увреждания
Таблица 4.4.5. Видове персонал на социални услуги община Варна
Таблица 4.4.6. Реализирани и в процес на реализация проекти с държавно финансиране и по оперативни програми 2014-2020
Таблица 4.6.1. Разпределение на спортните обекти по райони на община Варна
Таблица 5.1.1. Републиканска пътна мрежа според класа на пътя
Таблица 5.1.2. Дължина на железопътните линии в област Варна към 31.12.2019г.
Таблица 5.1.3. Дължина и структура на РПМ, общо за страната и за СИР към 31.12. 2019 г.
Таблица 5.1.4. Относителен дял на пътищата в добро състояние по области в СИР (%)
Таблица 5.1.5. Комплексна оценка на изградеността, структурата и състоянието на пътната мрежа по области в района към 31.12.2019 г.
Таблица 5.2.1. Общински паркинги в гр. Варна
Таблица 5.2.2. Разпределение по „Вид на ПТП“ е следното, съответно за 2014 и 2020 г.:
Таблица 5.3.1 Водоизточници на територията на Община Варна
Таблица 5.3.2. Тип и дължина на канализационна мрежа
Таблица 5.3.3. ПСОВ, обслужващи територията на община Варна
Таблица 5.3.4. Средногодишни стойности за 2020 г. на показателите за качество на отпадъчните води от ПСОВ
Таблица 5.3.5. Сравнение на дела на населението, свързано с обществено водоснабдяване
Таблица 5.3.6. Обобщен сравнителен анализ на водоснабдяването в община Варна
Таблица 5.3.7. Сравнение на дела на населението, свързано към канализационната мрежа
Таблица 5.3.8. Анализ на канализацията и пречистването на отпадъчни води в община Варна
Таблица 5.3.9. Обобщение на анкета за качеството на предоставяните ВиК услуги
Таблица 5.3.10. Анализ на управлението на ВиК услуги и удовлетвореността на потребителите в община Варна
Таблица 5.3.11. Планиране на развитието на ВиК услуги в Община Варна
Таблица 5.3.12. Съответствие на стратегически и планови документи за периода до и след 2027 г.
Таблица 5.4.1. Подстанции за трансформиране на напрежението в Община Варна
Таблица 5.4.3. Справка за брой присъединени клиенти на електроразпределителното предприятие
Таблица 5.4.4. Справка за годишното потребление на електрическа енергия в община Варна за период 2014-2020г. (в MWh)
Таблица 5.4.5. Монтирани светодиодни осветители по години
Таблица 5.4.6. Произведена топлинна енергия (2014-2020)
Таблица 5.4.7. Произведена електрическа енергия (2014-2020)
Таблица 5.4.8. Инвестиции и спестени средства и енергия
Таблица 5.4.9. Разходи за електроенергия на Община Варна за периода 2014-2020 г.
Таблица 5.4.10. Очаквани спестявания от изпълнение на проект №BG16RFOP001-1.002-0007
Таблица 5.4.11. Отопление на жилищата по видове източник

Таблица 5.4.12. Състояние на обследвания сграден фонд
Таблица 5.4.13. Инвестиции и очаквани спестявания в обследвани сгради
Таблица 5.4.14. Справка за издадени удостоверения за енергийни спестявания на община Варна
Таблица 5.4.15. Производство на електроенергия от възобновяем източник
Таблица 5.4.16. Обхват на мерки за енергийна ефективност и ВЕИ и трудности
Таблица 6.3.1. Изградени инсталация на регионалното депо, с. Въглен
Таблица 6.3.2. Инсталация за МБТ, с. Езерово
Таблица 6.3.3. Инсталации за третиране на болнични отпадъци гр. Варна
Таблица 6.4.1. Защитени територии на територията на община Варна
Таблица 6.4.2. Защитени зони за опазване на природните местообитания на територията на община Варна
Таблица 6.5.1. Площ на заливане за област Варна
Таблица 6.5.2. Определени райони със значителен потенциален риск от наводнения за територията на община Варна
Таблица 6.5.3. Складове за съхраняване на негодни за употреба пестициди на територията на община Варна
Таблица 6.5.4. Идентифицирани основни проблем на околната среда
Таблица 9.1.1. Населени места в община Варна по степен на урбанизация
Таблица 9.1.2. Сравнение между икономическите образувания и агломерационните ареали
Таблица 11.1.1. План за държавни концесии на територията на община Варна

СПИСЪК НА ФИГУРИТЕ В ТЕКСТА

Фигура 1.1.1. Място на ПИРО в Системата от стратегически документи в областта на регионалното развитие
Фигура 3.1.1. Брутен вътрешен продукт на човек от населението в област Варна (лв.)
Фигура 3.1.2. Нетни приходи от продажби и произведена продукция на нефинансовите предприятия в община Варна (млн. лв.)
Фигура 3.2.1. Структура на икономиката на община Варна и България според добавената стойност по факторни разходи на нефинансовите предприятия, 2019 г.
Фигура 3.2.2. Наети лица в преработващата промишленост в община Варна (2019 г.)
Фигура 3.2.3. Брой наети лица в третичния обслужващ сектор в община Варна (2019 г.)
Фигура 3.7.1. Брутен вътрешен продукт (БВП) на областите в Североизточен и Северен централен район (2019 г., лева)
Фигура 4.1.1. Развитие на броя на населението
Фигура 4.1.2. Разпределение на населението по пол
Фигура 4.1.3. Естествен прираст на населението
Фигура 4.1.4. Механично движение на населението
Фигура 4.1.5. Механичен прираст на населението
Фигура 4.1.6. Заети и безработни лица
Фигура 4.1.7. Безработица в община Варна (в %)
Фигура 4.1.8. Коефициент на икономическа активност
Фигура 4.1.9. Демографско развитие на населението на област Варна
Фигура 4.1.10. Съотношение на механичния прираст на населението на община Варна към област Варна
Фигура 4.1.11. Съотношение на механичния прираст на населението на община Варна към област Варна
Фигура 4.1.12. Безработица в проценти община Варна към област Варна и България
Фигура 4.1.13. Коефициент на икономическа активност община Варна към област Варна и България
Фигура 4.1.14. Демографско развитие на населението на СИР и общините-областни центрове
Фигура 4.1.15. Демографско развитие на община Варна спрямо общините-областни центрове от СЦР
Фигура 4.1.16. Естествен прираст на населението за общините-областни центрове в СИР
Фигура 4.1.17. Естествен прираст на населението за общините-областни центрове в СЦР

Фигура 4.1.18. Съотношение на механичния прираст на населението на община Варна към СЦР и СИР
Фигура 4.1.19. Безработица в проценти община Варна към СИР и СЦР
Фигура 4.1.20. Коефициент на икономическа активност община Варна към СИР и СЦР
Фигура 4.1.21. Развитие на броя на населението Прогноза (2021-2030)
Фигура 4.1.22. Естествен прираст на населението Прогноза (2021-2030
Фигура 4.1.23. Съотношение на механичния прираст на населението на община Варна - Прогноза (2021-2030)
Фигура 4.1.24. Безработица в проценти - Прогноза (2021-2030)
Фигура 4.1.25. Коефициент на икономическа активност - Прогноза (2021-2030)
Фигура 4.2.1. Видове лечебни заведения за извънболнична медицинска помощ в община Варна (%)
Фигура 4.2.2. Видове лечебни заведения за дентална извънболнична медицинска помощ в община Варна (%)
Фигура 4.2.3. Обслужени лица с травми при изпълнение на повиквания от ЦСМП – Варна през 2019г.
Фигура 4.2.4. Обслужени лица по заболявания при изпълнение на повиквания от ЦСМП – Варна през 2019г.
Фигура 4.2.5. Дял на здравноосигурените лица, Варна (%)
Фигура 4.2.6. Население на един общопрактикуващ лекар в област Варна.
Фигура 4.2.7. Тенденция на обезпечаване с медицински сестри, Варна
Фигура 4.2.8. Обезпеченост с детски ясли/яслени групи в община Варна
Фигура.4.3.1. Относителен дял на населението на възраст между 25 и 64 навършени години по вид образование на област Варна (%)
Фигура 4.3.2. Обезпеченост с детски градини в община Варна
Фигура 4.3.3. Завършили в професионални, общообразователни и специални училища в периода 2014 – 2020г., община Варна
Фигура 4.3.4. Учащи I -VIII клас, напуснали образователната система в община Варна през периода 2014 – 2019г.
Фигура 4.3.5. Преподаватели по видове учебни институции в община Варна
Фигура 4.3.6. Обезпеченост с основни и средни училища в община Варна
Фигура 4.3.7. Групи на децата и учениците, нуждаещи се от допълнителна подкрепа
Фигура 4.4.1. Финансиране на социалните услуги в община Варна 2014–2020 г.
Фигура 4.4.2. Брой ползватели на социални услуги в Община Варна
Фигура 4.4.3. Съотношение между предоставяните социални услуги в Община Варна и външните доставчици
Фигура 4.5.1. Посещения в музеите на РИМ за периода 2015-2020г.
Фигура 4.6.1. Спортни клубове, финансово подпомогнати от Община Варна за периода 2016-2020г. (брой)
Фигура 4.6.2. Финансиране на програма „Спорт“ на Община Варна
Фигура 5.1.1. Разпределение на пътищата в община Варна по класове
Фигура 5.1.2. Относителен дял на автомагистрали и първокласни пътища по области - %
Фигура 5.2.1. Разпределение на уличната мрежа по клас
Фигура 5.2.2. Брой издадени разрешения за таксиметров превоз от Община Варна
Фигура 5.2.3. Настъпили ПТП в Община Варна
Фигура 5.2.4. ПТП по области
Фигура 5.2.5. ПТП на национално, регионално и областно ниво – Варна
Фигура 5.2.6. Тенденции на ПТП (загинали) (2014-2019г.)
Фигура 5.2.7. Тенденции на ПТП (ранени) (2014-2019г.)
Фигура 5.3.1. Консумирана вода, м3/г.
Фигура 5.3.2. Материал на водоснабдителни тръби, % от общата дължина
Фигура 5.3.3. Брой аварии във водоснабдителната мрежа
Фигура 5.3.4. Търговски загуби, м3/г
Фигура 5.3.5. Реални загуби, м3/г
Фигура 5.3.6. Брой аварии по канализационна мрежа по години

Фигура 5.4.1. Инвестиции в електроразпределителната мрежа за периода 2014-2020 г.
Фигура 5.4.2. Потребление на енергия по сектори и видове за периода 2017-2019 година
Фигура 5.4.3. Потреблението на енергия по видове горива за 2019г. (%)
Фигура 5.4.4. Разпределение на енергията по видове сгради за 2019г. (%)
Фигура 6.1.1. Роза на вятъра за 2017 г. по данни на НИМХ при БАН
Фигура 6.2.1. Контролирани показатели на територията на община Варна (μg/m3)
Фигура 6.2.2. Динамика на регистрираните в пунктовете за мониторинг на КАВ на територията на община Варна СГК на ФПЧ10 за периода 2017 – 2019 г.
Фигура 6.2.3. Относителен дял на видовете автомобили в община Варна.
Фигура 6.3.1. Количества образувани смесените битови отпадъци от домакинства на територията на Община Варна (в тон)
Фигура 6.3.2. Рециклирани строителни отпадъци от община Варна, 2019г.
Фигура 6.4.1. Дълготрайни материални активи с екологично предназначение в община Варна
Фигура 7.1.1. Съотношение между членовете на Работната група за ИПГВР
Фигура 7.1.2. Съотношение между членовете на Работната група за Инвестиционната програма по ОПРР
Фигура 8.1.1. Брой на обектите на недвижимото културно наследство в гр. Варна
Фигура 8.1.2. Категорията на сградите НКЦ в град Варна
Фигура 8.1.3. Разпределение на сградите НКЦ по форма на собственост
Фигура 8.1.4. Разпределение на сградите НКЦ по форма на собственост
Фигура 8.1.5. Пространствена структура на обектите на НКН в гр. Варна
Фигура 8.1.6. Техническо състояния на обектите на НКЦ в гр. Варна
Фигура 8.1.7. Функция на сградите НКЦ
Фигура 9.1.1. Баланс на територията по вид
Фигура 9.2.1. Концентрация на населението в област Варна
Фигура 9.2.2. Въведени в експлоатация новопостроени жилищни сгради общо в област Варна
Фигура 9.2.3. Въведени в експлоатация новопостроени жилищни сгради по конструкция в област Варна през периода
Фигура 9.2.4. Общ индекс на цените на жилищата в град Варна
Фигура 12.1.1. Международни партньори на Община Варна

ВЪВЕДЕНИЕ

Планът за интегрирано развитие на Община Варна за периода 2021-2027г. (ПИРО) е основният стратегически документ за управление на общината през следващите седем години. Той обвързва сравнителните предимства и потенциал за развитие на местно ниво с ясно дефинирана визия, цели и приоритети за развитие, свързани общо от стремежа към по-висок жизнен стандарт на хората в общината и устойчиво развитие на територията и връзките ѝ с други общини в съответствие с интегрираната териториална стратегия за развитие на региона за планиране от ниво 2. Пространственият обхват на ПИРО включва цялата територия на общината – град Варна, обособен в 5 градски района: „Одесос“, „Приморски“, „Младост“, „Владислав Варненчик“ и „Аспарухово“ и 5 села: Тополи, Каменар, Казашко, Звездица и Константиново.

ПИРО е основен документ от системата за стратегическо планиране на регионалното и пространствено развитие и служи за определяне на актуалните проблеми, нуждите и потенциалите за развитие на общините и населените места, които се отчитат при разработването на инвестиционни програми и финансови инструменти, включително съфинансирани от фондовете на Европейския съюз.

Нормативната необходимост от изготвяне на ПИРО на община Варна, произтича от Закона за регионалното развитие (ЗРР), който се явява пряка връзка между политиките на ЕС в областта на регионалното развитие и политиката за развитие на регионално ниво на Република България. Като основен елемент на ЗРР, Планът за интегрирано развитие се явява инструмент за определяне на визията, приоритетите, целите и мерките за развитие на територията на общината.

Съгласно чл.13, ал.2 ЗРР, ПИРО на община Варна осигурява пространствена, времева и фактическа координация и интеграция на различни политики и планови ресурси за постигане на дефинираните цели за трайно подобряване на икономическото, социалното и екологичното състояние на общинската територия.

Цели, място и роля на ПИРО в цялостната система от документи за стратегическо планиране на регионалното развитие

Съгласно ЗРР плановете за интегрирано развитие на община са част от системата от документи за стратегическо планиране на регионалното и пространственото развитие. Те са в йерархична съподчиненост на документите от по-горните нива – интегрирани териториални стратегии за развитие на регионите за планиране от ниво 2 и актуализираната Национална концепция за регионално и пространствено развитие.

Фигура 1.1.1. Място на ПИРО в Системата от стратегически документи в областта на регионалното развитие

Действащото законодателство изисква осигуряването на съгласуваност на ПИРО с основните стратегически документи на европейско, национално и областно ниво. Стратегическата рамка на ПИРО е фокусирана върху действащите към момента национални и регионални стратегически документи, които акумулират европейските политики.

Актуализация на Национална концепция за пространствено развитие за периода 2013-2025г., приета с Решение № 306 на Министерския съвет от 07 май 2020г.

Устройството и управлението на националната територия до 2025г. се регламентира от Национална концепция за регионално и пространствено развитие, която е актуализирана през 2019г. Концепцията съдържа средносрочни и дългосрочни насоки за устройственото планиране и опазването на териториалните ресурси. Тя осигурява и подходяща основа за териториална насоченост и израз на секторните политики и стратегии, като се подчертава, че желаният модел за умерен полицентризъм (поддържане на мрежа от равномерно разпръснати градове, които са предпоставка за по-балансирано развитие и съживяване на селските и периферните райони) все още е на дневен ред. Актуализираният документ има няколко много важни нови елемента: отразени са новите насоки в европейската кохезионна политика и политиката за пространствено развитие; стратегическата й част интегрира в още по-силна степен регионалното планиране с пространственото такова; и идентифицира конкретни територии със

специфични характеристики, потребности и потенциали.

Интегрирана териториална стратегия за развитие на Североизточен регион за планиране от ниво 2 за периода 2021 г. – 2027г. (проект)

Интегрираната териториална стратегия за развитие на Североизточен регион от ниво 2 е стратегически планов документ, определящ общата политическа, пространствена, икономическа и тематична рамка за интегрирано пространствено развитие на региона през новия програмен период 2021-2027. Тя е разработена в съответствие с Националната концепция за регионално и пространствено развитие за периода 2013-2025 г. (Актуализация 2019 г.), като отчита местния териториален потенциал и принципите за балансирано устойчиво развитие и отразяват съвременните тенденции в регионалната политика на Европейския съюз и на страната. Документът се използва за определяне на приоритетите и зоните за интервенции и за прилагане на интегрирани териториални инвестиции през новия програмен период 2021-2027 г.

Определени са основните приоритети на ИТСР на североизточен регион:

Приоритет 1. Повишаване динамичността на района в глобален мащаб

Приоритет 2. Постигане на равен достъп до качествено образование, здравеопазване и социални услуги. Социално включване

Приоритет 3. Териториално развитие и сближаване

Към разработване на ПИРО отношение имат и други действащи документи: стратегии, планове и програми, на национално, регионално, областно и общинско ниво. Влияние върху изпълнението ще окажат и разработваните нови оперативни програми и нормативни документи по секторни политики.

Законови норми, подход и принципи, на които се основава документа

Закон за регионалното развитие

Изготвянето на плановете за интегрирано развитие на общини (ПИРО) е регламентирано в Закона за регионалното развитие с неговата редакция от м. март 2020 година (изм. и доп. ДВ. бр.21 от 13 март 2020г.), както и правилника за неговото прилагане. В новия програмен период 2021-2027г. ПИРО обединяват в рамките на един стратегически документ елементите на

общинските планове за развитие (ОПР), които се разработваха за всички общини и интегрираните планове за градско възстановяване и развитие (ИПГВР) – разработвани за градските общини, в периода 2014-2020г. Съгласно ЗРР плановете за интегрирано развитие на община са част от системата от документи за стратегическо планиране на регионалното и пространственото развитие. Изготвят се с хоризонт от 7 години и очертават средносрочните цели и приоритети за устойчиво развитие на общината в съответствие с интегрираната териториална стратегия за развитие на региона за планиране от ниво 2 и общия устройствен план на общината (чл.13. ЗРР). Към момента на изготвяне на ПИРО, Община Варна има действащ Общ устройствен план, приет и е влязъл в сила от 2012 г. с прогнозен срок за действие до 2030г. и ПИРО е синхронизиран с него.

ПИРО се приема от общинския съвет по предложение на кмета на общината, според чл.13 от ЗРР.

Закон за туризма

Изменението на Закона за туризма (ДВ, бр.17 от 25 февруари 2020г.), регламентира в програмата за реализация на плановете за интегрирано развитие на общините да се включва самостоятелен раздел, който съдържа общинска програма за развитие на туризма (чл. 11. (1)). Тя следва да е в съответствие с приоритетите на областната стратегия за развитие на туризма и Националната стратегия за устойчиво развитие на туризма и стратегиите за развитие на отделните видове туризъм.

Към момента на изготвяне на ПИРО Варна, единственият приет документ е Актуализираната национална стратегия за устойчиво развитие на туризма в България 2014-2030г. Не е изготвена и приета както областната стратегия за развитие на туризма, така и стратегиите за развитие на отделните видове туризъм. Въпреки това в процес на съгласуване е разработена Програма за развитие на туризма в Община Варна 2021-2030. Затова в обхвата на ПИРО са включени мерки и проекти, които подкрепят развитието на туристическата дейност в общината, вкл. чрез партньорски проекти и интегрирани териториални инвестиции със съседните общини.

Други закони, имащи отношение към разработването и реализацията на ПИРО

При изготвянето на ПИРО са взети предвид и редица закони, които имат пряко влияние върху управлението на територията, вкл. нейното финансиране.

По-важните от тях са: Закон за административно-териториалното устройство на Република България; Закон за местното самоуправление и местната администрация; Закон за администрацията; Закон за общинската собственост; Закон за общинския дълг; Закон за общинските бюджети; Закон за публичните финанси; Закон за местните данъци и такси, както и секторно законодателство и подзаконови нормативни актове, от които произтичат конкретни права и задължения на общинска администрация.

Планът за интегрирано развитие на община Варна има връзка и е съобразен с редица действащи програмни и стратегически документи на България, например: План за управление речните басейни (ПУРБ 2016-2021 г.) на Черноморски район, съгласно РДВ 2000/60/ЕС, План за управление на риска от наводнения (ПУРН 2016-2021 г.), съгласно Директива 2007/60ЕС и Морската стратегия на Р. България (МС 2016-2021 г.) и програмите от мерки към тях и техните актуализации. Програмният период на ПИРО на община Варна за 2021-2027 г., съвпада с периода на актуализирането, изготвянето и прилагането на третите ПУРБ 2022 – 2027 г. и вторите ПУРН 2022-2027 г.

Подходи

При разработването на Плана за интегрирано развитие на Община Варна са приложени следните подходи:

Интегриран подход, който се е наложил като основен в политиката за регионално развитие и задължителен при изготвяне на стратегическите документи за регионално и пространствено планиране. Целта е в условията на свиващи се ресурси и ограничени финансови параметри да обедини различни политики, приоритети, проекти, финансови ресурси, източници за финансиране, участници и заинтересовани страни, за постигане на положителна синергия и добавена стойност от реализираните програми. Концентриран израз на подхода са определени приоритетни зони за въздействие на територията на общината, в които основно ще бъде съсредоточено изпълнението на мерките, предвидени в програмата за реализация на плана. Осигурено е съответствието с нормативните изисквания в областта на регионалното развитие, както и с определените национални и регионални цели и приоритети на развитието в България. Освен това, ПИРО е съобразен със

специфичните условия, ред и изисквания за прилагане на нормативните документи, свързани с местното самоуправление, териториалното устройство, опазването на околната среда, кадастъра и имотния регистър за територията на общината.

Подход, основан на местните характеристики и потенциал, приложен е при изготвянето на анализа на територията, отразявайки специфични й характеристики, за да се открояят конкурентните предимства на общината и за да се определят неизползваните потенциали. Той е обединяващ инструмент за решаване на съществуващи проблеми, идентифициране на нужди, подкрепа на потенциалите за развитие и на възможностите за кооперирane със съседни общини.

Подход „отдолу – нагоре“ е използван при разработване на ПИРО с цел изграждане на консенсусен модел с всички заинтересовани страни, повишаване на ангажираността и заинтересоваността на участниците в подготовката и прилагането на документа. Ефективното планиране и успешното устойчиво и интегрирано развитие се основават на отворен и прозрачен процес с включване на гражданите и заинтересованите страни в различните етапи. Прилагането на подхода „отдолу-нагоре“ във фазата на актуализиране на информацията и на публичните консултации позволява да се постигнат изискванията за информираност, публичност и прозрачност и да се идентифицират по-точно потребностите на местните общности, към които да се ориентират приоритетите и да се насочат публичните средства.

Принципи

Структурираност. ПИРО е съвкупност на смислово, функционално и хронологично свързани елементи. Интегрираният подход е приложен и по отношение на всяка част от структурата на документа. Всички компоненти[1], имат логическа последователност и взаимна обвързаност. Аналитичната част на документа е основа за формулиране на стратегическата му част, а дефинираните подходи и механизми за управление, наблюдение и оценка осигуряват практическото изпълнение и постигането на целите и приоритетите.

[1] Съгл. Методически указания за разработване и прилагане на Планове за интегрирано развитие на община (ПИРО) за периода 2021-2027 г. на Министерство на регионалното развитие и благоустройство (март 2020 г.),

Достоверност на данните. Като източници на официална статистическа информация са използвани основно данни от Национален статистически институт (НСИ), министерства, държавни и регионални агенции, държавни комисии, териториални и регионални служби на органите на изпълнителната власт, Община Варна и други официални източници. Източниците на данни са посочвани конкретно при тяхното използване в документа. Като обективен източник на данни за изготвената оценка и потенциалите за развитие е използвана обработената информация от целевите анкети със заинтересованите страни, теренни проучвания, получени идеи за проекти и от проведените публични събития.

Партньорство и осигуряване на информация и публичност. ЗРР определят принципа на партньорство, публичност и прозрачност като ръководен принцип при осъществяване на планирането, програмирането, финансирането, наблюдението и оценката. В процеса на разработване е осъществен ефективен комуникационен процес със заинтересованите страни за идентифициране на проблемите и потенциалите, формулирането на стратегическите предложения и определяне на мерки/проекти за включване в програмата за реализация. Разработен е комуникационен механизъм за осигуряване на информация, отчетност и прозрачност относно постигнатите резултати и използваните финансови ресурси по програмата за реализация.

Отговорностите на институциите и партньорите за разработването и приемането на ПИРО

Настоящият документ е разработен в партньорство с Общинска администрация – Варна, кметовете на райони и населени места в общината, заинтересовани страни и с участието на широката общественост. Процесът на разработване на ПИРО на Община Варна включва няколко етапа:

Предварителни проучвания. В този предварителен етап е направено детайлно проучване на всички съществуващи стратегически документи в Община Варна, както и е събрана и обработена необходимата статистическа информация за изготвяне на плана.

Провеждане на проучвания и консултации. В тази фаза са организирани консултации с

представители на общинска администрация, кметове на райони и населените места, академичната общност, бизнес, неправителствени организации и др. За проучване на мнението на заинтересованите страни в процеса на изготвяне на ПИРО са проведени анкетни проучвания за идентифицираните от тях проблеми, потенциал и възможности за развитие в периода 2021-2027г., както и определянето на визията и приоритетите за развитие на общината.

Изготвяне на ПИРО. В тази фаза е изготвен средносрочният стратегически документ на база на вече събраната и обработена информация, статистически данни, информация от общинската администрация и проведените проучвания сред заинтересованите страни.

При определяне на визия, цели и приоритети за развитие на Община Варна в периода 2021-2027г. са отразени местните потенциали за развитие и възможностите за решаване на конкретни проблеми, с цел постигане на балансирано и устойчиво развитие, на основата на извършените аналитични проучвания в предходните етапи. Определени са зона за прилагане на интегриран подход (Зона за въздействие) на базата на общи (идентични) характеристики на определена територия и/или общи проблеми или потенциали за развитие. Изготвена е Програма за реализация на основата на извършения анализ на социално-икономическото развитие на общината, проучените мнения сред заинтересованите страни, проведените публични консултации и проучените възможности за финансиране чрез фондове на ЕС. Очертани са основни приоритетни проекти и действия в периода 2021-2027г. Неделима част от изготвения документ са определените мерки за ограничаване изменението на климата и мерки за адаптиране към климатичните промени и за намаляване на риска от бедствия в община Варна. Изведени са индикаторите за наблюдение и оценка на ПИРО, съгл. Методическите указания на МРРБ, както и последващите действия по актуализация, наблюдение и оценка на плана.

Комуникационна стратегия. Основната цел е да гарантира прилагането на принципа на партньорство и да осигури прозрачност на процеса по изготвяне и реализация на Плана за интегрирано развитие на Община Варна. Чрез изпълнението на стратегията се осигурява гражданското участие на следните нива: информиране,

консултиране, вземане на съвместни решения и тяхното изпълнение, наблюдение и оценка на изпълнението.

Общи изисквания към подготовката, съгласуването и приемането на ПИРО

Кметът на общината организира изработването, съгласуването и актуализирането на ПИРО и осъществява координацията и контрола по процеса на неговото разработване и съгласуване.

Със заповед на кмета е сформирана работна група, която отговаря за изготвянето на ПИРО. Кметът носи отговорност за цялостната организация и действията по изготвянето на ПИРО. Осигурен е непрекъснат публичен достъп за информация и възможност за излагане на становища на всички етапи от разработването и реализацията на ПИРО.

ПИРО се обсъжда и съгласува със заинтересуваните органи и организации, с икономическите и социалните партньори, както и с физически лица и представители на юридически лица, имащи отношение към развитието на общината. Постъпилите предложения и препоръки се отразяват в проекта на ПИРО и по предложение на кмета Общинският съвет го приема и одобрява.

Одобреният План за интегрирано развитие на община се представя от кмета на общината пред съответния областен съвет за развитие в срок до три месеца от неговото приемане от съответния общински съвет. ПИРО и решението на общинския съвет за неговото приемане се публикуват на страницата на общината в интернет, както и на портала за обществени консултации на Министерски съвет.

Очакваните резултати от приемането на документа и използването му за целите на стратегическото регионално и пространствено планиране на общинско ниво

Очакваният резултат от ПИРО Варна е приет с консенсус средносрочен стратегически документ, съдържащ приложими, постижими и реалистични мерки, обвързани с реални източници на финансиране и с конкретни измерими резултати. Постигнати целите и приоритетите за развитие на общината. Стратегическият документ е ефективен инструмент за управление на общинските политики за развитие на

общината при активен обмен на идеи и консултации между заинтересованите страни, както по време на разработването, така и при реализацията му.

За удобство Планът за интегрирано развитие на община Варна за периода 2021-2027г. е представен в 2 (две) части, които са неразривно свързани.

ЧАСТ I. ТЕРИТОРИАЛЕН ОБХВАТ И АНАЛИЗ НА ИКОНОМИЧЕСКОТО, СОЦИАЛНОТО И ЕКОЛОГИЧНОТО СЪСТОЯНИЕ, НУЖДИТЕ И ПОТЕНЦИАЛИТЕ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ВАРНА

Раздел I. Цели, методи и подходи

Анализът на икономическото, социалното и екологичното състояние, на нуждите и потенциалите за развитие, е изготвен за цялата територия на община Варна. Подробно проучени са състоянието на местната икономика; развитието на социалната сфера и човешките ресурси – демографски аспекти, здравеопазване, образование, социални услуги, култура, спорт; инфраструктурното развитие, свързаността и достъпността на територията, вкл. транспортна система, водоснабдителна и канализационна системи, енергийна система; съобщителна мрежа, управление на отпадъците; анализирано е екологичното състояние и съществуващите рискове. Анализът на административния капацитет е представен от гледна точка на възможностите му за реализация на ПИРО.

Анализът на културно-историческото наследство е представен от гледна точка на пространствения му потенциал и в контекста на историческия градски пейзаж, както и условията за развитие на конкурентоспособен туристически продукт. Обследвано е състоянието на селищната мрежа и жилищния сектор, като е поставен акцент, свързан с общинската собственост и възможностите за бъдещо й развитие.

Община Варна е ясно изразено агломерационно ядро, което предопределя динамична свързаност със съседните общини. В аналитичната част е направен анализ на връзките на общината със съседните територии и са идентифицирани възможности за бъдещо партньорство. Представени са големите инфраструктурни проекти с регионално и национално значение, които пряко влияят на територията на общината.

Идентифицираните проблеми и потенциали са основа за извеждането на SWOT - анализ, който като качествен аналитичен и прогностичен метод дефинира действието на вътрешните и външните фактори за развитие на територията и възможностите за избор

на подходяща стратегия за постигане на целите на развитието. Обобщени са вътрешните фактори (силни и слаби страни) на община Варна и са дефинирани външните фактори (възможности и заплахи) в пространствения контекст на регионално, национално и европейско ниво.

Систематизирани са взаимовръзките на анализа на община Варна с резултатите от проведения хоризонтален социално-икономически анализ на районите на национално ниво.

Изброените аспекти покриват разнообразието на общинското развитие и напълно съответстват на Част I. Териториален обхват и анализ на икономическото, социалното и екологичното състояние, нуждите и потенциалите за развитие на общината от Методическите указания за разработване и прилагане на Планове за интегрирано развитие на община (ПИРО) за периода 2021-2027 г.

Раздел II. Обща характеристика/профил на община Варна

Град Варна е третият по големина в страната. Концентрацията на население и функции определят неговата роля за националното развитие, доколкото големите градове са основни носители на растеж и конкурентоспособност, както и трансмисия за постъпателна дифузия на неговото развитие в околната територия.

Варна изпълнява различни функции, които са надградски, породени от нейното място в европейската система от градове, различните оси на развитие и сътрудничество в международен план, но така също и в национален план. Влиянието на града по редица функции обхваща северна централна и североизточна, дори и югоизточна България.

Варна е център на голям агломерационен ареал.

Тези параметри определят основното място на Варна в националната йерархия на селищната мрежа и стабилизационна точка на скелета на селищната мрежа чрез триъгълника София – Варна – Бургас и контра балансьор на София в източна посока.

Местоположение и териториален обхват

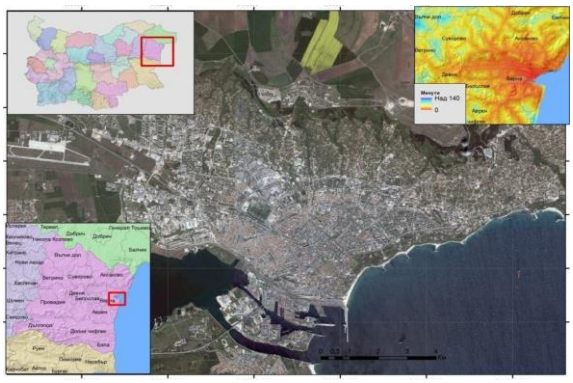
Община Варна е разположена в Североизточната част на Република България и източната част на Варненска област. Областният и общински център

град Варна отстои на разстояние 465 км от столицата София. На изток общината граничи с Черно море, на север – с община Аксаково, на запад – с общини Аксаково и Белослав, на юг – с община Аврен.

Град Варна е административен център на община Варна и област Варна и център на Североизточния район от ниво 2 (по смисъла на Закона за регионалното развитие).

Град Варна се състои от пет обособени градски района: „Одесос“, „Приморски“, „Младост“, „Владислав Варненчик“ и „Аспарухово“ и пет села: Тополи, Каменар, Казашко, Звездица и Константиново.

Фиг. 1.1.1. Географско положение на град Варна

Общата територия на община Варна е близо 238 кв. км, което представлява малко над 6% от територията на област Варна. В пространствената структура на община Варна разпределението на териториите по вид в относителен дял е както следва: земеделска земя – 27%; горски площи – 30%; населени места – 35%, водни течения и водни площи – 6%, за транспорт и инфраструктура – близо 2%.

Природни ресурси

Релеф

Основната част от територията на Община Варна е разположена в Дунавската равнина, а югозападната ѝ част попада в границите на Предбалкана. Централната част на територията е заета от обширна низина, формирана между Франгенското и Авренското плато, от двете страни на Варненския лиман и канала „море – езеро“. Средната надморска височина в района на общината е между 30 и 40 метра. Варненското езеро и изкуствено прокопания канал „езеро – морски залив“ разделят общината на северна и южна част.

Климатична характеристика

В климатично отношение община Варна попада в континентално-средиземноморската климатична подобласт на Дунавската равнина. Климатът е преходно-континентален, с изразено средиземноморско влияние. Специфични климатични фактори са

микрорелефните особености на територията и климатообразуващата роля на Черно море.

Районът притежава своеобразен климат. Той е омекотен от близостта и влиянието на водните басейни – Черно море, Варненското и Белославското езера. Зимата е сравнително мека, лятото – прохладно, а есента – продължителна и топла.

Води

На територията на община Варна най – значим естествен водоем е Варненското езеро, което е крайбрежно лиманно езеро с естествен произход. То се намира в непосредствена близост до град Варна. Свързано е с Варненския залив и Белославското езеро чрез изкуствени канали. Наличен е ресурс с чисти пресни повърхностни и подземни води за водоснабдяване на населението, с достатъчно технологични води за производствените дейности в агломерацията Варна – Белослав – Девня, както и с води за развитие на места на поливно земеделие.

Минералните води на територията на община Варна са значителен природен ресурс с рекреационно, балнеоложко и термоенергийно естество. Съществуват два водоносни хоризонта със стопанско значение. Община Варна е титуляр на 6 броя разрешения за водовземане от минерални води. Действащите разрешителни за водовземане от минерални води за територията на община Варна са 48 броя.

Почви

Почвената характеристика на общинската територия се определя от преобладаващия дял на черноземните и сиви горски почви. Те са представени от своите разновидности, запазващи общите черти на основния тип.

Горски ресурси

Горските екосистеми в района са много ценни в икономически, екологичен и социален аспект, тъй като поддържат богат растителен и животински свят и имат важни водорегулиращи, противоерозионни, рекреационни и естетически функции.

Горите и горските земи обхващат Момино палто, Франгенското плато и югоизточните части на Добруджанското плато. По-голямата част от територията попада във водосборите на няколко големи реки протичащи през източната и североизточна част на страната – Суха река, Батова, Провадийска река и Камчия.

Свързаност със съседни територии

Разположението на град Варна на брега на Черно море му придава характеристика на град – врата и основен логистичен център с национално и международно значение. Градът има важно географско и геостратегическо местоположение, близост до перспективни пазарни райони, изградени и с потенциал за развитие конкурентноспособни инфраструктури.

От трасетата на европейските транспортни коридори, през Варна преминава еврокоридор 8 – Адриатическо море – Скопие – Варна – Черно море. Освен това Варна е важен възел за връзка с еврокоридор №7 (река Дунав) с Черно море чрез жп и пътна връзка Варна – Русе.

Транспортната инфраструктура на Общината се подразделя на следните системи: железопътна инфраструктура; пътна и улична мрежа (първостепенна и второстепенна); водно – транспортна инфраструктура; въздушен транспорт.

Географски особености

Варна е най-големият град в Северна България и на българското крайбрежие на Черно море. Градът е разположен на брега на Черно море, на северния и на западния бряг на Варненския залив, край Варненското езеро. Град Варна има важно транспортно, логистично, административно, културно, академично и икономическо значение както за района, така и в национален и международен контекст.

Определен е за функционален градски район (FUA), съгласно класификацията на европейските градове.

През град Варна преминават следните магистрали и главни пътища: А-2 магистрала „Хемус“ (Е 8) от запад, А-5 магистрала „Черно море“ (Е 3) от юг и път I-9 (Е 14) от север.

Важен транспортен възел се явява летище Варна. Най-южната и централната част на града се свързват посредством Аспаруховия мост.

Южно от протока, свързващ залива и езерото, са разположени кварталите „Аспарухово“ и „Галата“. На северния бряг се намират промишлена зона и пристанищният комплекс. Североизточно от тях са централната градска част с историческия център и централните плажове.

Безспорно предимство от геопространствена гледна точка е излазът на Черно море чрез Варненския залив, формиран между носовете „Св. Георги“ и „Галата“. В комбинация с общия наклон на релефа на района в западно-източна посока, ориентацията

на хидрографската мрежа в същата посока, както и сравнително слабата разчлененост на брега, това са сред основните природогеографски фактори, обусловили специфичната пространствена конфигурация на историческото ядро на съвременната урбанизирана територия на град Варна.

Профил на община Варна

Варна е най-големият икономически център в Северна България. Областта е силно доминирана от разнообразната икономика на град Варна и подкрепена от индустрията в нейната периферия. Широкият икономически център Варна включва почти всички общини в областта и е с общо население от 470 124 души, което представлява 6.8% от населението на България и нарежда областта на трето място по брой на населението след областите София (столица) (1 308 хил. души) и Пловдив (666 хил. души), и преди област Бургас (410 хил. души). В сравнение с 2019 г. населението на областта през 2020 г. се увеличава с 239 души, или с 0.1%.[2]

Три са специфичните особености на Варна, които формират динамиката и потенциала на местната икономика.

„Летният“ капитал на морската столица се реализира през туризма, като поне 820 хил. чужденци гостуват на община Варна в рамките на годината. Силното образование на Варна и постоянният приток на млади хора са вероятно най-важното предимство на града. Близо 30 хил. са студентите в морската столица – разпределени в 6 университета, а размерът на „висшата“ икономика е над 450 млн. лв. Преплитането на наука и бизнес е третият ключов фактор, който оформя потенциала на града. В направленията медицина, информационни технологии, транспорт и корабоплаване, дейността на местния бизнес и инвестиционните решения се срещат със засиления интерес сред младите хора и чуждестранните студенти.[3]

[2] Източник: НСИ, към 31.12.2020г.

[3] Източник: Варна град на знанието, Икономически профил и траектория на развитие, Институт за пазарна икономика, 2020

Раздел III. Състояние на местната икономика – условия и предпоставки за развитие на интелигентна среда за иновативна Община Варна

3.1. Основни показатели за икономическото развитие на общината

Варна е най-големият икономически център в Северна България. Брутният вътрешен продукт (БВП) на област Варна достига 7 689 млн. лв. през 2019 г., което е 6,4% от националния продукт и 62,3% от БВП на Североизточен район.

Фигура 3.1.1. Брутен вътрешен продукт на човек от населението в област Варна (лв.)[4]

БВП на човек от населението във Варна е 16 340 лева през 2019 г., което поставя областта сред първите три в страната, изпреварвайки с малко област Стара Загора (16 276 лева) и леко изоставайки от област София (16 998 лева). Единствено София (столица) е далеч напред с БВП на човек от населението в размер на 38 603 лева през 2019 г.

Брутната добавена стойност (БДС) в област Варна е 6 637 млн. лв. през 2019 г., като нараства с 33% в периода от 2014 до 2019 година. Икономиката на област Варна е силно ориентирана към услугите, които създават 73% от добавената стойност в областта; около 25% от добавената стойност се създава в индустрията, а едва 3% – в селското стопанство. През последните години се наблюдава постепенен ръст на тежестта на услугите в добавената стойност на област Варна. Единствено икономиката на София (столица) е по-силно ориентирана към услугите в цялата страна. Въпреки голямата тежест на услугите в брутната добавена стойност на област Варна обаче, размерът на добавената стойност от индустрията в областта остава най-голям на фона на всички други области в Северна България. Област Варна отчетливо доминира Североизточен район по отношение на услугите и индустрията, но не и по отношение на селското стопанство, което в по-голяма степен е

[4] Източник: НСИ

концентрирано в другите области в района.

Таблица 3.1.1. Брутен вътрешен продукт и брутна добавена стойност в област Варна[5]

Данни за 2019 г.	БДС по икономически сектори, млн. лв.				БВП, млн. лв.	БВП на човек от населението, лв.
	Общо	Селско, горско и рибно стопанство	Индустрия	Услуги	Общо	Общо
Област Варна	6637	175	1630	4832	7689	16 340
Североизточен район	10 649	655	2775	7219	12 337	13 309
Общо за страната	103 383	3876	25 893	73 614	119 772	17 170

Произведената продукция от нефинансовите предприятия в община Варна през 2019 г. е 8 278 млн. лв., което представлява 4,3% от общата продукция на нефинансовите предприятия в страната. През последните пет години (от 2014 до 2019 г.) произведената продукция от нефинансовите предприятия в община Варна се е увеличила с 1 904 млн. лв. или с близо 30%.

Фигура 3.1.2. Нетни приходи от продажби и произведена продукция на нефинансовите предприятия в община Варна (млн. лв.)[6]

През 2019 г. нетните приходи от продажби на нефинансовите предприятия в общината достигат 14 912 млн. лв. и също бележат ръст през последните няколко години – в рамките на 6-8% на година в периода от 2016 до 2019 г.

Добавената стойност по факторни разходи на нефинансовите предприятия в община Варна е 3 481 млн.лв. през 2019 г. и формира 4,9% от добавена стойност на нефинансовите предприятия в страната. Струва си да се отбележи бързият темп на нарастване на добавена стойност на предприятията в община Варна. Докато между 2014 и 2019 г. произведената продукция на нефинансовите предприятия в общината расте с 30%, а нетните приходи от продажби с 24%, брутната добавена стойност отчита ръст от 58%, или близо два пъти над темпа на растеж в продукцията. На фона на ръста в добавена стойност и относителното запазване на броя на наетите лица в нефинансовите предприятия, добавената стойност на един нает в нефинансовите предприятия в община Варна достига 32 511 лв. през 2019 г. Това отразява общите за страната процеси на ориентиране на икономиката към дейности с по-висока добавена стойност.

[5] Източник: НСИ

[6] Източник: НСИ

Таблица 3.1.2. Добавена стойност на нефинансовите предприятия в община Варна[7]

година	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Добавена стойност по фактори разходи на нефинансовите предприятия (млн. лв.)	2 207	2 473	2 624	2 911	3 172	3 481
Добавена стойност на един нает в нефинансовите предприятия (лв.)	20 907	23 167	24 921	27 298	29 479	32 511

Ръстът на добавената стойност на нефинансовите предприятия в община Варна в периода от 2014 до 2019 г. е провокиран както от развитието на промишлеността – особено в сферата на кораборемонтните дейности, така и от бурното развитие на строителството и операциите с недвижими имоти, търговията и туризма (хотелиерство и ресторантьорство), както и от растежа в дигиталните услуги, в т.ч. информационните технологии и услуги. Социалните сфери и особено секторът на здравеопазването също регистрират добър ръст през периода.

Динамиката в икономиката на община Варна безспорно е повлияна от разпространението на пандемията през 2020 г. Търговията и туризма, които са ключови за развитието на Варна, са сред силно засегнатите сектори. Икономическата несигурност влияе и на дългосрочните инвестиционни решения, което неизбежно има ефект върху строителството и операциите с недвижими имоти. Въпреки кризата, конкурентните предимства и потенциал на икономиката на община Варна остават в сила. Това предполага, че бързото връщане към траекторията на растеж е силно вероятно при отпадане на тежките ограничителни мерки и отпушване на международните пътувания, които са ключови за Варна.

3.2. Основни икономически показатели по сектори на територията на общината

Икономиката на община Варна е разнородна, като структурата ѝ е силно повлияна от морското крайбрежие – видимо от сравнително голямата роля на туризма, както и от специфичните особености в сектори като промишленост, търговия, транспорт и строителство. Най-големият сектор в община Варна е търговията с 20,6% от добавената стойност. На второ и трето място са строителството (11,3% от добавената стойност) и промишлеността (11,1% от добавената стойност). След тях се нареждат транспортът (8,3% от добавената стойност) и хотелиерство и ресторантьорство (8,2% от добавената стойност). Тези пет сектора създават близо 60% от добавената стойност от нефинансовите предприятия в община Варна. През последните години

[7] Източник: НСИ, собствени изчисления

значително нараства ролята на дигиталните услуги и конкретно на информационните технологии и услуги. Сравнително висок дял в икономиката на Варна заемат и информационните и комуникационните технологии (6,1% от добавената стойност), професионалните дейности и научни изследвания (6,4% от добавената стойност) и административните и спомагателни дейности (5,1% от добавената стойност).

Фигура 3.2.1. Структура на икономиката на община Варна и България според добавената стойност по факторни разходи на нефинансовите предприятия, 2019 г. [8]

Общо тези сектори носят близо 18% от добавената стойност на нефинансовите предприятия в община Варна. Докато професионалните дейности запазват относително високия си дял в икономиката на Варна през годините, то в сферата на информационните и комуникационни технологии и административните дейности се наблюдава сериозен ръст през последните години. Последният е провокиран от бурния растеж в дигиталния сектор, в т.ч. в сферата на информационните технологии и услуги (част от ИКТ сектора) и също в аутсорсинга на услуги, които се отчитат в административните и спомагателни дейности.

Таблица 3.2.1. Структура и динамиката на основни отрасли на икономиката на община Варна според добавената стойност по факторни разходи на нефинансовите предприятия, 2014-2019 г. [9]

	Добавена стойност на нефинансовите предприятия в община Варна през 2014 г., млн. лв.	Добавена стойност на нефинансовите предприятия в община Варна през 2019 г., млн. лв.	Ръст на добавената стойност 2014-2019 г., %	Дял в местната икономика 2019 г., %	Дял в сектора на национално равнище 2019 г., %
Общо	**2207,1**	**3480,9**	**57,7**	**100**	**4,9**
Селско, горско и рибно стопанство	34,5	19,8	-42,5	0,6	0,7
Добивна промишленост	78,5	16,1	-79,6	0,5	1,3
Преработваща промишленост	246,4	387,6	57,3	11,1	2,4
Производство и разпределение на ел. и топлинна енергия и на газообразни горива	126	207,2	64,4	6,0	5,1
Доставяне на води; канализационни услуги, управление на отпадъци	44,1	78,1	77,1	2,2	8,5
Строителство	254,4	394,7	55,2	11,3	9,4
Търговия; ремонт на автомобили и мотоциклети	443,4	717,9	61,9	20,6	5,3
Транспорт, складиране и пощи	255,6	288,9	13	8,3	5,4
Хотелиерство и ресторантьорство	179,9	284,1	57,9	8,2	13,5
Създаване и разпространение на информация и творчески продукти; далекосъобщения	82,8	213,7	158	6,1	2,9
Операции с недвижими имоти	22,6	164,3	628	4,7	9,4
Професионални дейности и научни изследвания	152,5	221,7	45,4	6,4	5,2
Административни и спомагателни дейности	85,6	178,6	108,5	5,1	7,1
Образование	8,6	12,3	42,2	0,4	5,5
Хуманно здравеопазване и социална работа	136,2	200,7	47,4	5,8	7,3
Култура, спорт и развлечения	40,2	69,7	73,3	2	6,4
Други дейности, некласифицирани другаде	15,8	25,6	62,6	0,7	7,9

От гледна точка на ролята на Варна в националната икономика, местните нефинансови предприятия заемат най-

[8] Източник: НСИ, собствени изчисления

[9] Източник: НСИ, собствени изчисления

голям дял в сектора на хотелиерството и ресторантьорството – 13,5% от добавената стойност в хотелиерството и ресторантьорството в страната е концентрирано в община Варна (данни за 2019 г.). Това е обяснимо, доколкото основната част от туристическата дейност в България е съсредоточена в крайморските райони, а община Варна, в т.ч. к.к. Златни пясъци, заема ключово място в морския туризъм в страната.

Бурната строителна активност в общината в пика на икономическия цикъл през 2019 г. носи 9,4% от брутната добавена стойност за страната във всеки от секторите строителство и операции с недвижими имоти. Относително голяма тежест община Варна има и в хуманното здравеопазване с дял от 7,3% от общата добавена стойност за страната.

В преработващата промишленост Варна има дял от 2,4% от добавената стойност на национално ниво, но следва да се отчита специфичният профил на промишлеността в общината – водещият сектор е корабостроене и кораборемонт, както и развитата индустрия в широката периферия на град Варна, но на територията на други общини – с концентрация на големи предприятия в района на Варненското езеро. Силният профил на услугите в рамките на град Варна личи и от сравнително високият дял в националната икономика на професионалните дейности (5,2%) и административните и спомагателни дейности (7,1%). По-нисък е все още делът в националната икономика на ИКТ сектора (2,9%), но това отразява силната концентрация на сектора в София (столица). Въпреки това, общините Варна и Пловдив отбелязват най-отчетлив подем в дигиталната сфера извън столицата.

Инвестиционна активност на предприятията

Инвестиционната активност на нефинансовите предприятия във Варна е ключова за икономическото развитие на общината. Разходите за придобиване на дълготрайни материални активи (ДМА) представляват покупка на реални активи – земя, сгради, машини, оборудване и др., тоест това са разходи, които увеличават капиталовата база на икономиката на Варна. Разходите за придобиване на дълготрайни материални активи от нефинансовите предприятия в общината са в размер на 913 млн. лв. през 2019 г. Традиционно около 30% от разходите за ДМА на местните предприятия са в строителството и операциите с недвижими имоти, което отразява интереса към имотния пазар във Варна.

Разходите за придобиване на ДМА се увеличават леко между 2014 и 2017 г.,

след което бележат отчетлив ръст – през 2018 г. нарастват с цели 39% спрямо 2017 г. Големият ръст на инвестициите през 2018 г. се дължи най-вече на по-високи разходи за ДМА в индустрията, търговията, транспорта, хотелиерството и ресторантьорството, строителството и операциите с недвижими имоти. Лекият спад на инвестициите през 2019 г. (спрямо рекордната 2018 г.) се дължи основно на отчетен спад в транспорта и хотелиерство и ресторантьорство. И през 2019 г. обаче продължава ръстът на капиталовите инвестиции в търговията, строителството и операциите с недвижими имоти. Инвестициите в индустрията бележат устойчив ръст – 138% в периода от 2014 до 2019 г., който е провокиран от по-високите инвестиции в промишлеността след 2017 г., както и от постоянния ръст на инвестициите в производството и разпределението на електрическа енергия.

В периода от 2014 до 2019 г. се наблюдава устойчив ръст на инвестициите в сферите на професионалните и административните дейности (49%), както и в сферата на образованието и здравеопазването (100%). Отчетливият ръст на инвестициите конкретно в административните дейности е провокиран от развитието на аутсорсинг услугите, в т.ч. навлизането на нови центрове за споделени услуги през последните две години. Специфичният профил на икономиката на Варна обуславя и силния ръст на инвестициите в образованието и здравеопазването. Сериозна част от научната инфраструктура на Варна е концентрирана в научните институти, висшите учебни заведения и здравните институции на територията на общината.

Таблица 3.2.2. Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи от предприятията в община Варна по икономически дейности (А10)[10]

млн. лв	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Общо	622,2	611,6	688,3	705,4	978,8	912,7
Селско, горско и рибно стопанство	16,6	17,4	17,5	15,6	17,6	30,3
Индустрия (с изкл. на строителството)	89,1	110,5	98,1	150,6	202,4	212,2
Строителство	86,0	65,7	105,2	89,7	107,7	122,6
Търговия, транспорт, хотелиерство и ресторантьорство	207,7	199,8	231,0	239,7	355,1	247,0
Създаване и разпространение на информация и творчески продукти; далекосъобщения	6,6	6,0	6,1	10,0	14,1	7,4
Финансови и застрахователни дейности	13,8	7,5	5,6	9,2	14,2	3,4
Операции с недвижими имоти	118,4	81,0	145,8	94,5	135,4	143,7
Професионални дейности и научни изследвания; административни и спомагателни дейности	44,7	56,1	44,6	51,4	79,2	66,8
Образование; хуманно здравеопазване и социална работа	26,8	54,0	19,9	20,9	17,2	53,7
Култура, спорт и развлечения, ремонт на домакински вещи и други дейности	12,6	13,8	14,3	23,9	35,8	25,6

Инвестиционната активност на предприятията в община Варна през 2019 г. отразява особеностите на местната икономика. Разходите за ДМА в строителството и операциите с недвижими имоти са съответно 13,4% и

[10] Източник: НСИ

15,7% от общите инвестиции в общинската икономика, което е чувствително над средните нива за страната и отразява имотния бум във Варна преди пандемията. Делът на разходите за придобиване на ДМА в търговия и хотелиерство и ресторантьорство също е над средните нива за страната – съответно 14,2% и 7,7% от всички инвестиции, и отразява ръста на туризма във Варна преди пандемията. Разходите за придобиване на ДМА в индустрията са 23,3% от всички инвестиции, но тук сериозна роля играят и инвестициите в производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия. Ако се разгледа само преработващата промишленост, разходите за ДМА имат сравнително малък дял – 7% от всички инвестиции, което е резултат от голямата роля на услугите в общинската икономика и концентрацията на големи промишлени предприятия в широката периферия на град Варна, но извън територията на общината.

Структурата на капиталовите инвестиции по вид на актива също отговаря на профила на икономика на община Варна. През 2019 г. най-голям дял от разходите за дълготрайни материални активи в общината се насочва към строителство и ремонт на сгради, строителни съоръжения и конструкции – 46,4% при 39,4% за страната, като почти се удвояват през последните пет години – ръст от над 93% спрямо 2014 г. На следващо място се нареждат инвестициите в машини, производствено оборудване и апаратура – 21,2% от общите разходи за ДМА през 2019 г. при 28,8% за страната. Увеличението им през последните години е стабилно, като през 2019 г. те са с 38,7% над нивата си от 2014 г. Ръстът на инвестициите в машини и апаратура се подкрепя и от инвестициите в научната инфраструктура на Варна, в т.ч. във висшите учебни заведения и здравните институции.

Разходите за придобиване на транспортните средства са с дял от 14,6% от всички инвестиции през 2019 г. при 13,3% за страната. Динамиката на тези разходи през последните пет години навежда на мисълта за наличието на известен цикличен елемент, което означава, че разходите в рамките само на една година не са достатъчни за извеждане на категорични изводи за поведението на нефинансовите компании. На последно място е покупката на земя с дял от 7,8% от инвестициите през 2019 г. спрямо 6,6% за страната. При тях също се наблюдава голяма степен на цикличност като динамиката им може да се диктува от инвестиционния цикъл при различните

компании, което би увеличило инвестициите в определени години (2016 г.) и би ги намалило в други (2017 и 2019 г.).

Таблица 3.2.3. Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи от предприятията в община Варна по функции[11]

млн.лв	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Общо	**622,2**	**611,6**	**688,3**	**705,4**	**978,8**	**912,7**
Земя	59,5	43,6	120,4	68,9	94,3	70,9
Сгради, строителни съоръжения и конструкции	219,3	228,0	247,7	283,8	391,4	423,7
Машини, производствено оборудване и апаратура	139,8	158,2	136,0	157,1	182,9	193,9
Транспортни средства	128,2	108,4	117,6	121,6	199,8	133,6
Други разходи	75,4	73,5	66,5	74,0	110,5	90,6

Приходи от износ на нефинансовите предприятия

Общият обем на износа на нефинансовите предприятия на територията на община Варна достига 2 617 млн. лв. през 2019 г. В периода от 2014 до 2019 г. ръстът на износа на нефинансовите предприятия в община Варна е близо 127%, което изпреварва общия ръст на износа за страната. През годините се наблюдава ръст на дела на износа на компаниите от община Варна от общия за страната – от 2,6% през 2014 г. до 3,1% през 2019 г.

Износът в икономиката на община Варна е концентриран изключително в сектора на търговията като през 2019 г. той съставлява 52% от общите приходи от износ на нефинансовите предприятия или 1 358 млн. лева. Това е следствие на съсредоточаването на голям брой външнотърговски дружества на територията на общината.

Таблица 3.2.4. Основни показатели за износа на нефинансовите предприятия в община Варна и на национално ниво[12]

	Левова равностойност на валутните приходи от износ в община Варна през 2014 г., млн. лв.	Левова равностойност на валутните приходи от износ в община Варна през 2019 г., млн. лв.	Ръст н приходите от износ 2014-2019 г., %	Дял в износа на община Варна, 2019 г., %	Дял в износа на сектора на национално ниво, 2019 г., %
Общо	**1155,1**	**2616,6**	**126,5**	**100**	**3,1**
Селско, горско и рибно стопанство	7,9	1,7	-78,5	0,1	0,7
Добивна промишленост	..	..	..	..	..
Преработваща промишленост	225,2	421,2	87,0	16,1	1,1
Производство и разпределение на ел. и топлинна енергия и на газообразни горива	..	10,5	..	0,4	1,1
Доставяне на води; канализационни услуги, управление на отпадъци	..	..	..	..	..
Строителство	11,0	40,3	266,4	1,5	5,8
Търговия; ремонт на автомобили и мотоциклети	553,2	1357,9	145,5	51,9	5,7
Транспорт, складиране и поши	241,1	279,9	16,1	10,7	3,3
Хотелиерство и ресторантьорство	12,6	20,2	60,3	0,8	17,3
Създаване и разпространение на информация и творчески продукти; далекосъобщения	21,2	232,3	995,8	8,9	3,6
Операции с недвижими имоти	..	2,0	..	0,1	5,1
Професионални дейности и научни изследвания	42,0	145,0	245,7	5,5	4,8
Административни и спомагателни дейности	35,4	83,8	136,7	3,2	6,1
Образование	..	1,8	..	0,1	4,7
Хуманно здравеопазване и социална работа	..	..	..	..	..
Култура, спорт и развлечения	..	8,2	..	0,3	8,9
Други дейности, неклассифицирани другаде	..	7,9	..	0,3	3,2

Износът на предприятията, занимаващи се с търговия и ремонт, нараства със 145% в периода от 2014 до 2019 г., като ръстът е фокусиран в последните две години. На второ място се нарежда преработващата промишленост с 16% от общия износ за общината или 421 млн. лева. Ръстът на приходите от износ в промишлеността е 87% в периода 2014-

[11] Източник: НСИ

[12] Източник: НСИ, собствени изчисления, (".." - конфиденциални данни)

2019 г. Водещият сектор в преработващата промишленост са кораборемонтите дейности с обем на износа от 157 млн. лева през 2019 г. Значителен дял в износа има и транспорта с близо 11% от общия износ за общината или 280 млн. лева.

Чувствителен ръст на приходите от износ се наблюдават в сектора на информационните и комуникационните технологии, както и в професионалните дейности. Приходите от износ на ИКТ сектора нарастват с над 10 пъти в периода от 2014 до 2019 г. и достигат над 232 млн. лв. (8,9% от износа на предприятията в община Варна). Този ръст е на практика изцяло в сферата на информационните технологии и услуги, които са ориентирани предимно за външни пазари. Приходите от износ в професионалните дейности достигат 145 млн. лв., като нарастват с 246% в периода от 2014 до 2019 г. Приходите от износ в сектора са поделени между традиционните професионални дейности, в т.ч. юридически, счетоводни, архитектурни и инженерни, и дейностите в сферата на рекламата.

Що се отнася до мястото на Варна в общия износ на страната, общината „тежи“ най-много в сектора на хотелите и ресторантите, където съставлява 17,3% от общия износ за 2019 г., а при повечето отрасли делът ѝ е в границите на 4-6%. Прави впечатление относително големият дял на Варна при износа на културния и спортния сектор – почти 9% от общия за страната, но размерът му поначало е малък.

Първичен добивен сектор (сектор А, В)

В първичния добивен сектор попадат селското, горското и рибното стопанство, както и добивната промишленост. Първичният сектор има относително слабо значение за икономиката на община Варна. Добавената стойност на нефинансовите предприятия в първичния сектор е близо 36 млн. лв., или едва 1% от добавената стойност на предприятията в община Варна.

Селско, горско и рибно стопанство

Земеделските територии в община Варна са общо 61 771 дка, разпределени в шестте землища на територията на общината. В землище Варна земеделските територии са едва 1,74% от територията, докато в землищата Каменар, Тополи и Константиново преобладават земеделските територии.

Обработваемата земя на територията на община Варна е 22 994 дка, или близо 37% от земеделските територии.

Относително постоянен е делът на обработваемата земя в шестте землища на община Варна. Най-високият дял е землище Каменар – над 75% от земеделската земя е обработваема, докато в землищата Варна и Константиново се обработва около 20-25% от земеделската земя.

Таблица 3.2.5. Обработваема земя и земеделски земи в землищата на община Варна[13]

землище/стопанска година	Земеделска територия през 2020 г., дка	Обработваема земя в стопанска година 2019/2020, дка	Дял на обработваемата земя в земеделските земи, %
Варна	18 957	3 795	20,0
Каменар	11 287	8 518	75,5
Тополи	9 214	5 429	58,9
Звездица	5 045	844	16,7
Константиново	17 163	4 008	23,4
Казашко	105	-	-

Земеделските територии по начин на трайно ползване включват 38 005 дка ниви, 9 661 дка лозови насаждения, 470 дка овощни насаждения, 3 702 дка ливади и пасища.

Площта на обработваемата земя от регистрираните земеделски стопани в община Варна е 1 871 хектара през 2020 г. Общият брой на регистрираните земеделски стопани е 132 към 2020 г. Техният брой постоянно спада през последните години като спрямо 2015 г. е с 32% по-малък. През последните години на територията на Варна текат процеси на окрупняване на стопанствата, характерни за цялата страна. Средният размер на стопанствата е нараснал от 10 на 14 хектара в периода от 2015 до 2020 г.

Таблица 3.2.6. Регистрирани земеделски стопани по Наредба № 3/1999 г. на територията на община Варна[14]

	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Общ брой земеделски стопани обработващи площи и отглеждащи животни	195	188	169	152	144	132
Площ на обработваемата земя (ха)	1941,7	2064,6	2034,8	1873,6	1935,9	1870,8
Среден размер на стопанство (ха)	10,0	11,0	12,0	12,3	13,4	14,2

Основен дял в земеделието има зърнопроизводството. Пшеницата и слънчогледът заемат дял, съответно около 40-45% и 20-40% от площите в отделните години. Застъпени са още маслодайната рапица и ечемикът, но значението им постепенно намалява.

Таблица 3.2.7. Заявени площи с основни култури на територията на община Варна[15]

Основни култури (ха)	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Пшеница	820,5	679,6	838,9	753,6	847,8	744,3
Ечемик	118,5	209,6	106,4	71,6	40,0	57,7
Царевица за зърно	81,9	2,0	31,2	0,4	1,8	3,9
Слънчоглед	253,4	658,5	613,6	430,7	385,7	724,4
Рапица	350,8	120,0	132,2	304,2	357,4	61,0
Бадеми	3,6	3,9	1,1	4,3	5,1	5,1
Орехи	9,7	5,4	10,9	10,8	10,2	9,0
Лозя винени	114,9	116,1	12,1	92,4	85,3	119,3
Лозя десертни	5,7	22,2	21,9	5,6	5,2	5,2

От трайните насаждения са застъпени винените лозя (около 7% от земята) и в значително по-малка степен черупковите (орехи, бадеми). Като цяло

[13] Източник: Общинска служба по земеделие – Варна

[14] Източник: Областна дирекция „Земеделие“ – Варна

[15] Източник: Областна дирекция „Земеделие“ – Варна

земеделието на територията на община Варна е слабо развито и има нужда от диверсификация.

Животновъдството на територията на община Варна е сравнително слабо развито. Броят на отглежданите животни намалява почти при всички основни групи – с между 10 и 40% за периода от 2015 до 2020 г. Изключение прави единствено пчеларството, където броят на пчелните семейства достига 2113 – ръст от 24% за периода. Броят на животновъдните стопанства на територията на общината също спада – до 39. Най-силно развито е отглеждането на птици като в 3 стопанства се отглеждат 376 хил. птици. На второ място по значение идва пчеларството, следвано от овцевъдството.

Таблица 3.2.8. Селскостопански животни на територията на община Варна[16]

Основни видове животни (данни за 2015 и 2020 г.)	2015		2020	
	брой стопанства	брой животни	брой стопанства	брой животни
Говеда	2	57	1	31
Овце	9	959	5	663
Кози	1	25	2	28
Свине	1	805	0	0
Пчели	36	1 708	28	2 113
Птици	6	412 233	3	376 540

Рибно стопанство

Във Варна функционират 5 риболовни пристанища – „Чайка“, „СЕВЕР ЕКСПОРТ“, „Балчик“, „Варна“ и „Карантината“[17], които предлагат пристанищни услуги за домуване или приставане на рибарски кораби с цел разтоварване на прясна риба.

Броят регистрирани фирми, действащи в областта на риболова, рибарството и аквакултурите на територията на община Варна е 98 за 2020 г. Уловът на риба намалява устойчиво през годините – от над 2 023 тона през 2014 г. до 936 тона през 2020 г. На практика уловът се е свил наполовина през периода, като спадът в последната година е чувствителен. Най-често обект на риболов в Черно море са дребни видове риби: трицона, хамсия, сафрид и меджид. За някои видове риба, обект на стопански риболов в Черно море са определени квоти за улов. Квотираните видове са калкан и трицона, а уловът на най-ценния рибен запас в Черно море – калкан е обект на европейски ограничения /годишна квота/.

Добивна промишленост

Добивната промишленост не играе значима роля за икономиката на община Варна. Нетните приходи от продажби на нефинансовите предприятия от добивната промишленост на

[16] Източник: Областна дирекция „Земеделие“ – Варна

[17] Регистър на пристанища в района на Дирекция „Морска администрация“ – Варна https://www.marad.bg/sites/default/files/upload/documents/2021-03/WEB_registar_DMA%20Varna_12_02_2021g._P%D0%A2_FK_ODESOS%20PBM.pdf

територията на община Варна са близо 29 млн. лв., а произведената продукция е в рамките на 36 млн. лв. през 2019 г. Добавената стойност в сектора е 16 млн. лв. или под 0,5% от брутната добавена стойност на нефинансовите предприятия в община Варна. Секторът е почти изцяло съставен от няколко компании в сферата на добива на трошен камък, чакъл и пясък. Единствената по-голяма компания в сектора е „Ескана“ АД, която оперира няколко кариери в област Варна. На територията на община Варна оперира кариера „Езерото“. Проучените участъци от находище за морски пясък се намират в акваторията на Варненското езеро, като започват непосредствено южно от гр. Варна и отстоят на около 760 м северозападно от Аспарухов мост, на около 800 м югозападно от кв. „Христо Ботев“ и на 2 км от кв. „Аспарухово“. Цех „Езерото“ е разположен в Южна промишлена зона (ЮПЗ) на гр. Варна, като от него се експедира добития материал, предимно за задоволяването на нуждите от пясъци за строителството в град Варна.

Общият брой на наетите по трудово и служебно правоотношение в добивната промишленост в община Варна се запазва около 150 души през последните пет години. Средната заплата е сравнително висока, като достига 1 608 лв. през 2019 г. Темпът на нарастване на заплатите в сектора обаче е нисък, като в периода от 2014 до 2019 г. средната заплата се увеличава с едва 3%, при ръст средно за общината от около 55%.

Вторичен индустриален сектор (сектор C, D, E)

Общо 673 млн. лв. е добавена стойност на вторичния индустриален сектор в община Варна през 2019 г., или 19,3% от добавената стойност от всички нефинансови предприятия в общината. Броят на наетите по трудово и служебно правоотношение в индустриалния сектор на Варна е 17,8 хил., което е 13,8% от всички наети в икономиката на община Варна.

Преработваща промишленост (C)

През 2019 г. преработващата промишленост на територията на община Варна създава 388 милиона лева, или 11,1% от добавената стойност в икономиката на Варна. Произведената продукция в промишлеността е на стойност 1042 млн. лв., като бележи ръст от 5,3% през 2019 г. и 34% за периода от 2014 до 2019 г. Трите водещи сектора на промишлеността на Варна, които допринасят за 63% от произведената продукция в промишлеността на територията на общината, са

корабостроителство и кораборемонт, производството на метали и метални изделия и производството на хранителни продукти.

Таблица 3.2.9. Показатели на нефинансовите предприятия от преработващата промишленост в община Варна[18]

	Добавена стойност в промишлените предприятия в община Варна през 2019 г., хил. лв.	Ръст на добавената стойност 2014-2019 г., %	Произведена продукция в промишлените предприятия в община Варна през 2019 г., хил. лв.	Ръст на продукцията 2014-2019 г., %	Добавена стойност на един нает в промишлените предприятия в община Варна през 2019 г., лв.
Преработваща промишленост	**387 587**	**57,3**	**1 042 161**	**33,8**	**28 182**
Производство на мебели; ремонт и инсталиране на машини и оборудване, в т.ч. кораборемонт	129 196	90,0	258 661	61,8	36 455
Производство на превозни средства, в т.ч. корабостроителство	..	..	47 488	5,9	..
Производство на основни метали и метални изделия	52 911	35,1	179 253	58,4	27 023
Производство на хранителни продукти, напитки и тютюневи изделия	33 546	14,2	156 129	12,2	15 997
Производство на дървен материал, хартия и картон; печатна дейност	41 834	128,2	116 457	77,5	35 155
Производство на машини и оборудване	9133	-17,4	18 620	-12,0	33 091
Производство на електрически съоръжения	22 101	57,1	67 666	45,8	28 298
Производство на компютърна и комуник. техника, ел. и оптични продукти	6987	62,5	12 978	34,5	25 878
Производство на химични продукти	..	..	..	..	..
Производство на изделия от каучук и пластмаси	16 980	72,9	63 543	12,5	22 460
Производство на текстил и облекло; обработка на кожи; производство на обувки	23 535	19,3	63 181	-6,7	13 289

В табличен вид са представени основни данни за различните промишлени сектори на територията на община Варна. По-долу са разгледани в повече детайли основните промишлени сектори, като са подредени по размер на произведената продукция. В някои случаи, където има известна интеграция или спецификата на икономиката на Варна го налага, секторите са разгледани обединено.

Общият брой на наетите лица в преработващата промишленост в община Варна е 13 712 души през 2019 г. Техният брой леко се свива през последните години. Добавената стойност на един нает в промишлеността е 28 182 лв. през 2019 г. Средната заплата нараства значително и достига 1 203 лв. през 2019 г., което е малко над средната за община Варна.

Фигура 3.2.2. Наети лица в преработващата промишленост в община Варна (2019 г.)[19]

Производство на превозни средства и ремонт и инсталиране на машини и оборудване (CM, CL)

Корабостроителство и кораборемонт са водещият промишлен сектор в икономиката на община Варна. Секторът обединява две икономически дейности от класификацията на икономическите

[18] Източник: НСИ, собствени изчисления, (".." - конфиденциални данни)

[19] Източник: НСИ

дейности (КИД 2008). Първият е производството на превозни средства (CL), което включва корабостроенето, тоест строителството на плавателни съдове. Вторият е производство на мебели, ремонт и инсталиране на машини и оборудване (CM), което включва ремонта и поддържането на плавателни съдове. В спецификата на икономика на община Варна дейностите в сферата на строителството, ремонта и поддържането на плавателни съдове следва да се разглеждат интегрирано.

През 2019 г. произведената продукция общо в двата сектора достига 306 млн. лв., или 29% от продукцията в промишлеността на община Варна. Продукцията в сектора се поделя по следния начин – над 47 млн. лв. са в производството на превозни средства (корабостроителство) и 259 млн. лв. в производство на мебели[20], ремонт и инсталиране на машини и оборудване (кораборемонт). Докато корабостроителството остава сравнително постоянно през последните години, кораборемонтът е както най-големият, така и най-бързо развиващият се промишлен сектор в община Варна. Продукцията в кораборемонта нараства с 14% през 2019 г. и с 62% в периода от 2014 до 2019 г. Темпът на растеж на сектора е около два пъти над средния за промишлеността в община Варна. Корабостроителството и кораборемонтните дейности са ориентирани към външните пазари, като левовата равностойност на валутните приходи от износ в корабостроителството и кораборемонта са съответно 80% и 60% от общите нетни приходи от продажби.

Водещите компании в двата сектора[21], подредени спрямо приходите им през 2019 г., са в корабостроителството: „УЛА“ ООД (34 млн. лв.) и „Булярд корабостроителна индустрия“ АД (21 млн. лв.); в кораборемонта: Кораборемонтен завод „Одесос“ АД (42 млн. лв.), „МТГ Делфин“ АД (39 млн. лв.), „Хелленика“ ООД А (15 млн. лв.), „ТЕРЕМ - КРЗ Флотски арсенал – Варна“ ЕООД (14 млн. лв.).

Общо приходите на изброените предприятия в двата сектора са близо 164 млн. лв., като през 2019 г. в тях са наети над 2400 лица. Към тях се прибавят множество по-малки предприятия (с приходи под 10 млн. лв.), които са предимно в ремонта и поддържането на плавателни съдове.

[20] Производството на мебели е слабо застъпено на територията на община Варна. Секторът е съставен предимно от микропредприятия. Най-големите компании в производството на мебели в общината са с приходи под 5 млн. лв. през 2019 г. Водеща по приходи и брой наети е РУДИ АН ЕООД (3,3 млн. лв.)

[21] Ползвани са фирмени данни от базата Капитал КАПИ

Прегледът на фирмите показва поне 50 компании в сферата на ремонта и поддържането на плавателни съдове на територията на община Варна през 2019 г.

Броят на наетите по трудово и служебно правоотношение в производството на превозни средства и производството на мебели, ремонт и инсталиране на машини и оборудване е над 4 хил. души през 2019 г. Голямата част от тях са в сферата на кораборемонтните дейности. Добавената стойност на един нает в кораборемонта нараства с 90% в периода от 2014 до 2019 г. и достига 36 455 лв. Средната месечна заплата на наетите по трудово и служебно правоотношение в кораборемонтните дейности изпреварва средната за промишлеността в община Варна и достига 1 444 лв. през 2019 г.,

Производството на метали и метални изделия (CH)

Производството на метали и метални изделия е вторият по големина промишлен сектор в община Варна с произведена продукция от 179 млн. лв. през 2019 г. Секторът е доминиран от производството на тръби и профили, метални конструкции, строителен и мебелен обков, както и от повърхностното обработване и нанасяне на покритие върху метал. Общо производството на метали и метални изделия също е сред бързо развиващите се сектори в община Варна като нараства с 8% през 2019 г. и с 58% в периода от 2014 до 2019 г. В сектора няма много големи предприятия, като в основата му стоят 4 компании с приходи между 10 и 50 млн. лв. и около 25 компании с приходи между 1 и 10 млн. лв. (данни за 2019 г.)

Най-големите компании в сектора по приходи през 2019 г. са „Стийлимпекс“ ООД (33 млн. лв.), „Интерком Профил“ ЕООД (16 млн. лв.), АССА АБЛОЙ Опънинг Солюшънс България ЕООД (15 млн. лв.) и „ВАРНА ЯХТ ПЕЙНТ“ ООД (12 млн. лв.). В повечето компании в сектора са наети до 100 души. Предприятията са ориентирани по-скоро към вътрешния пазар, като левовата равностойност на валутните приходи от износ в сектора са около 20% от нетните приходи от продажби.

Броят на наетите по трудово и служебно правоотношение в производството на метали и метални изделия е близо 1,9 хил. души през 2019 г. Техният брой леко нараства през последните години. Добавената стойност на един нает в сектора нараства слабо – с 26% в периода от 2014 до 2019 г., като достига 27 023 лв. Средната месечна заплата на наетите по трудово и служебно правоотношение в сектора е 1 199 лв. през 2019 г., като е

около средната за преработващата промишленост в община Варна, но изостава по темп на нарастване през последните години.

Производството на хранителни продукти и напитки (CA)

Производството на хранителни продукти и напитки е третият по големина промишлен сектор в община Варна с произведена продукция от 156 млн. лв. през 2019 г. Секторът отчита по-сериозен ръст през 2016 и 2017 г., но претърпява спад през 2018 г. Общо за периода от 2014 до 2019 г. ръстът на продукцията е едва 12%. Секторът е разнороден като включва производство на захарни изделия, производството и преработката на месо, производство на хляб и пресни сладкарски изделия, производство на мляко и млечни продукти. В сектора влиза и преработката и консервирането на риба и други водни животни.

Близо 30 са компаниите в сектора с приходи над 1 млн. лв. Предприятията с над 100 наети в сектора са: „ЗИВ“ ЕООД (53 млн. лв.), „Хепи Лейди“ ЕООД (17 млн. лв.), „Север Експорт“ ООД (10 млн. лв.), „Агропласмент 92 В“ АД (9 млн. лв.), „Електа“ ЕООД (8 млн. лв.) и „Фреш Тейст“ АД (7 млн. лв.). Предприятията са ориентирани по-скоро към вътрешния пазар, като левовата равностойност на валутните приходи от износ в сектора са около 26% от нетните приходи от продажби.

Броят на наетите по трудово и служебно правоотношение в производството на хранителни продукти и напитки е близо 2,2 хил. души през 2019 г. Техният брой се свива през последните две години. Добавената стойност на един нает в сектора нараства слабо – с 28% в периода от 2014 до 2019 г., и е сред най-ниските в промишлеността – 15 997 лв. на един нает. Средната месечна заплата на наетите по трудово и служебно правоотношение в сектора е едва 762 лв. през 2019 г., което е 63% от средната за преработващата промишленост в община Варна.

Производство на дървен материал, хартия, картон и изделия от тях (CC)

Производството на дървен материал, хартия, картон и изделия от тях е сред най-бързо развиващите се в община Варна. Произведената продукция на сектора нараства с 77% в периода от 2014 до 2019 г. и достига 116 млн. лв. Секторът е разделен между компании в производството на изделия от хартия и картон, в т.ч. канцеларски материали, и печатната дейност. Секторът е съставен от около 20 предприятия в производството на изделия от хартия и картон, в т.ч. канцеларски материали, и

множество малки и микро предприятия в печатната дейност.

Най-големите предприятия в сектора през 2019 г. са с персонал в рамките на 50 до 100 наети. Това са: „Даримекс Трейдинг“ ООД (13 млн. лв.), „Елекс Груп Холдинг“ ЕООД (10 млн. лв.), „Чайка“ АД (9 млн. лв.), „Дилком България“ ЕООД (9 млн. лв.) и „Ролко“ АД (6 млн. лв.). Предприятията са ориентирани по-скоро към вътрешния пазар, като левовата равностойност на валутните приходи от износ в сектора са около 35% от нетните приходи от продажби.

Броят на наетите по трудово и служебно правоотношение в производството на дървен материал, хартия, картон и изделия е близо 1,2 хил. души през 2019 г. Техният брой леко нараства през последните години. Добавената стойност на един нает в сектора нараства значително – с 128% в периода от 2014 до 2019 г., и достига 35 155 лв. на един нает. Това е един от промишлените сектори с най-голям ръст на добавената стойност. Средната месечна заплата на наетите по трудово и служебно правоотношение е 1 146 лв. през 2019 г. и е около средната за преработващата промишленост в община Варна.

Производство на машини и оборудване, електрически съоръжения, компютърна и комуникационна техника, електронни и оптични продукти (CK, CJ, CI)

Произведената продукция в производството на машини и оборудване, електрически съоръжения, компютърна и комуникационна техника, електронни и оптични продукти достига 99 млн. лв. през 2019 г., като 68 млн. лв. са в производството на електрически съоръжения, 19 млн. лв. в производството на машини и оборудване и 13 млн. лв. в производството на компютърна и комуникационна техника, електронни и оптични продукти. Производството на електрически съоръжения нараства с 46% в периода то 2014 до 2019 г., докато продукцията в производството на машини и оборудване се свива с 12%, а производството на компютърна и комуникационна техника, електронни и оптични продукти е все още сравнително малко на фона на другите промишлени сектори.

В сектора оперира едно голямо предприятия – „Елдоминвест“ ООД (52 млн. лв.), в което работят над 500 души. Компанията е сред лидерите в производството и търговията с електродомакински и газови уреди в страната. В сектора има и няколко средни предприятия с над 50 наети – това

са „КФК“ АД (6 млн. лв.), „ЕМИ Електрик“ ЕООД (5 млн. лв.) и „ЛИФТКОМ СЕРВИЗ“ ЕООД (3 млн. лв.).

Броят на наетите по трудово и служебно правоотношение в производството на машини и оборудване, електрически съоръжения, компютърна и комуникационна техника, електронни и оптични продукти е над 1 400 души, като поне 780 са в производството на електрически съоръжения. Добавената стойност на един нает е най-висока в производството на електрически съоръжения - 33 091 лв. на един нает през 2019 г. Средната месечна заплата през 2019 г. на наетите по трудово и служебно правоотношение е 1 364 лв. в производството на електрически съоръжения, 1 095 лв. в производството на машини и оборудване и 1 046 лв. в производството на компютърна и комуникационна техника, електронни и оптични продукти.

Производство на химическо продукти, изделия от каучук и пластмаси (CE, CG)

Общо химическата промишленост в община Варна произвежда продукция за над 120 млн. лв., като около 58 млн. лв. са в производството на химически продукти и 64 млн. лв. са в производството на изделия от каучук и пластмаси. Продукцията в сектора е относително постоянна през последните години. Секторът е разнообразен, като обхваща компании в производството на миещи и почистващи препарати, парфюми и тоалетни продукти, бои и лакове, дограма и изделия от пластмаси за строителството.

Водеща компания в сектора е „Балев Корпорейшън“ ЕООД (51 млн. лв.), в която работят над 400 души. Компанията е специализирана в производството на ароматизатори за коли и работи както за вътрешния, така и за външни пазари. В община Варна е регистрирана и „Есетере България“ ЕООД (61 млн. лв.), чийто производствени мощности са на територията на област Добрич. Други компании с над 100 наети в сектора са „Комфорт Партнерс“ ООД (19 млн. лв.) и „Агива“ ООД (14 млн. лв.). В сектора преобладават и множество микро и малки предприятия в производството на дограма и изделия от пластмаси за строителството, чиято продукция се реализира почти изцяло за вътрешния пазар.

Броят на наетите по трудово и служебно правоотношение в химическата промишленост е около 1,3 хил. души, които са сравнително равномерно разпределени между производството на химически продукти и производството на изделия от каучук и пластмаси. Броят

на наетите и в двете икономически дейности леко се свива през годините. Добавената стойност на един нает достига 37 540 лв. в производството на химически продукти и 22 460 лв. производството на изделия от каучук и пластмаси. Средната месечна заплата през 2019 г. на наетите по трудово и служебно правоотношение е 1 214 лв. в производството на химически продукти и едва 705 лв. в производството на изделия от каучук и пластмаси (59% от средната заплата в промишлеността). Промишленият сектор с най-ниско заплащане в община Варна.

Производство на текстил и облекло (СВ)

Произведената продукцията от предприятията в производството на текстил и облекло в община Варна е 63 млн. лв. през 2019 г., като остава сравнително постоянна в последните пет години. Секторът е съставен от множество микро и малки предприятия – основно в производството на долно и горно облекло, работно облекло и най-различни текстилни изделия. С над 50 наети са предприятията „Дружба Стил“ АД (6 млн. лв.), „Дафне“ ООД (5 млн. лв.), „Кантар“ ЕООД(1,2 млн. лв.), Кооперация „Галатея-Варна“ (1,2 млн. лв.).

Броят на наетите по трудово и служебно правоотношение в производството на текстил и облекло е над 1,7 хил. души, като се наблюдава лек спад през последните години. Добавената стойност на един нает е едва 13 289 лв., което е най-ниското ниво за промишлеността на територията на община Варна. Средната месечна заплата през 2019 г. на наетите по трудово и служебно правоотношение в сектора е едва 784 лв. (65% от средната заплата в промишлеността). През 2019 г. все пак се наблюдава добър темп на нарастване на заплатите в сектора.

Тежката индустрия в широката периферия на община Варна

Индустрията на Варна следва да се разглежда и в по-широк смисъл, тоест извън чисто административните граници на община Варна. В широката периферия на областния център са концентрирани големи промишлени предприятия, които оказват положителен ефект върху показателите в района. Произведената продукция на промишлените предприятия на територията на община Варна надмина 1 млрд. лв. през 2019 г. В непосредствена близост са промишлените предприятия в община Девня и в община Аксаково – с общо около 1,5 млрд. лв. произведена продукция през 2018 г. Те се свързани с

областния център както по линия на обмен на работници и ежедневна трудова миграция, така и от гледна точка на инвестициите и достъпа до инфраструктура. Големите предприятия в двете общини са „Агрополихим“ АД, „Афер България“ ЕООД, „Солвей Соди“ АД, „Девня Цимент“ АД, „Солвей – България“ ЕАД и Пластхим-Т АД.

Производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и на газообразни горива (D)

Енергийният сектор на Варна заема 6% от общата добавена стойност на нефинансовите предприятия в общината с 207 милиона лева. Общо произведената продукция в производството и разпределението на електрическа и топлинна енергия е 365 млн. лв.

В община Варна са разположени централните офиси на електроразпределителното дружество, което оперира в Североизточния и Северния централен район на страната. Трите големи компании в сектора са „Електроразпределение Север“ АД, „ЕНЕРГО-ПРО Енергийни Услуги“ ЕООД и „ЕНЕРГО-ПРО Продажби“ АД. През 2019 г. приходите на трите компании са близо 900 млн. лв. „Електроразпределение Север“ АД е един от най-големите работодатели в община Варна с около 1650 работници. Най-голямата компания в производството на електрическа енергия е „Веолия Енерджи Варна“ ЕАД (20 млн. лв.), а в разпределението на газообразни горива – „Аресгаз“ ЕАД (53 млн. лв.)

Броят на наетите по трудово и служебно правоотношение в енергийния сектор е близо 2,3 хил. души, като остава сравнително постоянен през годините. Добавената стойност на един нает е много висока – достига 103 888 лв. през 2019 г. Средната месечна заплата на наетите по трудово и служебно правоотношение в сектора е 1 614 лв. (2019 г.) и е сред най-високите в община Варна.

Доставяне на води, канализационни услуги, управление на отпадъци и възстановяване (E)

Секторът на доставяне на води и канализационни услуги и управление на отпадъци носи 2,2% от общата добавена стойност на нефинансовите предприятия в община Варна с общо 78 млн. лв. „Водоснабдяване и канализация – Варна“ ООД е също един от най-големите работодатели в община Варна с приходи през 2019 г. от близо 70 млн. лв. и около 1400 работници. В сферата на управлението на отпадъци по-големите компании са „Лайт импекс М“ ЕООД (29 млн. лв.), „Поддържане чистотата на морските води“ АД (27 млн. лв.),

„ЕКОИНВЕСТ АСЕТС“ АД (13 млн. лв.) и Консорциум „Варна 1“ ДЗЗД (5 млн. лв.).

Броят на наетите по трудово и служебно правоотношение в сектора е над 1,8 хил. души, като леко нараства през последната година. Добавената стойност на един нает се увеличава и достига 35 164 лв. през 2019 г. Средната месечна заплата на наетите по трудово и служебно правоотношение в сектора е 1 236 лв. (2019 г.) и е над средната за община Варна.

Третичен обслужващ сектор (сектор F-S)

Икономиката на община Варна е доминирана от сектора на услугите, който носи 80% от брутната добавена стойност.

Фигура 3.2.3. Брой наети лица в третичния обслужващ сектор в община Варна (2019 г.)[22]

Близо 110 хил. души са наети в третичния сектор в община Варна, като това включва както наетите в частния сектор, така и тези в публичния – особено в сферите на образованието, здравеопазването и държавното управление.

Сред секторите, в които броят на наетите лица нараства в периода от 2014 до 2019 г. са информационните и комуникационните технологии (ръст от 33%), хотелиерство и ресторантьорство (ръст от 12%). здравеопазване (ръст от 10%), финансови и застрахователни дейности (ръст от 10%) и професионални дейности и научни изследвания (ръст от 5%). В образованието и в култура и спорт също се наблюдава лек ръст.

В някои отрасли средната заплата в община Варна през 2019 г. надхвърля средната за България за съответната икономическа дейност. Най-голяма е разликата при транспорта, складирането и пощите – благодарение на ролята на морския транспорт средната заплата в тази дейност във Варна е 123% от средната за отрасъла в страната. Сходно е отстоянието – 122% от средното за страната, и при хотелите и ресторантите. В сферите на образованието и здравеопазването средната заплата в община Варна леко изпреварва средната

[22] Източник: НСИ

за страната, което отразява добрата образователна и здравна инфраструктура в общината. Очаквано, най-голямо изоставане в рамките на сектора има при заплатите в информационните технологии и далекосъобщенията, който обаче е силно доминират от София (столица). Това обаче остава най-високо платеният сектор в икономиката на община Варна.

Търговия (G)

Водещата икономическа дейност в община Варна е търговията, като тя формира 20,6% от общата добавена стойност на нефинансовите предприятия на територията на общината през 2019 г. или 718 милиона лева. Общо 7 415 млн. лв. са нетните приходи от продажби в търговията, което е близо 50% от общите приходи на нефинансовите предприятия в община Варна. Големият дял на търговията е обясним както с добрите показатели в търговията на едро – с фармацевтични стоки, селскостопанска продукция (зърно), метали и руди, тютюневи изделия, химически вещества и продукти, така и с търговията на дребно – подкрепяна от чужденците и туристическия поток в общината. Секторът расте относително бързо в периода на икономически подем, като добавената стойност се увеличава с 62% в периода от 2014 до 2019 година. Общо над 26 хил. са наетите лица по трудово и служебно правоотношение в търговията, като техният брой е сравнително постоянен през годините. Средната заплата е 942 лв. или 79% от средната за общината.

Приходите на компаниите в търговията на едро са около 5 млрд. лв. през 2019 г. В търговията на едро са наети над 8 хил. души. На територията на общината оперират седем компании с приходи от над 100 млн. лв., в сферите на търговията на едро с фармацевтични стоки, зърно, семена и фуражи, метали и руди, тютюневи изделия, химически вещества и продукти. Водещите компании са „Фармнет“ ЕАД (578 млн. лв.), „Корн Трейд“ ЕООД (203 млн. лв.), „Интерком Груп“ ООД (192 млн. лв.), „Октопод-С“ ООД (183 млн. лв.), ОКТОПОД ИНВЕСТ ХОЛДИНГ ЕАД (129 млн. лв.), „Табако Трейд Варна“ ООД (113 млн. лв.) и „Нафтико“ ЕООД (104 млн. лв.). Към тези компании се прибавят и още около десет компании, които имат приходи от 50 до 100 млн. лв. през 2019 г.

Компаниите в търговията на дребно в община Варна имат приходи за над 2 млрд. лв. Въпреки по-малките обороти спрямо търговията на едро, компаниите в търговията на дребно фокусират голяма част от заетостта в сферата на търговията. Най-голямата компания в

търговията на дребно е ЦБА АД (142 млн. лв.), като в нея са наети над 900 души. Общият брой на наетите в търговията на дребно в община Варна надхвърля 15 хил. души.

Над 400 млн. лв. приходи и близо 3 хил. са наетите в сферата на търговията и ремонт на автомобили. По-големите компании са сектора в търговията на едро с части и принадлежности за автомобили – „Елит Кар“ ООД (70 млн. лв.) и „Косер“ АД (40 млн. лв.).

Строителство и операции с недвижими имоти (F, L)

На второ място по размер е секторът на строителството, което създава добавена стойност за 395 милиона лева или 11,3% от общо произведената в нефинансовите предприятия в общината. Секторът отбелязва ръст от 55% през разглеждания период, движен от повишеното търсене както на жилищни, така и на офис площи. За развитието жилищното строителство благоприятстват постепенното нарастване на населението на Варна, съчетано с ръст на заетостта и доходите в общината, докато разрастването на сектора на услугите е основен фактор при офис сградите. Не на последно място трябва да се отбележи и ролята на търсенето на ваканционни имоти от страна на чужденци.

В сектора оперират множество сравнително големи компании. Най-големите в строителството са „Хидрострой“ АД (225 млн. лв.), „Инжстройинженеринг“ ЕООД (97 млн. лв.), „Планекс“ ООД (76 млн. лв.), „Инфра Експерт“ АД (75 млн. лв.). Всички изброени имат по над 250 наети служители през 2019 г.

Неразривно свързан със строителната дейност е и най-бързо растящият сектор на икономиката на общината – операциите с недвижими имоти, които са увеличили добавената си стойност с 628% между 2014 и 2019 г. до 164 милиона лева. Ръстът до известна степен се обяснява от ниската база в началото на периода, но като цяло говори за чувствително повишаване на интереса към инвестиции в нежилищни имоти във Варна.

Общият брой на наетите лица е 12,3 хил. в строителството и над 1,9 хил. в операциите с недвижими имоти. Средните заплати в двата сектора нарастват в синхрон и достигат съответно 975 лв. в строителството и 964 лв. в операциите с недвижими имоти през 2019 г.. Заплащането в тези сфери обаче остава сравнително ниско, като заплатите са на нива около 81-82% от средната заплата за община Варна.

Транспорт, складиране и пощи (H)

Транспортът, складирането и пощите също са сред важните дейности за икономиката на Варна като тук ключова е ролята на пристанището. Секторът създава 8,3% от брутната добавена стойност на общината през 2019 г. или 289 милиона лева. Прави впечатление обаче, че дори в периода на значителен ръст както на националната, така и на местната икономика, той остава относително статичен като повишението на добавената стойност в рамките на разглеждания петгодишен период е едва 13%; това е най-бавното повишение, ако изключим селското стопанство и добива, които отбелязват спадове, но като цяло са с ниска значимост за икономиката на Варна. Възможно обяснение за това е нееластично търсене на услуги най-вече в товарния транспорт, което означавало, че секторът би запазил водещата си роля и в периоди на криза.

Транспортният сектор във Варна е разнообразен, като в него са и някои от най-големите предприятия на територията на общината – от гледна точка на броя на наетите лица. Най-голямата компания в сухопътния транспорт на товари е „Дискордиа“ АД (154 млн. лв.), в която работят близо 1 000 души. В морския товарен транспорт водеща е Параходство „Български морски флот“ АД (133 млн. лв.), като в нея са наети над 300 души. В обработката на товари водеща е „Пристанище Варна“ ЕАД (62 млн. лв.), като в нея са наети над 1 400 души. Въздушният транспорт е представен от „Фрапорт Туин Стар Еърпорт Мениджмънт“ АД (126 млн. лв.), в която работят над 1 000 души. В сферата на градския транспорт водещата роля е на „Градски транспорт“ ЕАД (36 млн. лв.), в която също са наети около 1 000 души. Развитието на летището във Варна спомага за развитието както на туризма, така и на бизнес средата в района. Близо 2,1 млн. пътници са преминали през летище Варна през 2019 г., като 1,6 млн. са в периода май-септември. В най-силните месеци – юли и август, над 400 хил. пътници преминават месечно през летище Варна. Доброто управление и инвестициите в летището през последните години са фактор, който подкрепя развитието на Варна.

През 2019 г. общо в сферата на транспорта по трудово и служебно правоотношение са наети 8,6 хил. души, като споменатите компании допринасят за около половината заетост в сектора. Добавената стойност на един нает е сравнително висока – 37 965 лв., но бележи слаб растеж през последните години. Средната заплата на наетите лица е 1 373 лв. (115% от средната за общината). Заплащането в сектора

изпреварва средните заплати в транспорта за страната, но е и сред най-бавно нарастващите в икономиката на Варна.

Хотелиерство и ресторантьорство (I)

Подобно на останалите морски общини, хотелите и ресторантите имат голяма тежест в икономика на Варна – 8,2% от добавената стойност, или 288 млн. лева. Ръстът в сектора е 58% в периода от 2014 до 2019 г. Варна трябва да се разглежда в по-широкия контекст на курортите около нея, тъй като те поемат почти целия туристически поток, а областният център играе най-вече ролята на поддържаща инфраструктура, логистичен център за доставки по веригата на стойността на туристическата услуга и транспортен хъб. Важно е да се подчертае, че свързаната с пандемията от Covid-19 криза през 2020 г. нанесе особено тежък удар на туристическия бранш и възстановяването в средносрочен план изглежда застрашено, дори и след отпадане на всички въведени в страната и основните ѝ партньори ограничения.

Общо над 13 хил. души са наети в хотелиерството и ресторантьорството в община Варна. Техният брой леко се покачва до 2019 г., но трябва да отчитаме и ефекта на пандемията върху сектора през 2020 г. Добавената стойност на един нает в сектора е сравнително ниска – 21 297 лв., но все пак нараства с добър темп през последните години. Средната заплата на наетите в сектора достига 921 лв. (77% от средната за община Варна) през 2019 г.

Периодът между 2014 и 2019 г. бележи значителен ръст в броя на посетителите на общината – с 42% до общо 1,12 милиона души за цялата 2019 г. От тях 820 хил. са чужденци и 300 хил. са български граждани. Близо 90% от чуждестранните туристи посещават Варна в месеците май-септември. Най-много посетители във Варна са българи – през 2019 г. те достигат 302 хиляди души като формират малко над ¼ от общия поток. Значително по-късият им престой обаче – средно 2,7 нощувки – говори, че при тази група става дума за относително равностойно разпределение между туристически и бизнес пътувания; за това спомагат и ежедневната самолетна връзка между София и Варна.

Създаване и разпространение на информация и творчески продукти, далекосъобщения (J)

Секторът на информационните и комуникационните технологии е един най-бурно развиващите се в община Варна, като достига 214 млн. лв. добавена стойност през 2019 г.

Разбивката на добавената стойност в сектора е следната – 195 млн. лв. в информационните технологии и услуги, 11 млн. лв. в далекосъобщенията и 7 млн. лв. в издателската дейност и радио- и телевизионната дейност. В периода от 2014 до 2019 г. секторът нараства с 158%, като почти целият ръст е конкретно в областта на информационните технологии и услуги. Последните имат добавена стойност в размер на 195 млн. лв. или над 90% от ИКТ сектора в община Варна.

Въпреки че все още съставлява относително малка част от икономиката на Варна, особено от гледна точка на заетостта, съдейки по динамиката на столицата през последните няколко години, секторът има значителен потенциал за растеж. Варна е сред най-добре позиционираните общини в страната да се възползва от разширяването на тези стопански дейности извън София благодарение на достъпа до квалифицирани кадри, научно-изследователска инфраструктура и бизнес среда. Тъй като отрасълът предлага най-високите средни трудови възнаграждения в страната заедно с енергетиката, той има потенциал да се превърне във фактор за бързото повишаване на благосъстоянието на Варна.

Близо 3,4 хил. души са наети в сферата на информационните технологии и услуги в община Варна, като техният брой нараства с 46% в периода от 2014 до 2019 г. Добавената стойност на един нает се удвоява в същия период и вече достига 58 872 лв. Средната заплата на наетите в информационните технологии и услуги е най-високата в община Варна, като достига 2 311 лв. (194% от средната за община Варна) през 2019 г. Далеч по-ниски са заплатите в издателската дейност и радио- и телевизионната дейност – 1 311 лв. и далекосъобщенията – 985 лв.

Годишният доклад[23] на Bulgarian Fintech Association за 2020 г. показва както бързия растеж на тази индустрия в България, така и навлизането на компании във Варна. Макар концентрацията да е много силна в София (столица), Варна е втората най-популярна дестинация за финтех компании в страната, като изпреварва Пловдив и Бургас.

Финансови и застрахователни дейности (К)

Като най-голям икономически център на север, Варна има развит финансов и

[23] Виж The Annual Fintech Report 2020, Bulgarian Fintech Association

застрахователен сектор. Наетите лица по трудово и служебно правоотношение в финансовите и застрахователни дейности в община Варна са близо 3,4 хил. души, като нарастват с около 10% в периода от 2014 до 2019 г. Секторът е традиционно сред най-високоплатените в общината. Средната заплата на наетите лица в финансовите и застрахователните дейности е 1 911 лв. Последната нараства с 40% в периода от 2014 до 2019 г. Единствено в сферата на информационните технологии и услуги, в резултат на бързия ръст през последните години, заплатите са по-високи.

Наред с традиционните финансови и застрахователни дейности, следва да се отчита и потенциалът на Варна за развитие в финтех индустрията. Спецификата на тези компании обаче предполага те да се коментират в сектора на информационните технологии и услуги и/или в професионалните дейности. Въпреки това, някои финтех компании имат потенциал да навлязат и в сферата на разплащанията, което вече би ги приближило към класическото разбиране за финансов сектор.

Професионални дейности и научни изследвания (M)

Предприятията в сферата на професионалните дейности и научни изследвания създават 221,7 млн. лв., или 6,4% от добавената стойност в икономиката на община Варна. От тях 158 млн. лв. са в сферата на юридически, счетоводни, архитектурни и инженерни дейности, технически изпитания и анализи, консултантски дейности по управление. Други 63 млн. лв. са в рекламата, ветеринаромедицинската дейност и други професионални дейности. Предприятията в сферата на научноизследователската и развойната дейност имат много малък дял (1,2 млн. лв. добавена стойност), но следва да се отчита, че научната инфраструктура на Варна е концентрирана в университетите и здравните институции в общината, както и в държавните научни институти. Научният потенциал на община Варна е видим именно в тези сфери, които са по-скоро в публичния сектор.

Ръстът в традиционните професионални дейности – юридически, счетоводни, архитектурни и инженерни дейности, може да се обясни и от строителния бум през последните години, който създава повече търсене за тези услуги. Общо 5,8 хил. са наетите лица в професионалните дейности в община Варна – 4,2 хил. в традиционните професионални дейности, 1,4 хил. в рекламата и ветеринарномедицинската дейност и малко над 200 в научноизследователската и развойната

дейност. Средната заплата в сектора е традиционно над средната за община Варна – 1 326 лв. в традиционните професионални дейности, 1 541 лв. в рекламата и ветеринарномедицинската дейност и 1 618 лв. в научноизследователската и развойната дейност.

Административни и спомагателни дейности (N)

Предприятията в сектора на административните и спомагателни дейности – включва и експортно-ориентирания аутсорсинг на услуги, създават добавена си стойност на стойност 179 млн. лв., или 5,1% от добавената стойност в икономиката на община Варна. Секторът е сред най-динамичните във Варна, като отбелязва ръст от 109% в периода от 2014 до 2019 г. Този ръст е свързан най-вече с експанзията на фирмите за аутсорсинг на гласови услуги, които през последните години търсят алтернативи на все по-тесния пазар на труда в София. Доколкото Варна е сред областите с работна сила и инфраструктура подходяща за развитието на този тип услуги, има основания да се очаква, че експанзията им ще продължава, стига да се запази интересът към България на големите фирми в бранша.

Близо 5,8 хил. души са наети в сферата на административните и спомагателни дейности в община Варна. Добавената стойност на един нает се удвоява в периода от 2014 до 2019 г. и достига 28 490 лв. Средната заплата на наетите в сектора е сред най-бързо нарастващите във Варна и достига 1 151 лв., което вече се доближава до средната за общината.

Държавно управление (O)

В сферата на държавното управление на територията на община Варна са наети близо 5,3 хил. души. Техният брой остава сравнително постоянен през годините. Средната заплата в сектора достига 1 398 лв. и остава по-висока от средната за общината. През 2019 г. се наблюдава ръст от 14% на заплатите в държавното управление, което отразява и политиката на увеличение на заплатите в публичната сфера.

Образование (P)

Добавената стойност на нефинансовите предприятия в сферата на образованието е над 12 млн. лв., или едва 0,4% от икономиката на община Варна. Това обаче отразява само компаниите в частния сектор. Община Варна разполага с много силна мрежа от образователни институции, които са ключови за социално-икономическия живот в общината. Във Варна се

обучават близо 30 хил. студенти в 6 местни университета. Общо бюджетите на шестте висши учебни заведения във Варна са на стойност около 165 млн. лв. през 2019 г. Най-много капиталови разходи, включително инвестиции в апаратура, правят МУ-Варна (18 млн. лв.) и ВВМУ (11 млн. лв.). Средствата конкретно за научно-изследователска дейност са за близо 11 млн. лв. Годишните разходи на близо 30-те хил. студенти във Варна се оценяват на 285 млн. лв. Общият размер на „висшата" икономика на Варна – бюджетите на университетите и разходите за живот на студентите в града – се оценява на около 450 млн. лв.

Хуманно здравеопазване и социална работа (Q)

Хуманното здравеопазване и социална работа заемат сравнително голям дял в икономиката на Варна. Добавената стойност в сектора е 201 млн. лв., или 5,8% от добавената стойност на компаниите в общината през 2019 г. Над 197 млн. лв. от тях са концентрирани в здравеопазването. Ръстът в сектора е устойчив – 47% в периода от 2014 до 2019 г. Община Варна играе ролята на здравен хъб за целия Североизточен регион на страната и има значителен потенциал за развитие на тази сфера.

Около 8,7 хил. души са наети в сферата на хуманното здравеопазване и социална работа в община Варна, като 85% от тях са в здравеопазването. В здравеопазването се наблюдава устойчив ръст на наетите лица в последните години. Добавената стойност на един нает е 30 153 лв. в здравеопазването и 16 146 в социалната работа. Средната заплата на наетите достига 1 466 лв. (123% от средната за общината) в здравеопазването и 936 лв. (78% от средната за общината) в социалната работа.

Някои от най-големите работодатели в община Варна са в сферата на здравеопазването. С над 1,8 хил. наети лица е Университетска многопрофилна болница за активно лечение „Света Марина" АД (121 млн. лв.), а с близо 1,1 хил. наети лица Многопрофилна болница за активно лечение „Света Анна-Варна" АД (32 млн. лв.). УМБАЛ „Св. Марина" е най-големият диагностично-лечебен и консултативен университетски болничен комплекс в Североизточна България, обслужващ население от цялата страна, който разполага с над 1 300 легла, най-модерна апаратура и висококвалифицирани кадри.

Водеща роля за развитието на сектора има Медицински университет „Проф. д-р Параскев Стоянов" – Варна, където се

обучават 5 300 студенти, в т.ч. 1 500 чуждестранни (2019 г.). Регионалната реализация на тези кадри е над 50%, което показва връзката между висшето училище и здравния сектор във Варна. МУ-Варна се превръща във водещия университет на морската столица, като има и най-големия бюджет – над 70 млн. лв. за 2019 г. Капиталовите разходи на МУ-Варна са за близо 19 млн. лв. инвестиции в материалната база и в модерна апаратура за различните лаборатории във висшето училище. МУ-Варна разполага с множество лаборатории, в т.ч. лаборатория по биохимия – с фокус науката за хранене, лаборатория по 3D технологии в денталната медицина, различни лаборатории по фармация. Студентите по медицина ползват клиничната база на УМБАЛ „Св. Марина“, в т.ч. лаборатория по вирусология, микробиология и медицинска генетика. През 2019 г. е изграден и модерен център по роботизирана хирургия.

Култура, спорт и развлечения (R)

Добавената стойност в сферата на културата, спорта и развлеченията е близо 70 млн. лв., или 2% от икономиката на община Варна. Секторът бележи висок ръст, като добавената стойност расте с 73% в периода от 2014 до 2019 г. Притокът на млади и активни хора, както и засилващия се туристически поток, обуславят развитието на културния сектор във Варна. В същото време, следва да се отчита, че в тази сфера се отчита и хазарта, чието развитие също е подкрепено от туристическите посещения.

Наетите в сферата на културата, спорта и развлеченията са близо 3 хил., като остават сравнително постоянен брой през последните години. Добавената стойност на един нает достига 35 150 лв. Средната заплата на наетите в сектора устойчиво нараства и достига 1 021 лв. (86% от средната за община Варна).

Други дейности (S)

В други дейности влизат организациите с нестопанска цел, някои ремонтни дейности (на битова техника или часовници например), фризьорски и козметични услуги и т.н. Добавената стойност в сектора е 26 млн. лв., или 0,7% от икономиката на Варна. Секторът е по-голям от средните нива за страната, което се обяснява с живата градска среда и туристическия профил на Варна и повишеното търсене за такъв тип услуги. Броят на наетите лица в други дейности е 2,4 хил. през 2019 г. Средната заплата остава ниска – едва 786 лв. (66% от средната за община Варна).

3.3. Конкурентоспособност и иновационен потенциал

В настоящата част е разгледана демографията на предприятията в община Варна – деление на микро и малки, средни и големи предприятия. Коментирано е развитието на предприемачеството в общината. Поставен е фокус и върху научно-изследователската и развойна дейност в община Варна, както и върху притока на чужди капитали.

Разпределението на наетите според размера на фирмите дава представа за ролята на малките, средните и големите предприятия в икономиката на Варна. През 2019 г. наетите са относително равномерно разпределени между различните по размер фирми, с лек превес на средните с 50 до 249 наети лица – 38 хиляди души. Най-малко пък са работещите в микрофирми – 26 хиляди. За разлика от страната като цяло обаче, където всички групи отбелязват ръст в периода 2014-2019 г., във Варна има видим спад както при наетите в големите фирми (-6,8%), така и в микрофирмите (-5,6%).

Все по-голяма част от заетостта в община Варна се концентрира в малките и средните предприятия.

Таблица 3.3.1. Разпределение на наетите по трудово и служебно правоотношение според размера на предприятието в община Варна и България[24]

Размер на предприятието	Община Варна			България		
	Наети лица през 2014 г.	Наети лица през 2019 г.	Динамика от 2014 до 2019 г., %	Наети лица през 2014 г.	Наети лица през 2019 г.	Динамика от 2014 до 2019 г., %
Общо наети	**127 547**	**128 692**	**0,9**	**2 240 544**	**2 322 561**	**3,7**
от 0 до 9 наети лица	27 396	25 874	-5,6	431 966	439 852	1,8
от 10 до 49 наети лица	35 182	36 554	3,9	593 854	610 131	2,7
от 50 до 249 наети лица	34 805	38 155	9,6	638 854	657 002	2,8
над 250 наети лица	30 164	28 109	-6,8	575 870	615 576	6,9

Микро и малки предприятия

Общо 93% от предприятията в рамките на община Варна са микропредприятия (от 0 до 9 наети лица). През 2019 г. броят на микропредприятията е 26 914, като техният брой се увеличава постепенно през годините. Общо 25 874 са наетите лица в микропредприятията в община Варна, като това са 20,1% от всички наети в рамките на общината. Въпреки по-големият брой на микропредприятията през последните години обаче, броят на наетите в тях спада с 5,6% в периода от 2014 до 2019 г. Тази група компании е най-многобройна, а дейността им обикновено е трудоемка. Предвид по-изразения туристически профил на общината, в сравнение с общините в останалата част на страната, голям дял от тези компании са свързани именно с тези дейности – осигуряване на нощувки, ресторантьорски услуги и търговия на дребно, строителство и операции с

[24] Източник: НСИ, собствени изчисления

недвижими имоти. Ясно изразен е ръстът на броя на микропредприятията в сферата на информационните технологии и услуги, както и в социалните сфери – образование, здравеопазването, културата и спорта.

Таблица 3.3.2. Брой микро и малки предприятия в община Варна[25]

Микро (до 9 заети) и малки (от 10 до 49 заети) предприятия	Брой заети	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Общо (всички ик. дейности, с изключение на K, O, T и U)	*до 9*	**25 464**	**25 844**	**26 583**	**26 303**	**26 451**	**26 914**
	10-49	**1 612**	**1 667**	**1 605**	**1 651**	**1 679**	**1 694**
Селско, горско и рибно стопанство	*до 9*	303	332	347	323	288	314
	10-49	14	15	16	19	20	19
Добивна промишленост	*до 9*	9	9	12	9	8	8
	10-49	3	3	4	4	3	3
Преработваща промишленост	*до 9*	1 376	1 403	1 407	1 365	1 384	1 404
	10-49	194	216	203	213	214	210
Производство и разпр. на ел. и топл. енергия и на газообразни горива	*до 9*	46	50	38	37	39	40
	10-49	4	5	3	3	3	5
Доставяне на води; канализационни услуги, управление на отпадъци	*до 9*	48	42	39	38	36	44
	10-49	9	6	7	8	6	2
Строителство	*до 9*	1 492	1 528	1 576	1 576	1 598	1 600
	10-49	205	216	203	201	209	220
Търговия; ремонт на автомобили и мотоциклети	*до 9*	8 872	8 829	9 002	8 973	8 896	8 782
	10-49	508	520	501	541	517	528
Транспорт, складиране и пощи	*до 9*	928	913	903	892	854	823
	10-49	100	98	104	98	96	99
Хотелиерство и ресторантьорство	*до 9*	1 332	1 320	1 306	1 328	1 265	1 244
	10-49	212	213	214	213	250	243
Създаване и разпр. на информация и творчески прод.; далекосъобщения	*до 9*	697	779	851	919	992	1 088
	10-49	59	65	56	53	56	65
Операции с недвижими имоти	*до 9*	3 061	3 019	3 101	2 721	2 685	2 813
	10-49	46	45	43	43	52	42
Професионални дейности и научни изследвания	*до 9*	3 264	3 385	3 506	3 462	3 580	3 707
	10-49	67	63	59	66	67	68
Административни и спомагателни дейности	*до 9*	962	993	1 030	1 042	1 042	1 057
	10-49	85	85	80	69	73	79
Образование	*до 9*	257	273	281	295	298	320
	10-49	10	13	13	15	13	17
Хуманно здравеопазване и социална работа	*до 9*	817	822	864	859	880	906
	10-49	46	49	42	48	54	51
Култура, спорт и развлечения	*до 9*	414	435	477	498	534	560
	10-49	28	29	33	33	26	24
Други дейности, некласифицирани другаде	*до 9*	1 586	1 712	1 843	1 966	2 072	2 204
	10-49	22	26	24	24	20	19

Наетите в отделните предприятия, спрямо техния размер, може да се разглежда като косвен индикатор за тяхното развитие – благоприятната бизнес и инвестиционна среда спомага за разширяване на дейността, откриване на нови компании и наемане на повече работещи. Макар да се наблюдава спад на наетите в микропредприятията, той е за сметка на ръст в малките и средните предприятия. Общо 1 694 са малките предприятия (от 10 до 49 наети) в рамките на община Варна, като техният също се увеличава през последните години. Броят на наетите лица в малките предприятия достига 36 554, като това са 28,4% от всички наети в рамките на община Варна. В периода от 2014 до 2019 г. броят на наетите в малките предприятия расте с 3,9%.

Средни предприятия

Най-голям дял от наетите лица в рамките на община Варна е концентриран в средните предприятия (от 50 до 249 наети лица). Общо 314 са средните предприятия във Варна, като техният също леко се увеличава през последните години. Броят на наетите лица в средните предприятия достига 38 155, като това са 29,6% от всички наети в община Варна. В периода от 2014 до 2019 г. броят на наетите в средните предприятия расте с 9,6%, което показва, че именно в средните предприятия се наблюдават най-отчетливо положителни процеси. Липсата на голяма промяна в броя на средните предприятия показва, че ръстът в броя на наетите е провокиран по-скоро от разширяване на дейността на вече съществуващите средни предприятия в рамките на общината.

[25] Източник: НСИ

Най-много средни предприятия оперират в сферите на търговията, хотелиерството и ресторантьорството, преработващата промишленост и строителството.

Таблица 3.3.3. Брой средни предприятия в община Варна[26]

Средни предприятия (от 50 до 249 заети)	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Общо (всички икономически дейности, с изключение на сектори K, O, T и U)	**294**	**301**	**303**	**311**	**296**	**314**
Селско, горско и рибно стопанство	2	3	2	3	2	3
Добивна промишленост	-	-	-	-	1	1
Преработваща промишленост	49	51	51	46	45	46
Производство и разпределение на ел. и топлинна енергия и на газообразни горива	3	2	4	4	4	4
Доставяне на води; канализационни услуги, управление на отпадъци	5	5	5	5	5	8
Строителство	43	39	43	47	44	45
Търговия; ремонт на автомобили и мотоциклети	67	65	60	59	58	62
Транспорт, складиране и пощи	18	19	17	18	19	21
Хотелиерство и ресторантьорство	50	55	56	59	53	59
Създаване и разпространение на информация и творчески продукти; далекосъобщения	7	9	11	13	12	13
Операции с недвижими имоти	4	4	2	2	3	3
Професионални дейности и научни изследвания	5	7	7	7	6	6
Административни и спомагателни дейности	16	19	20	23	20	17
Образование	1	2	2	2	1	2
Хуманно здравеопазване и социална работа	17	16	17	16	15	16
Култура, спорт и развлечения	6	4	4	6	7	7
Други дейности, некласифицирани другаде	1	1	2	1	1	1

Големи предприятия

През 2019 г. броят на големите предприятия (над 250 наети лица) в община Варна е 38, като техният брой леко нараства в последните три години. Големите предприятия осигуряват заетост на 28 109 лица или 21,8% от наетите в община Варна. Делът на наетите в големите предприятия обаче намалява с 6,8% в периода от 2014 до 2019 г. Вероятно обяснение на това развитие е продължаващата модернизация на предприятията, инвестиции във физически капитал и повишаване на производителността на труда, които позволяват намаляване на наетите лица.

Най-големите предприятия в община Варна са в различни икономически дейности – няколко са примерите в сферите на здравеопазването и транспорта.

Таблица 3.3.4. Брой големи предприятия в община Варна[27]

Големи предприятия (250+ заети)	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Общо (всички икономически дейности, с изключение на сектори K, O, T и U)	**41**	**39**	**34**	**32**	**37**	**38**
Селско, горско и рибно стопанство	-	-	-	-	-	-
Добивна промишленост	1	1	1	1	-	-
Преработваща промишленост	8	7	7	6	6	6
Производство и разпределение на ел. и топлинна енергия и на газообразни горива	1	1	1	1	1	1
Доставяне на води; канализационни услуги, управление на отпадъци	1	1	1	1	1	1
Строителство	6	6	5	5	5	5
Търговия; ремонт на автомобили и мотоциклети	5	4	3	5	6	7
Транспорт, складиране и пощи	4	5	4	4	4	3
Хотелиерство и ресторантьорство	4	3	2	-	3	3
Създаване и разпространение на информация и творчески продукти; далекосъобщения	1	1	1	1	1	1
Операции с недвижими имоти	-	-	-	-	-	-
Професионални дейности и научни изследвания	2	2	2	2	3	3
Административни и спомагателни дейности	4	4	3	2	3	4
Образование	-	-	-	-	-	-
Хуманно здравеопазване и социална работа	3	3	3	3	3	3
Култура, спорт и развлечения	1	1	1	1	1	1
Други дейности, некласифицирани другаде	-	-	-	-	-	-

Най-големите предприятия в общината през 2019 г., които имат близо до или над хиляда работници, са следните: Университетска многопрофилна болница за активно лечение „Света Марина“ ЕАД; Електроразпределение Север АД; Пристанище Варна ЕАД; Водоснабдяване и канализация ООД – Варна; „Многопрофилна болница за активно лечение „Света Анна - Варна“ АД; Фрапорт Туин Стар Еърпорт Мениджмънт АД; Градски транспорт

[26] Източник: НСИ

[27] Източник: НСИ

ЕАД, Варна; ДИСКОРДИА АД и ЦБА АД.

Предприемачество и start-up

В контекста на цифровата трансформация на общинската икономика, условията за предприемачество и стартиращи компании във Варна стават все по-важни за бъдещето ѝ развитие. Съдейки по сравнението с останалите общини в страната, Варна е сред тези с най-добра среда за развитие на стартъпи и цифрово развитие. Доколкото тези оценки са по-комплексни, а конкуренцията - често трансгранична, настоящият анализ се спира на няколко анализа на потенциала на различни градове на глобално равнище.

Класацията на Startup Blink[28] поставя Варна на второто място в страната след София и на 430-то място в света по състояние на стартъп екосистемата и цялостната среда за стартиращи компании. Авторите на класацията отбелязват, че Варна се е изкачила с над 100 места нагоре в рамките на последната година, а като силни страни се изтъкват добре подготвената работна сила от гледна точка на техническите умения и фокусът върху силни направления като машинното обучение и анализа на данни. Като слаби страни пък се посочва липсата на законодателство и административни процедури, които да улесняват предприемачеството и привличането на инвестиции.

Годишният доклад на Aibest за 2020 г.[29] посочва достъпа до по-евтини офис площи в сравнение както със София, така и с повечето водещи в ИКТ сектора градове в съседните балкански страни като значително предимство на Варна при привличането на технологични инвестиции. Като предизвикателство се посочва постепенното намаляване на младите работници в общия размер на работната сила, но се изтъква добрата подготовка на STEM кадрите и взаимодействието между средното и висше образование и бизнеса. Според Aibest на този етап Варна се очертава като вторична дестинация за аутсорсинг бизнеса в страната, като към нея се насочват фирми, които вече работят и в столицата, но срещат трудности при намирането на достатъчно работна ръка. Същевременно по брой новооткрити фирми в ИКТ бранша общината застава на второ място след София и задминава Пловдив. Основните страни на произход

[28] Източник: https://www.startupblink.com/blog/the-best-startup-cities-2020/

[29] http://aibest.org/annualreport2020

на чуждестранни инвестиции в отрасъла в града са от Обединеното кралство (9 фирми) и САЩ (6 фирми).

Публикуван през 2020 г. икономически профил на общината[30] също посочва високото образователно равнище на местното население, привличането на млади кадри от съседни общини и доброто взаимодействие между образователната система и бизнеса като ключови предимства на общината. Анализът извежда на преден план и потенциала на Варна в областта на медицината и биотехнологиите, които се очертават като една от най-перспективните направления на технологично развитие в непосредствено бъдеще.

Чуждестранни преки инвестиции

През последните години размерът на преките чуждестранни инвестиции[31] в нефинансови предприятия във Варна показват тенденция на увеличение до 2017 г., след което се наблюдава свиване до нивата им от 2016 г. Това не означава задължително отлив на инвестиции, тъй като размерът на преките чуждестранни инвестиции зависи от множество фактори като разлики в цени, валутен курс, преоценки и др. към края на съответния период.

В относително изражение това са 2350 евро на човек от населението във Варна през 2019 г. в сравнение с 3646 евро на човек средно за страната. Трябва да се има предвид обаче, че около половината от преките чуждестранни инвестиции в нефинансови предприятия в страната са концентрирани в София (столица), където този показател е около 9500 евро на човек от населението.

Таблица 3.3.5. Размер на преките чуждестранни инвестиции към края на годината в община Варна по икономически дейности (А10), 2014-2019 г., млн. евро[32]

	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Общо	716,1	779,2	827,5	1 032,0	927,7	810,9
Селско, горско и рибно стопанство	2,6	0,2	1,0	0,4	0,2	-1,1
Индустрия (с изкл. на строителството)	175,1	166,4	220,9	226,0	164,5	172,5
Строителство	60,3	128,8	93,8	139,0	128,9	128,9
Търговия, транспорт, хотелиерство и ресторантьорство	74,1	76,6	99,3	96,8	80,5	89,8
Създаване и разпространение на информация и творчески продукти; далекосъобщения	4,8	6,5	13,7	10,4	21,6	23,4
Операции с недвижими имоти	244,4	239,1	250,9	289,7	306,2	233,0
Професионални дейности и научни изследвания; административни и спомагателни дейности	149,5	154,7	136,6	256,1	210,5	145,9
Държавно управление; образование; хуманно здравеопазване и социална работа	3,2	4,6	5,1	6,3	7,9	10,7
Култура, спорт и развлечения, ремонт на домакински вещи и други дейности	2,1	2,3	6,2	7,3	7,4	7,9

Най-голям дял от ПЧИ в община Варна са насочени към операциите с недвижими имоти – близо 29% през 2019 г. Този сектор включва както покупката

30 https://ime.bg/var//images/Law/Varna_Profile_IME_2020.pdf

31 Размерът на ПЧИ отразява не само финансовите транзакции (потокът на ПЧИ), отчетени преди и по време на периода, но и валутни и ценови преоценки и други изменения в обема, оценени към 31 декември на съответната година.

32 Източник: НСИ

и продажбата на недвижими имоти, така и даването им под наем, управление и поддръжка (например дейността на търговските центрове), както и дейността на агенциите за недвижими имоти. Секторът формира около 5% от брутната добавена стойност в общината, но играе водеща роля по отношение на привличането на чужди капитали.

На следващо място се нарежда индустрията с дял от 21% от ПЧИ през 2019 г. На следващо място са професионалните дейности и научни изследвания; административните и спомагателните дейности с дял от около 18% през 2019 г. Тези сектори формират около 11% от брутната добавена стойност в общината през 2019 г. и включват дейности като юридически, счетоводни, архитектурни, инженерни, административни и спомагателни услуги. Строителството е с дял от около 16%, а след него са търговията, транспортът, хотелиерството и ресторантьорството с общ дял от 11% от ПЧИ през 2019 г. Общо петте сектора формират около 95% от ПЧИ през 2019 г.

Динамиката през последните години и в петте сектора е разнопосочна, което означава, че най-вероятно става въпрос за преоценка на инвестициите, отколкото на отлива им. Нещо повече – данните обхващат само нефинансовите компании, което създава възможности за подценяване на размера на преките чуждестранни инвестиции в някои сектори и динамиката им през годините. Така например инвестиции през финансови холдинги няма да попаднат в обхвата на използваната статистика. Същевременно ако през разглеждания период собствеността на нефинансова компания е изкупена от финансов холдинг, това ще се отрази като намаляване на размера на преките чуждестранни инвестиции в използваната статистика, но не представлява действителен отлив на чуждестранни вложения. Това е особено важно за община Варна, тъй като около 37% от брутната добавена стойност в общината през 2019 г. е концентрирана в търговията, транспортът, хотелиерството и ресторантьорството, а други 11% са в строителството.

Научно-изследователска и развойна дейност

Разходите за научно-изследователска и развойна дейност община Варна са относително ниски. Към 2019 г. са достъпни данни за 4 сектора – индустрията, търговията и транспорта, ИКТ и далекосъобщенията и професионалните дейности и научни

изследвания. От тях ИКТ секторът е с най-високи разходи за НИРД – 3,9 милиона лева, като тази стойност съставлява 1,6% от всички разходи, направени от предприятията в този сектор за страната. Значителен ръст се наблюдава при инвестициите в научна и развойна дейност на преработващата промишленост – 163% в рамките на изминалите пет години, а стойността им се приближава до тази на сектора на ИКТ – 3,6 милиона лева през 2019 г. Относително висок дял Варна има в националните разходи за НИРД при търговията, транспорта и туризма – 1,4 милиона лева от общо 17,6 милиона лева в цялата страна, но като цяло тези отрасли не се характеризират с особено активна научна и развойна дейност.

Таблица 3.3.6. Разходи за НИРД в община Варна и България, 2014-2019 г.[33]

	Община Варна 2014 г., хил. лева	Община Варна 2019 г., хил. лева	Динамика 2014-2019 г., %	Дял от сектора в страната, %
Селско, горско и рибно стопанство	..	-	..	..
Индустрия (с изкл. на строителството)	1376	3625	163,4	2,0
В това число: преработваща промишленост	1376	3625	163,4	2,0
Строителство	..	..	..	..
Търговия, транспорт, хотелиерство и ресторантьорство	..	1425	..	8,1
Създаване и разпространение на информация и творчески продукти; далекосъобщения	2314	3949	70,7	1,6
Финансови и застрахователни дейности	-	-	..	..
Операции с недвижими имоти	..	..	..	..
Професионални дейности и научни изследвания; административни и спомагателни дейности	1367	1478	8,1	0,7
Държавно управление; образование; хуманно здравеопазване и социална работа	-	..	..	..
Култура, спорт и развлечения, ремонт на домакински вещи и други дейности	..	..	..	..

Анализът на научната дейност във Варна обаче не трябва да се ограничава единствено с дейността на бизнеса. Общината е едно от най-големите средища на академична дейност в страната, като на територията ѝ са разположени шест висши училища с над 30 хиляди студенти – данни за 2019 г., като 15 хиляди от тях в приложни или технически направления.

Близо 15-те хил. студенти в техническите и приложни науки задават специфичния профил на Варна, като най-големият потенциал се оформя в медицината, информационните технологии, транспорта и корабоплаването. Това са все направления, които отчитат нарастващ интерес през последните пет години. Успешните висши училища имат потенциал за привличане и задържане на научни кадри, които, от своя страна, могат да разчитат на нарастващи инвестиции в апаратура и оборудване. Това е предпоставка както за увеличаване на научните разработки, така и за трансфера на резултатите в приложни бизнес начинания. Насърчаването на стартиращи предприятия, базирани на иновации, е естествен път за бъдещо разширяване на дела на стопанските дейности, интензивни на знание. Структурата на икономиката във Варна и особено

[33] Източник: НСИ, ("-" - няма случай; ".." - конфиденциални данни)

профилът на водещите компании е благоприятна и позволява двустранно партньорство за приложни научни изследвания с висши училища в съответните направления.

Висшите училища във Варна се ориентират спрямо дигиталния тренд и се насочват към информационните технологии. Общо пет висши училища във Варна имат специалности в областта на информатиката и компютърните науки, обучавайки над 2 500 студенти – ръст с около 750 души за последните пет години. Лидер в това отношение е Технически университет – Варна с близо 1 700 студенти в направление комуникация и компютърна техника. Регионалната реализация на тези кадри е над 40%, което означава, че почти половината от привлечените студенти се реализират в рамките на местната икономика. ТУ-Варна откри и собствено училище по компютърни науки, което потвърждава посоката средното образование да се ориентира към дигиталната сфера.

МУ-Варна разполага с множество лаборатории, в т.ч. лаборатория по биохимия – с фокус науката за хранене, лаборатория по 3D технологии в денталната медицина, различни лаборатории по фармация. Студентите по медицина ползват клиничната база на УМБАЛ „Св. Марина”, в т.ч. лаборатория по вирусология, микробиология и медицинска генетика. През 2019 г. е изграден и модерен център по роботизирана хирургия. УМБАЛ „Св. Марина” е най-големият диагностично-лечебен и консултативен университетски болничен комплекс в Североизточна България, обслужващ население от цялата страна, който разполага с над 1 300 легла, най-модерна апаратура и висококвалифицирани кадри.

Към научната инфраструктура в сферата на корабоплаването следва да се прибави и Центъра по хидро- и аеродинамика, който приютява научно-експериментален комплекс за морски изследвания, трансфер на технологии и иновации. ЦХА-Варна е със сериозно световно присъствие, като контрагентите са организации и компании от 25 страни. Институтът по океанология към Българска академия на науките също е позициониран във Варна и развива изследователски лабораторен комплекс, в т.ч. лаборатория по подводни технологии, лаборатория по диагностика на корабни конструкции и оборудване, морска химическа лаборатория и лаборатория по морска медицина.

3.4. Общински дружества

В тази точка са представени данни за общинските предприятия, създадени по реда на Закона за общинската собственост (ЗОС) и общинските търговски дружества на територията на община Варна.

Общински предприятия

Всяка община може да осъществява самостоятелно стопанска дейност чрез общински предприятия. Общинското предприятие е специализирано звено на общината за изпълнение на дейности, финансирани от общинския бюджет. То осъществява дейността си въз основа на правилник, приет от общинския съвет.

Към края на 2020 г. община Варна има 8 общински предприятия:

- ОП „Комплекс за детско хранене“;
- ОП „Общински паркинги и синя зона“
- ОП „Транспорт и автоматизирана система за регулиране на уличното движение“ (ОП „ТАСРУД“)
- ОП „Зоопарк-спасителен център“ (ОП „ЗСЦ“)
- ОП „Спорт Варна“
- ОП „Дезинфекция, дезинсекция, дератизация – Варна“ (ОП „ДДД“)
- ОП „Инвестиционна политика“
- ОП „Управление на проекти и озеленяване“.

Общо заетите щатни бройки на служителите в предприятията са 1335 души.

Най-голямо финансиране получава ОП „ТАСРУД“, което осъществява дейност в две направления – монтаж, настройка, стопанисване и експлоатация на технически средства в областта на светлинно-сигналното регулиране на уличното движение, и други дейности, свързани с организацията и безопасността на движението в гр. Варна. Второто направление е свързано с изискванията на „Договора за обществен превоз на пътници“ на територията на община Варна в т.ч. осъществяване контрол на пътниците в масовия градски транспорт, предоставяне на информация по въпроси за състоянието на движението на превозните средства, отразяване на промяна в маршрути и др.

Относително еднакво финансиране от общината получават дейностите по управление и поддръжка на материалната спортна база и съоръженията за свободно време на гражданите и паркинги и синя зона.

През 2020 г. се наблюдава нарастване на общинското финансиране през общинските предприятия за спорт с 23% спрямо 2019 г. Освен разходите за

общинското предприятие „Спорт Варна“ в размер на 6 320 773 лв., община Варна отделя значителен ресурс за тази дейност, достигащ 17 450 817 лв.

Отново увеличение, но с по-малък темп има и за общинските дейности за детско хранене (12%) и дезинфекция и дезинсекция (10%).

За 2020 г. общото финансиране на общинските предприятия е намаляло с 23% спрямо 2019 г. или с над 11 млн. лева. Пандемията, липсата на трафик и ограничителните мерки са основните причини.

Таблица 3.4.1. Бюджет на общински предприятия на Община Варна[34]

Общински предприятия	Държавна дейност	До-финансиране	Местна дейност	Общо	Държавна дейност	До-финансиране	Местна дейност	Общо
	2019				2020			
„Комплекс за детско хранене“	556 234	1 065 172	3 102 613	**4 724 019**	553 207	1 343 200	3 394 995	**5 291 402**
„Общински паркинги и синя зона“	0	0	7 858 720	**7 858 720**	0	0	6 621 195	**6 621 195**
„ТАСРУД“	0	0	23 093 240	**23 093 240**	0	0	10 876 130	**10 876 130**
„ЗСЦ“	0	0	1 760 600	**1 760 600**	0	0	1 795 054	**1 795 054**
„Спорт Варна“	0	0	5 147 476	**5 147 476**	0	0	6 320 773	**6 320 773**
„ДДД“	0	0	276 804	**276 804**	0	0	305 148	**305 148**
„Инвестиционна политика“	0	0	5 289 190	**5 289 190**	0	0	5 646 380	**5 646 380**

Общински дружества

Община Варна е едноличен собственик на капитала на 24 еднолични търговски дружества. Четири от тях са в ликвидация, а едно не осъществява дейност към края на 2020 г. От останалите 19 общински предприятия шест са търговски дружества създадени по силата на Търговския закон, а останалите 13 са публични здравни заведения, учредени по силата на Закона за лечебните заведения, а именно: 6 ДКЦ, един дентален център, четири специализирани болници, един медицински център за рехабилитация и спортна медицина, един център за психично здраве.

Таблица 3.4.2. Бюджет на общинските публични предприятия на Община Варна[35]

№	Наименование на търговското дружество	Финансов резултат, хил. лв.		
		2018	2019	Към 30.09.2020 г.
1.	„Индустриално - технологичен парк Варна“ ЕАД			
2.	„Стадион Спартак“ ЕАД	-107	-24	Няма данни
3.	„Пазари“ ЕАД	309	372	-166
4.	„Обреди“ ЕООД	297	7	-96
5.	„Градски транспорт“ ЕАД	-3097	-3341	-5025
6.	„Дворец на културата и спорта“ ЕАД	53	70	-12
7.	„Ученическо и столово хранене“ ЕАД	14	-71	-61
8.	„Диагностично-консултативен център 1 „Света Клементина“ – Варна“ ЕООД	-106	- 89	-52
9.	„Диагностично-консултативен център Свети Иван Рилски - Аспарухово-Варна“ ЕООД	-11	- 48	-28
10.	„Диагностично-консултативен център 3 – Варна“ ЕООД	-33	13	5
11.	„Диагностично-консултативен център 4 – Варна“ ЕООД	20	20	65
12.	„Диагностично-консултативен център V Варна - Света Екатерина“ ЕООД	4	5	4
13.	„Диагностично-консултативен център „Чайка“ ЕООД	30	112	103
14.	„Дентален център I Варна“ ЕООД	-43	1	4
15.	„Специализирана болница за активно лечение по пневмо-фтизиатрични заболявания – Варна“ ЕООД	-271	- 429	Няма данни
16.	„Специализирана болница по очни болести за активно лечение – Варна“ ЕООД	-230	- 254	93
17.	„Медицински център за рехабилитация и спортна медицина 1 – Варна“ ЕООД	21	4	-2
18.	„Специализирана болница за активно лечение на онкологични заболявания д-р Марко Антонов Марков – Варна“ ЕООД	209	- 454	95
19.	„Специализирана болница по акушерство и гинекология за активно лечение проф. д-р Димитър Стаматов – Варна“ ЕООД	-22	- 31	10
20.	„Амбулатория - групова практика за специализирана медицинска помощ - Център за психично здраве – Варна“ ЕООД	не осъществява дейност		
21.	„Централен универсален магазин Варна“ ЕАД	в ликвидация		
22.	„КОТ – Варна“ ЕООД	в ликвидация		
23.	„Жилфонд“ ЕООД (в ликвидация)	в ликвидация		
24.	„Дезинфекционна станция – Варна“ ЕООД (в ликвидация)	в ликвидация		

Внимание заслужава случаят със **„Специализирана болница по очни болести за активно лечение – Варна“ ЕООД**, за която през 2019 г. Общинският съвет във Варна е сключил договор за предоставяне на правата на едноличния собственик на капитала по

[34] Източник: Община Варна, бюджети за съответните години

[35] Източник: Община Варна

управление на болницата на Медицински университет „Проф. д-р Параскев Иванов Стоянов“ Варна, като общината няма задължение да осигурява финансиране на текущите разходи, свързани с лечебната му дейност. Към 30 септември 2020 г. болницата регистрира спад на задълженията към доставчици с 363% спрямо същия период за 2019 г., въпреки пандемията, като дружеството приключва деветмесечието на 2020 г. без просрочени задължения и реализира текущ финансов резултат печалба от 93 000 лв. Това показва положителната тенденция за укрепване на дейността и стабилизиране на дружеството в резултат на управлението, възложено на МУ.

„Градски транспорт“ ЕАД също е от съществено значение за общината, тъй като извършва услуги по обществен превоз на пътници. Дружеството получава финансирания от държавния бюджет и от бюджета на Община Варна за покриване на загуби и за пътувания по намалени цени и безплатни пътувания на пътници. За периода януари–септември 2020 г. сумата е в размер на 8 204 000 лв., а за цялата 2019 г. достига 10 259 000 лв. Основните приходи (продажба на билети и карти) през 2020 г. намаляват значително в резултат на намалените пътувания и увеличаване на дистанционната работа поради пандемията. В същото време основните фиксирани разходи (за трудови възнаграждения и осигурителни вноски) дори леко нарастват поради увеличение на щатните възнаграждения по Колективния трудов договор.

Периодът преди пандемията се характеризира със стабилизиране на повечето общински дружества като преди 2020 г. само осем от всички активни не подобряват резултатите, въпреки че именно това са и дружествата с най-големи натрупани загуби. Останалите десет дружества реализират печалба от дейността си или намаляват загубата си.

Впечатление правят конкретно и **Диагностично-консултативните центрове**, които реализират печалба както преди епидемията, така и до септември 2020 г.

Средствата, превеждани от Община Варна като субсидии към общинските дружества, нарастват, като основно са по сключени договори за осъществяване на медицински услуги по превантивни или профилактични инициативи на общината.

Таблица 3.4.3. Трансфери и субсидии към общински дружества[36]

	2019	2018
Текущи субсидии от общината по сключени договори	1 724 004	929 262
Капиталови трансфери по сключени договори	1 126 768	1 387 381

Анализът на общинските дружества на община Варна показва, че според осъществяваната от съответното дружество основна икономическа дейност и финансовите му микроикономически показатели варират съществено. Докато дружества като „Пазари“ ЕАД, „Дворец на културата и спорта“ ЕАД и диагностично-консултативните центрове („Диагностично-консултативен център 3 – Варна“ ЕООД, „Диагностично-консултативен център 4 – Варна“ ЕООД, „Диагностично-консултативен център V Варна - Света Екатерина“ ЕООД и „Диагностично-консултативен център „Чайка“ ЕООД), които поради спецификата на осъществяваната от тях дейност реализират относително високи стойности на микропокакатели като EBITDA, рентабилност на разходите и производителност на труда реализират печалба в годините до 2019 г., преди епидемията, други общински дружества, като „Градски транспорт“ ЕАД и „Ученическо и столово хранене“ ЕАД, обратното, поради спецификата на дейността си, налагаща относително високи нива на оперативни разходи, включително разходи за необходимия персонал за осъществяване на дейността, са възпрепятствани за постигането на добри микроикономически показатели. По данни към третото тримесечие на 2020 г., 5 от общинските дружества (ДКЦ) показват положителни тенденции.. Същевременно, следва да се отчете факта, че поради пандемичния взрив от COVID-19 огромна част от секторите на икономиката бяха негативно засегнати през същата година, включително и икономическите дейности, осъществявани от общинските дружества, което неминуемо ще даде отражение с отрицателен знак върху финансовият резултат на някои от тях при приключване на годината.

В допълнение, следва да бъде отчетен и фактът, че общинските дружества осъществяват разнородна дейност, покриваща много широк кръг от социални, икономически услуги, които предоставят на гражданите на общината достъп до широк спектър от публични блага за задоволяване потребности на населението, за осигуряване изпълнението на общински дейности и свързаните с това доставки на стоки и извършване на услуги. Една част от тези дейности могат да бъдат предоставяни от

[36] Източник: Община Варна

изцяло частни субекти и/или от субекти – резултат на реализирани публично-частни партньорства. Също така като организационна форма за осъществяването на стопанска дейност от общините общинските предприятия притежават редица предимства в сравнение с общинските търговски дружества. Те дават възможност за постигане на по-добра оперативност, ефективност и икономичност в работата. Общинските предприятия имат по-евтина издръжка от тази на търговските дружества. Услугите им са с по-ниска себестойност, а качеството на работата се контролира пряко от общинската администрация. Те могат да работят с минимална печалба или дори без печалба. Много от дейностите, осъществявани от общинските предприятия могат да се осъществяват дори на загуба, тъй като общината е длъжна да предоставя определени услуги в интерес на местната общност, за да осигури нормална жизнена среда за населението.

Във връзка с някои отрицателни микроикономически показатели на общинските дружества на община Варна, трябва да се подчертае, че реализирането на печалба не във всички случаи е основна цел. Нещо повече, ако приоритетите на общината налагат, те работят дори на загуба. Това следва от целите и естеството на дейностите, за осъществяването на които се създават общинските дружества, които, както се вижда и от областите на дейност на същите, не винаги са чисто комерсиални. Общината е длъжна да предоставя определени услуги и публични блага в интерес на местната общност, за да осигури нормална жизнена среда за населението.

С оглед оптимизиране ефективността и ефикасността на функциониране на общинските дружества на община Варна, онези от тях, които поради спецификата на осъществяваната от тях основна икономическа дейност не могат да генерират и поддържат стабилни, положителни микроикономически финансови показатели, е добре да бъдат преструктурирани в изцяло частни субекти и/или в субекти – резултат на публично-частни партньорства, или, в краен случай, където е възможно – в общински предприятия, с оглед визираните по-горе предимства на тази организационна форма. Онази част от общинските дружества, осигуряващи основни публични блага за задоволяване потребностите на населението, които са в интерес на местната общност с оглед осигуряване на нормална жизнена среда за населението, чиято икономическа дейност същевременно не е атрактивна за частния сектор поради ниските по

презумпция микроикономически показатели, следва да продължи да бъде осъществявана под формата на общинско дружество от община Варна.

3.5. Концесии

Община Варна има действащ **План за действие за общинските концесии в община Варна за периода 2019 – 2022 г.**, приет в началото на 2019 г. Към края на 2020 г. Община Варна има активни шест концесионни договора (виж в приложение). Те са за извършване на рекламна дейност, за извършване на културна и търговска дейност в триетажна масивна сграда и за изграждане и експлоатация на спортен комплекс и извършване на дейност за задоволяване на обществените потребности в спортен комплекс „Младост“. Профилът на макар и ограничения брой концесии на територията на общината показва, че освен като източник на приходи, администрацията се опитва да реализира публично-частно партньорство за предоставяне на конкретни услуги. Нивото на приходи от концесии на Община Варна е съпоставимо с това на приходите от концесии на другите големи общини, като община Пловдив и община Бургас. Малкото на брой концесии се причина и за сравнително ограничените приходи от концесии и наем плажове, както е видно в таблицата по-долу. В приложение са представени и планираните държавни концесии на територията на община Варна спрямо Актуализирания план за действие за държавните концесии за периода 2021 г. – 2027 г.

Таблица 3.5.1. Приходи от концесии и наем плажове (2016-2020 г., лева)[37]

година	2016	2017	2018	2019	2020	общо
Общински концесии	**506 819**	**421 606**	**425 679**	**387 547**	**369 937**	**2 111 587**
Държавни концесии и наеми (общо)	**2 307 198**	**2 151 442**	**2 226 355**	**2 170 086**	**1 829 204**	**10 684 286**
Концесии	1 644 148	1 480 862	1 522 648	1 496 726	1 232 841	**7 377 224**
Наеми	156 232	248 975	278 028	285 813	226 426	**1 195 474**

Административните разходи на Община Варна за контрол и управление на концесиите намаляват през 2020 г., а постоянният им характер в предходните години показва въздържане от активна политика в тази област, въпреки наличието на план, изготвен от самата община. През 2018 и 2019 г. разходите на Община Варна за контрол по изпълнение на действащите концесионни договори и подготовка на нови процедури по Закона за концесиите са по 55 хил. лв., а през 2020 г. намаляват до 25 хил. лв.

Всяка година реализираните постъпления от концесии намаляват. Това, видно от данните в таблицата, е

[37] Източник: Община Варна

тенденция и при приходите от държавни концесии и наеми.

Плановете на общината за приходи от концесии се постигат почти изцяло. Например, за 2019 г. прогнозните приходи са в размер на 1 900 000 лв., като са постъпили общо 1 829 203,83 лв. Видно е обаче, че не се осъществяват планове за провеждане на процедура по учредяване на концесия на основание чл.8, ал.9, т 2 от Закона за общинската собственост (ЗОС), които в Плана за действие за общинските концесии в община Варна за периода 2019 – 2022 г. са включвали обявяване на процедури за:

- Обществени паркинги – изграждане и управление.
- Подлези – публична общинска собственост - ремонти, рехабилитация и други дейности свързани с общественото ползване и експлоатация.
- Изграждане и експлоатация на Специализирана площадка за събиране, третиране (рециклиране), оползотворяване и временно съхранение на строителни отпадъци.

Средствата, постъпили от концесионни плащания и наеми на морски плажове през 2020 г. са изразходени в няколко направления – ремонт на улици и проектиране и предпроектни проучвания за реконструкции.

3.6. Индустриални/бизнес зони и паркове

Стратегическата инфраструктура на територията на община Варна е ключова за развитието на индустрията в района. Международно летище Варна и Пристанище Варна повишават икономическия, транспортен и комуникационен потенциал на Варна и района. Летище Варна разширява дейността си през последните години, като през 2019 г. броят на преминалите пътници достига близо 2,1 млн. Макар потокът през летище Варна да има сезонен характер – натовареността е най-висока в периода май-септември, прави впечатление и развитието на редовните полети през цялата година, които улесняват и бизнес пътуванията. Постоянният (всекидневен) въздушен трафик между Варна и София осигурява добра свързаност на двата големи икономически центъра.

„Пристанище Варна“ ЕАД оперира - два пристанищни терминала: 1) Варна-Изток - разположен навътре във Варненския залив, само на 1 км от идеалния център на град Варнаи 2) Варна-Запад - най-модерното и перспективно пристанище на северния български черноморски бряг, разположено на около 30 км западно от град Варна, на западния бряг на

Белославското езеро на територията на община Девня. През последните години се наблюдава насочване на индустриалните дейности към Варна-Запад, докато в района на Варна-Изток се освобождава пространство за разнообразни дейности, които са свързани с градския живот и културата. В тази част се отчита и потенциал за развитие на офис пространства от висок клас, с оглед навлизането/разширяването на компании в сферата на дигиталните услуги.

Специалният поглед към тези два стратегически инфраструктурни обекта във Варна е важен, тъй като развитието на индустриалните терени в общината и нейната периферия е повлияни от тяхното местоположение и потенциал. Справка[38] за извънселищните територии (промишлени зони) показва шест различни по размер и потенциал промишлени зони в община Варна. Три от тях са ориентирани на запад в посока летището и покрай магистрала „Хемус“ – това са Западна промишлена зона, Промишлена зона „Планова“ и Промишлена зона „Владиславово I-Юг“. Тази ос на индустриално развитие е в известна степен подкрепена и от Северна промишлена зона, която не е много отдалечена от вече споменатите западни зони и има сходна ориентация като свързаност. Последните две зони са на юг и в близост до пристанищния комплекс – това са на практика съседните Южна промишлена зона и Островна промишлена зона.

Индустриалното развитие на Варна може да се разглежда в две оси – 1) северозападна, в непосредствена близост до летището и покрай магистрала „Хемус“ и 2) южна, разположена непосредствено до пристанищния комплекс. Двете оси на индустриално развитие могат да се разглеждат и в широк смисъл – като клъстери от промишлени терени/сгради, а не задължително като индустриални паркове с ясни граници и управление.

Индустриалните терени на юг са разположени непосредствено до пристанищния комплекс във Варна и обхващат и Островна промишлена зона. В рамките на терените на юг е разположена Транзитна търговска зона – Варна, която се оперира от Национална компания индустриални зони (НКИЗ ЕАД). Транзитна търговска зона

[38] Виж подробно описание на извънселищните територии (промишлени зони) на страницата на дирекция „Архитектура, градоустройство и устройствено планиране“ и дирекция „Инженерна инфраструктура и благоустрояване“. Имената на промишлените зони са спрямо посочено на страницата.

предлага индустриални терени с напълно изградена инфраструктура и готови производствено-складови халета. Индустриалните терени на северозапад са в непосредствена близост до летището, близо до магистрала „Хемус“ и на практика недалеч от индустриалното пристанище Варна-Запад. В рамките на терените на запад е и вторият проект на Национална компания индустриални зони (НКИЗ ЕАД) във Варна – „Варна Запад Индустриална зона“, която НКИЗ все още определя като „зона в развитие“.

Индустриалното развитие на Варна обаче не се затваря единствено в рамките на община Варна. Напротив, сходно с модела на другите най-големи градове – София и Пловдив, индустриалното развитие на Варна стъпва и на промишлените терени в широката периферия на областния център, тоест на територията на съседни общини. Най-големият пример в това отношение са индустриалните терени в Девня, които са в непосредствена близост до Пристанище Варна-Запад. Голямата химическа индустрия в Девня е тясно обвързана с икономиката на Варна.

Индустрията на Варна логично се ориентира на северозапад, в близост до летището, западното промишлено пристанище и магистрала „Хемус“. Новата Индустриална зона Варна, която се изгражда съвместно с Община Аксаково, е огромна – с площ от 8 хил. дка, като предстои и изграждането на съответната инфраструктура. Индустриална зона Варна гарантира нужните производствени площи на Варна и отваря пътя за навлизането на големи чужди инвеститори.

Инвестициите в сферата на услугите задават различна траектория на пространствено развитие в рамките на община Варна от това на промишлеността. Докато промишлените предприятия се концентрират в определени зони – обикновено търсейки пространство в периферията на града и в близост до стратегически инфраструктурни обекти, то бизнес услугите се развиват в или близо до централните градски части. Навлизането на дигиталните услуги, в т.ч. информационните технологии и услуги и аутсорсинг, задава динамиката на развитие на бизнес площите през последните години. Притокът на дигитални инвестиции към Варна предполага и оформянето на големи бизнес площи, които да осигурят добри условия за голям брой работни места – в тази посока подсказва и преобразуването на търговски площи (тип мол) в бизнес площи през последните години.

Сравнителен анализ на състоянието и тенденциите за развитие на регион за планиране на ниво 2

Сравнителният анализ стъпва на широка гама от данни на регионално ниво, като разглежда община Варна в контекста на Североизточен и Северен централен район. Анализът стъпва и на Националната концепция за пространствено развитие (НКПР) и на работните проекти на Интегрирани териториални стратегии за развитие на Североизточен регион (СИР) и Северен централен регион (СЦР) за планиране на ниво 2 за периода 2021-2027 г.

Икономиката на Варна в контекста на регионалното развитие

Варна е най-големият икономически център в Северна България. Морската столица е водеща както в социален план – ръст на населението, приток на млади и активни хора и голям брой студенти, така и в икономически – като мащаб на икономиката и брутна добавена стойност. В регионален план икономиката на Варна следва да се разглежда в широк смисъл, тоест да не се ограничава само до териториалните граници на общината. Брутният вътрешен продукт (БВП) на област Варна съставлява 62% от БВП на Североизточен район и 36% от сборния БВП на Североизточен и Северен централен район (данни за 2019 г.). Видимо от фигурата по-долу, Варна е единствения ясно изразен лидер в рамките на СИР и СЦР – това е вярно и за цяла Северна България.

Фигура 3.7.1. Брутен вътрешен продукт (БВП) на областите в Североизточен и Северен централен район (2019 г., лева)[39]

Икономиката на Варна е водеща както в сферата на услугите, така и в индустрията. Специфичният профил на Варна обаче обуславя много по-силна дистанция спрямо другите в сферата на услугите. Докато брутната добавена стойност в индустрията на област Варна е близо два пъти над тази на област Русе – вторият по големина икономически център в рамките на СИР и СЦР, то в услугите разликата достига над 3,4 пъти. Разнообразният профил на икономиката на Варна – концентрацията на услуги в град Варна и голяма индустрия в

[39] Източник: НСИ

широката периферия, дава основа за нарастваща роля на регионалната карта.

Развитието на икономиката на област Варна в последните години е в голяма степен водено от ръста в сферата на услугите. Този ръст е концентриран в община Варна, в чиято икономика услугите носят 80% от брутната добавена стойност. Варна играе водеща роля както в обвързаните с морето и туристическия поток услуги – хотелиерство и ресторантьорство, строителство и операции с недвижими имоти, търговия и транспорт, така и в дигиталната сфера – информационни и комуникационни услуги, професионални дейности и административни услуги и в социалните сфери – образование и здравеопазване.

Комбинацията от приток на млади и активни хора, добра социална инфраструктура, силен сектор на услугите, в т.ч. традиционен туризъм и навлизането на дигиталните компании, както и развита индустрия в периферията, задават добри перспективи пред пространственото развитие на Варна. Това натрупване на положителни фактори не е налице за нито един други икономически център в Северна България.

Ареалът на Варна обхваща шест общини – Аврен, Аксаково, Белослав, Варна, Долни чифлик и Дългопол. Обхватът на икономиката на Варна обаче може да се разглежда и в по-широк аспект. Изследване[40] на Институт за пазарна икономика (ИПИ) „Икономическите центрове в България“ (2017 г.) разглежда по-обхватен набор от показатели за определяне на ядрата и зоните на икономическо влияние. Икономически център „Варна“ е разгледан в по-широки рамки. Освен икономическото ядро община Варна, в широкия икономически център влизат общините Аврен, Аксаково, Белослав, Ветрино, Долни чифлик, Дългопол, Провадия, Суворово и Девня, която е вторично ядро с периферия Ветрино и Суворово.

Идентифицирани проблеми, неоползотворени ресурси и потенциал за развитие

Община Варна е най-големият икономически център в Северна България. Варна се отличава с добри демографски показатели – ръст на населението, приток на млади и активни хора, както и силна образователна инфраструктура, в т.ч. шест

[40] Виж Икономическите центрове в България, ИПИ (2017 г.)

университета и близо 30 хил. студенти. Туризмът подкрепя потенциала на Варна като над 800 хил. чужденци посещават община Варна в рамките на годината. Преплитането на наука и бизнес също е фактор, който оформя икономическия потенциал на града. В направленията медицина, информационни технологии, транспорт и корабоплаване дейността на местния бизнес и инвестиционните решения се срещат със засиления интерес сред младите хора и чуждестранните студенти. Това е ясно видимо от Икономическия профил на Варна[41] за 2020 г., както и от широко подкрепения Меморандум за сътрудничество и партньорство относно общи усилия и действия за развитие и реализиране на потенциала на Варна – Град на знанието[42].

Анализът към конкурентните предимства на Варна, идентифицираните предизвикателства и неоползотворени ресурси, както и потенциалът за развитие следва да се разглежда в широк смисъл и да обхване не само територията на община Варна. Погледът следва да е отправен към широкия икономически център Варна, който включва разнообразната и доминирана от услугите икономика на град Варна, индустриалното развитие в широката периферия на морската столица – особено на територията на Девня, както и широката зона на функционално влияние в съседните по-малки общини като Аксаково, Белослав и Аврен. Разглеждането на тази зона в нейната цялост, в т.ч. и като инвестиционна дестинация, е потенциал пред развитието и привличането на големи инвеститори.

Изграждането на Индустриална зона Варна край Аксаково има сериозен потенциал за развитието на Варна и района. Липсата на много големи индустриални терени на територията на община Варна – свободни, с ясна собственост и управление, както и с осигурена техническа инфраструктура, е един от факторите, които ограничават потенциала за индустриални инвестиции. Индустрията на Варна логично се ориентира на северозапад, в близост до летището, западното промишлено пристанище и магистрала „Хемус“. Новата Индустриална зона Варна, която е създадена съвместно с Община Аксаково, е огромна – с площ от 8 хил. дка, като предстои и изграждането

[41] Виж Варна – Град на Знанието. Икономически профил и траектория за развитие, ИПИ (2020 г.)

[42] Виж Меморандум за сътрудничество и партньорство относно общи усилия и действия за развитие и реализиране на потенциала на Варна – Град на Знанието, Община Варна (12 август 2020 г.)

на съответната инфраструктура. Развитието на Индустриална зона Варна отваря пътя за навлизането на големи чужди инвеститори, които търсят големи терени с подходяща инфраструктура, добре свързани и в близост до значителен ресурс от работна сила.

Успешното развиващите се висши училища на територията на Варна привличат и задържат млади хора с добър образователен статус. Това е добра основа за значително разширяване на икономическите дейности, разчитащи на квалифицирана работна сила. С активна политика, общината може да катализира ускоряване на навлизането на нови частни инвеститори, създаващи интензивни на знание услуги. Отчитайки броя и профила на студентите, обучаващи се във варненските университети, в следващите години може да се очаква растеж при дигиталните услуги, изнесени центрове за обработка на данни, анализ и други подкрепящи бизнеса дейности, както и разнообразни медицински и дентални услуги.

Трансформацията и ориентацията на икономиката на Варна към по-високата добавена стойност стъпва на задълбочаване на връзките между наука и бизнес и развитие на секторите с най-голям потенциал, в т.ч. в сферите на туризма, успешно преминаване към ново ниво на медицината, информационните технологии, транспорта и морската индустрия. Широко подкрепена[43] е идеята за развитието на високотехнологичен Квартал на Иновациите в местността „Малка чайка“, който да стъпи върху научната инфраструктура на морската столица и да разгърне потенциала на Варна за индустриални и научно приложни изследвания и иновации, както и да създаде условия за международна конферентна и конгресна дейност.

Навлизането на дигиталните услуги във Варна изисква усилия и инвестиции за развитие на човешкия капитал. Образователните институции и бизнеса могат да си сътрудничат в инициативи за повишаване знанието и уменията на младите и активни граждани на Варна и да работят за създаване на среда за тяхната съвременна изобретателност, реализация, и предпоставки за европейска конкурентноспособност. В тази посока е и проектът за създаването на нов съвременен математико-технологичен кампус, в рамките на който да се изгради и нова модерна

[43] Виж Меморандум за сътрудничество и партньорство относно общи усилия и действия за развитие и реализиране на потенциала на Варна – Град на Знанието, Община Варна (12 август 2020 г.)

сграда на Математическа гимназия „Д-р Петър Берон“.

Развитието на фестивалния и конгресния туризъм е важен приоритет в инициативата за утвърждаването на Варна като дестинация за 4 сезона. Градската и социална инфраструктура на Варна е готова да посрещне целогодишен туристически поток. Материалната база и инвестициите в Двореца на културата и спорта и Фестивален и конгресен център – Варна полагат основата за различен тип туризъм в морската столица. Ключови в това отношение са развитието на нови социални пространства, в т.ч. възможностите за инвестиции в нов модерен конгресен/културен център край морето.

Варна е сред лидерите в страната в сферата на информационните технологии и услуги, формирането на стартъп общности и иновационна култура. Оставяйки настрана концентрацията в София (столица), Варна и Пловдив са следващите дестинации за дигитални компании. През 2019 г. две големи инвестиции потвърждават нарастващия интерес към Варна – Coca-Cola откри център за финансови услуги, а белгийската банкова група KBC отвори нов център за споделени услуги. През 2019 г. Варна беше домакин за поредна година и на високотехнологичната конференция „Innowave Summit“, най-значимата технологична конференция в Югоизточна Европа.

Технологичното развитие на Варна се случва в рамките на градската среда, като предстои оформянето на по-мащабни пространства, които да концентрират дигиталната енергия в града. Такива пространства биха могли да се оформят в освободената зона на пристанище Варна-Изток, което е топ локация, в непосредствена близост до централните градски части. Потенциал за подобно развитие има и старото военно поделение в квартал Владиславово – сходен с военния парцел, на който беше изграден София Тех Парк.

През последните години беше обособена нова зона за отдих и развлечение на Морска гара, която се намира в прилежащата зона към Пристанище Варна-Изток. Зоната е на едно от най-добрите места във Варна и има голям потенциал за развитие. Освобождаването на още неизползвани пространства от пристанището могат да отворят възможност за изграждането на конгресен център или обособяването на пространства за дигитални и стартъп компании.

Позиционирането на Варна като „Град на знанието“, който стъпва на човешкия

капитал и социалната/културна среда в град Варна, както и на развитието на индустрията в широката периферия на града, дава възможност за изпреварващо развитие на целия район. Връзките с по-големите центрове в Северен централен район, начело с Русе, също са ключови за промяна в регионалната карта.

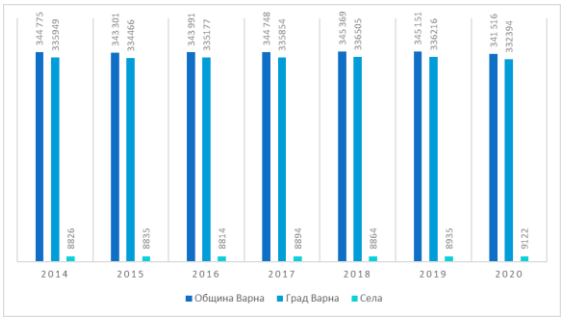
Раздел IV. Развитие на социалната сфера и човешките ресурси – условия и предпоставки за развитие на справедлива Община Варна

4.1. Демографски аспекти – брой, структура и разпределение на населението, прираст, пазар на труда

Населението на община Варна, по данни на НСИ, към 31.12.2020г., наброява 341 516 души, като за периода 2014-2019г. е регистрирано повишение с приблизително 0,11% (в абсолютни стойности от 344 775 души на 345 151 души) или средно с по 53,7 души на година. Това показва една устойчива тенденция, макар и минимална, на повишение на жителите на общината.

Обръщайки внимание към изминалата 2020г. се забелязва рязък спад в популацията от 3635 души, или с малко над процент: 1,05%. Това се дължи изключително на пандемичния шок причинен от COVID-19. Последиците от него са свързани както с директно отражение върху естествения прираст на населението, така и във всички други аспекти на едно общество – икономически, социални и политически. Като подчертано градска община, Варна се характеризира с изключително силно урбанизирано население като съгласно данните на НСИ за 2020г. 332 394 души са уседнали в градската част на общината – която е едноименният град, а 9122 – в селската (изпълняващи роля по-скоро на квартали на самия град) или 97,33% срещу 2,67%.

Фигура 4.1.1. Развитие на броя на населението[44]

Увеличаването на популацията в общината до 2019г. се отразява на ниво уседналост и в град Варна и в селата, като за периода 2014 – 2019г. населението на градската част е нараснало с 0,11%, към 1,23% за селската - близката локация на селата до гр. Варна ги прави привлекателни за живеене. В допълнение, към 2020г. редукцията е само в градската част, докато в селата нарастването продължава, тъй като подобни локации се възприемат като по-сигурни и

[44] Източник: Данни НСИ (2014-2020)

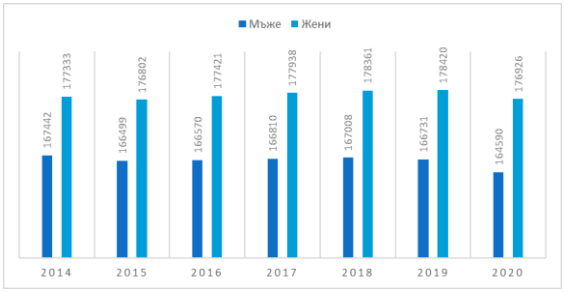
изолирани зони за живеене в условията на разразена пандемия.

Структура на населението по пол

За последната приключена статистическа година на НСИ - 2020, разпределението на населението на община Варна по пол показва превес на броя на популацията от женски пол – 51,8%, спрямо 48,2% от мъжки.

В началото на изследвания период (2014г.), тази разлика е била по-ниска: 51,43% (жени) спрямо 48,57% (мъже). Това дава дивергиращо изменение от 0,37% за периода 2014-2020г.

Фигура 4.1.2. Разпределение на населението по пол[45]

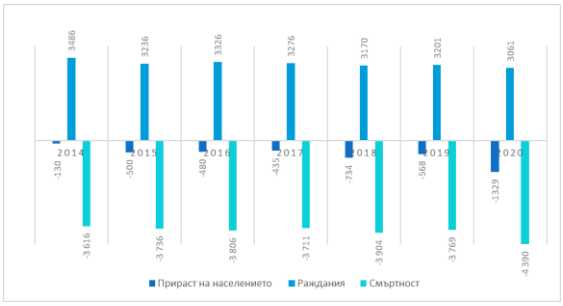
Естествен прираст на населението

За периода (2014-2020г.), естественият прираст на населението на община Варна бележи спад от средно -474,5 души на година, като през нито една от разглежданите години не е отчетен положителен прираст. Средното съотношение между раждаемост и смъртност в община Варна за период 2014 – 2019г., е 3 282,5 живородени деца срещу 3757 починали жители.

От статистическите данни е видно, че плавно отрицателният, естествен прираст на населението се обостря, като причина за това е устойчивия темп на редуциране на раждаемост и по-високия брой починали, въпреки относителната стабилност на този показател в изследвания период.

Съвсем очаквано, на фона на тежката пандемична криза, през 2020г. се наблюдава сериозно повишение на смъртността в общината и последващо на целия естествен прираст на популацията. Умерено-негативно е сравнително минималното понижение на раждаемостта във Варна, което не преминава психологическата граница от 3000 живородени деца.

Фигура 4.1.3. Естествен прираст на населението[46]

В продължение на горното, коефициентът за естествен прираст, логично, също бележи спад през периода

[45] Източник: Данни НСИ (2014-2020)

[46] Източник: Данни НСИ (2014-2020)

2014-2019г. като през 2020 достига до -3.9‰, поради високите нива на смъртност от 12.9‰, докато раждаемостта запазва 9.0‰, сравнително близко с предходните две години.

Таблица 4.1.1. Коефициент на раждаемост, смъртност и естествен прираст на населението н Община Варна[47]

Коефициент/година	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Коефициент на раждаемост (в ‰)	10.1	9.4	9.7	9.5	9.2	9.3	9.0
Коефициент на смъртност (в ‰)	10.5	10.9	11.1	10.8	11.3	10.9	12.9
Коефициент на естествен прираст (в ‰)	-0.4	-1.5	-1.4	-1.3	-2.1	-1.6	-3.9

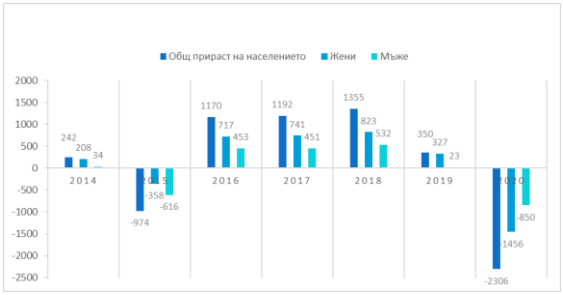
Механично движение на населението

Като община, на чиято територия се намира и областен град от ниво 2 спрямо картата на Националната концепция за пространствено развитие, към 2020г., Варна регистрира, през периода 2014-2019г., средно по 555,8 души механичен прираст на населението. Въпреки подчертано позитивната тенденция, миграцията към третия най-голям град в България е неустойчива, както се забелязва и от статистическите данни представени по-долу: има регистрирани години с много нисък миграционен поток (между 200 и 400 души през 2014 и 2019), периоди с висок механичен растеж (над 1000 души 2016-2018г.), както и година със силно отрицателен такъв (-974 души през 2015г.). Отново, както и в предходните демографски данни, 2020г. се откроява значително на фона на останалата картина от втората половина на предходното десетилетие.

Описаната тенденция на механичното движение към и от Варна показва ясно, че общината е чувствителна към процеси влияещи върху здравето на населението и пазара на труда, но и че притежава достатъчно силни естествени механизми, чрез които в максимум средносрочен аспект, подобни единични флуктуации да бъдат елиминирани.

Статистически следва да бъде отбелязано, че за периода 2014-2020г., средно, близо един път и половина повече жени (661,42 души на година) са участвали в механичния миграционен поток от/към община Варна, отколкото мъже (442,7 души на година). отрицателен прираст.

Фигура 4.1.4. Механично движение на населението[48]

От данните е видно, че тенденцията е валидна (с изключение на 2015 година) както при положителен, така и при отрицателен механичен прираст.

[47] Източник: Данни НСИ (2014-2020)

[48] Източник: Данни НСИ (2010-2019)

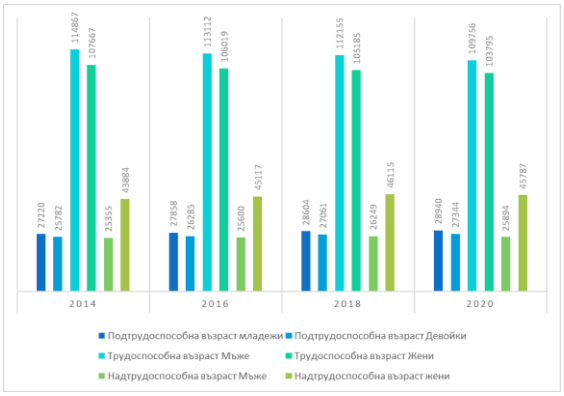
Разпределение на населението по възраст и трудоспособност

Динамиката в разпределението на трудоспособността по възраст на населението на община Варна, показва устойчива тенденция на понижение на броя на хората в трудоспособна възраст, със 4,04% за периода 2014-2020г. и същевременно увеличение на броя на жителите в надтрудоспособна възраст с 3,53%, и на тези в подтрудоспособна възраст с 6,19% (за същия период).

Осезаема е разликата между мъжката и женската част от населението в надтрудоспособна възраст, като за последната статистическа година на НСИ – 2020, съотношението е 38,13% (мъже) и 61,87% (жени). На обратния полюс е съотношението в категориите „под“ и „в“ трудоспособна възраст, които дават превес (макар и малък) на мъжката част от популацията: За 2020г. данните отчитат 51,42% младежи и 48,58% девойки в подтрудоспособна възраст, както и 51,40% мъже и 48,60% жени в трудоспособна възраст.

Разликите при най-малките са обусловени от естествени, биологични процеси – новородените от мъжки пол са минимално, но все пак повече.

Фигура 4.1.5. Механичен прираст на населението[49]

Колкото до разликите в следващите две групи (под- и надтрудоспособна възраст) са зависими както от социално-икономически фактори – жените все още напускат трудовия пазар няколко години по-рано от мъжете и същевременно имат по-висока естествена продължителност на живота.

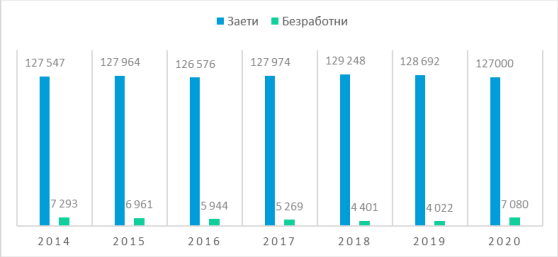
Пазар на труда

Заетостта в община Варна, в периода 2014-2020г. показва сравнителна устойчивост на дела на трудово заетите лица, като вариациите през годините са с по-малко от 1,5% (година за година). Картината е значително по-различна при безработните лица, регистрирани в бюрата по труда на територията на административната единица –промените там са много по-високи и с ясно изразена тенденция на редукция (преди пандемията от COVID-19 през 2020г.) –

[49] Източник: Данни НСИ (2014-2020)

44,85%, или почти два пъти по-малко регистрирани безработни за 2014-2019г.

Фигура 4.1.6. Заети и безработни лица[50]

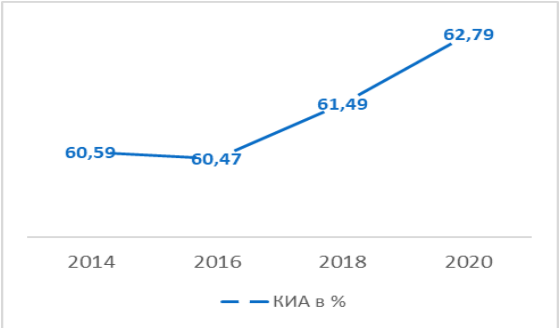

Фигура 4.1.7. Безработица в община Варна (в %)[51]

За периода 2014-2019г. заетостта в община Варна, представена като процентно ниво безработица, логично бележи устойчив темп на намаляване до нива, които показват явна нужда на местния пазар на труда от работна ръка. Въпреки кризата породена от световната пандемия, нивата на безработица за 2020г. не надвишиха най-високите за целия изследван период. Това показва, че въпреки редукцията на населението и общия брой трудоспособни жители на общината, пазара на труда (засега) издържа на натиска.

Фигура 4.1.8. Коефициент на икономическа активност[52]

Показателя за Коефициент на икономическа активност (КИА) за община Варна показва лека стагнация в началото на изследвания период (2014-16г.). Поради намаляване на населението в трудоспособна възраст, и в последствие от натиска на нуждите на пазара този коефициент расте със сериозни темпове, дори в настоящите условията на пандемия, като за 2020г. достига 62,79%.

Сравнителен анализ на състоянието и тенденциите с областта, региона за планиране на ниво 2

Сравнителен анализ на Община Варна към Област Варна

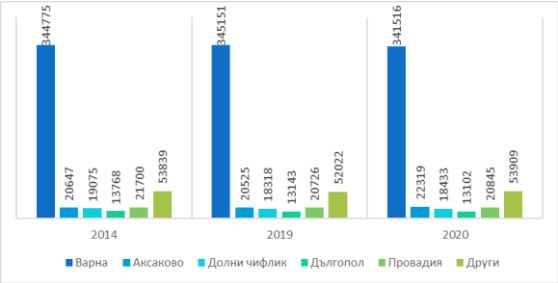
[50] Източник: Данни ТБС-Варна (2014-2020) - Данните за 2020 за заети лица са приблизителни

[51] Източник: Данни (2014-2019): ТБС-Варна)

[52] изчисления на база Данни (2014-2019): ТБС-Варна)

Гр. Варна е център на едноименната община и област. Като град от Ниво 2 спрямо картата на Националната концепция за пространствено развитие към 2020г., той е и най-голям като население за цялата област, спрямо другите единадесет прилежащи общини (Аврен, Аксаково, Белослав, Бяла, Ветрино, Вълчи дол, Долни чифлик, Девня, Дългопол, Провадия и Суворово).

Фигура 4.1.9. Демографско развитие на населението на област Варна [53]

Област Варненска показва умерена динамика по отношение на изменението на своята популация, като за периода 2014-2019г. е измерена редукция от 0,83% или 3 919 души.

Общините в областта също следват сравнително умерения темп на демографско развитие за 2014-2019г. За периода, общо 4 общини са регистрирали повишение на населението. Варна е на 3-то място в процентно отношение след общините Аврен и Бяла. По-голямата част от под-областните административни единици са регистрирали спад, но нито една община с на 7%:

- Общини с повишение на населението: община Бяла (3,18); община Варна (0,11%).
- Общини със спад на населението: община Аврен (-0,29%); община Аксаково (-0,59%); Девня (-2,32%); Долни Чифлик (-3,97%); Белослав (-4,45%); Провадия (-4,49%); Дългопол (-4,54%); Ветрино (-5,74%); Вълчи дол (-6,15%).

През 2020г., горепосоченият темп на развитие на населението в област Варна е коренно променен, поради ефекта и последиците на пандемията COVID-19, като дори се отчита минимално нарастване на популацията. Както бе споменато в началото на демографското изследване, община Варна регистрира спад на населението, за последната статистическа година от 1,05%. Заедно с Варна само общините Вълчи Дол и Дългопол регистрират спад в популацията, докато всички останали общини отчитат прираст (в повечето случаи минимален), като в Аксаково – с 8,74%, или 1 794 души.

[53] В полето „Други" попадат общини с до 11 000 души население (Аврен, Белослав, Бяла, Ветрино, Вълчи дол, Девня, Суворово)

Всички тези процеси на развитието на населението в областта показват ключовата роля на община Варна в региона – при липса на изключителни фактори, естествената икономическа и социална притегателна сила на града води до нарастване на населението му, докато в кризисни моменти, когато възможностите за издържане на по-голяма популация са редуцирани, се наблюдава отлив от хора към по-малките населени места.

Като изключително градска община, Варна притежава много висок процент на урбанизираност. В сравнение с областта, за 2020г. имаме 97,33% уседналост в градската част на общината Варна срещу 2,67% в селската спрямо 83,15 уседналост в градската част на областта, спрямо 16,85% в селската.

Съотношение на разпределение на населението по пол – община Варна към област Варна

Структурата на населението по пол на община Варна показва по-нисък дял на мъжете и съответно по-висок на жените, както и в областта. И в двата случая наблюдаваме дивергенция като за 2014 имаме разлика от 2.86% (община) и 2.24% (област), а за 2020 вече е 3.6% (община) и 2.74% (област). Разликата между общината и областта показва по-голяма дивергентност на стойностите на общината с 0.62% за началото на изследвания времеви диапазон (2014г.). В Края на периода – 2020г. разлика е по-висока 0,86%.

Таблица 4.1.2. Съотношение на населението по пол на община Варна към област Варна (в %)[54]

Година	Община Варна		Област Варна	
	мъже	жени	мъже	жени
2014	48,57%	51,43%	48,88%	51,12%
2017	48,39%	51,61%	48,78%	51,22%
2020	48,2%	51,8%	48,78%	51,37%

Съотношение на естественото движение и прираст на населението – община Варна към област Варна

Като основен демографски център на областта, община Варна е ключов двигател на естественото движение и прираст на населението в административната единица. За 2014г., 3486 са живородените деца в община Варна, спрямо 4667 за цялата област, или 74,69%, а за 2020г. – 3061 живородени деца за общината към 4219 за областта или 72,55%. Това означава, че средно, за периода 2014-2020г. община Варна отчита почти ¾ от раждаемостта в областта.

При смъртността, за 2014 наблюдаваме 3616 случая в общината от 5939 за цялата област, или 60,89% и 4390 случая (община) към 6930 (област), или 63,34%

[54] Източник: Данни НСИ (2014-2020)

за 2020г. Тези статистически данни приближават приноса на община Варна към близо 1/3 от смъртността за цялата област.

Коефициентите за естествен прираст (съчетаващи раждаемост и смъртност) на община Варна спрямо едноименната област и спрямо националните данни са много по-оптимистични, като база за прогнозно развитие.

Таблица 4.1.3. Коефициент на раждаемост, смъртност и естествен прираст[55]

коефициент	Община Варна				Област Варна				България			
	2014	2016	2018	2020	2014	2016	2018	2020	2014	2016	2018	2020
Коефициент на раждаемост (в ‰)	10.1	9.7	10.4	9.1	9.8	9.6	9.1	9.0	9.4	9.1	8.9	8,5
Коефициент на смъртност (в ‰)	10.5	11.1	11.9	12.7	12.5	12.9	13.1	14.7	15.1	15.1	15.4	18.0
Коефициент на естествен прираст (в ‰)	-0.4	-1.4	-1.5	-3.6	-2.7	-3.3	-4.0	-5.7	-5.7	-6.0	-6.5	-9.5

Докато коефициента за раждаемост е сравнително сближен: -0.3‰ (област Варна) и -0.7‰ (България) за 2014 и -0.1‰ (област Варна) и -0.6‰ (България) 2020г., то този за смъртността е по-нисък с 2‰ (област Варна) и с 4.6‰ (България) за 2014 и отново с 2‰ (област Варна) и с 5.3‰ (България) за 2014. Това показва концентрация на жители, които демографски са с по-благоприятна характеристика за бъдещо развитие и подобряване на общия естествен прираст, който като съотношение е над двойно по-позитивен от този на областта и четворно от този на страната.

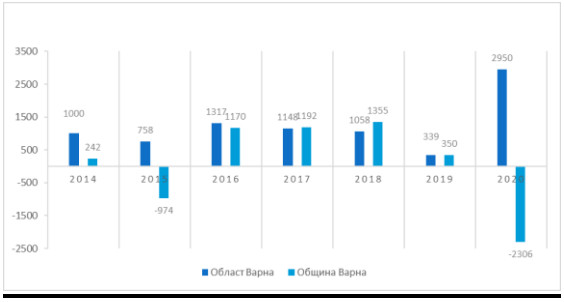
[55] Източник: Данни НСИ (2014-2020)

Съотношение на Механичното движение на населението – община Варна към област Варна

Като основен център на миграционни желания в област Варна, а и на национално и наднационално ниво, визирайки българи от Молдова и Украйна, гр. Варна (и съответно едноименната община) е водещо място за положителен механичен прираст.

В периода 2014-2020г., област Варна не е регистрирала нито една година с отрицателен механичен растеж на населението.

Фигура 4.1.10. Съотношение на механичния прираст на населението на община Варна към област Варна[56]

От данните на електронния сайт на НСИ, се забелязва, че освен град Варна, основен двигател за положителния механичен прираст на населението на областта до 2016г. са общините Аврен, Аксаково и донякъде Суворово. След 2015г. община Варна доминира напълно този показател в областта.

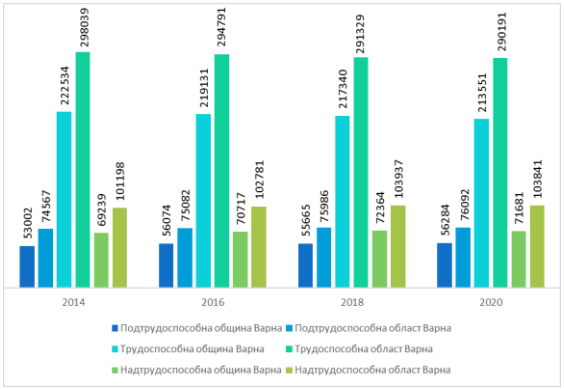
[56] Източник: Данни НСИ (2014-2020)

Както бе отчетено, по-горе в изследването, гр. Варна е особено чувствителен, в демографско отношение, към прояви на кризи засягащи широк набор от фактори за развитие (икономически, социални, здравни и др.). Това се проявява и в данните от 2020г., които представят картина на отлив от центъра на областта, към периферите, обясняващ се с изчаквателни действия от страна на популацията, до стабилизиране на цялостната обстановка.

Съотношение на населението по възраст и трудоспособност между община Варна и област Варна

Картината за област Варна е подобна на тази за едноименната община. За периода 2014-2020г. увеличение на населението подтрудоспособна възраст с 2,05% и на населението в надтрудоспособна възраст с 2,61%. Сравнено с общината това са по-ниски показатели (съответно подтрудоспособна възраст с 6,19% и надтрудоспособна възраст с 3,53% за същия период), като се забелязват по-високи стойности на прираст и към двете групи. По отношение на населението в трудоспособна възраст имаме съответно 4,04% редукция за общината и 2,63% за областта.

Фигура 4.1.11. Съотношение на механичния прираст на населението на община Варна към област Варна[57]

Пазар на труда

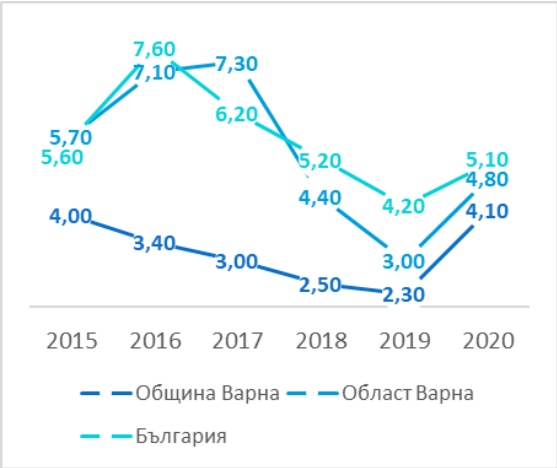
Пазарът на труда в община Варна, спрямо този на областта, ясно показва силата и модерната насоченост на работната сила, към по-урбанизираните райони.

Във всички показатели, изведени в настоящото изследване (процентна безработица и коефициент на икономическа активност) община Варна дава много по-добри показатели от тези на областта и на страната като цяло. Във всяка една от годините 2015-2020 безработицата в общината е по-ниска от тази в областта и в страната.

Фигура 4.1.12. Безработица в проценти община Варна към област Варна и България[58]

[57] Източник: Данни НСИ (2014-2020)

[58] Източник: Данни (2015-2020): ТБС-Варна и НСИ)

Показателя за Коефициент на икономическа активност (КИА) за община Варна показва абсолютен превес и пред този на областта и пред този на държавата.

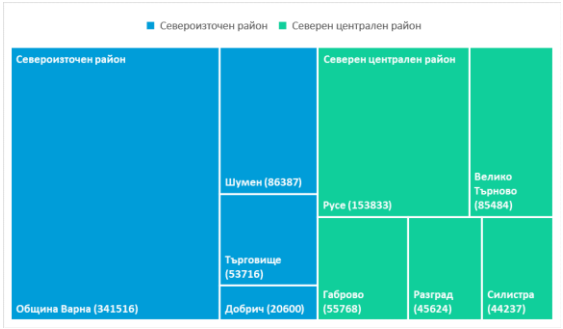
Фигура 4.1.13. Коефициент на икономическа активност община Варна към област Варна и България[59]

Сравнителен анализ на състоянието и тенденциите за развитие

Към 2020г. – последната приключена статистическа година от НСИ, населението на община Варна съставлява приблизително 37, 03% или 341 516 души в Североизточен район за планиране на Р. България, което е 922 230 души. За сравнение, останалите общини – областни центрове съставляват следните части от СИР, както е показано по-долу:

Фигура 4.1.14. Демографско развитие на населението на СИР и общините-областни центрове[60]

Община Варна и града като цяло, притежават най-голям дял от населението на СИР, с повече от 1/3 от населението на региона, концентрирано в Административния център. Прави впечатление, че през 2020г. всички общини-областни центрове губят популация, която се пренасочва към по-малките населени места, като община Варна е с най-рязък спад поради ключовата си важност на икономически, административен и социален център на СИР.

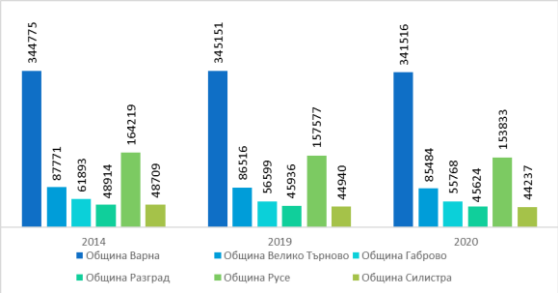
При сравнение със значително по-неразвития Северен централен район за планиране – СЦР, се вижда, че община Варна е единствена от общините -

[59] Източник: Данни НСИ (2014-2020)

[60] Източник: Данни НСИ (2014-2020)

областни центрове, които имат положителен ръст на популацията си (от 0,11%) в периода 2014-2019г.

Фигура 4.1.15. Демографско развитие на община Варна спрямо общините-областни центрове от СЦР[61]

Кризисната 2020г. показва ясно, че и двата регионални центрове, Варна за СИР и Русе за СЦР губят, в абсолютни стойности, най-много население спрямо предходната година – 3 635 души за Варна (1.05%) и 3 744 души (2,38%) за Русе. В процентно отношение само по-малките Разград и Силистра регистрират понижение на популацията от под 1%. Това потвърждава достигнатите дотук заключения, че най-чувствителни на кризисни проявления за центровете на икономическо, социално и административно развитие, и в двата планови региона.

В СИР община Варна за периода 2011-2019 г. заема 1-во място по съотношение на градско към селско население (описано в началото на настоящата глава). Това е и напълно логично, поради статута на населеното място - административния център на СИР и характера й на град-община.

За периода 2014-2020г. общините-областни градове в СИР показват следните динамики:

- Конвергенция в населението град-село: общините Варна и Добрич (Добрич-град и Добричка) показват сближаване на процентното съотношение на населението градско към селско.
- Дивергенция: общините Търговище и Шумен показват раздалечаване на процентното съотношение на населението градско към селско.

Отнасяйки Варна към общините-областни градове от СЦР, виждаме, че Варна отново е на 1-во място по урбанизираност на населението, както и следните закономерности за региона:

- Конвергенция в населението град-село: също както Варна, общините Разград Силистра показват сближаване на процентното съотношение на населението градско към селско.
- Дивергенция: за разлика от община Варна, общините Габрово, Велико Търново, Русе и Шумен показват раздалечаване на процентното

[61] Източник: Данни НСИ (2014-2020)

съотношение на населението градско към селско.

В СЦР, по-голямата част от общините-областни центрове увеличават разликата между населението в градовете и селата, което следва да се отрази и в по-голямата картина на целия регион.

Съотношение на разпределение на населението по пол – община Варна към СЦР и СИР

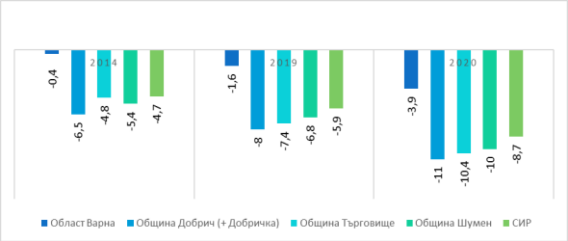
За община Варна като областен център и другите общини - областни центрове от СЦР, за изследвания период (2014-2020) се наблюдават идентични процеси на дивергенция в съотношението на населението по пол. Всички 4 общини областни центрове показват раздалечаване на разликите между броя на мъжете и жените, като община Варна е на трето място по скорост на дивергирането на обществото по полов признак с промяна от 0.37% за периода. Най-сериозно изменение се наблюдава в община Добрич с дивергенция от 0,58%, а най-ниска е тя в община Шумен – само 0,26% за същия времеви диапазон. Община Търговище дава разлика от 0,47%. За СИР, като цяло, също се наблюдава дивергенция от 0,28% за периода 2014-2020г.

При СЦР, за периода 2011-2019г. се наблюдава идентична тенденция на полова дивергенция в общините-областни центрове. Община Варна, сравнена с общините-областни центрове от СЦР застава след община Силистра (0,72%) по скорост на полова дивергенция. Всички други общини в СЦР показват по-ниски нива на дивергентност по полов признак: община Велико Търново (0,33%), Габрово (0,24%) Разград (0,21%) и Русе (0,19%). Северния централен район за планиране, като цяло, също показва раздалечаване по пол от 0,23% за периода 2014-2020г.

Съотношение на естествения прираст на населението по пол – община Варна към СЦР и СИР

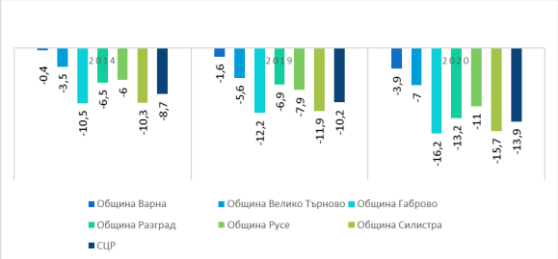
По демографски показател за естествен прираст към 2020г., Община Варна е с най-добри данни (-3.9‰ естествен прираст на населението), макар и отрицателни, от всички други общини-областни центрове в СИР, както и от показателите за СИР (-8.7‰) като цяло. Това е съвсем логично, предвид ключовата, социална и икономическа роля на града за целия регион. Дори в тежката пандемична ситуация град Варна удържа на натиска върху демографските си показатели.

Фигура 4.1.16. Естествен прираст на населението за общините-областни центрове в СИР[62]

В сравнение с по-слабо развития СЦР, община Варна показва многократно по-благоприятни показатели на естествен растеж на популацията от всички общини-областни центрове в региона, като само една община не достига двуцифрени числа за отрицателен прираст.

Фигура 4.1.17. Естествен прираст на населението за общините-областни центрове в СЦР[63]

Единствено Велико Търново (като община с най-добри демографски показатели от СЦР: - 5.6 за 2019г.) се доближава и то минимално до нивата на община Варна.

Съотношение на механично движение на населението – община Варна към СЦР и СИР

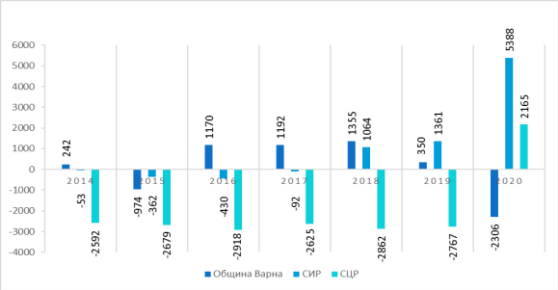
Сравнението на механичното движение на населението на община Варна спрямо това на СИР и СЦР показва изключително важното значение на града, като притегателен център за механично движение с цел образование, работа и/или уседналост. Със средно 555,8 души положителен механичен прираст на година (2014-2019г., общината е с почти 1,5 пъти по-лош показател от този на СИР, на който тя е и административен център. Въпреки това сериозния ръст на механичното движение в СИР от последните 3 години не е достатъчно за стабилна бъдеща тенденция. Видно е, че града е и ще остане основното звено на положителния прираст на региона.

На диаметрална противоположност е СЦР, без изключително мощен голям център, които да задържи населението, в механичен демографски аспект то намалява средно с по 2 039,7 жители на година. Единствената община-областен център с положителен механичен растеж за 2014-2019г. е община Велико Търново, чиито принос е крайно недостатъчен за стабилизиране на редукцията.

[62] Източник: Данни НСИ (2014-2020)

[63] Източник: Данни НСИ (2014-2020)

Фигура 4.1.18. Съотношение на механичния прираст на населението на община Варна към СЦР и СИР[64]

Картината за 2020г., както и при всички изследвани до сега демографски показатели, показва ясно влияние на кризата върху механичното движение на населението на двата региона (СИР и СЦР). Силно положителните числа са резултат главно от временно завръщащи се жители (основно в по-малките населени места) от традиционните им работни места в чужбина и в големите градове в България, какъвто е и гр. Варна.

Пазар на труда – община Варна към СЦР и СИР

Сравнен към пазара на труда в СИР и СЦР, този в община Варна се характеризира с много по-добри показатели, от гледна точка на равнище на безработица. Ясно се вижда желанието на работната сила да бъде концентрирана в градска част, особено към такава с по-голяма гъстота на населението.

За разлика от другите демографски показатели, разгледани до тук, равнището на безработица в СИР се оказва по-високо от това в СЦР. От една страна това се дължи най-вече на факта, че поради силната притегателна способност на гр. Варна, останалата част от региона остава с много по-ниско предлагане и търсене на работа и съответно на работна ръка, докато СЦР няма толкова силно изявен център (Велико Търново започва да догонва и дори изпреварва Русе по много демографски показател), което прави пазара на труд по-децентрализиран.

В показателя за безработица,, изведени в настоящото изследване, община Варна дава много по-добри показатели от тези на двата планови региона. Във всяка една от годините 2015-2020 безработицата в общината е чувствително по-ниска, което отново затвърждава, мястото на града като основен икономически център в СИР и СЦР .

Фигура 4.1.19. Безработица в проценти община Варна към СИР и СЦР[65]

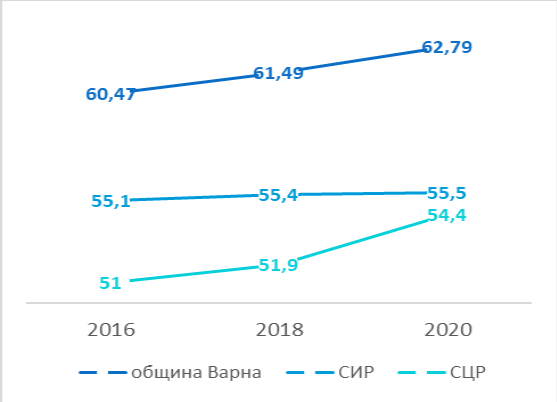
[64] Източник: Данни НСИ (2014-2020)

[65] Източник: Данни (2015-2020): ТБС-Варна и НСИ)

Показателя за Коефициент на икономическа активност (КИА) за община Варна показва абсолютен превес и пред този пред СИР и СЦР, като. КИА, за община Варна показва компенсаторния характер на пазара на труда в община Варна в сравнение с този в СИР (както и с този в СЦР) – т.е. множеството възможности за труд подтикват по-голяма част от трудоспособното население в общината към труд.

Фигура 4.1.20. Коефициент на икономическа активност община Варна към СИР и СЦР[66]

Идентифицирани проблеми, неоползотворени ресурси и потенциал за развитие

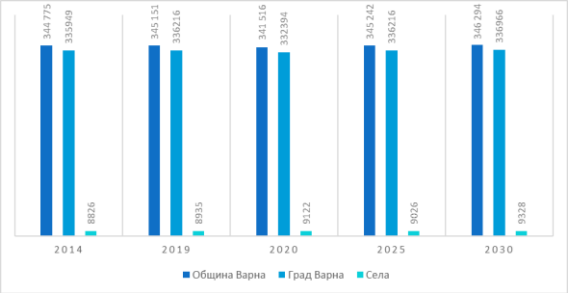
Въпреки проблематичната 2020г., демографията на Варна, за периода 2014-2020г. следва стабилна тенденция на нарастване (макар и минимално). С облекчаване на пандемичната ситуация, възстановяването на общината в този аспект следва да бъде сравнително бързо – краткосрочен, до средносрочен период и в тази връзка за първото петгодие на новото десетилетие (2021-2030г.) може да се очаква ръст в популацията и на градската (с около 0,11%) и на селската част (с 3,35% поради все по-голямата привлекателност на малки населени места в близост до голям икономически център) на административната единица. Ако тенденцията на повишаване на населението се реализира в следващите 5 години, за периода 2026-2030 може да се очаква засилване на нарастването на популацията на град Варна с около 0,22%, а в селската част нарастването следва да се запази поради достигане на максималния капацитет на населените места.

Обръщайки поглед към разпеделението на структурата на населението по пол,

[66] Източник: Данни (2016-2020): НСИ

община Варна показва постоянен темп на дивергенция.

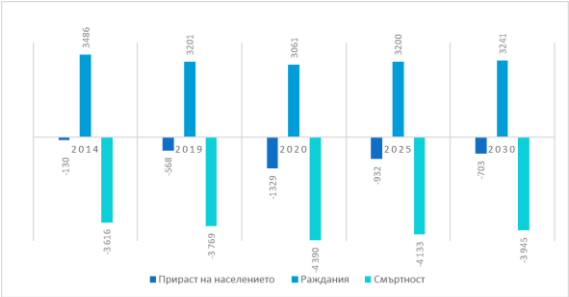
Фигура 4.1.21. Развитие на броя на населението Прогноза (2021-2030)[67]

Ако тенденцията се запази и се приеме усреднена статистическа прогноза от 0,18% дивергенция на пет годишна база, в средносрочен план, за следващите десет години, до 2030г. може да се очаква съотношение от 51,8% жени (или 179 380 жители) спрямо 48,2% мъже (или 166 914 жители).

От статистическите данни отнасящи се до естествения прираст е видно, че плавно, отрицателният прираст на населението се обостря, като причина за това са и намалелите по брой раждания и увеличеният брой починали. Бъдещите очаквания са за запазване на тенденцията и краткосрочна продължителна редукция, поради пандемията от COVID-19, до пълното отшумяване на тежките ефекти от повишената смъртност. Прогнозата за следващите 10 години ще следва този темп, като за първите пет години (до 2025) ще се отчете факта от повишената смъртност поради пандемичната обстановка, което в консервативни измерения, ще означава около 10% повишена смъртност (от усредненото за периода 2014-2019г.) за първото петгодие на настоящото десетилетие и с около 5% (от усредненото за периода 2014-2019г.) периода 2026-2030г.

Фигура 4.1.22. Естествен прираст на населението Прогноза (2021-2030[68]

Раждаемостта също ще запази подобна логика, но поради по-слабото влияние на пандемията върху нея, промените там следва бъдат по-малки около 2,5% редуцирана раждаемост (от усредненото за периода 2014-2019г.) за първото петгодие на настоящото десетилетие и с около 1,25% (от усредненото за периода 2014-2019г.) за периода 2026-2030г.

Въпреки негативните тенденции на смъртност, не се очаква драстична промяна на картината от гледна точка на естествен прираст, тъй като община Варна, а и областта са в по-ниските нива на смъртност на 100 000 души съгласно

[67] Източник: Собствени изчисления

[68] Източник: Собствени изчисления

статистиката на ЕИП COVID-19 в България. Естествения прираст ще достигне нива от -2,6 към 2025г. и -2 към края на настоящото десетилетие – 2030г., с което ще се доближи до нивата предхождащи епидемичния шок (2018-19г.).

Механичнното движение на популацията на Варна, в следващото десетилетие ще продължи да е основната причина за повишаване на броя на населението на общината. Въпреки подчертаната волатилност на показателя, градът ще запазва и надгражда националното си значение като притегателен център, към който се насочва популация, с цел образование, работа и впоследствие уседналост. Предвид затихването на пандемията и вземайки предвид прогнозите за общия прираст на населението, може да се допусне развитие на механичния прираст на 5 годишна база, при който да се наблюдава консервативно увеличение в показателя както следва:

- За всяка година в периода 2021-2025г. положителен механичен прираст с 10% над усреднената стойност за периода 2014-2019г. (със запазено съотношение мъже/жени). Това предполага средна стойност от приблизително 612 души положителен механичен прираст на година.
- За всяка година в периода 2021-2025г. положителен механичен прираст с 15% над усреднената стойност за периода 2014-2019г. (със запазено съотношение мъже/жени). Това предполага средна стойност от приблизително 639 души положителен механичен прираст на година.

Таблица 4.1.4. Прогноза за механичен прираст на населението на община Варна (2021-2030)[69]

Години	Общ прираст
(2021 – 2025)	3060
(2026 – 2030)	3195

Анализирайки разпределението на населението на община Варна по възраст и трудоспособност, тенденцията диктува (сравнително) запазване на съотношенията както по възрастови групи, така и по пол. Прогнозата за следващото десетилетие се базира (приблизително) на усреднените процентни показатели за промяна в населението 2014-2020 както следва:

- Лица в подтрудоспособна възраст: Очаквано увеличение от не повече от 5.85% на пет годишна база за младежите и на не повече от 5.75% (отново на пет годишна база) за

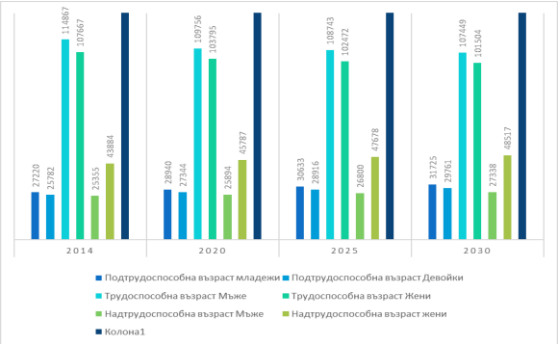
[69] Източник: Собствени изчисления

девойките, но се очаква редуциране на нарастването към края на десетилетието;

- Лица в трудоспособна възраст: Редукция в популацията се очаква при лицата в трудоспособна възраст – въпреки по-острата статистиката за последните години включени в изследването (при умерен консерватизъм), темпа на намаляване следва да не е по-голям от 1% на пет годишна база за мъжете и съответно не по-голям от 0,75% за жените, поради естествените нужди на пазара от работна ръка и все по-бавното отпадане на жените от пазара на труд.. В полово отношение ще наблюдаваме конвергенция, поради все по-късното отпадане на жените от трудовия пазар;

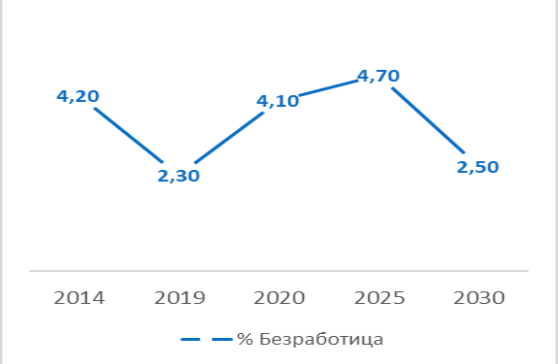
- Лицата в надтрудоспособна възраст: Общото застаряване на населението дава сериозно отражение и на община Варна. Спрямо тенденцията от предходното десетилетие може да се очаква увеличение на мъжете в надтрудоспособна възраст с около (но не повече) 3,5% и на жените с около (но не повече) 4.13% като и двете стойности за пет годишна база (като нарастването ще се редуцира към края на десетилетието). Силната дивергенция в полово отношение ще се запази, поради по-малък трудов стаж за пенсиониране и по-голяма продължителност на живота при жените.

Фигура 4.1.23. Съотношение на механичния прираст на населението на община Варна - Прогноза (2021-2030)[70]

Икономическата криза породена от пандемичната обстановка, неизбежно ще прекъсне тази тенденцията на редуциране на безработицата от последните години (2014-2019) и ще постави заетостта в положение на рестарт на ситуацията от преди 2014г. Истинско възстановяване на нивата може да се очаква в средносрочен план към 2030г.

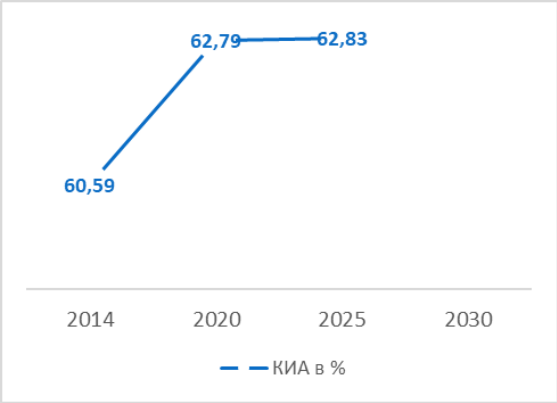
Фигура 4.1.24. Безработица в проценти - Прогноза (2021-2030)[71]

[70] Източник: Собствени изчисления

[71] Източник: Собствени изчисления

Фигура 4.1.25. Коефициент на икономическа активност - Прогноза (2021-2030)[72]

Въпреки стагнацията в периода 2015-2019г., прогнозата е за възстановяване темпа на растеж на КИА за общината, поради натиска на нуждите на пазара – въпреки намаляващата група от населението в трудоспособна възраст, от икономическа гледна точка следва да се предлагат все по-благоприятни условия за по-ранно навлизане на пазара на труда и на завръщането на трайно напусналите го. Към 2030г. се очаква КИА да достигне 64,02%.

4.2. Състояние на здравните услуги

Община Варна играе ролята на здравен хъб за целия Североизточен регион на страната и има значителен потенциал за развитие на тази сфера. Добавената стойност в сектор хуманно здравеопазване и социална работа е 201 млн. лв., или 5,8% от добавената стойност на компаниите в общината през 2019 г. Над 197 млн. лв. от тях са концентрирани в здравеопазването. Ръстът в сектора е устойчив – 47% в периода от 2014 до 2019 г.

В териториален аспект се отчита положителна тенденция за раждаемостта в общината. Варна е сред областите с най-ниски стойности на смъртност.[73]

Обществено организираната система на здравното обслужване на населението в община Варна се осъществява чрез предоставянето на извънболнична, болнична и спешна медицинска помощ. Лечебните заведения са представени от доболничната и болничната помощ.

Здравеопазването се финансира основно с публични средства, финансира от НЗОК и от общинския бюджет, както и частично с трансфери от държавния бюджет. Разходите за здравеопазване в началото на периода (2015 г.) са 14 млн. лв., през 2018 г. достигат 16,9 млн. лв. (21% увеличение), за 2019 г. са 19,8 млн. лв., а за 2020 г. - 20,3 млн. лв., което представлява ръст на бюджета за общинско здравеопазване с 46 % спрямо 2015 година. Включват се разходите за детските ясли, детските кухни, медицинското обслужване на здравни кабинети в училища и детски градини, здравните медиатори, дейности по

[72] Източник: Собствени изчисления

[73] Източник: НСИ, Здравеопазване 2020

дезинфекция, дезинсекция и дератизация и финансиране на лечебни заведения.

Опазването и подобряването на общественото здраве е важен приоритет в политиката на Община Варна, насочен към осигуряване на достъпна качествена медицинска помощ, осъществявана чрез високо технологично оборудване и достатъчен брой квалифицирани специалисти. В областта на здравеопазването Община Варна осигурява необходимите условия и пряко ръководи и контролира дейностите, свързани с детските ясли и със здравното обслужване в детските градини и училищата.

Лечебни и здравни заведения, заведения за извънболнична помощ, други лечебни и здравни заведения

Система „Здравеопазване“ се осъществява от две звена. Извънболничната помощ се осъществява от различни по вид и структура лекарски практики. Тя е първото звено, непосредствено до хората в общините и населените места. За районите от ниво 2 от значение е второто звено на системата - болничната помощ.

Лечебни заведения за болнична медицинска помощ

Съгласно Закона за лечебните заведения болниците са многопрофилни и специализирани.

В община Варна функционират 6 Многопрофилни болници за активно лечение (МБАЛ): МБАЛ „Света Анна“ - Варна АД (общинска собственост); МБАЛ „Света Марина“ ЕАД (25% собственост на общината); МБАЛ-Варна ЕООД, гр. Варна към Министерство на транспорта; МБАЛ – Варна към ВМА; МБАЛ „Еврохоспитал“ ООД; МБАЛ „Майчин дом“ ЕООД, гр. Варна.[74]

Във Варна е най-голямата концентрация на Специализирани болници за активно лечение (СБАЛ) в цяла Северна България. Това са общинските: „Специализирана болница по акушерство и гинекология за активно лечение проф. д-р Димитър Стаматов – Варна“ ЕООД (СБАГАЛ -Варна ЕООД); „Специализирана болница по очни болести за активно лечение – Варна“ ЕООД (СБОБАЛ - Варна ЕООД); „Специализирана болница за активно лечение по пневмо-фтизиатрични заболявания – Варна“ ЕООД (СБАЛПФЗ - Варна ЕООД); „Специализирана болница за активно лечение на

[74] Източник: https://www.mh.government.bg/bg/administrativni-uslugi/registri/lechebni-zavedeniya/oblast-varna/

онкологични заболявания д-р Марко Антонов Марков – Варна“ ЕООД (СБАЛОЗ „Д-р Марко А. Марков“ ЕООД), както и „Специализирана болница за активно лечение по кардиология Варна“ ЕАД, гр. Варна (СБАЛК- Варна ЕАД); „Специализирана хирургична болница за активно лечение - проф. Темелков“ ООД, гр. Варна (СХБАЛ „Проф. Темелков“ ООД); „Специализирана очна болница за активно лечение - доц. Георгиев“ ЕООД, гр. Варна (СОБАЛ „Доц. Георгиев“ ЕООД); „Специализирана болница за активно лечение по детски болести - доктор Лисичкова“ ЕООД, гр. Варна (СБАЛДБ „Д-р Лисичкова“ ЕООД); „Специализирана болница за активно лечение по кардиология – Кардиолайф“ ООД, гр. Варна (СБАЛК „Кардиолайф“ ООД); „Специализирана болница за рехабилитация – Варна“ АД, гр. Варна (СБР). Във Варна функционират и 2 диализни центъра: „ДИАЛИЗЕН ЦЕНТЪР – ВИРТУС МЕДИКАЛ“ ЕООД, гр. Варна и „Диализен център - проф. Ненов“ ЕООД, гр. Варна.

На основание на приети решения от Общински съвет – Варна, от бюджета на Община Варна са изразходвани целеви средства за финансово подпомагане дейността на лечебните заведения в град Варна и са извършени инвестиции за периода 2015 г.-2020 г. в общ размер на 10 294 949 лв.

Таблица 4.2.1. Инвестиции от Община Варна в лечебни заведения за болнична медицинска помощ за периода 2015-2019г. [75]

Наименование	Инвестиции за периода 2015-2019г.
Многопрофилни болници за активно лечение	
МБАЛ „Света Анна“ - Варна АД	Капиталови трансфери за МБАЛ „Света Анна - Варна“ АД в общ размер на 1 802 598 лв., от които 1 057 610 лв. за ремонтни дейности на родилното отделение, неонатологията, фасадата на Хирургичен блок и ремонт в помещенията на Оперативно отделение и 689 988 лв. за закупуване на медицинска апаратура (дизел генератор, медицински инструментариум за ортопедия, лазер за изпаряване на литотрепсия на камък, рентгенов апарат за Мултипрофилното спешно отделение). За реализиране на общинска програма за промоция, профилактика и рехабилитация на общественото здраве – 55 000 лв. Идентифицирана необходимост: извършване на ремонт, мерки за внедряване на ЕЕ и медицинска апаратура
МБАЛ „Света Марина“ ЕАД	УМБАЛ „Света Марина“ ЕАД е получила целева субсидия за периода 2015 г. - 2020 г., за реализиране на общинска програма за промоция, профилактика и рехабилитация на общественото здраве в размер на 300 000 лв.
Специализирани болници за активно лечение (СБАЛ)	
СБАГАЛ – Варна ЕООД	Инвестициите за периода са в размер на 1 562 610 лв., от които 229 755 лв. за покриване на натрупани задължения през 2018 г. Осигурени 482 715 лв. за ремонтни дейности по сградата на болницата, включително и по покрива на високото и основно тяло, както и 436 559 лв. за оборудване с нова медицинска апаратура. Изградена е пристройка за външен асансьор към съществуващата сграда на стойност 323 581 лв. общински средства. За реализиране на общинска програма за промоция, профилактика и рехабилитация на общественото здраве – 90 000 лв. Идентифицирана необходимост: Батата е морално остаряла. Изготвен е технически паспорт, доклад за енергийно обследване. Необходимо е да се извърши ремонт на сградата на лечебното заведение, въвеждане на мерки за енергийна ефективност и закупуване на нова медицинска апаратура.
СБОБАЛ – Варна ЕООД	„СБОБАЛ - Варна“ – 999 489 лв. за периода 2015 г. - 2020 г. Със средства от капиталови трансфери от Община Варна в размер на 243 122 лв. са закупени операционен и секуларен микроскоп, ремонтиран оптичния кохерентен томограф, закупен през 2011 г. от Община Варна и получи средства 541 773 хил. лв. за покриване на натрупани задължения. За реализиране на общински програми за промоция, профилактика и рехабилитация на общественото здраве – 214 594 лв. Материално техническата база е в незадоволително състояние – компрометиран покрив, падаща външна мазилка и др. Идентифицирана необходимост: Изготвен е доклад от обследване за ЕЕ, като е необходимо да се изготви инвестиционен проект за ремонта на сградата и последващо реализиране на необходимите ремонтни дейности, съобразно мерките, предвидени в Доклада за ЕЕ; закупуване на медицинска апаратура.
СБАЛПФЗ – Варна ЕООД	Целева субсидия за фиксесно оздравяване – 2 246 868 лв. Болницата е в изключително тежко състояние, има сериозен проблем с персонала – по-голямата част са и пенсионна възраст, общината ежегодно дофинансира лечебното заведението. За реализиране на общинска програма за промоция, профилактика и рехабилитация на общественото здраве – 9 000 лв. Идентифицирана необходимост: основен ремонт и внедряване на мерки за енергийна ефективност, закупуване на медицинска апаратура. Необходимо е изграждането на нова ПСОВ.
СБАЛЮЗ „Д-р Марко А. Марков“ ЕООД	През периода 2015 г. – 2020 г. лечебното заведение е финансирано със средства в размер на 975 682 лв., от тях: 430 962 лв. за проектантски дейности, довършителни СМР за бункер за линеен ускорител в отделение по лъчетерапия, както и 499 800 лв. за закупена Система за актуализация и интеграция на лапароскопска хирургия и високоспециализирана ендоскопска диагностика и терапия. За реализиране на общински програми за промоция, профилактика и рехабилитация на общественото здраве – 44 920 лв. Идентифицирана необходимост: Изготвен е технически паспорт и инвестиционен проект за реновация и преустройство на сградите на лечебното заведение, с изграждане на надстройка и пристройка за подобряване на материално техническата база. Болницата има необходимост от втори линеен ускорител.

Лечебни заведения за извънболнична помощ

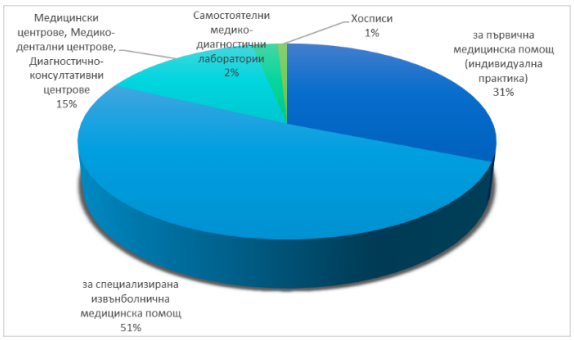
В община Варна функционират 253 лечебни заведения за първична извънболнична медицинска помощ - амбулатории за индивидуална и групова практика за първична медицинска помощ (АИППМП). Те са

[75] Източник: Община Варна

концентрирани в град Варна, като амбулатории има в селата Тополи – 3, в Константиново – 2 и в Каменар – 1.

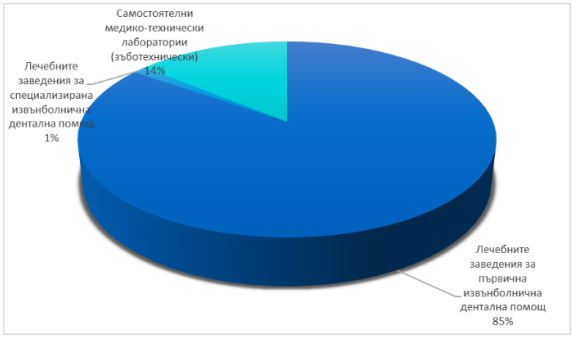
Лечебни заведения за специализирана извънболнична медицинска помощ покриват целия медицински спектър от услуги, като най-голям е броят на Амбулатории за индивидуална практика за специализирана медицинска помощ (АИПСМП) по акушерство и гинекология (11%), нервни болести (8%), кардиология (7%), детски болести (7%).

Фигура 4.2.1. Видове лечебни заведения за извънболнична медицинска помощ в община Варна (%)

Добра обезпеченост има и с лечебни заведения за първична извънболнична дентална помощ, които са 574. На територията на общината функционират и 8 лечебни заведения за специализирана извънболнична дентална помощ - дентална хирургия, орална хирургия, ортодонтия и детска дентална медицина. Община Варна е собственик на следните осем лечебни заведения за извънболнична помощ - Диагностично-консултативен център (ДКЦ): „ДКЦ 1 „Света Клементина“ – Варна“ ЕООД; „ДКЦ Свети Иван Рилски - Аспарухово-Варна“ ЕООД; „ДКЦ 3 – Варна“ ЕООД; „ДКЦ 4 – Варна“ ЕООД; „ДКЦ V Варна - Света Екатерина“ ЕООД; „ДКЦ „Чайка“ ЕООД; „Дентален център I Варна“ ЕООД и „Медицински център за рехабилитация и спортна медицина 1 – Варна“ ЕООД.

Фигура 4.2.2. Видове лечебни заведения за дентална извънболнична медицинска помощ в община Варна (%)

Сградния фонд на общинските ДКЦ-та е силно компрометиран. Сградите имат технически паспорти и извършено обследване за енергийна ефективност. В нито едно общинско ДКЦ няма ядрено – магнитен резонанс (ЯМР).

През отчетния период 2015 г. – 2020 г. за реализиране на общински програми за промоция, профилактика и рехабилитация на общественото здраве финансиране са получили и:

- Варненско дружество по детска ендокринология – 29 950 лв.;

- Медицински университет „Проф. д-р Параскев Стоянов“ – 50 000 лв.

Таблица 4.2.2. Инвестиции от Община Варна в лечебни заведения за извънболнична помощ за периода 2015-2019г. [76]

Наименование	Инвестиции за периода 2015-2019г./идентифицирана необходимост
„ДКЦ 1 „Света Екатерина“ – Варна“ ЕООД	През периода 2015 г. - 2020 г. лечебното заведение е финансирано със средства в размер на 110 128 лв. През 2015 г. със средства от Община Варна е закупен неутрофункционален електрофокаутер – 59 988 лв. Изготвено обследване за енергийна ефективност през 2019 г. – 17 940 лв. За реализиране на общински програми за промоция, профилактика и рехабилитация на общественото здраве – 32 200 лв. Идентифицирана необходимост: Извършване на ремонтни дейности по сградния фонд на лечебното заведение, изнасяне на мерки за енергийна ефективност и закупуване на медицинска апаратура.
„ДКЦ Свети Иван Рилски - Аспарухово-Варна“ ЕООД	През периода 2015 г. - 2020 г. лечебното заведение е финансирано със средства в размер на 247 769 лв., от тях – 104 458 лв. за покриване на разходи на лечебното заведение в район с повишен здравен риск и за натрупани задължения; подмяна на асансьор през 2015 г. – 49 900 лв., закупуване на рентгенова тръба и система за дигитализация на рентгеновите изследвания – 59 976 лв. Изготвено обследване за енергийна ефективност през 2019 г. – 17 940 лв. За реализиране на общински програми за промоция, профилактика и рехабилитация на общественото здраве – 15 495 лв. Идентифицирана необходимост: Извършване на ремонтни дейности по сградния фонд на лечебното заведение, изнасяне на мерки за енергийна ефективност и закупуване на медицинска апаратура.
„ДКЦ 3 – Варна“ ЕООД	За периода 2015 г. - 2020 г. е подпомогнато от общинския бюджет със 122 925 лв. През 2015 г. е закупен графично-сканиращ рентгенов апарат с финансиране от Община Варна на стойност 74 400 лв. Изготвено обследване за енергийна ефективност през 2019 г. – 17 940 лв. За реализиране на общински програми за промоция, профилактика и рехабилитация на общественото здраве – 30 585 лв. Идентифицирана необходимост: Извършване на ремонтни дейности по сградния фонд на лечебното заведение, изнасяне на мерки за енергийна ефективност и закупуване на медицинска апаратура.
„ДКЦ 4 – Варна“ ЕООД	За реализиране на общински програми за промоция, профилактика и рехабилитация на общественото здраве – 36 353 лв. Идентифицирана необходимост: Извършване на ремонтни дейности по сградния фонд на лечебното заведение, изнасяне на мерки за енергийна ефективност, газификация и закупуване на медицинска апаратура.
„ДКЦ V Варна - Света Екатерина“ ЕООД	През периода 2015 г. - 2020 г. лечебното заведение е финансирано със средства в размер на 99 430 лв. Лечебното заведение през 2015 г. е получило средства в размер на 15 840 лв. като капиталов трансфер за закупуване на ЕЕГ апарат. Изготвено обследване за енергийна ефективност през 2019 г. – 17 940 лв. За строителни дейности и проектиране на изграждане на асансьорна уредба – 4 680 лв. За реализиране на общински програми за промоция, профилактика и рехабилитация на общественото здраве – 60 970 лв. Идентифицирана необходимост: Извършване на ремонтни дейности по сградния фонд на лечебното заведение, изнасяне на мерки за енергийна ефективност, газификация и закупуване на медицинска апаратура. ДКЦ V е единственото общинско ДКЦ без асансьор. Към момент лечебното заведение е в процедура по проектиране на външен асансьор и последващо изграждане на външен асансьор.
„ДКЦ „Чайка“ ЕООД	През периода 2015 г. - 2020 г. лечебното заведение е финансирано със средства в размер на 156 210 лв. През 2015 - 2016 г. е изградена външна кула за асансьор на стойност 48 408 лв., закупен биохимичен анализатор със средства от капиталов трансфер – 34 980 лв. Изготвено обследване за енергийна ефективност през 2019 г. – 17 940 лв. За реализиране на общински програми за промоция, профилактика и рехабилитация на общественото здраве – 54 882 лв. ДКЦ „Чайка“ ЕООД да сключи договор за банков кредит с общ размер до 1 860 000 лв. – за ремонт, реконструкция, мерки за подобряване на енергийната ефективност и закупуване на медицинско оборудване за нуждите на дружеството.
„Дентален център I Варна“ ЕООД	За реализиране на общинска програма за промоция, профилактика и рехабилитация на общественото здраве – 92 777 лв. Дентален център е в общинска сграда, където има и други ползватели. Идентифицирана необходимост: Извършване на ремонтни дейности по сградния фонд на лечебното заведение, изнасяне на мерки за енергийна ефективност и подмяна на асансьор.
„МЦРСМ I“ ЕООД	През периода 2015 г. - 2020 г. медицинския център е получил финансови средства в общ размер 1 542 110 лв., от които за извършване на дейности извън пакета, гарантиран от НЗОК – 1 175 403 лв. и за реализиране на общински програми за промоция, профилактика и рехабилитация на общественото здраве – 366 707 лв.

Спешна медицинска помощ

На територията на община Варна функционира Център за спешна медицинска помощ – Варна (ЦСМП Варна) за оказване на спешна помощ на заболели и пострадали лица. Към него са обособени 9 бр. филиали - ФСМП-Аксаково, ФСМП-Белослав, ФСМП-Бяла, ФСМП-Варна, ФСМП-Вълчи дол, ФСМП-Девня, ФСМП-Долни чифлик, ФСМП-Дългопол, ФСМП-Провадия.

В рамките на община Варна се осигурява пълно покритие на района на обслужване на всички населени места. Осигурен е 30 минутен изохрон в рамките на обслужваната територия.

Таблица 4.2.3. Изпълнени повиквания и обслужени лица при изпълнение на повиквания от ЦСПМ Варна по причина на повикването, 2019г.[77]

изпълнени повиквания				обслужени лица		
	по причини				по причини	
общо	За спешна медицинска помощ	За неотложна/ неспешна медицинска помощ	За санитарен транспорт	общо	За спешна медицинска помощ	За неотложна/ неспешна медицинска помощ
48 361	45 437	1816	1108	45877	44214	1663

През 2019 г. ЦСМП – Варна е обслужил общо 45 877 души, като с травми са 4 333 лица, с отравяния – 542, заболявания 40 526 д.

Най-голям дял имат битовите травми – 2 925, които формира 68% от спешните повиквания. На следващо място са транспортните травми – 757 бр.

Фигура 4.2.3. Обслужени лица с травми при изпълнение на повиквания от ЦСМП – Варна през 2019г.

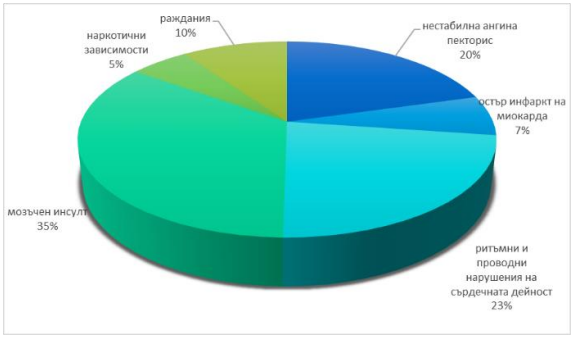
Най-голям е броят на обслужените лица в ЦСМП – Варна при мозъчен инсулт –

[76] Източник: Община Варна

[77] НСИ, Сборник „Здравеопазване 2020“

1711 пациенти, ритъмни и проводни нарушения на сърдечната дейност – 1711 д. и нестабилна ангина пекторис – 1017 д.

Фигура 4.2.4. Обслужени лица по заболявания при изпълнение на повиквания от ЦСМП – Варна през 2019г.

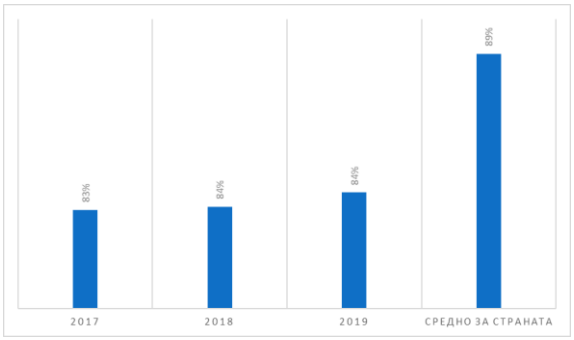

По предложение на МЗ в периода 2021 – 2027 г. е необходимо създаване на мобилни екипи към областните лечебни заведения за осигуряване на медицинска помощ в отдалечените и труднодостъпни места. За тази цел е необходимо закупуване на специализирани превозни средства - оборудвани мобилни лаборатории, мобилни рентгенови кабинети и транспортни леки автомобили.

Осигуреност на населението с болнични легла, лекари, лекари по дентална медицина и спешна помощ

Плавно нарастващият брой на здравнонеосигурените лица ще затруднява функционирането на здравната система.

Фигура 4.2.5. Дял на здравноосигурените лица, Варна (%)

Най-сериозното натоварване на здравната система има през активния туристически сезон, когато населението на Варна се увеличава почти двойно. Спешния център и лечебните заведения, обслужващи спешни състояния лекуват всички постъпили болни, част от тях са здравнонеосигурени български граждани или жители на други държави. Това води до финансови затруднения.

Осигуреност на населението с болнични легла

Независимо от високата концентрация на лечебни заведения във Варна коефициентът за обезпеченост на населението с леглата за краткотраен престой е 56,7 ‰, което е значително по-малко от средното за страната – 68,8‰.[78]

[78] Източник: НСИ, Здравеопазване 2020 (ниво област)

Общият брой легла в лечебните заведения за болнична помощ в област Варна е 2666, от които в многопрофилните болници за активно лечение е концентриран 77% от легловия фонд. Лечебните заведения за извънболнична помощ разполагат общо с 98 легла, а в други лечебни и здравни заведения техният брой е 281. Използваемостта на леглата е 63,9%, което е по-високо в сравнение с общото за страната – 62,6%. Средният престой на лекуван болен е 5,3 дни при средно за страната 4,7 дни.

Осигуреност с персонал на здравната система

Нормалното функциониране на здравната система, освен от наличната здравна инфраструктура е свързано и с кадровото обезпечаване с персонал от лекари, стоматолози (лекари по дентална медицина) и медицински специалисти по здравни грижи (акушерки, медицински сестри, фелдшери и др.).

Варна е сред областите с по-висока кадрова осигуреност от средната за страната. Над 7 300 души са наети в сферата на хуманното здравеопазване. В здравеопазването се наблюдава устойчив ръст на наетите лица в последните години. Добавената стойност на един нает е 30 153 лв. в здравеопазването. Средната заплата на наетите достига 1 466 лв. (123% от средната за общината) в здравеопазването.

Осигуреността с лекари е 50,7‰ при 42,6 за страната. Аналогична е ситуацията при осигуреността на населението с лекари по дентална медицина – 12,4‰ при 10,6‰ за страната.

През периода 2014-2019 г. общият брой на лекарите се е увеличил, като техният брой е нараснал с близо 9%.

Таблица 4.2.4. Лекари по специалности в лечебните и здрави заведения към 2019г., Варна[79]

	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Общо лекари	**2187**	**2207**	**2282**	**2319**	**2357**	**2383**
Вътрешни болести	70	62	62	53	49	53
Кардиолози	127	132	132	139	142	138
Пневмология и физиатрия	40	41	38	37	35	37
Педиатри	133	133	143	163	166	115
Хирурзи	93	93	92	87	92	93
Ортопедо-травматолози	57	52	63	73	70	76
Уролози	33	30	36	42	36	41
Инфекционисти	16	19	17	16	15	16
Акушер-гинеколози	137	127	136	128	144	135
Офталмолози	79	81	84	89	98	104
Оториноларинголози	60	53	64	63	62	62
Невролози	89	91	101	100	97	99
Психиатри	55	50	47	49	52	51
Кожни и венерически болести	37	36	37	39	40	38
Рентгенолози	68	73	75	74	81	86
Физикална терапия и рехабилитация	35	38	39	47	41	40
Лабораторни лекари	44	41	44	44	43	47
Общопрактикуващи лекари	300	298	295	290	285	284
Други специалности	709	753	773	782	805	864
Неразпределени	5	4	4	4	4	4

Общият брой на общопрактикуващите лекари намалява, въпреки увеличаване на населението във Варна. През 2014г. техният брой е 300, а през 2019г. е намалял на 284, което е показател за високата натовареност на лекарите в общината.

[79] НСИ

Фигура 4.2.6. Население на един общопрактикуващ лекар в област Варна.

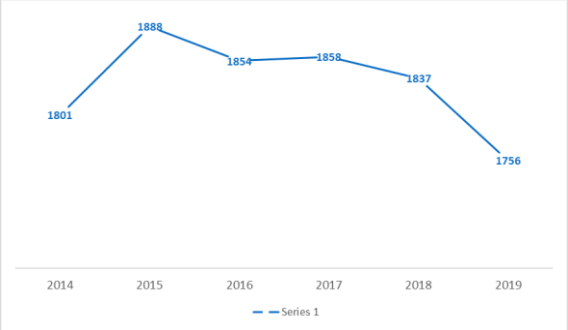

По-ниска е обезпечеността с медицински специалисти по здравни грижи – общо 64,9 ‰ в т.ч. медицински сестри 37,4‰ при 43,9‰ средно за страната.

Таблица 4.2.5. Медицински специалисти по „Здравни грижи“ в лечебните и здравните заведения към 2019г., Варна

	2014	2015	2016	2017	2018	2019
общо	2978	3090	3020	3075	3113	3048
Фелдшери	77	67	59	59	62	60
Акушерки	302	303	296	291	311	348
Медицински сестри (всички профили)	1801	1888	1854	1858	1837	1756
Лаборанти (медицински и рентгенови)	477	465	474	499	518	513
Зъботехници	151	132	134	143	158	131
Други	170	235	203	225	227	240

Фигура 4.2.7. Тенденция на обезпечаване с медицински сестри, Варна

По данни от проведени срещи със заинтересованите страни, тази тенденция се задълбочава в резултат на пандемията от Covid-19 през 2020 г.

Наличието на Медицинския университет осигурява както обучението на кадри, така и тяхната по-нататъшна квалификация.

Един от основни проблеми на общинското здравеопазване е дефицитът на кадри и привличането им в общинските лечебни заведения.

Детско здравеопазване

Чрез дейността на детските ясли, общинските предприятия и сътрудничеството с лечебните заведения на територията на града, Община Варна гарантира и осигурява равен достъп на потребителите до детските заведения, грижа и опазване на детско-юношеското здраве, внедряване на добри практики чрез програми за профилактика и здравословен начин на живот, повишаване на здравната култура и информираността на подрастващите.

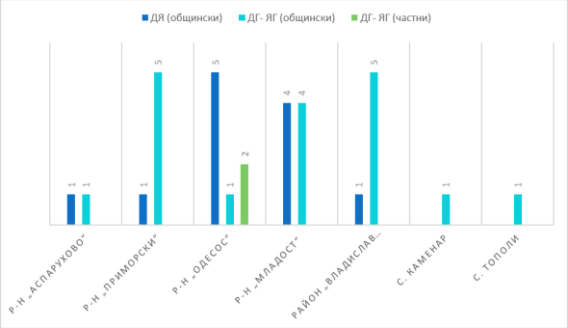
Детски ясли

На територията на община Варна функционират 12 общински детски ясли с 66 яслени групи, равномерно разпределени в различните райони на града. Яслени групи има обособени в 18 общински детски градини. В селата Каменар и Тополи има разкрити яслени групи в общинските детски градини.

В самостоятелните детски ясли се приемат деца на възраст от 3 месеца до

35 месеца, като са обособени 2 възрастови групи.

Фигура 4.2.8. Обезпеченост с детски ясли/яслени групи в община Варна

В общинските детски градини, децата в яслените групи се обгрижват от 42 медицински сестри. Приемът се осъществява след класиране, съгласно „Правилата и критериите за класиране и прием в общинските целодневни детски ясли на територията на Община Варна“.[80] Осигурена е възможността за подаване на заявленията онлайн или на място в детските ясли.

В 12-те общински детския ясли се инвестират средства за обновяване на сградния фонд, оборудване и обзавеждане. Изготвени са технически паспорти на сградите на детските ясли и обследвания за енергийна ефективност. Изградени са системи за видеонаблюдение в 12-те общински детски ясли. През 2019 г. от банков заем е извършено проектиране, основен ремонт и реконструкция на площадки за игра на открито и спорт в седем от детските ясли.

Таблица 4.2.6. Оценка на физическото състояние на общинските детски ясли

	Физическо състояние. Необходимост от подобряване
	Район „Аспарухово“
Детска ясла №9 „Детелина“	През 2019 г. извършен основен ремонт и реконструкция на площадки за игра на открито и спорт. Изготвен е Технически паспорт; Доклад от обследване за ЕЕ. Необходимо е да се реализира проект за внедряване на мерки за енергийна ефективност.
	Район „Приморски“
Детска ясла №2 „Морjanе“ (кв. „Чайка)	Изготвен е Технически паспорт; Доклад от обследване за ЕЕ. Необходимо е да се реализира проект за внедряване на мерки за енергийна ефективност и изграждане на площадки за игра на открито и спорт (за всички яслени групи). По предварителни проучвания има възможност за изграждане на пристройка за две яслени групи.
Детска ясла №7 „Роза“	Извършва се основен ремонт, мерки за подобряване енергийната ефективност и изграждане на пристройка с асансьор. Осигурено е финансиране по линия на МОН в размер на 684 хил.лв. (600 000 хил.лв. безвъзмездно финансиране по програмата и 84 000 хил.лв. съфинансиране от общинския бюджет) за изграждане на пристройка и обзавеждане за нови две яслени групи към съществуващите сгради с капацитет за около 50 деца. През 2019г. е извършен основен ремонт и реконструкция на площадки за игра на открито и спорт.
Детска ясла № 8 „Щурче“	През 2019 г. извършен основен ремонт и реконструкция на площадки за игра на открито и спорт. Изготвен е Технически паспорт; Доклад от обследване за ЕЕ. Необходимо е да се реализира проект за внедряване на мерки за енергийна ефективност.
	Район „Одесос“
Детска ясла №1 „Щастливо детство“	Със средства от общински бюджет е извършен ремонт по сградата на детското заведение. Изготвен е Технически паспорт; Доклад от обследване за ЕЕ. През 2019 г. извършен основен ремонт и реконструкция на площадки за игра на открито и спорт.
Детска ясла №3 „Зайо Байо“	През 2020 г. е извършен основен ремонт и реконструкция на площадките за игра на открито и спорт. Изготвен е Технически паспорт; Доклад от обследване за ЕЕ. Необходимо е да се реализира проект за внедряване на мерки за енергийна ефективност.
Детска ясла №4 „Приказен свят“	Изготвен е Технически паспорт; Доклад от обследване за ЕЕ. Необходимо е да се реализира проект за изграждане на площадки за игра на открито и спорт (за всички яслени групи).
Детска ясла №14 „Звънче“	През 2019 г. извършен основен ремонт и реконструкция на площадки за игра на открито и спорт Изготвен е Технически паспорт; Доклад от обследване за ЕЕ.
	Район „Младост“
Детска ясла № 5 „Чуден свят“	През 2019 г. извършен основен ремонт и реконструкция на площадки за игра на открито и спорт. През периода 2020-2021 г. е извършен основен ремонт, мерки за подобряване на енергийната ефективност и изграждане на две пристройки с асансьор. Има издадено разрешение за строеж за изграждане на пристройка за две яслени групи.
Детска ясла №11 „Игликa“	През 2014 г. са изпълнени мерки за енергийна ефективност, изграждане на пристройка и доставка на оборудване. Извършен е ремонт/ реконструкция на площадките за игра на открито и спорт.
Детска ясла №13 „Русалка“	През 2019 г. извършен основен ремонт и реконструкция на площадки за игра на открито и спорт. Изготвен е Технически паспорт; Доклад от обследване за ЕЕ. Необходимо е да се реализира проект за внедряване на мерки за енергийна ефективност.
	Район „Владислав Варненчик“
Детска ясла №6 „Мечо Пух“	Детското заведение е най-новата общинска детска ясла, изградена през 2013 г., с новоизградени площадки за игра на открито.

Към момента на изготвяне на анализа е идентифицирана необходимостта от изграждане на нови детски ясли или изграждане на пристройки към съществуващите сгради на детските ясли, за осигуряване на необходимият капацитет от места за отглеждане на деца от 1 г. до 3 г. в детска ясла в район Одесос и район Приморски.

Здравно обслужване в детските градини и училищата

Здравните кабинети на територията на Община Варна са 112[81] и се обслужват от 170 медицински специалисти (лекари и медицински сестри), които обгрижват

[80] Източник: https://newkg.is-vn.bg/documents/pravila_jasli.pdf

[81] Източник: Данни от Община Варна

деца и ученици в детски градини и училища.

В Община Варна има назначени 7(седем) здравни медиатори, разпределени както следва: двама в район „Вл. Варненчик“, двама в район „Младост“, двама в район „Аспарухово“ и един в кметство „Каменар“. Дейността на здравните медиатори е насочена към подпомагане достъпа на уязвими групи от населението до здравни и социални услуги на територията на община Варна.

Общинска здравна политика

Дирекция „Здравеопазване“ е част от общата структура на Община Варна и се състои от два отдела - „Лечебни заведения и ДУЗ“ и „Финанси и ТРЗ“. На подчинение на дирекцията е и Филиал „Детски ясли“.

Дирекцията извършва следните дейности: Координира провеждането на здравната политика на територията на община Варна; Координира дейността на общинските лечебни заведения, контролира дейността на общинските детски ясли и дейността на медицинските специалисти в здравните кабинети в детски градини и училища на територията на община Варна; оказва методична помощ при осъществяване на дейността на ОП „Комплекс за детско хранене“ и ОП „Дезинфекция, дезинсекция и дератизация – Варна“; организира дейността по отпускане на финансова помощ за лечение на безплодие на семейства и лица с репродуктивни проблеми, живеещи на семейни начала на територията на община Варна; организира дейността по отпускане на еднократна финансова помощ за лечение на физически лица от община Варна; организира и координира дейността по издаване на разрешителни за експлоатация през летния сезон на плажове и басейни на територията на община Варна; организира и контролира дейността по издаване на карти със знак „Инвалид“ за преференциално паркиране на МПС, превозващи хора с увреждания.

През отчетния период Община Варна работи по множество програми за промоция, профилактика и рехабилитация на общественото здраве, както за деца, така и за възрастни.

Програми за деца: борба с наднорменото тегло и свързаните с него заболявания, рехабилитация на гръбначни изкривявания и деформации на гръдния кош, хипотерапия и рехабилитация на деца с увреждания и проблеми в развитието, скрининг на очни заболявания, кариес-профилактика, грижа за деца с диабет и редки заболявания, ранно разпознаване на симптомите на отклонения във физическото, емоционалното и психо-

моторното развитие на деца от 0-3 г. възраст, чрез модела на общуване „родители-деца-специалисти“.

Програми за възрастни: скрининг на заболяванията на щитовидната жлеза, профилактика на женското здраве, скрининг на преканцерози на маточната шийка, скрининг на очни заболявания, профилактика за рак на гърдата, профилактика на усложненията от диабета – диабетно стъпало, профилактика на онкологични заболявания, скрининг на заболявания на белия дроб, психосоциална подкрепа на лица зависими от психоактивни вещества.

Общинските програми за промоция, профилактика и рехабилитация на общественото здраве се реализират в партньорство с общински и държавни лечебни заведения и Медицински университет – Варна и финансовата подкрепа на Община Варна.

През 2016 г. Община Варна възстанови членството си в Европейската мрежа „Региони за здраве“ и е единствената община на територията на страната, член на тази европейска организация. Мрежата „Региони за здраве“ е функционално обединение на представители на местните здравни власти и на най-значимите институции, ангажирани със здравето на населението в съответните региони-членове на мрежата. Основната цел на организацията е стимулиране на действия за създаване, приемане и изпълнение на обществена здравна политика на регионално ниво, отговаряща на потребностите на местното население. Ежегодно общината плаща членски внос в мрежа „Региони за здраве“ и участва със свой представител в годишните срещи на организацията, в партньорство с Медицински университет – Варна.

Община Варна подпомага двойки с репродуктивни проблеми за изследвания медицински услуги, манипулации и процедури.

Осигуряват се средства по колективните – трудови договори за работещите в детско и училищно здравеопазване. Извършват се дейности по дезинфекция, дезинсекция и дератизация на територията на община Варна.

Община Варна подпомага финансово общинските лечебните заведения за извършване на ремонти по сградите на болници и ДКЦ-та, както и за закупуване на апаратура.

Сравнителен анализ на състоянието и тенденциите за развитие

Основната част от болничните заведения в СИР е концентрирана в област Варна

(16 броя), което представлява 50.0% от общия брой на болничните заведения на територията на района. Заведения за извънболнична помощ също са концентрирани в област Варна – над 63.6% от общия им брой територията на района.

Анализът на инфраструктурата, осигуреността и достъпността до здравни услуги установява неравномерност в разпределението на материалната база и диспропорции в осигуреността с лекари и с лекари по дентална медицина.

Неравномерно разпределение на болничните легла в лечебните заведения – сериозно изоставане на област Добрич, много неравномерно разпределение и на заведенията за извънболнична помощ - в област Търговище са 32, докато в област Варна са 182. Диспропорциите в обслужването също са големи като особено явни са при обслужването с лекари по дентална медицина, където обслужените от един лекар в област Търговище са над два пъти и повече от тези в област Варна.

Допълнителен проблем е отдалечеността на отделни селища от мястото на предлагане на съответната медицинска помощ (първична, специализирана, болнична, спешна и неотложна), както и недооборудването на здравните заведения с нова, по-модерна медицинска техника.

Идентифицирани проблеми, неоползотворени ресурси и потенциал за развитие

Основни проблеми на местното здравеопазване на територията на Варна са свързани с поддръжка на остарелия сграден фонд на общинските лечебни заведения и техниката, липса на кадри и привличането им в части лечебни заведения, недостиг на средства за закупуване на нова апаратура, ниска себестойност на клиничните пътеки, който е един от основните механизми за финансиране на болниците.[82]

За преодоляване на предизвикателствата е от особена важност да се разработи Стратегия за общинското здравеопазване. В условията на ограничени възможности и финансови ресурси за профилактика е необходимо да се очертаят приоритетите, целите и дейностите в рамките на интегриран подход за намаляване на хроничните незаразни болести и последствията от тях, чрез разработка и реализация на

[82] Проблеми и приоритети пред общинското здравеопазване в град Варна, А. Цветкова, А. Тодорова, МУ - Варна

политики и програми за профилактиката им.

Общината следа да развива общинската здравна политика, като се прилага интегриран подход в областта на промоция на здравето и профилактиката на болестите, вкл. в партньорство със всички звена в здравната система.

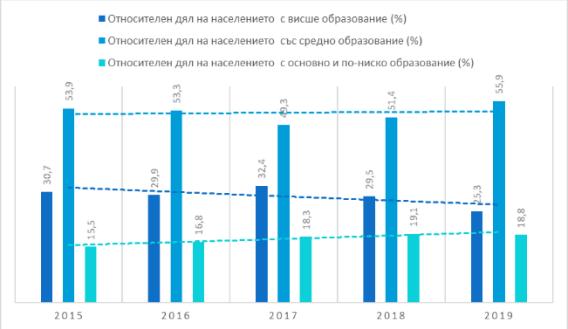
Детско здравеопазване е безспорен приоритет в политиката на община Варна, който се реализира чрез програми. Подобряване качеството на здравно образование и възпитание в детските градини и училищата е предпоставка за граждани с по-висока здравна култура с по-добър здравен статус.

4.3. Състояние на образователните услуги

Образователна структура на населението

Нивото на образователните характеристики на населението е ключова предпоставка за качеството на човешкия ресурс. Независимо, че показателите в сферата на образованието поставят област Варна на много висока позиция в страната, през периода 2015-2019 г. се наблюдава тенденция към намаляване на дела на населението на възраст между 25 и 64 години с висше образование и увеличаване на броя на хората със завършено средно и основно образование. Ако към 2015г. близо 31% от населението е с висше образование, то през 2019г. е малко над 25%, което показва спад с близо 6%.

Фигура.4.3.1. Относителен дял на населението на възраст между 25 и 64 навършени години по вид образование на област Варна (%)

С близо 2% се е увеличил делът на хората със средно образование, като данните сочат, че през 2015г. е бил близо 54%, а през 2019г. е близо 56%.

По-обезпокоителна е тенденцията, че с над 3% се е увеличил броят на населението с основно и по-ниско образование, през 2015г. е 5,5%, то през 2019г. е 18,5%.

Данните посочват, че е необходимо всички заинтересовани страни се обединяват около необходимостта от задържането на децата и учениците в училище и постигането на степен на образование, която да гарантира

професионална активност и социално включване.

Имайки предвид, че 71% от населението на област Варна е съсредоточено в град Варна, може да се приеме, че посочените данни са индикативни за града, в който според спецификата на професионална и трудова заетост се изисква по-висока концентрация на хора с висше образование.

Колкото по-висок е делът на лицата с основно и по-ниско образование, толкова по-малък е потенциалът на местния пазар на труда за запълване на новите работни места. По-ниското образование предполага по-ниска икономическа активност, по-малка производителност на труда и съответно по-ниски доходи.

Обща информация

Партньорство между институциите

На територията на Община Варна функционира пълна гама от образователни институции. Наред с институциите от системата на предучилищното и училищното образование обща и допълнителна подкрепа предоставят и НПО, центрове за обществена подкрепа, структури в местната администрация, родителски сдружения и др. Всички те успешно се справят с прехода към децентрализирано и индивидуализирано обезпечаване на ресурсното подпомагане, регламентират екипната работа чрез създаване на подходяща физическа, психологическа и социална среда за развиване на способностите и уменията на децата и учениците, прилагат новите модели за осигуряване на качество, чиято цел е учащите, на каквато и възраст да са, да имат възможност да получат адекватно, висококачествено образование в общността, в която живеят, редом с приятелите и връстниците си.

Осигуряване на подкрепяща материално-техническа база

Съгласно нормативната уредба институциите в системата на предучилищното и училищното образование предоставят условия за равен достъп до образование за децата и учениците чрез осигуряване на достъпна архитектурна и физическа среда, достъпност на информацията и комуникацията, достъп до учебните програми и учебното съдържание, разумни улеснения, технически средства, специализирано оборудване и специализирана подкрепяща среда, дидактически материали и методики.

В Община Варна поетапно се извършва модернизиране на образователната

материално-техническа база. Предвид възрастта и състоянието на образователния сграден фонд се правят ежегодни инвестиции с цел привеждането им към всички изисквания за достъпна архитектурна и подкрепяща среда. В по-голяма част от общинските образователни институции е осигурена подкрепяща среда по следните направления: достъпна архитектурна среда; специализирана подкрепяща среда в това число кабинети (ресурсен и/или логопедичен); достъпност до видове средства за информация и комуникация (компютри, интернет и др.); достъпност до информация за правата и задълженията на децата и учениците, за предлаганите дейности и програми за обучение; достъпност до познавателни книжки, учебници и учебни комплекти; специализирано оборудване; методики; дидактични материали.

Подобрена е подкрепящата образователна среда, с цел адаптирането й към нуждите на деца и ученици със специални образователни потребности както следва: изградени външни рампи/подстъпи; действащи асансьори; пригодени тоалетни клетки; осигурени мобилни съоръжения за придвижване на инвалидни колички.

Предучилищно образование

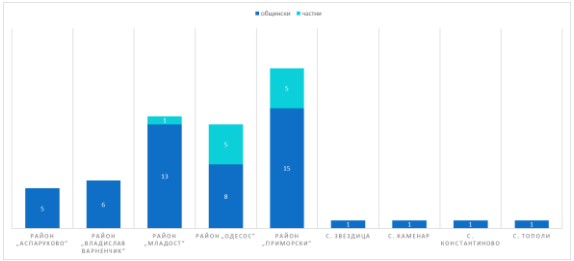
Броят на детските градини през периода 2014-2020г. се запазва. Към 2020г. в община Варна функционират 60 детски градини.

Таблица 4.3.1. Детски градини в община Варна[83]

Учебна година	Детски градини	деца	Места		Педагогически персонал		Детски групи
			общо	На 100 деца	общо	В т.ч. детски учители	
2014/2015	60	12731	10556	82,9	1036	978	488
2015/2016	61	12351	10287	83,3	1021	964	467
2016/2017	60	11787	10050	85,3	1000	942	450
2017/2018	58	11528	9924	86,1	980	926	434
2018/2019	59	11447	9583	83,7	977	922	428
2019/2020	60	11555	9848	85,2	992	938	436

В община Варна структурите на предучилищното образование са добре развити. Осигуреността с детски градини, преподаватели и места в детските градини е добра.

Фигура 4.3.2. Обезпеченост с детски градини в община Варна

Недостигът на места в детски градини в някои от административните райони на община Варна наложи решаването на този проблем да се изведе като един от приоритетите на Общината през последните няколко години. В резултат

[83] Източник: НСИ

на приложените мерки е преодолян недостигът на места за децата от 3 до 6-годишна възраст във всички населени места на община Варна, както и в районите „Аспарухово“, „Младост“, „Владислав Варненчик“. Остава потребността от повече места в общинските детскизаха градини в район „Одесос“ и район „Приморски“. Като отговор на обществените потребности точно в тези райони на Варна са концентрирани частните детски градини (ЧДГ): в район „Одесос“ - ЧДГ „Цветни песъчинки“, ЧДГ „Аз съм българче“, ЧДГ „Мелита“, ЧДГ „Приятели“, ЧДГ „Чебурашка“; в район „Приморски“:, ЧДГ „Малкият принц“, ЧДГ „Д-р Мария Монтесори“, ЧДГ „Мечтатели“.

В община Варна е въведена система за централизирано електронно класиране за прием на деца в общинските детски градини и училища (https://dg.is-vn.bg/). Водещ критерий за прием е близостта на детската градина или училището по постоянен или настоящ адрес на детето.

Инвестициите в образователната инфраструктура и модернизирането на материалната база в детските градини и училищата, както и в актуализацията на учебните програми, спомагат за превръщането на детските градини и училищата в привлекателна социална среда и се очаква да подобрят образователните резултати. През периода 2014-2020г. Община Варна инвестира в модернизация на общинската образователна инфраструктура. Започна реализиране на проекти за изграждане на нови детски градини или пристройки към съществуващите, поради прогнозна необходимост в резултат на възходящото демографско развитие.

Таблица 4.3.2. Оценка на състоянието на инфраструктура на детските градини, Община Варна

	Физическо състояние. Необходимост от подобряване
Район „Аспарухово“	
ДГ№43 „Пинокио“	През периода е извършено саниране на детската градина и ремонт на покрив Има необходимост от изграждане на физкултурен салон; зона за културни прояви; обособяване на Stem среда; оформяне на дворното пространство.
ДГ№44 „Валентина Терешкова“	Основен ремонт на сграда – филиал – стълбище и смяна на дограма Изготвен е Проект за основен ремонт на покрив и Технически проект за реконструкция на асансьорна уредба.
ДГ№45 „Морски свят“	Необходим е ремонт на вътрешния двор.
ДГ№46 „Горска приказка“	Настанена в сграда частна собственост .Извършен ремонт.
ДГ№47 „Люляче“ (с яслена група)	Извършен основен ремонт и реконструкция на площадки за игра на открито и спорт .
Район „Владислав Варненчик“	

	Физическо състояние. Необходимост от подобряване
ДГ№37 „Пламъче“	Извършен основен ремонт и реконструкция на площадки за игра на открито и спорт
ДГ№38 „Маргаритка“ (с яслена група)	Извършен основен ремонт и реконструкция на площадки за игра на открито и спорт
ДГ№39 „Приказка“ (с яслена група)	Извършен основен ремонт и реконструкция и благоустрояване на площадки за игра на открито и спорт. В процес на реализиране е разширение базата с нов корпус за 4 градински групи.
ДГ№40 „Детски свят“ (с яслена група)/	През 2014г. е открит нов корпус с 2 нови групи за 60 деца, физкултурен салон, басейн и 2 нови площадки за игра.
ДГ№41 „Първи юни“ (с яслена група)	Реализиран като част от проект „Модернизация на образователната инфраструктура на територията на град Варна“ - ремонт, газификация и оборудване, с финансиране по ОПРР. През 2015г. е извършена реконструкция на детската площадка.
ДГ№42 „Българче“ (с яслена група)	Извършен основен ремонт и реконструкция на площадки за игра на открито и спорт
Район „Младост“	
ДГ№24 „Детско градче“	През периода не са правени интервенции.
ДГ№25 „Златното зрънце“	През периода не са правени интервенции.
ДГ№26 „Изворче“	През периода не са правени интервенции.
ДГ№27 „Успех“	Настанена в сграда частна собственост. През периода не са правени интервенции.

	Физическо състояние. Необходимост от подобряване
ДГ№28 „Пролет“	Изготвен проект за основен ремонт на детска площадка
ДГ№29 „Звънче“	Изготвен проект за основен ремонт на детска площадка През 2020 г. са извършени текущи ремонти и ремонт на площадките за игра.
ДГ№30 „Синчец“	2014 г. – извършен основен ремонт на покрив Необходимо е извършване на основен ремонт на сграда; саниране и изграждане на достъпна среда; оформяне на дворното пространство; обособяване на Stem среда.
ДГ№31 „Крилатко“	Има готов инвестиционен проект за изграждане на нов корпус за 6 градински групи, физкултурен салон.
ДГ№32 „Моряче“	През 2016 – 2017 е поставена хидроизолация на покрива.
ДГ№33 „Делфинче“ (с яслена група)	През периода не са правени интервенции.
ДГ№34 „Лястовичка“ (с яслена група)	През периода не са правени интервенции.
ДГ№35 „Детска радост“ (с яслена група)	През 2014г. е извършена смяна на дограма. Има необходимост от оформяне на дворното пространство.
ДГ№36 „Морска звездица“ (с яслена група)	През периода не са правени интервенции.
Район „Одесос“	
ДГ№1 „Светулка“	Реализиран като част от проект „Модернизация на образователната инфраструктура на територията на град Варна“, с финансиране по ОПРР.

	Физическо състояние. Необходимост от подобряване
ДГ№2 „Щастливо детство“	През периода не са правени интервенции. През 2020 г. е извършен частичен ремонт (котелно отделение).
ДГ№3 „Звездичка“	През периода не са правени интервенции Необходимо е частично саниране на сграда; укрепване на тераси; полагане на външна минерална мазилка; основен ремонт на спортни площадки
ДГ№4 „Теменужка“	ДГ е с основна сграда и два филиала. Сградата на ул. „Шейново“ 18 е частна собственост.
ДГ№5 „Слънчо“	Извършен основен ремонт и реконструкция на площадки за игра на открито и спорт. Основен ремонт на покрив на филиална сграда. Необходимо е изграждане на нова сграда; оформяне на дворното пространство.
ДГ№6 „Палечко“ (с яслена група)	Настанена в сграда частна собственост. През периода не са правени интервенции.
ДГ№7 „А.С.Пушкин“	Необходимо е извършването на основен ремонт на основна сграда и филиал и на покрива.
ДГ№8 „Христо Ботев“	Извършен ремонт и въведен мерки за ЕЕ. Необходимо е изграждане на физкултурен салон; оформяне на дворното пространство и основен ремонт на покрив на стара сграда
	Предстои изграждане на нова ДГ за 4 градински групи на ул. „Хъшове“ № 2 в район „Одесос“ – физкултурен салон, кухненски блок и котелно с осигурено финансиране по Програма „Изграждане, пристрояване, надстрояване и реконструкция на детски ясли, детски градини и училища“ (2020-2022г.), МОН
Район „Приморски“	
ДГ№9 „Ален мак“	Извършен основен ремонт и реконструкция на площадки за игра на открито и спорт
ДГ№10 „Карамфилче“	Необходимо е да се извърши подмяна на дограма и топло-изолация на северната и южната фасада на стария корпус; оформяне на дворното пространство. През 2020 г. е изградена нова сграда за 4 групи към ДГ 10 "Карамфилче".
ДГ№11 „Незабравка“	Необходимо е да се извърши основен ремонт на сградата; ремонт на ВиК инсталация; оформяне на дворното пространство и обновяване на ограда; обособяване на Stem и Монтесори среда и зона за културни прояви.
ДГ№12 „Ян Бибиян“	Извършен основен ремонт и реконструкция на площадки за игра на открито и спорт. Реализиран ремонт като част от проект „Модернизация на образователната инфраструктура на територията на град Варна“ - ремонт, газификация и оборудване на филиалната сграда, с финансиране по ОПРР.
ДГ№13 „Мир“	През 2014-2015г. е изпълнена смяна на дограма и външна топлоизолация. През периода е направено конструктивно укрепване,

	Физическо състояние. Необходимост от подобряване
	реконструкция, преустройство и пристрояване на сградата.
ДГ14 „Дружба“ (с яслена група)	През 2015г. е извършено конструктивно укрепване на тераса и вертикална планировка на двора. Необходимо е изграждане на топлоизолация на покрив на съществуващата стара сграда; изграждане на достъпна среда; изграждане на нови площадки за игра на открито. В процес на изграждане е нова ДГ за 6 градински групи с работно заглавие „Слънчогледи“ в двора на ДГ 14 „Дружба“ с осигурено финансиране по Програма „Изграждане, пристрояване, надстрояване и реконструкция на детски ясли, детски градини и училища“ (2020-2022г.), МОН.
ДГ15 „Гълъбче“	През периода е изпълнено укрепване на тераса и вертикална планировка за отводняване на двора.
ДГ№16 „Слънчева Дъга“	През периода не са правени интервенции.
ДГ№17 „Петър Берон“ (с яслена група)	През 2014г. е открит филиал за 6 групи – 180 д., изградена е нова детска градина – филиал „Жирафче“, ул. „д-р Железкова“, физкултурен салон, 6 площадки за игра на открито, кухненски блок, спални помещения, зала за игра и котелно стопанство. На съществуващата сграда е извършен основен ремонт на покрив и смяна на дограма.

	Физическо състояние. Необходимост от подобряване
	Извършен основен ремонт на сградата на дом „Дугарче“ за 4 групи. В процес на изграждане е нов корпус за 3 градински групи към сградата на бившия „Дом Другарче“, до ДГ №17 „Д-р Петър Берон“, физкултурен салон и площадки за игра на открито с осигурено финансиране по Програма „Изграждане, пристрояване, надстрояване и реконструкция на детски ясли, детски градини и училища“ (2020-2022г.), МОН
ДГ№18 „Чайка“ (с яслена група)	През 2015г. е изградена аварийна пожарна стълба. Необходимо е изграждане на физкултурен салон; изграждане на нова ВИК система в основна сграда; оформяне на дворното пространство; Монтесори среда. През 2014г. е разкрит филиал за 5 групи – 150 д., филиал „Бисерче“, намиращ се в реконструираната сграда на бившето частно училище „Малкия принц“, снабдена е с физкултурно – музикален салон, площадка за игра на открито, кухненски блок, спални помещения, помещения за игра и котелно стопанство.
ДГ№19 „Славейче“ (с яслена група)	Извършено укрепване и вертикална планировка на сградата. Изготвен проект за основен ремонт на детски площадки Необходимо е саниране на външни стени; ремонт на физкултурен салон; изграждане на Stem кабинет

	Физическо състояние. Необходимост от подобряване
	с оборудване; оформяне на дворното пространство.
ДГ№20 „Бриз“ (със специални групи)	Извършено енергийно обследване на сградата.
ДГ№21 „Калина Малина“	Извършен основен ремонт и реконструкция на площадки за игра на открито и спорт.
ДГ№22 „Мечо Пух“	През 2014 г. е извършен ремонт на покрива. Има готов проект за реализация. Необходимо е укрепване на тераси; изграждане на нови площадки за игра на открито.
ДГ№23 „Иглика“ (с яслена група)	През 2014г. е открит нов корпус. 2015г. –2016 дренаж на сграда и сградно-канализационно отклонение *През 2019 г. е закупено кухненско оборудване.*
Село Звездица	
ДГ№50 „Зорница“	През периода не са правени интервенции.
Село Каменар	
ДГ№49 „Боров кът“ (с яслена група)	През периода не са правени интервенции.
Село Константиново	
ДГ№51 „Ран Босилек“	Извършен е ремонт на покрив в ДГ 51 „Ран Босилек“, с. Константиново
Село Тополи	
ДГ№48 „Ран Босилек“	Настанена в сграда частна собственост. През 2015 е изпълнен ремонт на покрив. В процес на реализиране е проект за нова сграда за 6 градински групи, финансиран по МОН с осигурено финансиране по Програма „Изграждане, пристрояване, надстрояване и реконструкция на детски ясли, детски градини и училища“ (2020-2022г.), МОН

Общообразователни училища

Общинската политика има задачата да решава проблемите, свързани с обхвата на всички деца в образователната система, посещението в училище и повишаване качеството на образованието, с цел достигане на високо образователно ниво.

Близо 74% от учениците от I до IV клас в област Варна получават началното си образование в училищата в община Варна.

Таблица 4.3.3. Училища, паралелки, учители, учащи и завършили общообразователни училища - начално и основно образование в община Варна[84]

Учебна година	училища	I до IV клас			V - VIII клас			завършили
		паралелки	учители	учащи	паралелки	учители	учащи	
2014/2015	51	551	621	12730	356	605	8411	1916
2015/2016	51	572	627	13177	365	615	8839	1763
2016/2017	51	584	958	13524	371	662	9162	2014
2017/2018	50	575	993	13581	367	680	9007	4607
2018/2019	51	573	986	13428	379	706	9285	3841
2019/2020	51	572	1067	13047	399	726	9687	2869

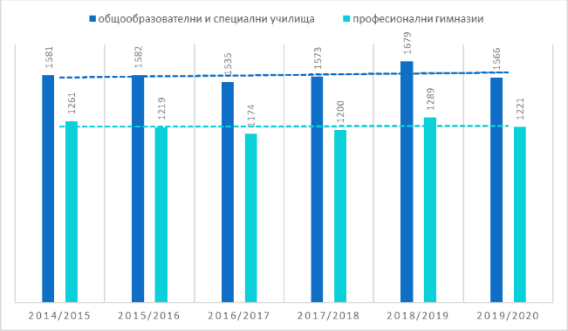
Таблица 4.3.4. Училища, паралелки, учители, учащи и завършили общообразователни и специални училища - средно образование в община Варна

Учебна година	IX - XII клас			завършили
	паралелки	учители	учащи	
2014/2015	328	629	8050	1581
2015/2016	323	633	7986	1582
2016/2017	289	623	8170	1535
2017/2018	345	624	8451	1573
2018/2019	342	639	8232	1679
2019/2020	338	637	8132	1566

[84] По данни от НСИ

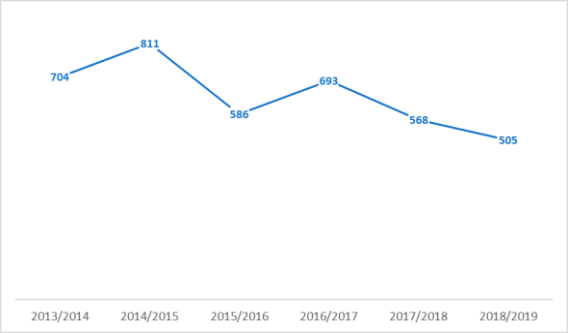
През периода 2014-2020г. броят на учениците се увеличава, във всички степени на обучение, което обуславя нарастващия брой на паралелките и учителите. При запазване на тази тенденция е необходимо разширяване на материално – техническата база.

Фигура 4.3.3. Завършили в професионални, общообразователни и специални училища в периода 2014 – 2020г., община Варна

През периода се наблюдава тенденция към намаляване броя на напусналите образователната система в общината.

Фигура 4.3.4. Учащи I -VIII клас, напуснали образователната система в община Варна през периода 2014 – 2019г.

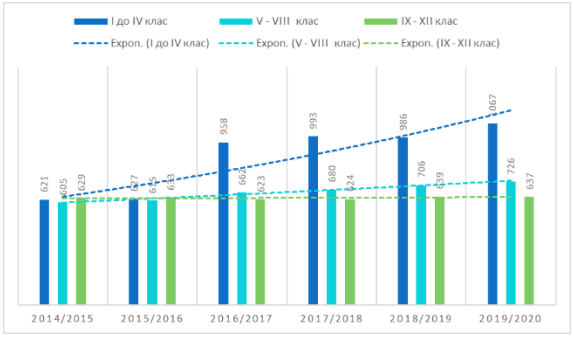

Процесът на напускане предимно е резултат от механичната миграция, като този показател към намаляване дава ясен знак за устойчиво установяване на семейства с деца във Варна.

Преподавателски състав

Последователните усилия за повишаване привлекателността на учителската професия и социалния статус на българския учител, за стимулиране на професионалното развитие и за усъвършенстване на професионалните компетентности на педагогическите специалисти, включително за подкрепа на иновативното преподаване вече дават първите резултати в трайното привличане на повече млади хора.[85]

Фигура 4.3.5. Преподаватели по видове образователни институции в община Варна

Разработена е и се изпълнява Общинска програма за квалификация и насърчаване на педагогическите специалисти в община Варна. През

[85] АНКПР

периода са организирани различни форми за повишаване квалификацията на преподавателите: чрез участие по Националната програма „Квалификация“; изпълнение на Проект BG05M20P001-2.010-0001 „Квалификация за професионално развитие на педагогическите специалисти“, финансиран от Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейските структурни и инвестиционни фондове и др.

В рамките на квалификацията в училищата и детските градини през 2018 и 2019 г. са проведени 854 квалификационни курса, в които са взели участие 3792 педагогически специалисти. Част от темите са: „Взаимодействието „родител-училище“ - фактор за създаване на приобщаваща училищна среда; проектно-базирано обучение с интегриране на информационните технологии; контрол и оценка на придобитите в процеса на обучение компетентности, тренинг „Анти-стрес“; ефективно партньорство между педагогическите специалисти и родителите; дигиталният свят при педагогическото взаимодействие в детската градина, „STEM-стратегии, политики, методики, практики“, обучение на педагогически специалисти в детската градина „Дисциплината, която действа“; организирани научни форуми; Спартакиада на учителите; Месец на науката; Общинско отличие на млад учител и др. Специалистите в общинския център за психологична подкрепа, съвместно с общността на педагогическите съветници и училищни психолози са провели 14 методически срещи с вътрешноквалификационен характер.

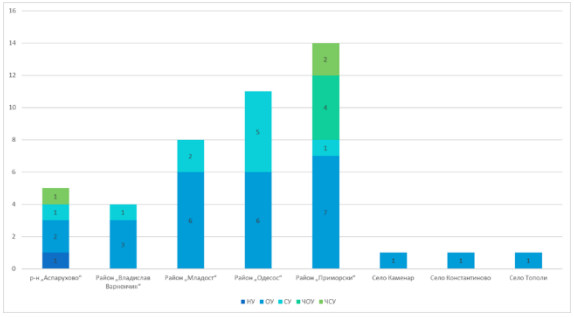
За повишаването на приложимостта на училищното образование за постигане на професионална реализация от огромно значение е разширяването на географския обхват на дуалното обучение и увеличаването на броя на обхванатите професионални области, както и съобразяването с потребностите на бизнеса на регионално и местно ниво. Увеличаването на съгласуваността между потребностите на бизнеса и общество от една страна, и програмите във висшето образование и в професионалното образование и обучение от друга, ще остане ключов аспект на политиките. Ще се стимулира по-тясното сътрудничество и комуникацията между частния и публичния сектор в рамките на учебния процес и в научно-изследователските дейности. Тези дейности ще са и от важно значение за подобряването на качеството на висшето образование,

увеличавайки ролята им в генерирането на иновативни научни разработки и стимулирайки актуалността на учебните програми в глобален контекст.

Образователна инфраструктура

По-голямата част от сградния фонд за училищно образование е изграден през 60–те години на 20-ти век. С промените в Закона за предучилищното и училищното образование приоритетно е необходимо разрешаване на проблема с недостига на учебните площи за въвеждане на едносменен режим на обучение. Целта е провеждане на качествен образователен процес и свеждане до минимум на преждевременното напускане на училище.

Фигура 4.3.6. Обезпеченост с основни и средни училища в община Варна[86]

В район „Аспарухово“ се намират следните общински училища: единственото във Варна начално училище „Васил Левски“, 2 основни и 1 средно училище. В границите на административния район в селищно образувание „Ракитника“ се намира Частно средно училище „Аз съм българче“ - неспециализирано училище, основно.

Изцяло с общински училища са обезпечени следните райони: „Владислав Варненчик“ - 3 основни и 1 средно; район „Младост“ - 6 основни и 2 средни; район „Одесос“ – 6 основни и 5 средни, както и в селата Каменар, Константиново и Тополи има по едно основно училище.

С най-голяма наситеност на обекти на образователната инфраструктура е район „Приморски“. В него са ситуиран следните общински училища: 7 основнии 1 средно. 8 частни училища са съсредоточени в района, като от тях 6 са основни: ЧОУ „Малкият принц“; ЧОУ „Талант“; ЧОУ „Прогресивно образование 2 – Варна“; ЧОУ „Монтесори Варна“; ЧОУ „Демократично Образование Варна“; ЧОУ „Феникс 2020 – Варна“ (ж.к.Чайка) и 2 частни средни училища: ЧСУ „Мечтатели“ и ЧСУ „Монтесори Варна“

Таблица 4.3.5. Оценка на физическото състояние на общинските начални, основни и средни училища

[86] Източник: МОН

	Физическо състояние. Необходимост от подобряване
Район „Аспарухово“	
Начално училище „Васил Левски“	През периода е извършен основен ремонт на училищната сграда.
Основно училище „Капитан Петко войвода“	През периода е извършено конструктивно укрепване на сградата. Основен ремонт, реконструкция и преустройство на спортни площадки на открито.Училището е на 100 години и сградата с силно амортизирана и рушаща се. Училището разполага с огромен двор. Има спешна нужда от реконструкция, Необходимо е да се въведат мерки за енергийна ефективност; достъпна среда до всяка точка; здравен кабинет; зона за културни прояви; STEM-кабинет с оборудване; зона за отдих с място за четене; изграждане на физкултурен салон; изграждане на зала за събития, игрище на открито, зона за отдих, сцена на открито.
Основно училище „Христо Ботев“	През периода е извършен ремонт на покрив, смяна на дограма, ремонт на санитарни възли, подмяна на ел.инсталация Извършен основен ремонт на спортна площадка и изграден фитнес на открито Необходимо е въвеждане на мерки за енергийна ефективност и изграждане на достъпна среда до всяка точка.
Средно училище „Любен Каравелов“	През 2014г. е извършено конструктивно укрепване на корпуса за подготвителни групи; ремонт и смяна на дограма; 2015г. - укрепителни дейности на сградата в частта на подготвителни групи и ремонт на парната инсталация; изграден стълбищен платформен подемник за хора с увреждания. Основен ремонт, реконструкция и преустройство на спортни площадки на открито. Необходимо е въвеждане на мерки за енергийна ефективност и изграждане на достъпна среда до всяка точка; STEM-пространство; зона за отдих с място за четене.
Район „Владислав Варненчик“	
I Основно училище „Свети княз Борис I“	Реализиран като част от проект „Модернизация на образователната инфраструктура на територията на град Варна“, с финансиране по ОПРР - реконструкция, основен ремонт и прилагане на енергоефективни мероприятия на сградата училището.
Основно училище „Св. Патриарх Евтимий“	Извършена е смяна на дограма и частична хидроизолация, ремонт на покрив на физкултурен салон, ремонт на фасада – топлоизолация. Основен ремонт, реконструкция и преустройство на спортни площадки на открито.
Основно училище „Стоян Михайловски“	Основен ремонт, реконструкция и преустройство на спортни площадки на открито. Необходимо е въвеждане на мерки за енергийна ефективност; изграждане на достъпна среда до всяка точка; зона за културни

	Физическо състояние. Необходимост от подобряване
	прояви; STEM-кабинет с оборудване; зона за отдих.
Средно училище „Пейо Крачолов Яворов“	Реализиран като част от проект „Модернизация на образователната инфраструктура на територията на град Варна“, с финансиране по ОПРР - реконструкция, основен ремонт и прилагане на енергоефективни мероприятия на сградата.
Район „Младост“	
Основно училище „Антон Страшимиров“	През периода е извършена подмяна на дограма и направена хидроизолация. Извършена е подмяна на врати на класни стаи. Основен ремонт, реконструкция и преустройство на спортни площадки на открито.
Основно училище „Добри Чинтулов“	През периода е извършена смяна на дограма, ремонт на покрива и основен ремонт на спортна площадка. Има изготвен проект за енергийна ефективност. Необходимо е да се въведат мерки за ЕЕ, да се изгради достъпна среда до всяка точка; STEM-пространство; зона за отдих с място за четене; изграждане на нов учебен корпус; изграждане на физкултурен салон. Идентифицирана е необходимост за разширяване на материалната база чрез изграждане на пристройка към училището – има изготвен идеен проект.
Основно училище „Иван Вазов“	Необходимо е да се изгради нова сграда за ОУ „Иван Вазов“, което в момента се

	Физическо състояние. Необходимост от подобряване
	помещава в сграда на ПГ по електротехника (държавна собственост). Към момента няма определен общински терен върху който може да се реализира подобно инвестиционно намерение.
Второ основно училище „Никола Йонков Вапцаров“	През 2015г. е извършена смяна на дограма. Реализиран ремонт като част от проект „Модернизация на образователната инфраструктура на територията на град Варна“, с финансиране по ОПРР.
Основно училище „Отец Паисий“	През периода не са осъществявани интервенции. Необходимо е реализиране на мерки за енергийна ефективност; Достъпна среда до всяка точка; STEM-пространство; Зона за отдих с място за четене Игрище на открито
Основно училище „Свети Иван Рилски“	През периода е извършен ремонт на покрива и основен ремонт и мерки за ЕЕ. Основен ремонт, реконструкция и преустройство на спортни площадки на открито. Има изготвен проект за пристройка и надстройка към основната сграда на ОУ „Св. Иван Рилски“.
Средно училище „Гео Милев“	Основен ремонт, реконструкция и преустройство на спортни площадки на открито. Необходимо е: енергийна ефективност; достъпна среда до всяка точка; кабинет по професионално обучение; STEM-пространство; зона за

	Физическо състояние. Необходимост от подобряване
	отдих с място за четене; основен ремонт на външни стълбища и стълбищни площадки ремонт на покрива на основната сграда; зона за отдих на открито.
Средно училище „Неофит Бозвели“	Основен ремонт, реконструкция и преустройство на спортни площадки на открито. Необходимо е: енергийна ефективност; достъпна среда до всяка точка; STEM-пространство; зона за отдих с място за четене; зона за отдих на открито.
Район „Одесос“	
Основно училище „Васил Априлов“	През периода е направено саниране на фасада на физкултурния салон и основен ремонт на спортна площадка, ремонт на покрив, ремонт на фасада Изготвен е проект и извършено укрепване на гредореда на I етаж със стоманобетонна плоча на съществуваща сграда Необходимо е да се извърши подмяна на радиаторите – мярка по ЕЕ, изграждане на достъпна среда до всяка точка; здравен кабинет; STEM-кабинет с оборудване; зона за отдих с място за четене, игрище на открито; зона за отдих на открито; сцена на открито.
Основно училище „Йордан Йовков“	Осъществена е частична хидроизолация, сменена е дограмата и е направен основен ремонт на спортната площадка. Ремонт на част от санитарните помещения. Изготвен е проект за енергийна ефективност.

	Физическо състояние. Необходимост от подобряване
	Необходима е неговата реализация, изграждане на достъпна среда до всяка точка; STEM-пространство; зона за отдих с място за четене, нов учебен корпус, физкултурен салон.
Основно училище „Константин Арабаджиев“	Ремонт на филиалната сграда е реализиран като част от проект „Модернизация на образователната инфраструктура на територията на град Варна“, с финансиране по ОПРР - основен ремонт, реконструкция и преустройство на спортни площадки на открито.
Основно училище „Петко Рачев Славейков“	Извършен е основен ремонт на спортна площадка.
Основно училище „Св. Св. Кирил и Методий“	2014 – подмяна на дограма Извършен е ремонт на училищен двор. Необходимо е въвеждане на мерки за енергийна ефективност; изграждане на достъпна среда до всяка точка; изграждане на асансьор и санитарни възли с достъпна среда на всеки етаж. STEM-кабинет с оборудване; зона за отдих с място за четене
Основно училище „Цар Симеон I“	Изпълнена е хидроизолация на покрива и монтаж на стенни вентилационни решетки за отвори на подпокривно пространство. Основен ремонт, реконструкция и преустройство на спортни площадки на открито. Изготвен е проект за енергийна ефективност. Необходима е неговата

	Физическо състояние. Необходимост от подобряване
	реализация, достъпна среда до всяка точка; STEM-пространство; Зона за отдих; Санитарни помещения; Зона за отдих на открито
Средно училище с езиково обучение „Ал. С. Пушкин“	През периода училището се настани в нова сграда на ул. „Проф. Державин“ №12, на която е извършен основен ремонт на помещенията, изградена аварийна стълба, саниране на фасади на филиали 1-ви и 2-ри; Основен ремонт, реконструкция и преустройство на спортни площадки на открито. Изготвен е проект за енергийна ефективност на сградата и кабинети (за основния корпус), разполага с две сгради за ремонт на терена, в центъра на града. Необходимо е да бъде изпълнена енергийна ефективност; достъпна среда до всяка точка; оборудване на кабинет по професионално обучение; здравен кабинет; зона за културни прояви; STEM-пространство; зона за отдих с място за четене изграждане на нов учебен корпус; изграждане на зала за събития; игрище на открито; зона за отдих на открито; сцена на открито
Средно училище „Димчо Дебелянов“[87]	Реализиран като част от проект „Модернизация на образователната инфраструктура на

	Физическо състояние. Необходимост от подобряване
	територията на град Варна“, с финансиране по ОПРР.
Средно училище „Елин Пелин“	Изграден е физкултурен салон; осигурена е достъпна среда, извършен е основен ремонт на ограда на училището. Основен ремонт, реконструкция и преустройство на спортни площадки на открито. Изготвен е проект за енергийна ефективност. Необходимо е неговото реализиране за въвеждане на мерки за енергийна ефективност, осигуряване на достъпна среда до всяка точка; STEM-пространство; зона за отдих с място за четене; зона за отдих на открито
Средно училище „Свети Климент Охридски“	Основен ремонт, реконструкция и преустройство на спортни площадки на открито. В процес на реализация е проект „Реконструкция и надстрояване на СУ „Св. Климент Охридски“, находящо се в УПИ II – 1023.422.617.1022 „за училище“, кв.38 по плана на 8-ми м.р. на гр. Варна“ с осигурено финансиране по Програма „Изграждане, пристрояване, надстрояване и реконструкция на детски ясли, детски градини и училища“ (2020-2022г.), МОН. Предвидено е изграждане на нов корпус към училището.

[87] Бележка: За осигуряване на равен достъп до образование на всички деца и ученици, както и за превенция на ранното отпадане от образователната система училището е включено в списъка на средищните детски градини и училища в Република България за учебната 2020/2021 година, Решение на МС №856/26.11.2020г. На учениците са осигурени целодневна организация на учебния ден, обедно хранене и транспорт.

	Физическо състояние. Необходимост от подобряване
Средно училище за хуманитарни науки и изкуства „Константин Преславски“	През периода са извършени следните дейности: основен ремонт на санитарни помещения; смяна на дограма; хидроизолация на покрив; саниране на част от сграда; ремонт на покрив над актова зала и физкултурен салон, основен ремонт на спортна площадка. Необходимо е реализирането на цялостен проект за подобряване на енергийната ефективност; осигуряване на достъпна среда до всяка точка; STEM-кабинет с оборудване; зона за отдих с място за четене. Присъединяване на хранилище към съществуваща голяма класна стая и разделянето ѝ на две помещения - класни стаи. Подмяна на подови настилки съгласно изискванията на Наредба №24 за физическата среда. Оборудване на класни стаи с едноместни учебни маси и столове с регулируема височина.
Район „Приморски“	
III Основно училище „Ангел Кънчев“	През периода е извършено частично саниране - направена топлоизолация на сграда, топлоизолация и хидроизолация на покрива, основен ремонт на спортна площадка. Изготвен е проект за енергийна ефективност. Необходимо е реализирането на цялостен проект за подобряване на енергийната ефективност; достъпна среда до всяка точка; здравен кабинет;

	Физическо състояние. Необходимост от подобряване
	STEM-пространство; зона за отдих с място за четене
Основно училище „Васил Друмев“	През периода е извършени ремонти насанитарни помещения, на физкултурен салон, текущ ремонт на филиал за обучение на първи клас в ОУ „Васил Друмев“. Проектиран е нов корпус за 10 класни стаи и предстои изграждането му с цел разширение на училището. Ще бъде изградена пристройка към съществуващата сграда с осигурено финансиране по Програма „Изграждане, пристрояване, надстрояване и реконструкция на детски ясли, детски градини и училища“ (2020-2022г.), МОН
Основно училище „Георги Сава Раковски“	Извършен е основен ремонт на спортна площадка Необходимо е въвеждане на мерки за енергийна ефективност; осигуряване на достъпна среда до всяка точка; здравен кабинет; зона за културни прояви; STEM-кабинет с оборудване, зона за отдих с място за четене игрище на открито.
Основно училище „Захари Стоянов“	Направен е ремонт на покрив, изградено е спортно съоръжение в двора. Основен ремонт, реконструкция и преустройство на спортни площадки на открито. Изготвен е проект за енергийна ефективност. Необходимо е изпълнението му за

	Физическо състояние. Необходимост от подобряване
	въвеждане на мерки за енергийна ефективност, изграждане на достъпна среда до всяка точка; зона за културни прояви. STEM-кабинет с оборудване; зона за отдих; основен ремонт на санитарни помещения.
Основно училище „Панайот Волов“	Изпълнена е топлоизолация на сградата и основен ремонт на спортна площадка. Необходимо е реализирането на цялостен проект за подобряване на енергийната ефективност; достъпна среда до всяка точка; STEM-кабинет с оборудване; зона за отдих с място за четене, сцена на открито.
Основно училище „Стефан Караджа“	Извършен е основен ремонт и преустройство на санитарни помещения на първи етаж. Реализиран като част от проект „Модернизация на образователната инфраструктура на територията на град Варна“, с финансиране по ОПРР.
Основно училище „Черноризец Храбър“	Изпълнено е конструктивно укрепване и ремонт на помещения за ПГ в блок „В“, основен ремонт на спортна площадка. Извършен основен ремонт на част от ограда. Има изготвен проект за енергийна ефективност. Необходимо е неговото реализиране, както и осигуряване на достъпна среда до всяка точка; STEM-пространство; зона

	Физическо състояние. Необходимост от подобряване
	за отдих с място за четене; санитарни възли на четири етажа - цялостна реконструкция и обновяване; столова - реконструкция, обновяване и обзавеждане; игрище на открито; зона за отдих на открито;ограда на дворно пространство - север и запад.
Седмо средно училище „Найден Геров“	Реализиран като част от проект „Модернизация на образователната инфраструктура на територията на град Варна“, с финансиране по ОПРР. Изпълнена е реконструкция на съществуваща сградна газова инсталация в училището. Основен ремонт, реконструкция и преустройство на спортни площадки на открито. Изготвен е инвестиционен проект за изграждане на нов корпус, който предстои да бъде изграден с осигурено финансиране по Програма „Изграждане, пристрояване, надстрояване и реконструкция на детски ясли, детски градини и училища“ (2020-2022г.), МОН
Ново начално училище в кк „Св. Константин и Елена“	Предстои изграждане на нова сграда за Начално училище за ученици от I до IV клас с 2 подготвителни групи, ул. „28-ма“, кк „Св.Константин и Елена“ в имот с инд. 10135.2564.1132 с осигурено финансиране по Програма „Изграждане, пристрояване, надстрояване и

	Физическо състояние. Необходимост от подобряване
	реконструкция на детски ясли, детски градини и училища“ (2020-2022г.), МОН
Село Каменар	
Основно училище „Добри Войников“	Изпълнен е ремонт на покрива на топла връзка към физкултурен салон на училището, Изготвен е проект за енергийна ефективност, който следва да бъде реализиран. Необходимо е осигуряване на достъпна среда до всяка точка; здравен кабинет; STEM-пространство; зона за отдих с място за четене.
Село Константиново	
Основно училище „Св. Климент Охридски“	Подмяна на дограма. Основен ремонт, реконструкция и преустройство на спортни площадки на открито. Необходимо е изпълнение на мерки за енергийна ефективност; осигуряване на достъпна среда до всяка точка; STEM-кабинет с оборудване; Зона за отдих.
Село Тополи	
Основно училище „Христо Смирненски“	През 2014г. е извършен основен ремонт на санитарни помещения и смяна на дограма Основен ремонт, реконструкция и преустройство на спортни площадки на открито. Изготвен е проект за енергийна ефективност, който следва да бъде реализиран. Необходимо е изграждане на достъпна среда до всяка точка; здравен кабинет; STEM-пространство; зона за отдих с място за четене. Идентифицирана е необходимостта и от изграждане на физкултурен салон и сцена на открито.

Общинските профилирани гимназии във Варна са 5. Това са училища с утвърдени традиции, много висок рейтинг и притегателни образователни институции за обучение на ученици от целия Североизточен регион.

На територията на града има две държавни специализирани училища: Специализирано спортно училище „Георги Бенковски“ и Национално училище по изкуствата „Добри Христов“.

Държавно е Специалното училище за ученици с нарушено зрение „Проф. д-р Иван Шишманов“.

В град Варна има частни училища със статут на профилирани гимназии, които са неделима част от образователната система на общината: „Частна езикова гимназия с изучаване на чужди езици „Джордж Байрон“ и Частна профилирана гимназия „Антоан дьо Сент-Екзюпери“.

Таблица 4.3.6. Оценка на физическото състояние на общинските профилираните гимназии

	Физическо състояние. Необходимост от подобряване
Трета природоматематическа гимназия „Акад. Методий Попов“	Предстои реализиране на проект Изграждане на нова профилирана природоматематическа гимназия (III ПМГ „Акад.Методий Попов“) в имот УПИ II 110 за „учебно заведение“, кв.518 по плана на 13-ти м.р., с административен адрес: бул. „Сливница“ № 113, гр.Варна“, с осигурено финансиране по Програма „Изграждане, пристрояване, надстрояване и реконструкция на детски ясли, детски градини и училища“ (2020-2022г.), МОН
IV Езикова гимназия „Фредерик Жолио-Кюри“	Основен ремонт, реконструкция и преустройство на спортни площадки на открито. В процес на изготвяне е проект за изграждане на пристройка на 4-та езикова гимназия за 8 класни стаи с кабинети. За съществуващата сграда е необходимо да се реализират мерки за енергийна ефективност; достъпна среда до всяка точка; STEM-кабинет с оборудване; зона за отдих с място за четене. Изграждане

	Физическо състояние. Необходимост от подобряване
	на нов учебен корпус; игрище на открито; зона за отдих на открито; сцена на открито.
Гимназия с преподаване на чужди езици „Йоан Екзарх“	През периода не са правени интервенции. В процес на изпълнение е проект „Изграждане на ново училище – Гимназия с преподаване на чужди езици „Йоан Екзарх“ в ПИ 10135.3517.3 с административен адрес: бул. „Владислав Варненчик“ № 225, район 15, гр. Варна“, с осигурено финансиране по Програма „Изграждане, пристрояване, надстрояване и реконструкция на детски ясли, детски градини и училища“ (2020-2022г.), МОН
Първа езикова гимназия	През периода е извършен ремонт по преустройство и смяна на предназначение на столова в зала за културни мероприятия. Разработен е проект за енергийна ефективност. Необходимо е въвеждане на мерки за ЕЕ, осигуряване на достъпна среда до всяка точка; здравен кабинет; STEM-

	Физическо състояние. Необходимост от подобряване
	пространство; зона за отдих.
Математическа гимназия „Д-р Петър Берон“ (МГ)	Съществуващата Математическа гимназия се намира в кв. „Чайка“ – район с най-голяма концентрация на деца и ученици и обслужва основно деца от Варна, същевременно **училището е с потенциал на ниво регион.** **За Математическата гимназия е изготвен** идеен проект на стойност 30 млн. и двойна на необходимата площ - 22 дка (от които 14 дка държавна и 8 дка общински терени). Планирано е изграждане на изцяло нова сграда (в инвестиционната стойност не е включено необходимото оборудване), придружаващата подземна инфраструктура засяга целия квартал, в т.ч. е планирано изместване на ВиК и електропроводи. Финансирането следва да се търси по ос 1 на ПРР 2021-2027. Изработване на ПУП – ПРЗ на Математическа гимназия „Д-р Петър Берон“ – Варна/ ПИ с идентификатори: 10135.3513.1960 и 10135.3513.250, 26-ти микрорайон „Младост“, община Варна и почистване на терена и извозване на отпадъци и изграждане на временна ограда Техническо задание, Строителство на нова сграда, без оборудване

Професионално образование и обучение

Професионалното образование се реализира в мрежа от професионални гимназии с прием след VII. Приоритетните направления в сферата на професионалното образование са:

- Разширяване на възможностите за придобиване и усъвършенстване на професионалната квалификация в контекста на ученето през целия живот;
- Развитие и усъвършенстване на институционалните партньорски модели на национално и европейско ниво;
- Повишаване на качеството на началното и продължаващо ПОО в съответствие с променящата се структура на икономиката, изискванията и потребностите на националния и европейския пазар на труда;

- Укрепване на институционалната среда за по-висока ефективност на предоставяните публични услуги, информираност и прозрачност на ПОО за гражданите и бизнеса.

Професионалното обучение се осъществява от 15 професионални гимназии – 2 общински, 9 държани и 4 частни.

Общинските професионални гимназии са Професионална гимназия по икономика „Д-р Иван Богоров“ и Професионална гимназия по горско стопанство и дървообработване „Николай Хайтов“. През периода 2014-2020г. за двете сгради е реализиран проект „Подобряване и модернизиране на образователната инфраструктура на Професионална гимназия по горско стопанство и дървообработване „Николай Хайтов“ и на Професионална гимназия по икономика „Д-р Иван Богоров“ гр. Варна“, с финансиране по ОПРР 2014-2020 г.

Държавни професионални гимназии са:

- Варненска морска гимназия "Свети Николай Чудотворец";
- Варненска търговска гимназия "Георги Стойков Раковски";
- Професионална гимназия по електротехника;
- Професионална гимназия по строителство, архитектура и геодезия "Васил Левски";
- Професионална гимназия по туризъм "Професор д-р Асен Златаров";
- Професионална гимназия по текстил и моден дизайн;
- Професионална гимназия по химични и хранително-вкусови технологии „Дм.Ив.Менделеев“;
- Професионална техническа гимназия – предстои реализиране на проект за подобряване на училищната инфраструктура, с осигурено финансиране по Програма „Изграждане, пристрояване, надстрояване и реконструкция на детски ясли, детски градини и училища“ (2020-2022г.), МОН;
- Професионална гимназия по компютърно моделиране и компютърни системи.

Частните професионални гимназии допълват образователния спектър: Частна търговска гимназия „Конто Трейд“; Частна професионална гимназия по инженеринг, технологии и компютърни науки; Частна професионална гимназия по гостоприемство и мениджмънт; Частна

професионална гимназия по мода и модна стилистика „Богоя“.

Подкрепа за личностно развитие

Община Варна е административен център, който прилага политики за гарантиране на достъпа на всяко дете и ученик до качествено образование и подкрепа за личностно развитие в подходяща физическа, психологическа и социална среда и създава възможности за развитието и участието им във всички аспекти на живота на общността.[88]

За успешно изпълнение на дейностите за подкрепа на личностно развитие Община Варна работи в партньорство с Областна администрация – Варна, Регионално управление на образованието – Варна, Държавната агенция за закрила на детето, Дирекция „Социално подпомагане“, Регионална здравна инспекция, висши училища, Регионален център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование – Варна, районни администрации, директори на образователни институции, училищни и родителски настоятелства, обществени съвети, ученически съвети/парламенти, общински културни институти, читалища, спортни клубове.

Институции

Осигуряване на подкрепа за личностно развитие на децата и учениците се осъществява в следните институции в системата на предучилищното и училищното образование:

- Общински и частни детски градини, в т. ч. три детски градини със специални групи: ДГ №9 „Ален Мак“ (специални групи за деца с интелектуални затруднения и хронични заболявания); ДГ № 20 „Бриз“ (специални групи за деца с езиково-говорни нарушения и хронични заболявания); ДГ № 46 „Горска приказка“ (специална група за деца със специални образователни потребности);
- Държавни, общински и частни училища. За осигуряване на равен достъп до образование на всички деца и ученици, както и за превенция на ранното отпадане от образователната система, Средно училище „Димчо Дебелянов“ е включено в списъка на средищните детски градини и училища в Република България за учебната 2020/2021 година, Решение на МС №856/26.11.2020г. На учениците са

[88] Общинска стратегия за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците в община Варна за периода 2020-2021 година, приета от Общински съвет Варна, приложение № 1 към решение № 396-5(8)/29.09.2020 г.

осигурени целодневна организация на учебния ден, обедно хранене и транспорт;

- 6 центъра за подкрепа за личностно развитие (общински): 1) Център за подкрепа за личностно развитие – Логопедичен център – Варна; 2) Център за подкрепа за личностно развитие – Общински детски комплекс, гр. Варна; 3) Център за подкрепа за личностно развитие – Център за специална образователна подкрепа – Варна. 4) Център за подкрепа за личностно развитие – Център за кариерно ориентиране – Варна. 5) Център за подкрепа за личностно развитие – Народна астрономическа обсерватория и планетариум „Николай Коперник“, гр. Варна; 6) Център за подкрепа за личностно развитие – Средношколско общежитие „Михаил Колони“, гр. Варна;
- 1 специализирано обслужващо звено – Регионален център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование – Варна (държавно);
- Към Община Варна функционира Общински център за психологична подкрепа на деца, ученици, родители и педагогически специалисти. Осъществява дейността си чрез мрежа от два консултативни кабинета, професионалната общност на педагогическите съветници и училищни психолози, директори на ДГ, училища, ЦПЛР и партньорство с други дирекции в община Варна;
- Обща подкрепа за личностно развитие, включваща занимания по интереси, се предоставя и спортни клубове, школи към 27-те читалища.

Осигуряване на обща подкрепа за личностно развитие

Общата подкрепа за личностно развитие се получава от момента на постъпване на детето в детската градина или в училището и е насочена към развиване на неговия потенциал. За децата и учениците се осигурява обща подкрепа за личностно развитие и в Центровете за подкрепа за личностно развитие (ЦПЛР). На територията на Община Варна функционира и Общинския център за психологична подкрепа към дирекция „Образование и младежки дейности“, в който през учебните 2018/2019 и 2019/2020 години е осъществена обща подкрепа за личностно развитие чрез психологични и кариерни консултации (индивидуални и фамилни) на над 2000 деца, ученици, родители.

Предоставянето на обща подкрепа става и чрез участие на детските градини и училищата в национални програми и проекти.

Общината прилага политика на обезпечаване на дейностите за подкрепа

за личностно развитие чрез финансиране на общински образователни и младежки програми, програми за спорт, превенции, здраве и социални дейности, както следва:

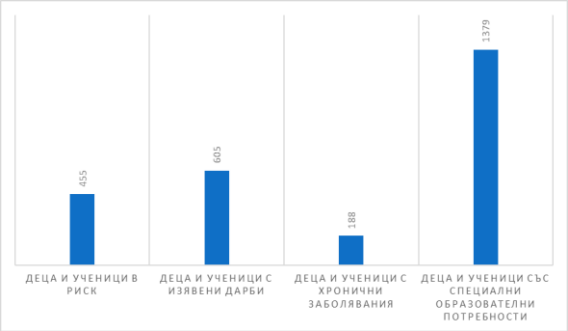
- **Образователни програми и дейности:** Общинска програма за приобщаващо образование на деца, ученици и студенти от различни етнически групи и в неравностойно социално положение; Общинска програма за квалификация и насърчаване на педагогическите специалисти в община Варна; Общинска програма за мерките за насърчаване на творческите заложби на ученици и студенти с изявени дарби; дейност „Младежки фестивали и инициативи, конкурси, тренинги, изложби, концерти и др.“; дейност „Доброволчески стажове“;
- **Общински Програми и дейности със здравна насоченост:** „Добър естетичен вид и комфорт чрез профилактика и лечение на гръбначните изкривявания“; „Детско зрение“; „Превенция на заболяванията на слуха сред деца“; „Детско дентално здраве“; „Аз успявам“ - оздравителна програма за профилактика и рехабилитация на детско-юношеското наднормено тегло и свързаните с него заболявания сред децата; „Хипотерапия на деца с увреждания и проблеми в развитието“; „Зеленият двор на Варна” - програма за ранно разпознаване на симптомите на отклонения във физическото, емоционалното и психо-моторното развитие на деца от 0-3 г. възраст, чрез модела на общуване „родители-деца-специалисти“; „Грижа за деца с диабет и редки заболявания“ - програмата е насочена към медицинските специалисти, педагози и родители и има за цел тяхното обучение и подпомагане при ежедневната им грижа за деца с диабет и редки заболявания в детски ясли, детски градини, училища и социални заведения; „Скрининг на очните заболявания“ (Скрининг на очните заболявания при деца до 18 г.) - ранно диагностициране на очните заболявания, което стои в основата на успешното им лечение и осигуряване на нормалното физическо, умствено и психическо развитие на децата;
- **Програми с културна насоченост:** финансиране на фестивали и творчески проекти с участието на деца и младежи чрез фонд „Култура; Организиране на Международна лятна академия към Международния музикален фестивал „Варненско лято“ за деца и младежи; Включване на деца и младежи в културните събития и чествания на градско ниво.
- **Програми и дейности със спортна насоченост:** Дейност

„Общински ученически игри“; Дейност „Ученически купа Варна“; Спортен празник „Бързи и сръчни“; Великден с децата на Варна; Турнир по стрелба с пушка и пистолет „Не на дрогата“; Автомобилна проява „Най-добър млад шофьор“; Турнири „Не на агресията“ и др.;

- **Програми и дейности с превантивен характер:** „Програма за превенция на рисковото поведение сред ученици 8 – 12 клас“. Дейностите се реализират чрез училищни превантивни клубове по метода „връстници обучават връстници“. За учебната 2019-2020 година училищни превантивни клубове са разкрити в 12 училища – Първа езикова гимназия, III ПМГ „Акад. Методий Попов“, IV ЕГ „Фредерик Жолио-Кюри“, ГПЧЕ „Йоан Екзарх“, СУХНИ „Константин Преславски“, СУЕО „Ал. С. Пушкин“, Професионална техническа гимназия, ВТГ „Г. С. Раковски“, ПГИ „Д-р Иван Богоров“, ПГТ „Проф. д-р Асен Златаров“, ПГГСД „Николай Хайтов“. Активни членове на клубове за 2019-2020 година са 401 ученици. Ежегодно се провеждат и информационни кампании: Информационна кампания „Не шофирай, ако си пил“; Информационна кампания по повод 26 юни – Международен ден против употребата и търговията с наркотици; Информационна кампания по повод 1 декември – Световен ден за борба със СПИН и др.

Осигуряване на допълнителна подкрепа за личностно развитие

Фигура 4.3.7. Групи на децата и учениците, нуждаещи се от допълнителна подкрепа

Допълнителна подкрепа се предоставя на деца и ученици, за които има индикации, че са със специални образователни потребности, деца и ученици в риск, деца и ученици с изявени дарби и на деца и ученици с хронични заболявания.

Деца в риск. Изпълнява се Общинска програма за приобщаващо образование на деца, ученици и студенти от различни етнически групи и в неравностойно социално положение: Реализирани 10 проекта на ДГ и училища; сформирани групи за подпомагане обучението по български език през учебно време и в летни училища; училища за родители; дидактически и информационни материали за нуждите на децата и

учениците; обучение на училищни медиатори, повишаване интереса на учениците към училищните библиотеки и други общински инициативи; обхванати над 1100 деца и ученици, 60 учители, над 700 родители; подпомогнати с учебници и учебни помагала 10 ученици; подпомогнат 1 студент - социално слаб; над 100 участници в концерти и инициативи за развитие културата, занаятите и обичаите, привлечени над 60 ученици в училищните библиотеки.

Деца и ученици с изявени дарби. Изпълнява се Общинска програма за мерките за насърчаване на творческите заложби на ученици и студенти с изявени дарби. Подпомогнати училища и ученици за участие в международни конкурси, олимпиади и състезания; проведени: “Панорама на варненските училища”, общински конкурс “Моята България”, Фестивал по гражданско образование "Варна-моят древен и нов град", семинар "Българска памет"; средношколско състезание "Енергетиката и ние"; Ораторски форум; Национални поетични празници "Вапцарови дни"; Стимулиране на студенти за участие в научни форуми - 41 ученици с годишни стипендии и 84 ученици –еднократно стимулирани, осигурена възможност за участие в международни конкурси на 74 ученици; Над 10 000 участници в общински и национални конкурси и инициативи; Информирани над 2000 ученици и родители за възможностите за обучение след VII клас; връчени 8 поименни студентски награди."

Деца със СОП: ресурсно подпомагане осигурено от училищата и детските градини – за 1742 деца и ученици; ресурсно подпомагане осигурено от РЦПППО - За 578 деца и ученици; В ДГ № 9 „Ален мак“, ДГ № 20 „Бриз“ и ДГ № 46 „Горска приказка“ допълнителна подкрепа се осигурява за 258 деца със СОП в специални групи; допълнителна подкрепа в ЦПЛР-ЦСОП се осигурява за 97 деца и ученици със СОП, записани в училища и детски градини;

От месец Август 2017 г. в изпълнение на дейностите по Механизъм за съвместна работа на институциите по обхващане, включване и предотвратяване на отпадането от образователната система на деца и ученици в задължителна предучилищна и училищна възраст (Механизмът) в община Варна, институциите водят активна политика в рамките на своите правомощия за предотвратяване на напускането на училище и връщането в образователната система на децата и учениците. Факторите за напускане са идентифицирани. Необходимо е да се работи за преодоляване на проявата им

за всеки конкретен случай. В резултат от съвместната работа между заинтересованите страни са реинтегрирани 1057 деца и ученици в риск от отпадане.

На територията на община Варна се предоставя допълнителна подкрепа и от доставчици на социални услуги чрез общински програми със социална насоченост.

Обезпеченост на общинската образователна система със специалисти, предоставящи обща и допълнителна подкрепа.

За реализиране на общата и допълнителната подкрепа в детските градини, училищата и ЦПЛР работят различни педагогически специалисти: учители, психолози, педагогически съветници, логопеди, социални работници, ресурсни учители. За реализиране на някои направления от общата подкрепа се включват и други длъжностни лица, които не заемат педагогическа длъжност. Финансирането се осигурява от ЕРС за ресурсно подпомагане.

Броят на назначените педагогически специалисти, осигуряващи обща и допълнителна подкрепа в училища и детски градини - педагогически съветници, психолози, ресурсни учители и логопеди е нараснал през 2018 и 2019 година. За предоставяне на ресурсно подпомагане в училища и детски градини към май 2020 г. са разкрити 256,5 щатни работни места.

Таблица 4.3.7. Оценка на физическото състояние на общински центрове за подкрепа на личностното развитие

	Физическо състояние. Необходимост от подобряване
ЦПЛР-Логопедичен център	Центърът разполага с 46 кабинета, които са разположени на територията на детски градини и училища и са оборудвани съгласно изискванията за логопедична работа.
ЦПЛР-НАОП „Николай Коперник“	Разполага с база, която се модернизира ежегодно. Ползва и Астрономическата обсерватория в с. Аврен.
ЦПЛР-Общински детски комплекс	Разполага с 12 учебни кабинета и зали ситуирани в Младежки дом и в сграда на ул. „П.Каравелов“.
ЦПЛР-Средношколско общежитие „Михаил Колони“	Изготвен е проект за енергийна ефективност. Необходимо е реализирането му за внедряване на мерки за ЕЕ - саниране и цялостна подмяна на електрическа и отоплителна инсталации в сгради - корпус „А“ и корпус „Б“; изграждане на достъпна среда до всяка точка; STEM-пространство; зона за отдих.
ЦПЛР-Център за кариерно ориентиране	През периода е правен ремонт на фасада и смяна на дограма на Младежки дом, в който се помещава центъра.
ЦПЛР-Център за специална	За нуждите на ЦСОП е предоставена нова сграда,

	Физическо състояние. Необходимост от подобряване
образователна подкрепа	която е ремонтирана, обзаведена и оборудвана съгласно всички изисквания и потребностите на учениците.

Висше образование

Варна има лидерска позиция по отношение на брой университети на глава от населението в национален мащаб. Държавните висши училища са: Висше военноморско училище "Никола Йонков Вапцаров"; Икономически университет – Варна; Медицински университет "Проф. д-р Параскев Стоянов" – Варна; Технически университет – Варна, частният Варненски свободен университет "Черноризец Храбър" и Висше училище по мениджмънт – Варна. Функционират и 2 професионални колежи: Частен професионален колеж „Богоя“ и Частен професионален колеж по туризъм „Константин Фотинов“ – Варна.

Обектите на система „Висше образование“ са силно поляризирани в територията на района (в град Варна са разположени 6 университета и специализирани висши училища). Данните за промени в структурата на висшето образование между учебните 2011/2012 г. и 2018/2019 г. по области показват намаление в броя на студентите във всички области. Широкият спектър от специалности и прием в тях, не винаги е съобразен с потребностите на реалната икономика и третичния сектор. Завършилите през 2018 г. също са с 1 693 души по малко в сравнение с 2011 г., като единствено в област Шумен завършилите се увеличават.

Със скорошната реформа във висшето образование са въведени ограничения за броя назаписваните студенти във всеки университет. Това е осъществено чрез въвеждането на коефициенти, отразяващи качеството (т.е. оценки за акредитация) и приложимостта на пазара на труда (т.е. използване на административни данни за заетостта на дипломиралите се). Съставен е списък с 32 приоритетни професионални области, които се финансират с приоритет в държавните университети. Те включват области, свързани с природни науки, технологии, инженерни науки и математика (STEM), и по-специално ИКТ и математика.

ОУП Варна е създал предпоставки, които умело трябва да се използват при разширяване и модернизацията на университетските бази, както и при създаването на спомагателни дейности за доразвиване на академичния потенциал. Необходимо е създаване на условия за реализация на студентите

след завършване на висшето им образование на територията на Общината. Създаването на високотехнологичен парк на територията на Общината ще създаде условия за катализирането на тази инициатива. Най-подходяща територия за реализиране на проект от такъв мащаб на първо място трябва да е общински или държавен терен. В това отношение локацията в м. „Малка чайка“ е удачна за реализирането му чрез изграждане на студентски кампуси, територии за студентски и академични спортове, аудиториум, лаборатории и бизнес симулатори. Такава инициатива има подета от медицински Университет Варна и Икономически Университет Варна, с терени находящи се на водния фронт на Езерото, тангиращи от Север м. „Малка чайка“. Тази територия е най-удачна за доразвиване предвид местоположението на Център по хидро - и аеродинамика ИМСТЦХА-БАН, който в исторически план е положил началото на утвърждаването на тази територия като научно-изследователски център от регионално ниво. Транспортната и комуникационна обвързаност на територията посредством Аспарухов мост и потенциала за воден транспорт прави целта осъществима.

Сравнителен анализ на състоянието и тенденциите за развитие

Североизточния район дава възможност за систематизиране на следните по-важни изводи:

- Броят на училищата и учениците в Североизточния район, аналогично на останалите райони, продължава да намалява, поради ниската раждаемост и емиграцията;
- В района всяко пето българско дете не е обхванато в системата на предучилищното образование;
- Броят на обучаващите се в университетите и колежите студенти намалява;
- Повишава се интересът към дуалното обучение в професионалните училища;
- Интеграция на ромите в образователната система изостава и възпрепятства тяхното социално-икономическо приобщаване;
- В някои общини проблемът с отпадането от училище е значителен;

За СИР са характерни и други недостатъци, типични и за останалите райони – неравномерно разпределение на обектите на система “Висше образование”, широк спектър от специалности в тях, не винаги съобразен с потребностите на реалната икономика;

несъответстващи на потребностите на пазара на труда умения на завършилите висше образование.

Идентифицирани проблеми, неоползотворени ресурси и потенциал за развитие

Тенденциите, които ще окажат влияние върху сектора на образованието през следващите години отразяват основните изисквания за равнопоставен достъп до качествено образование на всички равнища и за всички социални групи и по-добро обвързване на образованието с науката и бизнеса, с търсените знания и умения. Планираните реформи се очаква да подобрят резултатите в цялостната образователна система на всички нива и ефективното разположение на необходимата инфраструктура в пространството на всеки район.

Оптимизирането на училищната мрежа ще създаде предпоставки за финансиране на професионални училища с национално и регионално значение, защитени професии, съобразно потребностите на общините в конкретния район, както и с внедряване на обучение чрез работа (дуално обучение).

В системата на висшето образование в държавните университети ще се финансират приоритетно области, свързани с развитието на онези сектори на икономиката, които имат по-висока добавена стойност и ясен принос към задължителните технологични трансформации.

Фокус за новия период е разделяне на двойките училища и най-натоварените с двусменен режим с цел въвеждане на едносменен режим на обучение на всички ученици във Варна, чрез строителство на пристройки към съществуващите училища и изграждане на нови училищни сгради.

Един от приоритетните проекти за програмния период следва да бъде изграждането на нова учебна база на Математическа гимназия „Д-р Петър Берон“ – Варна, за която в процедура е Изработване на ПУП – ПРЗ на Математическа гимназия „Д-р Петър Берон“ – Варна/ ПИ с идентификатори: 10135.3513.1960 и 10135.3513.250, 26-ти микрорайон „Младост“, община Варна и почистване на терена и извозване на отпадъци и изграждане на временна ограда. Изготвено е техническо задание за проучване и проектиране.

За интервенции в обекти на образователната инфраструктура с приоритет са кв. „Чайка“ и „Младост“.

Необходимо е да се засили връзката между училищата и научните институции във Варна.

4.4. Състояние на социалните услуги

По данни на НСИ, към 31.12.2019 г., населението на област Варна по градове е 394 795 души, от които общият брой на пълнолетните лица е 316 738, а на децата до 18 годишна възраст - 78 057.

Община Варна е доставчик на общодостъпни и специализирани социални услуги, насочени към деца и семейства, възрастни хора и лица с увреждания. Те се предоставят в изградена мрежа, която е равномерно разпределена териториално. Разнообразието от услуги е в резултат от ефективната координация между институциите и неправителствените организации и активната политика на общината и успешните практики на реализиране на проектна дейност в социалната сфера.

Социалните политики и услуги в община Варна са в съответствие с действащото европейско и национално законодателство в сферата на социалните услуги, здравеопазването, заетостта, интеграцията на хората с увреждания и защитата от дискриминация. Обхватът и спецификата на предоставяния набор от социални услуги, посрещат в голяма степен нуждите от подкрепа на жителите на общината, които са в ситуация на риск и социално изключване.

Развитието на социалните услуги в общината е съобразено с основни стратегически документи на европейско, национално, областно и общинско ниво, които са основополагащи при разработването и прилагането на Областната и Общинска стратегии за развитие на социалните услуги. Те определят концептуалната рамка на развитието на услугите и определят качество на тяхното предоставяне.

Застъпени са следните основни документи*:*

- Международна харта за правата на човека на ООН;
- Европейска конвенция за защита правата на човека и основните свободи;
- Конвенция на ООН за правата на детето;
- Конвенция на ООН срещу насилието и дискриминацията;
- Конвенция на ООН за правата на хората с увреждания и Факултативния протокол;
- Европейска социална харта;
- Харта на основните права на ЕС;
- Европейска харта на правата и отговорностите на възрастните хора, нуждаещи се от дългосрочни грижи и помощ;
- Принципи на ООН за защита на лицата с психични заболявания и подобряване на психиатричната помощ;

- Резолюция на Европейския парламент от 9 септември 2010 г. относно дългосрочните грижи за възрастни хора;
- Европейска стратегия за хората с увреждания за периода 2010-2020 г.;

Развитието на социалните услуги за деца, възрастни хора и хора с увреждания в община Варна са свързани с подобряване качеството на живот на хората с увреждания, гарантиране правото на децата да живеят в семейна среда и да имат достъп до качествена грижа и услуги, интеграция на уязвими общности.

През плановия период 2014-2020 г. Община Варна провежда проактивна и непрекъснато развиваща се социална политика, насочена към равни възможности на различни групи в риск и посрещане на техните потребности. Съгласно действащото законодателство, в съответствие с чл.19, ал.1 от Закона за социално подпомагане и чл. 36а от Правилника за прилагане на ЗСП, местната администрация е приела Общинска стратегия за развитие на социалните услуги (2016-2020 г.). Изпълнението на Стратегията е свързано с изготвяне ежегодни годишни планове за развитие на социалните услуги в изпълнение на чл. 36б, ал. 4 от Правилника за прилагане на Закона за социално подпомагане[89].

Общинската стратегия за социалните услуги на Община Варна 2016-2020 г. отразява основни национални стратегически документи, които служат за определяне на общински политики и мерки за социално включване, насочени към устойчиви решения на проблемите на рискови групи[90]:

- Национална стратегия „Визия за деинтституционализацията на децата в република България“;
- Национална стратегия за намаляване на бедността и насърчаване на социалното включване 2020 г.;
- Национална стратегия за дългосрочна грижа 2014 г.;
- Актуализирана национална стратегия за демографското развитие на населението на република България;
- Дългосрочна стратегия по заетостта на хората с увреждания 2011-2020 г.;
- Национална концепция за насърчаване активния живот на възрастните хора 2012-2020 г.;
- Стратегия за осигуряване на равни възможности на хората с увреждания 2016-2020 г.;

[89]пак там

[90] пак там

- Национална стратегия на Република България за интегриране на ромите 2012-2020 г.[91];

Тези документи определят развитието на социалните услуги през стратегическия период като акцентират на иновативните и междусекторни социални услуги и програми, и успоредно с това определят развитието на политики и мерки за социално включване в свързани сектори, като образование, здравеопазване, заетост, жилищна среда и други, които да доведат до намиране на трайни решения за представителите на рисковите групи в общината.[92]

С оглед на изпълнението на общинските политики и анализ на ситуацията, Общинска стратегия за развитие на социалните услуги (2016-2020 г.) се фокусира в няколко основни направления:

- превенция и подкрепа на деца в риск и техните семейства;
- социално включване за хората с увреждания;
- достоен живот за възрастните хора;
- услуги за други рискови групи;
- развитие на човешките ресурси и повишаване качеството на социалните услуги.

Основните акценти в социалните политики на Община Варна са свързани с развитието на ефективна система от социални услуги, отговарящи на нуждите на потребителите, равен достъп, достатъчност на услугите и подобряване на качеството им с цел борба с бедността, социалното изключване и дискриминацията. В тази връзка през годините се е наложила трансформация на част от социалните услуги, закриване на услуги, които предлагат институционална грижа и разкриване на нови социални услуги в общността и в домашна среда.

Социалните дейности са част и от общинския план за развитие, в който общината акцентира на социалното включване, разработване на инициативи и се внедряват нови социални услуги, които са насочени към уязвими групи, деца и семейства в риск.[93] В този стратегиченски документ Община Варна заявява своето желание да продължи процеса на деинституционализация на грижата за деца започнала с намаляване на броя на децата в институции и разкриване на услуги в общността, както и мерките за ограничаване на бедността чрез подкрепа на уязвими групи. Сред целите на плана е подобряване качеството на живот на децата и

[91] пак там
[92] https://www.socialnideinosti-varna.com/files.pdf
[93] https://www.varna.bg/bg/156

продължаване процеса на деинституционализация на грижата за възрастни хора и хора с увреждания.

Социалната политика намира концентриран израз и в Интегрирания план за градско възстановяване и развитие на град Варна за периода 2014-2020г.

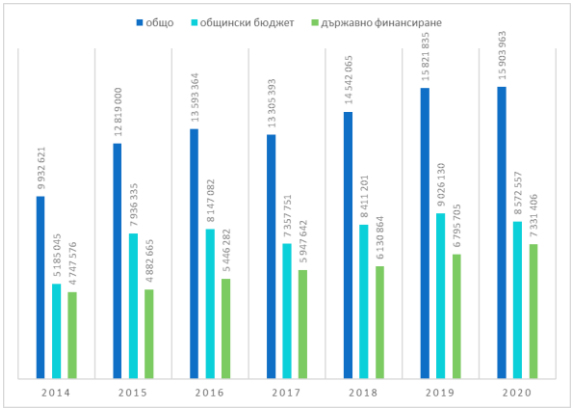
Промените в последната година от отчетния период, довели до изготвянето на новия **Закон за социалните услуги,** влязъл в сила през 2020 г. е нормативния документ, който оказва влияние и на социалната политика на Община Варна. Новият закон определя социалните услуги да бъдат планирани на национално ниво. Планирането ще бъде основание да се определят нуждите на общините, за които да бъде осигурено държавно финансиране.

Система на социалните услуги (услуги в общността и специализирани институции)

Община Варна предоставя социални услуги, както в специализирани институции, така и в общността, включително в домашна среда. Общината чрез Дирекция „Социални дейности“ е проактивна за разкриване на нови социални услуги в общността, реализиране на проекти и програми за развитието им, като непрекъснато разширява социалната инфраструктура и спектъра на предоставяните социални услуги. Развитието на социалните услуги и подобряването на тяхното качество е в резултат и на успешната проектна политика и практика на Общината. Също така е изградена мрежа между институциите и неправителствения сектор на местно ниво.

През последните 6 г. при изпълнението на социалните програми на община Варна се наблюдава увеличение на инвестициите. За сравнение през 2014 г. инвестициите в социални програми от държавно и общинско финансиране са били на стойност от 9 932 621 лв., а през 2020 г. възлизат на 15 903 963 лв.[94]

Фигура 4.4.1. Финансиране на социалните услуги в община Варна 2014–2020 г.

Анализът на информацията показва, че през отчетния период от 2014-2020 г.

[94] Източник: Справка на Дирекция „Социални дейности“

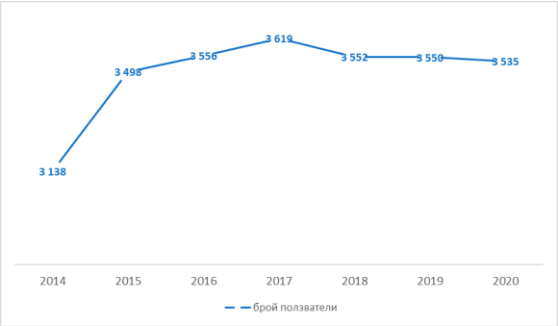
Община Варна инвестира в социалните програми с по-голямо участие от местни източници в сравнение с държавния бюджет и като цяло показва капацитет за управление на финансови ресурси за социални услуги и дейности. В същото време има налични потребности с оглед на очертаващия се стратегически период от допълнително финансиране за услуги в домашна среда, както за деца, така и за възрастни.

Анализът на данните от справка на Община Варна показват, че през периода Общината увеличава услугите си за двете основни групи в риск – деца и младежи и пълнолетни лица. Общият капаците на услугите е запазен през последните три години въпреки намаляването на услугите за деца със закриването на специализираните институции за деца.

Таблица 4.4.1. Социални услуги в периода 2014–2020 г.

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
услуги деца и младежи	18	25	29	30	28	27	29
услуги за пълнолетни лица	23	27	29	30	30	31	29
брой услуги	41	52	58	60	58	58	58
брой ползватели	3 138	3 498	3 556	3 619	3 552	3 550	3 535

Фигура 4.4.2. Брой ползватели на социални услуги в Община Варна

През периода ресурсната обезпеченост се осигурява от местния и държавния бюджет, както и от средствата на външен доставчик за осигуряване на материална база, обзавеждане, оборудване и трудови възнаграждения на специализиран и помощен персонал**.**

При управлението на социалните услуги Общината е приела като приоритетен подход предоставянето им на външен доставчик. Данните показват, че в края на периода Община Варна възлага управлението на повече от половината си социални услуги на външни доставчици, което може да се смята, за проактивна политика за търсене подобряване на качеството на грижа за рисковите групи.

През периода Община Варна изпълнява и проекти по оперативни програми, които допринасят за развитието на социалната политика, повишават капацитета на персонала в услугите, което от своя страна е и предпоставка за по-добро качество на предлаганите социални услуги.

Чрез реализирането на проект „Изграждане на „Център за грижа за лица с различни форми на деменция“ и ремонт на сграда за „Дневен център за подкрепа на лица с различни форми на деменция и техните семейства“ и използвайки възможностите, които предоставят за периода 2014-2020г. Оперативните програми „Региони в растеж“ и „Развитие на човешките ресурси“ Община Варна надгражда своя капацитет за предоставяне на интегрирани здравно-социални услуги.

Постигнатите до момента резултати са свързани с осигуряването на качествена и достъпна архитектурна среда за предоставянето на двете услуги – Дневен център за подкрепа на лица с различни форми на деменция и техните семейства и Център за грижа за лица с различни форми на деменция. В средносрочен и дългосрочен план общината очаква да разполага с ефективни програми за комплексна грижа, като превенция на хоспитализацията на хората с деменция и подкрепа на техните близки, с цел предотвратяване на отпадането им от пазара на труда.

Оценявайки социална значимост на този вид услуги, Община Варна осигури приблизително 20 % от средствата, необходими за изпълнение на планираните по проекта дейности и допълнително 252 000 лв. за непредвидени строително-монтажни работи към момента на кандидатстването.

Това е един от четирите проекта за изграждане и реновиране на социална инфраструктура, които Община Варна е разработила през последните две години, като останалите три предвиждат също по два или повече обекти на интервенция.

През месец октомври 2020 г. са приключили финансираните по ОП „Развитие на човешките ресурси“ 2014 – 2020 дейности, свързани с основен ремонт, обзавеждане и оборудване на помещенията, в които вече функционира Центърът за подкрепа на лица с увреждания, включително с тежки множествени увреждания, намиращ се в район „Аспарухово“.

В процес на изпълнение е проектът за реновиране на сградата на Приюта за временно настаняване на бездомни и социално слаби лица, с капацитет 100 места и „Кризисен център за деца“ с капацитет 20 места. Общата стойност на проекта, който се очаква да приключи през 2022 година е 3 311 011,19 лв., от които 538 678,80 лв. са собствен принос на Община Варна и 2 772 332,39 лв. безвъзмездна финансова помощ по ОП „Региони в растеж“.

През месец ноември 2020 г. стартира и изпълнението на проект „Изграждане на социални жилища на територията на

град Варна“, който предвижда изграждането на 10 броя еднофамилни, едноетажни жилищни сгради, за общо 34 лица в неравностойно положение, на територията на район „Владислав Варненчик“, които ще бъдат общинска собственост.

Към настоящия момент са в процес на подготовка необходимите документи за извършване на основен ремонт на сградите на КСУВХ „Гергана“ – ДСХ и ДПЛФУ.

Едновременно с това Община Варна продължава да работи активно и по изпълнението на приоритети си в социалната сфера като:

В подкрепа на процеса за деинституционализация на социалните услуги за деца и младежи се реализират 2 проекта, чието изпълнение ще продължи и през настоящата година:

- Проект „Приеми ме 2015“;
- „Общностен център за деца и семейства “;

За осигуряване на достъпни, висококачествени и устойчиви услуги за дългосрочна грижа за възрастни хора и хора с увреждания се изпълняват 4 проекта:

- „Патронажна грижа за възрастни хора и лица с увреждания на територията на община Варна“ – Компонент 2 за 495 потребители;
- „Патронажна грижа за възрастни хора и лица с увреждания на територията на община Варна“ – Компонент 3, където до момента са обслужени 1000 човека.
- По проект „Целево подпомагане с топъл обяд в община Варна“ са подкрепени 330 лица от различни уязвими групи за период от 8 календарни месеца, от началото на извънредната ситуация до края на 2020 г.

Общата стойност на привлечения и разходван финансов ресурс през 2020 г. е 4 709 147, 35 лв.

Сключен е договор с Управляващия орган на ОП за храни и/ или основно материално подпомагане за предоставяне на „Топъл обяд в условията на пандемия от COVID-19 на територията на община Варна“ за 300 човека, за периода 4 март -27.04.2021 год., с допълнително споразумение срокът е удължен до 30.09.2021 г.

Разработват се още 2 проектни предложения по ОП „Развитие на човешките ресурси“:

- „Патронажна грижа+ в община Варна“ „Патронажна грижа + в Община Варна“, по процедура BG05M9OP001-6.002, Административен договор за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ BG05M9OP001-6.002-0181, финансиран от Оперативна

програма „Развитие на човешките ресурси” 2014-2020 год.

- Проект за обзавеждане, оборудване и предоставяне на услугите „Дневен център за подкрепа на лица с различни форми на деменция и техните семейства“ и „Център за грижа за лица с различни форми на деменция“ в новоизградената социална инфраструктура.

Таблица 4.4.2. Проекти в социалната сфера 2014-2020 г.

№	Наименование на проект	Брой потребители	Разкрити социални услуги
1	Патронажна грижа за възрастни хора и лица с увреждания на територията на община Варна – Компонент 3	898	Предоставяне на услуги по домовете в контекста на създалата се извънредна епидемична ситуация
2	Патронажна грижа за възрастни хора и лица с увреждания на територията на община Варна – Компонент 2	495	Подкрепа в домашна среда
3	Общностен център за деца и семейства – Варна	885	Ранна интервенция индивидуална подкрепа психологическа подкрепа здравна консултация семеен център 0 до 7
4.	Приеми ме 2015	151 семейства 131 деца	Приемна грижа
5.	„Независим живот“, Процедура №BG05M9OP001-2.002, финансиране по ОПРЧР	160	Качествена грижа в семейна среда на хора с увреждания и хора над 65 г. в невъзможност за самообслужване и преодоляване на комплексни услуги в и извън Центъра за предоставяне на комплексни услуги
6.	Център за подкрепа на лица с увреждания, включително с тежки множествени увреждания	90	Дневен център
7.	Изграждане на „Център за грижа за лица с различни форми на деменция“ и ремонт на сграда за „Дневен център за подкрепа на лица с различни форми на деменция и техните семейства“ на територията на Община Варна	ДЦ – 40 ЦГ – 15	Изграждане на социална инфраструктура, предлагаща удобства и съвременни възможности за реализиране на услугите „Дневен център за подкрепа на лица с различна форма на деменция и техните семейства“
8.	Механизъм „Лична помощ“	965	Подкрепа и лична помощ в ежедневните дейности за хора с увреждания за включване в общността и живот в по-голяма независимост.
9.	Изграждане на социални жилища за хора в неравностойно положение на територията на град Варна	34	Изграждане на социални жилища, за настаняване в съвременни и адекватни жилищни условия на хора в неравностойно и уязвимо положение
10.	Подобряване на социалната инфраструктура в град Варна	П – 100 КрЦ - 20	Реновиране на социалната инфраструктура в град Варна за "Приют за временно настаняване на бездомни и социално слаби лица" и "Кризисен център за деца"

Социални услуги за деца и младежи

Настоящият обхват и състояние на социалните услуги за различните групи е в резултат на реализирането на общинската стратегия 2016-2020 г. изготвена на базата на задълбочен анализ на демографски показатели, икономическо развитие и социални услуги в предходния период. Към 2020 г, Община Варна е развила 28 социални услуги за деца и младежи и 30 за пълнолетни лица.

Децата с трайни увреждания са една значителна група, която получава и има нужда от подкрепа. Общият им брой е 1 057 или приблизително 1,4% от общия брой на децата до 18 години.

Таблица 4.4.3. Социални услуги за деца и младежи

№	вид социална услуга	целева група	капацитет	финансиране
1.	Център „Ранна интервенция за предотвратяване изоставянето на деца с увреждания“	Деца с увреждания в риск от изоставяне	40	местно
2.	ЦСРИ „Радост за нашите деца“	Деца с увреждания	60	държавно
3.	ЦСРИ „Карин дом“	Деца с увреждания	60	държавно
4.	ЦСРИ Вижън“	Деца с увреждания	40	държавно
5.	ЦСРИ за деца в неравностойно положение	Деца в риск от отпадане от училище	30	местно
6.	ЦСРИ „Прегръдка“	Деца с увреждания	40	местно
7.	ЦСРИ за деца с психични разстройства	Деца с увреждания	20	местно
8.	ЦСРИ за деца с множество увреждания „Ирис“	Деца с увреждания	30	държавно
9.	ЦСРИ за деца с увреждания от аутистичния спектър	Деца с увреждания	20	местно

№	вид социална услуга	целева група	капацитет	финансиране
10.	ЦОП „Усмивка“	Деца и семейства в риск	100	държавно
11.	ЦОП „Другарче“	Деца и семейства в риск	30	държавно
12.	ЦОП „За по-добро бъдеще“	Деца и семейства в риск	60	държавно
13.	ЦОП „Бъдеще за децата на Аспарухово“	Деца и семейства в риск	80	държавно
14.	Социални асистенти за деца	Деца с увреждания	120	местно
15.	ДЦДМУИ „Св. Йоан Златоуст“	Деца и младежи с увреждания	40	държавно
16.	Звено „Майка и бебе“	Деца в риск от изоставяне	8	държавно
17.	Наблюдавано жилище	Пълнолетни лица	6	местно
18.	Наблюдавано жилище	Пълнолетни лица	4	държавно
19.	Кризисен център за деца, жертви на насилие	Деца жертва на насилие	20	държавно
20.	ЦНСТ за деца без увреждания „Другарче“	Деца с увреждания	8	държавно
21.	Център за настаняване от семеен тип „Могилино“	Деца с увреждания	10	държавно
22.	Център за настаняване от семеен тип „Владиславово А“	Деца с увреждания	14	държавно
23.	Център за настаняване от семеен тип „Владислалово В“	Деца с увреждания	14	държавно
24.	Център за настаняване от семеен тип „Тополи А“	Деца с увреждания	14	държавно
25.	Център за настаняване от семеен тип „Тополи В“	Деца с увреждания	14	държавно
26.	Център за настаняване от семеен тип „Тополи С“	Деца с увреждания	14	държавно
27.	Център за настаняване от семеен тип „Изгрев-изток“	Деца без увреждания	14	държавно
28.	Център за настаняване от семеен тип „Изгрев-запад“	Деца без увреждания	14	държавно

От гореизложените данни следва, че е необходимо да се увеличи капацитетът на услугите за деца и младежи, като се постави акцент върху специфичните им потребности. От друга страна след трансформирането и закриването на ДМСГД – Варна броят на децата с увреждания се увеличава, което предпоставя фокусът да бъде адресиран към тези на целевата група, което би могло да се изрази в увеличаване на капацитета на услуги в общността, реформиране на резидентните и разкриване на нови, както следва:

- разкриване на Дневен център;
- увеличаване капацитета на услугата Социален асистент като делегирана от държавата дейност;
- разкриване на центрове за специализирана здравно-социална грижа за деца с високо рисково поведение и потребност от здравни грижи.

Необходимо е да се отбележи, че младежите напускащи институции се подготвят за самостоятелен живот, което

предпоставя развитието на нови социални услуги, които да подкрепят процесът на интеграция в обществото на тази група, чрез:

- разкриване на Наблюдавано жилище за младежи 18 до 21 години;

От данните в таблица 4.4.3., прави впечатление, че услуги за деца и младежи (13 от 28) са държавно делегирана дейност, но също така Община Варна ясно изразява своята социална закрила към гореописаната целева група, което намира израз в 6 /шест/ услуги, които се финансират от общинския и 8 /осем/ се дофинансират.

Социални услуги за възрастни хора и лица с увреждания

Развитието на социалните услуги за възрастни хора и хора с увреждания през периода е свързан с процесите на деинституционализацията на лицата, настанени в специализирани институции. Той се реализира посредством предоставяне на социални услуги в общността, т.е. услуги, предоставяни в семейна среда или в близка до семейната среда, които оказват подкрепа за пълноценна социална интеграция на нуждаещите се лица.

За осъществяване процеса на деинституционализация е изградена мрежа от различни типове услуги в общността, които служат като алтернатива на настаняването в специализирани институции. Всички тези услуги са насочени към повишаване на качеството на живот на възрастните хора, като се съблюдава принципът за независим живот в семейната среда или в близка до нея. Услугите, предоставяни в домашна среда, биват съобразявани с индивидуалните потребности, желания и условия на живот на всеки възрастен човек, като в предоставянето им могат да бъдат ангажирани роднини, съседи и приятелите на възрастните хора.

При услугите за възрастни хора и хора с увреждания в община Варна се наблюдава голямо разнообразие от видове услуги, които оказват подкрепа на различни групи в риск. Броят на пълнолетните лица с трайни увреждания в община Варна е 24 649, което е приблизително 7,8% от общия брой на пълнолетните лица

Таблица 4.4.4.. Вид, целева група, капацитет, финансиране на социални услуги за възрастни хора и хора с увреждания

№	вид социална услуга	целева група	капацитет	финансиране
1.	Домашен социален патронаж	Възрастни хора в неравностойно положение	550	местно
2.	Домашен помощник	Възрастни хора с увреждания	60	местно

№	вид социална услуга	целева група	капацитет	финансиране
3.	Център „Домашна грижа“	Възрастни хора в неравностойно положение	80	местно
4.	Обществена трапезария ДСП	Лица и семейства в неравностойно положение	515	местно
5.	Обществена трапезария към външен доставчик	Лица и семейства в неравностойно положение	550	местно
6.	ЦСРИ за незрящи лица	Възрастни със зрителни увреждания	40	държавно
7.	ЦСРИ за възрастни с езикови-говорни нарушения	Възрастни с нарушени езиково-говорни функции в следствие на инсултни състояния	40	местно
8.	ЦСРИ слухови проблеми	Възрастни със слухови увреждания	40	държавно
9.	Бизнес център за възрастни хора с увреждания	Възрастни с увреждания	40	местно
10.	Ресурсен център за жени в неравностойно положение	Жени в неравностойно положение, вкл претърпели насилие и трафик	30	местно
11.	ЦСРИ за възрастни жени	Жени в пенсионна възраст	45	местно
12.	Център за равни възможности	Възрастни хора с увреждания	40	местно
13.	ЦСРИ за хора с увреждания „Шанс за хора с увреждания“	Възрастни хора с увреждания	50	местно
14.	ЦСРИ „Вижън1“	Възрастни хора с увреждания	30	държавно
15.	ЦСРИ „Вижън2“	Възрастни хора с физически увреждания	30	държавно
16.	ЦСРИ „Чайка“	Възрастни хора с умствена изостаналост	30	държавно
17.	ЦСРИ за лица зависими от алкохол	Лица зависими от алкохол	25	местно
18.	ЦСРИ за лица, напуснали пенитенциарните заведения	лица, напуснали места за лишаване от свобода	20	местно
19.	ЦСРИ за възрастни хора с психични разстройства „Равен шанс“	Възрастни хора с психични проблеми	25	местно
20.	ЦСРИ за лица, жертви на насилие и трафик	Лица жертви на насилие и трафик	20	местно
21.	Дневен център за пълнолетни лица с увреждания „Слънчевата къща“	Възрастни хора с умствена изостаналост	25	държавно
22.	Дневен център за пълнолетни лица с увреждания „Ривиера“	Възрастни хора с умствена изостаналост	35	държавно
23.	Защитено жилище за хора с умствена изостаналост „Август Мозер“	Възрастни хора с умствена изостаналост	6	държавно
24.	Защитено жилище за хора с умствена изостаналост „Гаврош“	Възрастни хора с умствена изостаналост	4	държавно
25.	Защитено жилище за	Възрастни хора с	8	държавно

№	вид социална услуга	целева група	капацитет	финансиране
	хора с психични разстройства „Адаптация“	психични разстройства		
26.	Кризисен център	Лица, претърпели насилие и трафик	10	държавно
27.	Приют за възрастни	Бездомни лица и семейства	100	местно
28.	Дом за стари хора „Гергана“	Лица в пенсионна възраст	100	държавно
29.	Дом за стари хора „Иван Златоуст“	Лица в пенсионна възраст	43	държавно
30.	Дом за пълнолетни лица с физически увреждания	Възрастни хора с физически увреждания	40	държавно

Анализирайки данните може да се направи извода, че по-голямата част от социалните услугите за възрастни хора и хора с увреждания хора в община Варна са финансирани от местния бюджет, а 16 от тях се предоставят като държавно делегирана дейност. Също така общината е финансирала 24-те клуба на пенсионера, които функционират на територията й.

В програмния период, който обхваща и епидемиологичната обстановка Община Варна развива проекти, насочени към патронажната грижа, която предоставя услуги в домашна среда чрез мобилни интегрирани здравно-социални услуги**.**

В община Варна се предоставят 35 социални услуги, делегирани от държавата дейности, 16 за пълнолетни лица и 19 за деца до 18-годишна възраст от които:

- 11 социални услуги за пълнолетни лица с увреждания и 5 за пълнолетни лица без увреждания, в това число 2 специализирани институции за възрастни хора, които предстои да бъдат реформирани;
- 11 социални услуги за деца с увреждания и 8 за деца без увреждания.

Обобщените данни относно максималния брой потребители по видове социални услуги, за които се осигурява изцяло или частично финансиране от държавния бюджет, водят до следните изводи, свързани със създаването или реформирането на социални услуги през новия програмен период и планирането на финансов ресурс за обезпечаване на съответните инфраструктурни и „меки“ мерки:

По отношение на **социалните услуги за деца:**

- Анализът показва необходимост от разширяване на капацитета на социалните услуги за деца с трайни увреждания и поетапно разкриване на услуги, предлагащи **дневна грижа за общо 240 деца.**
- Необходимо е разкриването на **интегрирана здравно-социална услуга за резидентна грижа за деца с трайни**

увреждания с потребност от постоянни медицински грижи за 16 деца.

По отношение на **социалните услуги за пълнолетни лица:**

- Във връзка с успешното финализиране на процеса за деинституционализация на грижата за възрастните хора до 2025 год. и реформирането на 2-те специализирани институции за възрастни хора, за нуждите на община Варна е необходимо да бъдат разкрити поетапно социални услуги **резидентна грижа за лица в надтрудоспособна възраст, без увреждания**, с общ капацитет 471 лица.
- Анализът на демографската картина в контекста на деинституционализацията на услугите за възрастни показва също необходимост от **интегрирани здравно-социални услуги за резидентна грижа за възрастни хора в невъзможност за самообслужване с потребност от постоянни медицински грижи** за общо **103 лица;**
- Като най-голяма целева група от потенциалните потребители на социални услуги се открояват **пълнолетните лица с трайни увреждания,** за които трябва да бъде осигурена **дневна грижа за 580 лица.** Тъй като през изтеклия програмен период беше осигурена социална инфраструктура и беше разкрита интегрираната здравно-социална услуга Център за подкрепа на лица с увреждания, включително с тежки множество увреждания с капацитет за дневна грижа – 30 потребители.**;**
- На територията на община Варна се очертава като приоритет разкриването на нови услуги в общността за психосоциална рехабилитация на **лица с психични разстройства**, **с максимален капацитет 256 лица**, които да обхващат широк спектър потребности, както по отношение на липсата на условия и място на живеене (**резидентни услуги**), така и по отношение на възможност за подкрепа на хората в тяхната непосредствена среда.;
- За пълнолетните **лица с физически увреждания**, нуждаещи се от постоянни медицински грижи, следва да бъдат осигурени **интегрирани здравно-социални услуги за резидентна грижа** (64 потребители), с възможности за комплексни рехабилитационни програми, както и **социални услуги за резидентна грижа** за 212 лица.;
- Необходимо е разкриването на услуга за **резидентна грижа за пълнолетни лица с интелектуални затруднения,** тъй като към настоящия момент такава липсва, а съобразно критериите за разработване на

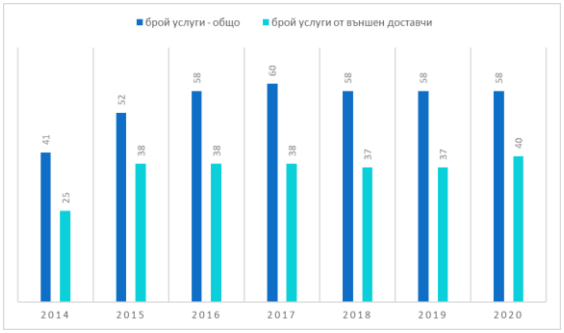
Националната карта, такава необходимост има и максималният капацитет е 169 потребители;

- През изминалия програмен период е осигурена социална инфраструктура, в която през следващата (2022 г.) година ще започне предоставянето на интегрирани здравно-социални услуги за **хора с различни форми на деменция,** но в средносрочен план капацитетът им, най-вече на резидентната грижа е абсолютно недостатъчен, тъй като при максимален капацитет 83 лица, възможност да получат услуга до момента е осигурена само за 15.;
- **Пълнолетните лица със сетивни увреждания** са друга съществена целева група, която се нуждае от осигуряване на **резидентна грижа** за 30 лица

Доставчици на социални услуги

При управлението на социалните услуги Община Варна е приела като приоритетен подход предоставянето им на външен доставчик. Успешна е установената дългогодишна законовата възможност голяма част от социалните си услуги да се възлагат на неправителствени организации или юридически лица, регистрирани по Търговския закон след провеждането на конкурсна процедура.

Фигура 4.4.3. Съотношение между предоставяните социални услуги в Община Варна и външните доставчици

Към 2020г. от 58 социални услуги, предоставяни в Община Варна, на външен доставчик са отдадени 39 от тях. Данните категорично потвърждават, че Община Варна възлага управлението на повече от половината си социални услуги на външни доставчици, което е ефективна проактивна политика за подобряване на качеството на грижа за рисковите групи.

Този подход е пример за публично-частно партньорство, чрез който се повишава качеството на услугите, оптимизират се разходите и се създават работни места в социалния сектор. Дългосрочните договорни отношения от 3 до 5 години включват съфинансиране от държавния, общинския бюджет и средства на доставчика. Голямото предимство на подхода е ресурсното осигуряване с обучените специалисти на повечето от доставчиците на социални услуги.

Рискови групи и потребности

Бедността, заболеваемостта, безработицата, неграмотността, ниската квалификация, нерешените жилищни проблеми, липсата на здравни и социални осигуровки, зависимостите към алкохол и наркотични вещества, престъпността пораждат формирането на рискови групи от населението на територията на цялата страна. В община Варна са налице същите фактори за възникване на рискови групи. Имайки предвид географското разположение и икономическото развитие, финансовите ресурси, които се залагат ежегодно за интеграция на лицата от уязвимите групи, все по-често град Варна става притегателен център за различни групи граждани, част от които са обект на подпомагане от системата на социални дейности.

Рискови групи на територията на община Варна:

- Деца с увреждания;
- Деца, лишени от родителска грижа;
- Пълнолетни лица с увреждания;
- Възрастни хора;
- Лица, жертви на насилие и трафик.

Всяка от идентифицираните рискови групи имат специфични потребности, които е необходимо да се има предвид при планирането на услугите с цел надграждане, разкриване и развитие в следващия програмен период, а именно:

Деца с увреждания в общността. Следвайки националната политика Община Варна е закрила всички институции за деца. В същото време предоставяните услуги в общността за тази група (ЦОП, Общностен център за деца и семейства, Областен екип по приемна грижа, ДЦ, ЦНСТ) на територията на общината не са достатъчни. Тази ситуация изисква координацията между отделните заинтересовани институции и структури ангажирани в процеса на предоставяне на интегрирани социално-здравни и образователни услуги за тази група. Тази нужда изисква, както разкриването на нови услуги, така и подобряване на съществуващите такива.

Пълнолетни лица с увреждания и възрастни хора. В отговор на Националната стратегия за дългосрочна грижа Община Варна е развила мрежа от центрове за социална рехабилитация и интеграция, които предоставят почасова грижа на пълнолетни лица свързана с рехабилитация, социални и психологически консултации,

професионално развитие и реализация и др. За част от целевите групи няма достатъчно разкрити социални услуги. Сред тези групи са лицата с психични разстройства, лица с умствени и физически увреждания.

Лица жертви на насилие. На територията на общината функционира Център за социална рехабилитация и интеграция за лица жертви на насилие и трафик с капаците 20 места. Със същата целева група работят още две социални услуги Кризисен център за деца, претърпели насилие с капаците 20 места и Кризисен център за пълнолетни лица с капацитет 10 места. Функционира и Ресурсен център за жени в неравностойно положение от 2008 г., който е изграден в рискова общност, което спомага за разпознаване признаците на домашно насилие и предприемане на навременни интервенции.

Ресурсна - специалисти и техническа осигуреност

Социалната политика в община Варна се провежда от Дирекция „Социални дейности“. Дирекцията се състои от два отдела „Социални дейности и жилищна политика” и „Социални услуги и проекти“. Дирекцията изпълнява дейности, свързани с подобряване качеството на живот на възрастните хора, хората с увреждания, гарантиране правото на децата да живеят в семейна среда и на достъп до качествена грижа и услуги според индивидуалните им потребности, интеграцията на уязвими общности. Организира, координира и контролира дейността на пенсионерските клубове на територията на община Варна. Също така координира и контролира изпълнението на дейностите в Социалната програма на Община Варна от второстепенните разпоредители и външните доставчици.

Дирекцията работи съобразно Областната и Общинска стратегия за развитие на социалните услуги, които са синхронизирани с националните политики в социалната сфера. Тя е обезпечена с необходимия кадрови потенциал (1 директор, 2 началник отдел и 14 експерта), които оказват методическо ръководство и контрол по предоставянето на социалните услуги на територията на общината.

През 2020 година на територията на общината в социалните услуги работят на трудов договор 1 325 специалиста (виж следващата таблица).

Таблица 4.4.5. Видове персонал на социални услуги община Варна

длъжност	брой
социален работник в услугите за възрастни хора	60
социален работник в услугите за деца	44
психолог в социалните услуги	41.5
педагог в социалните услуги	33.5
детегледач в социалните услуги	59
терапевт в социалните услуги	25
брой социални асистенти в общността	97
брой лични асистенти в общността	965
общо	**1 325**

Отчита се трайна тенденция за текучество на персонал в социалните услуги. Би могло да се допусне, че това се дължи на ниското заплащане и високо рисковата работа на работещите в социалната сфера. Тази тенденция оказва пряко влияние на качеството на предоставяните услуги. Една от превантивните мерки по отношение съхраняване на човешкия ресурс се очертава супервизията. Тя спомага да превантира професионалното прегаряне и рефлектира върху качеството на грижата.

Инфраструктурна обезпеченост за извършване на социални дейности и предоставяне на услугите

По отношение на инфраструктурната обезпеченост на социалните услуги и дейности в периода 2014-2020 г. Община Варна работи за подобряването на наличните услуги и създаване на нови[95].

Таблица 4.4.6. Реализирани и в процес на реализация проекти с държавно финансиране и по оперативни програми 2014-2020

Проекти	Сума в лева	Донор
Изграждане на ЦНСТ за възрастни хора с деменция	701 816	ОПРР - 2021 г.
Ремонт, обзавеждане и оборудване на Приют за временно настаняване на бездомни и социално слаби лица	3 311 011	ОПРР продължава до 2022г.
Ремонт на сграда за Дневен център за лица с различни форми на деменция	530 292	ОПРР - 2021 г.
Изграждане на социални жилища за хора в неравностойно положение	2 020 088	ОПРР до 2022 г.

За осигуряване на достъпност до всички институции, за гражданите на града, които имат затруднения с придвижването и ползват помощни средства в периода от 2015 г. до 2019 г. Община Варна е изпълнила следните проекти:

- закупени са **8 специализирани микробуса за извършване на безплатен превоз на хора с увреждания -** с финансиране по Проект „Интегриран градски транспорт на Варна“, както и със средства от Социалната програма.
- **специализираните транспортни средства** са изцяло адаптирани за транспорт на трудноподвижни лица, оборудвани са с платформи, места за инвалидни колички и сертифицирани колани за закрепване на количките към пода. Транспортната дейност се организира от звено към „Градски транспорт“ ЕАД, с диспечерски пункт за приемане на заявките. Ежедневно

[95] https://varnacouncil.bg/wp-content/uploads/2020/04/Otchet_na_proektite_ot_IPGVR_2019g..pdf

микробусите се използват за транспорт на деца и пълнолетни лица с увреждания от домовете им или резидентни услуги до детски градини, училища, социални услуги, лечебни заведения, за посещения на институции, културни и спортни дейности. Финансирането на цялата дейност е осигурено от бюджета на Община Варна и е безплатна за ползвателите.

Община Варна отдава общински сграден фонд за предоставянето на социални услуги. През периода 17 помещения са предоставени с решение на Общинския съвет за целите на услуги в общността за деца и възрастни, 14 от които са управлявани от НПО.

Сравнителен анализ на състоянието и тенденциите за развитие

Националната програма за развитие на България 2020 г. си поставя за цели намаляване на бедността и насърчаване на социалното включване сред приоритетите чрез осигуряване на възможности за заетост и за повишаване на доходите от труд; осигуряване на устойчиви, качествени и достъпни междусекторни услуги с цел превенция на социалното изключване и осигуряване на устойчивост и адекватност на социалните плащания[96]. Програмата е насочена към постигането на националната цел за намаляване на броя на живеещите в бедност и поставя като ключови акценти деинституционализацията на грижата за деца и за възрастните хора и хората с увреждания; изграждането на адекватна мрежа от достъпни и качествени социални и здравни услуги в общността и в домашна среда и подпомагането на семействата с деца, подобряването на достъпа до пазара на труда на хората в неравностойно положение. В този национален контекст Община Варна в плана си за развитие си поставя за цели за периода на управление 2015-2019 г. "Развитие на социалните услуги и социалната интеграция чрез подобряване на качеството на живот на децата, включително от рисковите групи и насърчаване на социалното включване. Премахване на институционалния модел на грижа за възрастните хора и хората с увреждания чрез развитие на услуги за дългосрочна грижа и междусекторни услуги. Разработване и въвеждане на специфични програми за рисковите групи. Осигуряване на достъпна среда – физическа, институционална и информационна. Осигуряване на

[96]Социално икономически анализ на районите в България, втори етап, част 1 https://www.eufunds.bg/bg/oprd/node/2816

устойчивост и адекватност на социалните плащания “[97].

С цел развитието на дългосрочната грижа за възрастните хора и подобряване качеството им на живот през 2014 г. е приета Национална стратегия за дългосрочна грижа, която предвижда изграждане на достъпни и качествени услуги в общността и в домашна среда, осигуряващи възможности за социално включване на възрастните хора и хората с увреждания. Насърчаването на взаимодействието между социалните и здравните услуги, развитието на иновативни междусекторни услуги и прилагането на интегриран подход, също са сред приоритетите както на този, така и на предходния документ. Целта е след изграждането на мрежата от услуги в общността и в домашна среда и постепенното закриване на съществуващите функционално остарели специализирани институции в следващите 20 години да се създадат условия за достоен и независим живот на възрастните хора и хората с увреждания и пълноценното им социално приобщаване[98]. В областта на грижа за възрастни хора и лица с увреждания общината е развила мрежа от услуги в домашна среда и общността. Предприети са действия за разкриване на интегрирани здравно-социални услуги за хора с различни форми на деменция и социални услуги за лица с Алцхаймер. Приоритет е разкриването на нови социални услуги в общността за лица с психични разстройства.

Идентифицирани проблеми, неоползотворени ресурси и потенциал за развитие

Ключова роля за подобряване качеството на живот на уязвимите групи в обществото имат социалните услуги. Тази форма на подкрепа подпомага и разширява възможността на лицата да водят самостоятелен начин на живот и са насочени към подкрепа на подпомаганите лица за осъществяване на ежедневните им дейности. Социалните услуги се предоставят както в специализирани институции, така и в общността, вкл. в домашна среда. Те се предоставят съобразно желанието и личния избор на лицата, които се нуждаят от тях. Приоритет в развитието се отдава на социалните услуги, предоставяни в домашна среда, почасови и дневни.

Деинституционализацията на социалните услуги за деца, възрастни хора и лица с увреждания е приоритет

[97] https://www.varna.bg/bg/156

[98] http://bgregio.eu/

в реализирането на алтернативни социални услуги, които да подпомагат лицата и семействата им в домашна среда.

Анализът на наличната информация сочи:

- Община Варна изготвя голям набор от стратегически документи - стратегии и планове към тяхното изпълнение за програмния период, което обезпечава, както задълбочения анализ на групите в риск, така и ефективното планиране на развитието на социалните услуги и отчитането.
- Общината показва чрез Дирекция „Социални дейности“ организационен капацитет да управлява финансови средства от европейски, държавни и общински фондове.
- Данните показват, че е налице висок дял на публично-частно партньорство при управление на социалните услуги, което предполага по-добро качество на предоставяната подкерпа за рисковите групи поради възможността за съфинансиране на услугата от външния доставчик и по-добрата подготвеност на персонала.
- Община Варна е гъвкава в търсене на решения и отговаря на непланирани потребности на групите в риск, свързани с епидемилогичната обстановка с COVID-19.
- Големият брой програми и проекти показва наличието на организационен капацитет на общинската администрация за подготовка и управление на проекти.
- Общината работи активно съгласно националните приоритети за деинситуционализация на грижата за възрастни хора и хора с увреждания, като развива услуги за подкрепа в домашна среда, като патронажна грижа, личен асистент, домашен помощник и др.
- Община Варна има капацитет да финансира голяма част от услугите си, както за деца и младежи, така и за възрастни.
- В изпълнение на националната политика за деинституционализацията на грижата за деца и възрастни, общината работи за закриване на специализирани институции на територията си.

Идентифицирани проблеми

- необходимост от развитие на услуги в подкрепа на специфични пълнолетни лица в риск –психични заболявания, деменция и др.;
- Необходимост от ремонти в част от материалната база на социалните услуги.

Потенциал за развитие

Общината има експертиза да подготви и реализира проекти, които да подкрепят развитието на нови социални услуги, необходими за групите в риск на територията на община Варна.

Необходимо е интервенциите приоритетно да бъдат насочени към деца и лица с увреждания и младежи напускащи институции:

- разкриване на Дневен център;
- разкриване на центрове за специализирана здравно-социална грижа за деца с високо рисково поведение и потребност от здравни грижи;
- необходимост от развитие на услуги в подкрепа на специфични пълнолетни лица в риск – Алцхаймер, психични заболявания, деменция и др.;
- Защитено и наблюдавано жилище за младежи напускащи институции.

При развитието и предоставянето на социални услуги е необходимо да се имат предвид новите форми и дейности на общодостъпните и специализирани социални услуги залегнали в новия Закон за социални услуги.

4.5. Състояние на дейностите и услугите в областта на културата

Политиката на Община Варна в областта на културата се осъществява от Дирекция „Култура и духовно развитие“, състояща се от два отдела - „Фестивали и проекти“ и отдел „Градски празници“. Дирекцията подпомага развитието на изкуствата и културата в Община Варна, които допринасят за изграждането на културната идентичност на общността, чувството за принадлежност и социално включване в живота на града. Тя администрира Програмата за финансиране на фестивали и творчески проекти – Фонд „Култура“. Фондът предоставя широк спектър от финансови инструменти за развитие на изкуството и културата от страна на Община Варна, което благоприятства утвърждаването на града като активен международен културен център. Разработени са различни програми, но пряко свързана с развитие на градската среда е Програмата за паметниково, художествено-пластично и монументално изграждане (2017г.), с цел възраждане и съхраняване на историческата памет на Варна, на чувството за принадлежност, гордост и уважение към миналото на града.

Варна е важен културен център с развит пълен спектър от дейности в областта на културата – театрална, музейна, кинодейност, библиотечна, изобразителни изкуства, комплексна

читалищна дейност и др. Част от инфраструктурните обекти в областта на културата са с национален и регионален характер, а друга част – със значение за града.

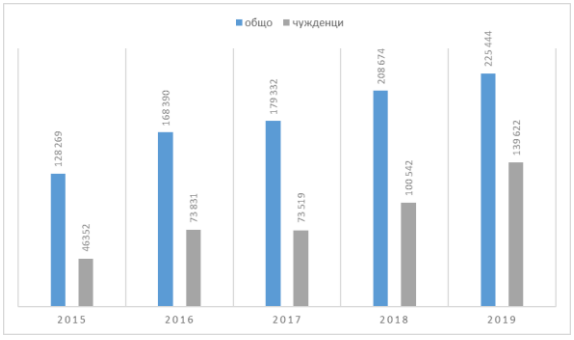
Културни институции

Музеи

Основната част от музеите на Варна са обединени в Регионалния исторически музей. Това са: Археологическият музей, Музеят на Възраждането, Музеят за нова история на Варна, Етнографският музей, Природонаучният музей, както и обектите: „Римски терми“, „Аладжа манастир“ и „Побити камъни“.

Освен Регионалния исторически музей в община Варна работят: Военноморски музей, Парк-музей „Владислав Варненчик“, Музей по история на медицината, Природонаучен музей, Кораб музей – „Дръзки“, частен музей „Стара Варна“, Ретро музей, единственият по рода си Музей на куклите и други по-малки музейни сбирки.

Фигура 4.5.1. Посещения в музеите на РИМ за периода 2015-2020г.[99]

Най-посещаваният обект на Регионалния исторически музей на Варна е Аладжа манастир. През 2019г. е посетен от 107 509 души, от които 81 858 чужденци. Вторият най-предпочитан обект е Археологическият музей. През него са преминали 33 537 души. От тях 19 271 са били чужденци. На следващо място с 31 090 посетители се нареждат Големите римски терми, а с 29 285 - природният феномен Побити камъни.

Музеите във Варна разчитат основно на гости на града от цялата страна, както и на чуждестранни туристи, поради факта, че варненци се възползват от възможността да си припомнят факти за културно-историческото наследство предимно в „Нощта на музеите“.

През 2019 г. движимите културни ценности, които са част от Националния музеен фонд и са включени в експозициите на музеите в област Варна, са 181 хил. фондови единици и в сравнение с 2018 г. техният брой се увеличава с 5.1%. Цифровизирани са едва 4 984 фондови единици, което е с

[99] Източник: по данни, предоставени от РИМ

561 повече в сравнение с предходната година.

Галерии

Художествените галерии в община Варна са 15, предимно частни. Най-голяма по площ е общинската Градска художествена галерия „Борис Георгиев“, която се помещава в уникална нео-готическа сграда от 1886 г., в която се е намирала Варненската мъжка гимназия. В постоянната експозиция на Градската художествена галерия е представено българското изобразително изкуство от края на XIX век до днес – живопис, скулптура, графика, арт-обекти, инсталации и т.н. В експозицията на ГХГ – Варна се намират и 10 портрета на холандския художник Анселм Ван Хуле от XVII век. **Галерия „Графит“** е открита през 2011 г. на основата на публично-частно партньорство. „Графит“ се намира на мястото на някогашния Дом на изкуствата. Целта на това експозиционно пространство е да продължи традицията на представяне на български и чуждестранни художници във Варна. **Галерия „Ас-Арт“ към Народно читалище „Просвета – 1927“** /Район Аспарухово/ представя художници от страната и чужбина. Уредник на галерията е скулпторът Живко Дончев.

„Галерия 8“ е първата частна галерия в България, основана от Борис Стателов и открита през 1988 г. Тя е представила повече от 180 български и чуждестранни живописци, скулптори, графици и фотографи. Значението на „Галерия 8“ за развитието на българското изобразително изкуство е отбелязвано от редица специалисти. Работи от колекцията на Б. Стателов са показвани в София, Пловдив и Виена. **Галерия „Кавалет“** е основана през 1993 г. от почитателя на изкуството Валерий Пощаров и поетесата Елка Няголова. През годините тя е представила повече от 15 000 произведения на изкуството. През 2011 г. „Кавалет“ създава първата онлайн галерия в Източна Европа. **Галерията към Дома на архитекта** се намира в къща – образец на възрожденската архитектура. Тя е построена през 1850 г. от османски търговец, като сградата е реставрирана през 1972 г. Галерията представя живопис, графика, фотография, както и дизайнерски и архитектурни проекти. Уредник е дизайнерът Димитър Трайчев. **„Галерия Арт Ларго“** /основана 2008 г./ е създадена от Нели Вълчева и Йордан Петков и представя български художници от различни поколения. Една от основните цели на галерията е да подкрепя и популяризира млади артисти. От 2014 г. „Ларго“ организира

Международен конкурс за екслибрис. Галерия **„Папийон“** /основана 2000 г./ е създадена от Виктория Митева и художника Димитър Тумбалов. Нейната цел е съвременното кавалетно изкуство /живопис, графика, керамика и др./ да достига широка аудитория и да се популяризира. **Галерия "Юка"** е една от първите частни галерии във Варна, открита още през 1990-те години. Тя се специализира в областта на българското изкуство и представя изтъкнати съвременни и начинаещи художници. Уредник на галерията е варненската художничка-керамик Цветана Векова. **"Арт Маркони"** е основана арт-мениджъра Ваня Маркова и арх. Георги Апостолов. Тя работи с български и чуждестранни художници, изявяващи се в кавалетното изкуство. „Арт Маркони“ представя, както утвърдени имена, така и млади творци. **Галерия „Тереза“** е основана през 2011 г. от художничката Тереза Зиковска. Новото пространство, в което се помещава галерията, е открито през 2018 г. Галерия „Тереза“ представя съвременни български и чуждестранни автори, работещи в различни направления. *Сред другите активно работещи частни галерии във Варна са* ***„Теди“*** */осн. 1997/,* ***„Морско казино“*** */осн. 2015/,* ***„Blue Gallery“*** */осн. 2013/,* ***„The Bookstore”*** */осн. 2021/..*

Библиотека „Пенчо Славейков“

Важно културно значение, не само за град Варна, но и за региона, има Регионалната библиотека „Пенчо Славейков“, създадена през 1883 г. от Варненската книжовна дружина с щедрите дарения на видни варненци. Библиотеката в град Варна е институция с над 130 годишна история, в колекцията и се съдържат над 860 000 документа, тя е разпръсната в 6 сгради в различни части на града. Не разполага с пространства за културни дейности, експозиционни площи за изложби, кътове за самостоятелна работа или работа в екип на читатели.

Важна задача е реализирането на инвестиционен проект за изграждането на нова библиотека във Варна. През 2017г. е проведен международен конкурс, организиран от Община Варна със съдействието на КАБ Варна и архитекти от независимата архитектурна организация WhAT Association. За терен на бъдещата библиотека е определен общинския паркинг до сградата на Община Варна. Целта е да се създаде съвременна библиотека в смисъла й на нов тип културно пространство. В проекта е предвидено и изграждане на подземен паркинг.

Читалища

На територията на общината функционират 26 читалища, като 22 от

тях са в град Варна, а 4 в селата. Те предоставят възможност на децата и младите хора да развиват своите интереси, способности и талант в театрални, танцови и певчески формации, чуждоезиково и музикално обучение, фестивали и др. За периода 2015 г. - 2019 г. са извършени ремонти на следните читалищни сгради:

НЧ „Искра – 1924“, гр. Варна. Извършен е ремонт на танцовата зала, залите за обучение, коридора и санитарните възли, намиращи се в подблоковото пространство на бл. 28, бул. „Владислав Варненчик“. Подменена е дограмата, сменени са осветителните тела, направено е боядисване, нов окачен таван, ламиниран паркет, ремонтирани са тоалетните, освежени са фоайето и коридорът.

НЧ „Прогрес – 1927“, кв. Виница. Подменени са част от керемидите, капаците и обшивките, водосточните улуци, тръби и казанчета. Вътрешните ремонтни работи са очукване на мазилки, полагане на гипсокартон, шпакловки, боядисване, ремонт на електрическа инсталация и окачен таван.

НЧ „П. Р. Славейков – 1928“, гр. Варна. Направена е подмяна на хидроизолацията на ниския покрив на сградата, подмяна на обшивките по бордовете и частична подмяна на дограмата. Предстои реализацията на ремонтни дейности чрез проект с финансиране от ОП „Региони в растеж“ 2014-2020 г.

НЧ „Васил Левски - Галата 1927“, кв. „Галата“. Подмяна на старата амортизирана дограма с нова ПВЦ с високи топло изолационни качества.

НЧ „Васил Левски – 1945“, гр. Варна. В сградата е извършено освежаване на фоайето, стълбището, хореографската зала, репетиционната зала, фитнеса, санитарните помещения. Частично е подменена дограмата и е ремонтиран входа. С реализацията на проект „Създаване на Морски образователен център, обновяване и оборудване на народно читалище „Васил Левски - Галата 1927“, гр. Варна“ по Програмата за морско дело и рибарство 2014 – 2020 г., сградата на НЧ "В. Левски-Галата 1927", в град Варна е обновена и ремонтирана, създаден е съвременно обзаведен и компютърно оборудван морски образователен център, направено е санитарно помещение за инвалиди, съгласно изискванията и е изградена рампа за хора в неравностойно положение.

НЧ „Димо Цонков – 1927“, с. Звездица. Направена е външна топлоизолация и фасадно боядисване; библиотека - вътрешно боядисване, нова подова настилка от ламиниран паркет,

боядисване на дограмата; пристройка - покривът е ремонтиран, направена е замазка на пода, гипсокартон по стени, вътрешно боядисване, подова настилка, доставка и монтаж на врати, ремонт на тоалетната;

НЧ „Св. Св. Кирил и Методий“, с. Тополи. Извършен е ремонт на покривите на концертната зала и на библиотеката – направена е частична подмяна на керемиди и капаци, припокриване, дъсчена обшивка, частична смяна на гипсокартона на тавана в залата, ремонт на пода на сцената и зрителната зала, боядисване на стени и тавани, освежено е фоайето пред залата.

Концертни зали

Фестивалният и конгресен център (Национален дворец на културата – клон Варна) е утвърдено място за най-престижните събития в сферата на изкуството и културата в регион Варна. На 1000 кв.м изложбена площ се разполагат 11 многофункционални зали, в които ежедневно се провеждат концерти, кинопрожекции, семинари, конгресни събития и др. Фестивалният комплекс е средище на културни прояви като Международният кинофестивал „Любовта е лудост“, Фестивалът на българския игрален филм „Златната роза“, Международният майски хоров фестивал „Варненско лято“, Варненски театрален фестивал и др.

Дворецът на културата и спорта е многофункционален комплекс за конгресни, културни и спортни прояви. Разполага с 6 зали, възстановителен център, фитнес зала, пресцентър, модерен търговски център.

Особено място в културния живот на Варна заема **Летният театър**, чиято сцена в продължение на десетилетия е гостоприемен домакин на много международни и национални прояви, като световно известния балетен конкурс и международния музикален фестивал „Варненско лято“.

На територията на града има и други по-малки концертни зали.

Сценични изкуства

Във Варна работят няколко професионални театъра, обединени в Театрално-музикален продуцентски център. Трупата на **Драматичния театър** „Стоян Бъчваров“, е създадена през 1921 г. с решение на Варненския общински съвет. През периода е обновен филиала на ДТ „Стоян Бъчваров“- подменена е сценичната механизация на оркестрината и сцената, обособени са

две репетиционни зали, едната от които за балет.

Варненската опера е открита официално на 1 август 1947 г. Тя е предпочетена от много големи гласове, гастролирали на нейна сцена. **Филхармоничният оркестър** има дълга история. През 1946 г. става Варненски държавен симфоничен оркестър, а през 1968 г. прераства в Държавна филхармония.

Свое място в културния живот на Варна има и **Държавният куклен театър,** създаден през 1952 г. Към театъра работи и **Музей на куклите**, единствен по рода си на Балканите.

През 2019 г. в действащите 3 театъра в област Варна са организирани 830 представления, посетени от 217 хил. зрители, като в сравнение с 2018 г. представленията се увеличават с 2.9%, а посещенията - с 2.5%. Средният брой посетители на едно представление е 262 и остава непроменен в сравнение с 2018 година.

Разпределението на театрите по вид и реализирани постановки през 2019 г. е следното: два драматични театъра с 442 представления; 1 куклен театър с 388 представления.

През 2019 г. в област Варна развиват дейност 3 професионални ансамбъла за народни песни и танци. Броят на представленията намалява с 10.3%, а на посещенията - с 34.5% в сравнение с 2018 година.

Дружества, сдружения и музикални компании са организирали 20 рецитала (художествено слово), посетени от 1 350 зрители.

През 2019 г. в област Варна са осъществени 395 концерта, посетени от 214 хил. лица. Най-често са организирани смесени концерти - 154, посетени от 46 хил. лица, което е 21.4% от всички посетители на концерти.

Религиозни храмове и манастири

Представляващите интерес за туристите религиозни храмове са няколко. Най-старият действащ храм във Варна от 1602 г. е „**Успение Пресвета Богородица**“**,** който е известен сред варненци като „Малката Богородица“, вероятно заради интересния иконостас „Малката Света Богородица“. Характерни за църквата са нейните икони, чиито ликове гледат на юг, а не на запад, което е в противоречие с църковните канони. В храма се съхранява чудотворната икона на „Света Богородица с Младенеца -Умиление.“

Катедралният храм „Св. Успение Богородично“ е издигнат за увековечаване на паметта и за прослава на руските воини и всички загинали за

Освобождението на България в Руско-турската война 1877-1878 г. По време на службите посетителите могат да чуят и великолепните църковни песнопения, изпълнявани във варненския православен храм. Катедралата е прочута и извън пределите на страната и събира освен български и хиляди чуждестранни посетители.

Храмът „Св. Николай“ е изграден през 1865 г. със средства, дарени от варненския търговец Параскева Николау. На 9 юни 1906 г. за първи път в църквата „Св. Николай“ се служи на български език. Това е единствената църква, записана в църковните регистри като морски храм. Изключителен интерес представлява средновековната обител **манастирът „Св. св. Константин и Елена“** на 11 км северно от Варна, в едноименния курорт. Най-старите сведения за построяването на православен параклис, а по-късно и храм, около който се обособява и манастир, са от времето на цар Иван Александър /1331-1371 г./. Манастирът е уникален с „аязмото“ - естествен извор под самия Свети Престол в олтара на храма. Манастирът е един от малкото в Европа, в чийто олтар има свят извор и „блика“ светена вода. Манастирът е едно от трите места в света, където се съхраняват мощите на Св. Валентин - останалите две са в родното място на Светеца в италианския град Терни и в Москва. В съкровищницата на манастира се съхраняват още две светини – частица от мощите на Св. Св. Константин и Елена и частица от Светия кръст, дарени от едноименния женски манастир край Санкт Петербург. Манастирът в едноимения курортен комплекс се посещава от хиляди поклонници и религиозни туристи от Европа и света.

Във Варна има и много други храмове на различни религии и деноминации. Наред с българските православни храмове, съжителстват арменска църква, две католически, синагога, адвентистка, евангелистки, новоапостолска, както и мюсюлмански молитвени домове.

Територията на община Варна е осеяна с паметници на герои от историческото минало на България и града, които представляват интерес за туристите на града.

Атракции

Делфинариумът е една от най-интересните атракции във Варна. Намира се в северната част на Морската градина. Открит е през 1984г. и разполага със 1200 места.

Инфраструктура за културни събития[100]

Фестивален и конгресен център Варна

Фестивалният комплекс разполага с многофункционални фоайета със свободна площ от 500 кв. м и 280 кв. м. и дава възможност за провеждане на изложби на изящно и приложно изкуство, на постерни сесии, придружаващи престижни международни и национални прояви, имиджови презентации, корпоративни партита и други събития. Прилежащите фоайета към зала 2 /зала „Европа“/, зала 4 /зала „Пресцентър“/, зала 5, зала 6 са удобни за аранжирането на изложбени щандове, конструирани с табла тип „Октанорм“ с размери 2х1 метра.

Дворец на културата и спорта

ДКС разполага с 6 многоцелеви зали. Зала „Конгресна“ е зала за спортни, културни или конферентни събития. Височината ѝ е 13 метра, а в спортен вариант разполага с игрално поле 45 х 27 метра и 5116 седящи места. Оборудвана е с 4 електронни табла и озвучителна система. Има възможност трибуна да се преобразува в сцена с размери 25 х 13 м. Залата разполага с 6 спортни съблекални, 6 гримьорни, медицински кабинет, кабинет за допинг контрол, коментаторски и телевизионни кабини и др. В залата има и модерен пресцентър, оборудван с озвучителна система и интернет, който е подходящ за пресконференции, презентации и прояви от спортно-рекламен характер. Комплекс „Младост“ е съставен от 5 самостоятелни зали, с възможност за избор между отделна зала или комбинация от няколко зали. Те са функционална възможност за мероприятия от всякакво естество. Залите са преградени с шумоизолиращи електронно управляеми завеси, с възможност за обединяване при провеждане на международни спортни прояви, специализирани търговски изложения, панаири, концерти и др.

Аула при Икономически Университет Варна

Аулата разполага с 600 места, сценично пространство и технически възможности за атрактивни събития, включени в Културния календар за свободното време на студентите.

Градски празници и честванията

[100] Бележка: в настоящия раздел са разгледани обекти, които не са недвижими културни ценности

Фестивални и културни прояви

Град Варна е фестивалният град на България. Градът целогодишно е домакин на много международни и национални фестивали, конкурси, изложби и др. прояви, които дават възможност на хилядите гости на града да се запознаят с културния му живот.

Във Варна се провежда най-старият музикален фестивал в България - **Международният музикален фестивал „Варненско лято“,** основан през 1926 г. Той е един от фестивалите с най-дългогодишни традиции в Европа.

Сред известните културни събития са още Световният анимационен фестивал, Международният балетен конкурс, Международният джаз фестивал, Кинофестивалът „Златна роза“, „Любовта е лудост“, „София филм фест - Варна“, Международният фестивал за поп и рок музика „Откритие“, Международният фолклорен фестивал и мн. др. Варна е един от градовете, в които се провежда Европейският музикален фестивал. Събира ценители на класическата музика, които го наричат „фестивал на виртуозите“ заради блестящите музиканти, включвани в програмата. Всички тези прояви представляват сериозен туристически потенциал както за чуждестранни, така и за български туристи.

През 2019 г. в културния календар на Община Варна са включени рекордните над 40 събития. Този резултат е постигнат, благодарение на последователната политика на Община Варна за развитие на културата, вследствие на която бяха усвоени нови градски пространства и съответно създадени нови събития, както и значително увеличаване на мащаба на наличните такива.

2015г. е годината на начало на иновативни културни събития, които вече се превръщат в устойчиви, като привличат все по-голям брой участници и аудитория. Това са „Варненският карнавал“, „Най-дългата вечеря на плажа в Аспарухово“, „Дните на България“.

„Варненският карнавал“ е вдъхновен от идеята за възраждане на градския карнавал, съществувал преди близо век във Варна. Всяка година събитието е надграждано, чрез привличане на професионално жури, кукерски и сурвакарски групи от цялата страна и чужбина, както и увеличаване на наградния фонд. В последното издание през 2019 г. се включват рекордните над 1500 участници, кукери от над 20 общини от цяла България и от Северна Македония, с което събитието се нарежда сред най-големите маскарадни

фестивали у нас. Програмата на карнавала е съпътствана и от изложба-базар на майстори на занаяти.

„Най-дългата вечеря на плажа в Аспарухово“ възниква като квартална гражданска инициатива, подкрепена от Община Варна. Уникалната атмосфера създава предпоставки за развитие, в резултат на което всяка година участниците се увеличават, за да достигнат над 6 хиляди души през 2019 г., които общуват, вечерят и се забавляват под звездите край морето. Инициативата е отличен пример за разгръщане на квартална идея в общоградски празник с подкрепата на Община Варна.

„Дните на България“ се провеждат през септември, в периода между двата национални празника – 6-ти и 22-ри септември. Целта на инициативата е организиране и провеждане на концерти с патриотична насоченост, които преминават при голям зрителски интерес. Например - „Етнорок“ концерт, с участие на водещи формации в жанра „Патриотичен рок“, концерт на Ансамбъла на Българската армия, фолклорен концерт с участието на ансамбли от Централна и Североизточна България, концерт на оркестрите за народна музика от Варна, концерт на сборен духов оркестър „Север“ - с вечните хора на Дико Илиев и др.

Денят на народните будители задълбочава съдържанието и мащаба си. Концертите за този празник, в които специален акцент е българският фолклор, всяка година препълват зала „Конгресна“ на ДКС. В тях се включват активно всички фолклорни състави на общината, както и водещи ансамбли от страната.

Навръх всяка Нова година, варненци и гостите на града, които искат да усетят празничното настроение с любимите си български изпълнители извън дома, по традиция се събират на пл. „Независимост“, за концерта „Заедно в новогодишната нощ“. Събитието е предшествано от Коледен базар, който за първи път е изграден през 2015 г.

Кулминационната точка в културния календар на Община Варна е Празничният концерт на 15-ти август, посветен на Деня на Варна. От 2015-та година концертът се провежда в свободната зона на „Пристанище Варна – Изток“ и е най-мащабното и дългоочаквано събитие, което събира над 30 000 души. Лазерното шоу и атрактивната празнична заря от морето станаха символи за отпразнуването на Деня на Варна.

Естетизация на градската среда

Община Варна от 2017 г. успешно изпълнява Програма за паметниково, художествено-пластично и монументално изграждане, с цел възраждане и съхраняване на историческата памет на Варна, на чувството за принадлежност, гордост и уважение към миналото на града. За кратък период от време са открити 30 пластични композиции и 10 паметни знака на различни места в града, редица произведения на скултурното изкуство вече украсяват централната част на Варна и подчертават нейния европейски облик.

Специално внимание се обръща на войнишките паметници. Възстановен е автентичният вид на Паметника на падналите чинове от 8-ми пехотен приморски полк в Сръбско-българската война, на Паметника на граничаря, на паметните плочи в Алеята на възрожденците в Морската градина и др.

Творчески съюзи и организации

Творците на Варна са организирани в съюзи, дружества и сдружения. **Съюзът на българските писатели** е инициатор и активен организатор на Майския и Рождественски салон на изкуствата. **Сдружението на писателите от Варна** обединява автори на литературни творби, които не са членове на СБП. **Съюзът на българските художници**- представителство Варна, обединява членовете на СБХ, живеещи в града.

Сдружението на художниците - Варна е творческа организация, в която влизат художници, които не членуват в СБХ. **Съюзът на артистите в България** и **Съюзът на музикалните и танцовите дейци** организират в своите редове драматичните, куклените, музикалните и танцовите артисти в техните професионални институции.

Идентифицирани проблеми, неоползотворени ресурси и потенциал за развитие

Ефективното развитие на община Варна изисква приложение на съответни подходи и методи за изследване на текущото и потенциално състояние на нейните ресурси. Оптималното им управление е призвано да подпомага устойчивото развитие на територията и повишаване конкурентоспособността на нейния продукт.

Превръщането на културното развитие в приоритет на местната политика включва повишаване на атрактивността, капацитета и възможностите на културно-историческите обекти за привличане и посрещане на по-широка

публика. За целта е нужно осигуряване на необходимите инвестиции, поощряване на междусекторните партньорства с цел постигане на мултиплициращ ефект и активно сътрудничество с националните и международни културни институции. Културната дейност на общината е пряко свързана с развитието на туризма. Затова от гледна точка на увеличаване на дела на културния туризъм е повече от нужно културният календар да влезе в туристическите пакети и промотирането им на по-големите туристически борси и изложения, а значимите за културата на Варна събития да станат част от туроператорските програми за следващи туристически сезони. Необходимо е културните продукти на община Варна да бъдат обвързани с удължаване на туристическия сезон. Единният културен календар може да се превърне в силен механизъм за постепенна смяна на профила на туристите, посещаващи Варна и постепенно да промени имиджа на града с акцент върху културно-развлекателния туризъм в градска среда. Важно е да се реализират инфраструктурни проекти за ремонт и модернизация на Летен театър Варна, Дворец на културата и спорта Варна, Фестивален и конгресен център, Държавен куклен театър, Ремонт и обновяване на Градска художествена галерия и др.

Необходимо е да се предприемат действия за ремонтни дейности на РИМ: Археологически музей Варна: реконструиране на вътрешния двор и подземни части, ремонт на покрив. Адаптация на вътрешен двор в изложбена зала; Природонаучен музей – изграждане на нова сграда; Ремонт и обновяване на Етнографски музей, музей за „Нова история; „Възраждане; „Стара Варна“; „История на медицината“.

Потенциалът за развитие е свързан в реализиране на интегрирани проекти/ инициативи между заинтересованите страни от развитие на културната дейност и услуги.

4.6. Състояние на дейностите и услугите в областта на спорта

Политиката на Община Варна за развитие на спорта се основава на следните нормативни документи:

- Закон за физическото възпитание и спорта[101]
- Закон за младежта[102]

[101] ЗФВС, Обн., ДВ, бр. 86 от 18.10.2018 г., в сила от 18.01.2019 г., посл. изм. и доп., бр. 96 от 10.11.2020 г., в сила от 1.01.2021 г.)

[102] ЗМ, Обн., ДВ, бр. 31 от 20.04.2012 г., в сила от 20.04.2012 г., посл. доп., бр. 77 от 18.09.2018 г., в сила от 1.01.2019 г.);

- Закон за опазване на обществения ред при провеждането на спортни мероприятия[103] (ЗООРПСМ)
- Наредба на ОбС Варна за финансово подпомагане на спортни клубове в Община Варна, Приета с решение № 1483-11(30)/28,29.04.2014 г. на Общински съвет - Варна, изм. и доп. с решение № 2355 - 12(42)/05,06.08.2015 г., изм. и доп. с решение № 672-8(19)/19.05.2017 г.[104]
- Наредба за финансово подпомагане на проявите по програма „Спорт“ и програма „ Спортно-туристическа дейност““, Приета от Общински съвет – Варна с решение № 1484-11(30)/28,29.04.2014 г., изм. и доп. с решение № 2355-12(42)/05,06.08.2015 г.[105]
- Наредба на ОбС Варна за реда и условията за безвъзмездно и възмездно ползване на спортни обекти и съоръжения, собственост на Община Варна, предоставени за управление на ОП „Спорт - Варна"“, приета с Решение № 2077-7(40)/30.03.2015 г. на Общински съвет - Варна [106]
- Правилник на ОбС Варна за организацията, дейността и управлението на общинско предприятие „Спорт – Варна“, Приет с решение на Общински съвет - Варна № 1396-3/29/12.03.2014 г., променен и допълнен с решение на Общински съвет № 2355-12(42)/05,06.08.2015 г., решение № 754-9/20//26,27.07.2017 г., решение № 488-7(10)/16.12.2020 г.

Политиката на Община Варна за развитие на спорта се основава на следните стратегически документи:

- Национална стратегия за развитие на физическото възпитание и спорта 2012-2022, приета с Решение на Народното събрание от 24.11.2011г.[107] Националната стратегия отразява приоритетите на Европейския съюз за спорта, Международната харта за физическо възпитание и спорт на ЮНЕСКО, Олимпийската харта на МОК, които разкриват фундаменталната роля на физическото възпитание и спорта за жизнения просперитет на обществото. Стратегията е основополагащ документ за ролята, мястото и социалните функции на физическото възпитание и спорта в Република България. Тя отразява необходимостта от качествено преустройство на системата за физическо възпитание и спорт у нас като

[103]ЗООРПСМ (Обн., ДВ, бр. 96 от 29.10.2004 г., в сила от 30.11.2004 г., посл. изм., бр. 86 от 18.10.2018 г., в сила от 18.01.2019 г.)
[104] https://varna.obshtini.bg/doc/3262727
[105] https://varna.obshtini.bg/doc/3307989
[106] https://varna.obshtini.bg/doc/3262726
[107] https://www.strategy.bg/StrategicDocuments/View.aspx?lang=bg-BG&Id=713

задължителен компонент на политическите, икономическите и социалните промени в обществото. В стратегията са изложени принципните подходи и теоретическите постановки, определящи главната стратегическа цел и основните насоки на Националната система за физическо възпитание и спорт, основните принципи, върху които тя се изгражда, обхвата на системата с основните й структури и дейности, нейната организация и управление, с приоритетните и спомагателните функции на държавните и обществените институции; различните видове осигурявания, както и критериите за ефективността на системата в новите социално-икономически условия.

- Стратегията за развитие на физическото възпитание и спорта в Община Варна за периода 2018 -2022 и др., приета с Решение №924-7(22)/30.11.2017 г. и 1.12.2017 г. на Общински съвет – Варна.[108] Целта на стратегията е реализиране на ефективна и успешна политика в областта на спорта в община Варна по следните направления: спорт за учащи - деца и младежи в предучилищни, начални, основни, средни и висши учебни заведения, спорт за граждани - работнически спорт и спорт за всички, спорт за високи постижения, спорт за хора с увреждания, спорт за ветерани, спортно-туристическа дейност, както и ефективно управление на съществуващите спортни обекти и съоръжения, чрез поддържането и модернизацията им и своевременно изграждане на нови такива.

При реализиране на политиката в областта на спорта Община Варна е приела като водещо разбирането за спорта в доклада на Европейския съюз „Развитие и перспективи на действията на общността в областта на спорта“, в който спортът се определя като уникална дейност, която изпълнява едновременно различни функции:

- образователна - активното занимание със спорт развива хората като личности;
- здравеопазваща - физическата активност води до поддържане и подобряване здравословното състояние на хората, тя е начин да се победят определени болести и да се подобри качеството на живот сред по-възрастните;
- социална - спортът е начин да се превъзмогне нетолерантността, расизма, насилието, злоупотребата с наркотици и алкохол и подпомага интеграцията на хората извън пазара на труда;

[108]https://varna.obshtini.bg/doc/3339791

- културна - спортът дава на хората допълнителна възможност да опознаят местата около тях и да станат по-чувствителни към опазването на околната среда;
- възстановителна - спортът като занимание през почивното време осигурява индивидуално и колективно развлечение.

Посочените функции са неразделна част от спортната дейност в община Варна и гражданите й. Това намира реално доказателство при спечелване през 2019 г. на титлата „Европейски град на спорта“, която има за цел да популяризира активния начин на живот, развитието на спортни политики и инфраструктура с добри съоръжения, програми и активности.

Реализирането на политиката се осъществява от Дирекция „Спорт“ в следните направления: спорт за учащи - деца и младежи в предучилищни, начални, основни, средни и висши учебни заведения, спорт за граждани - работнически спорт и спорт за всички, спорт за високи постижения, за хора с увреждания, за ветерани, спортно-туристическа дейност, както и ефективно управление на съществуващите спортни обекти и съоръжения, чрез поддържането и модернизацията им и своевременно изграждане на нови такива.

Общинско предприятие ОП „Спорт – Варна“ – осъществява поддръжка и ремонт на спортно – материалната база, материално техническо обезпечаване на общинската спортна програма, учебно – тренировъчна дейност на спортните клубове и външни прояви; безвъзмездно предоставяне, според възможностите на спортните обекти и съоръжения за нуждите на детския, ученическия, студентския спорт; осигурява оптимална заетост на спортно – материалната база с цел ефективното й управление, експлоатация, организации на ползване, поддръжка и ремонт на спортно – развлекателните съоръжения за свободно време.

Редовно се поддържа публичен регистър и категоризация на спортните обекти и съоръжения стопанисвани от ОП „Спорт – Варна“[109]

Осигурена е ефективна комуникация със заинтересованите страни чрез специализираните интернет страници на Дирекция „Спорт“ (http://sportvarna.com/) и на ОП „Спорт“ (https://www.sport4all.bg/).

[109] Източник: Община Варна, https://www.varna.bg/bg/311

Спортни клубове

В град Варна са регистрирани 2 спортни федерации:[110] Българска карате киокушин федерация, която е единствената лицензирана от Министерството на спорта и Българска федерация по акробатичен рокендрол, която е единствената национална федерация официален член от 25 години на Световната Рокендрол Конфедерация (WRRC). Те обединяват клубове на територията на Република България, които развиват като спорт в различни възрастови групи.

Във Варна е регистриран Обединен спортен клуб „Черно море“, в който членуват 12 спортни клуба.[111]

На територията на град Варна функционират 216 клуба по различни видове спорт. Всички са регистрирани по Закона за физическото възпитание и спорта, като членуват в съответната спортна федерация и са вписани в регистъра на Министерство на младежта и спорта (ММС). Спортните клубове предоставят възможност за активно занимание със спорт на всички възрастови групи. От направения преглед е установено, че спектърът на видовете спорт е много широк. Най-много са клубовете за футбол – 21 бр., вкл. за жени; плувни спортове – 12 бр.; кик-бокс и муай-тай – 10 бр. Интеграцията на хора в неравностойно положение в общността се осъществява и чрез функционирането на 7 клуба за спорт за хора с увреждания и 1 клуб в областта на спорта за всички - за деца и младежи в риск. Дейност осъществяват и спортни клубове за учащи и за студенти, както и за военнослужещи и служители от въоръжените сили, за служители от системата на Министерството на вътрешните работи; спорт за хора в трудоспособна възраст – работници и служители и др.

Всички спортни клубове са концентрирани в град Варна, като само 2 са в село Тополи – по футбол и кик-бокс и муай-тай.

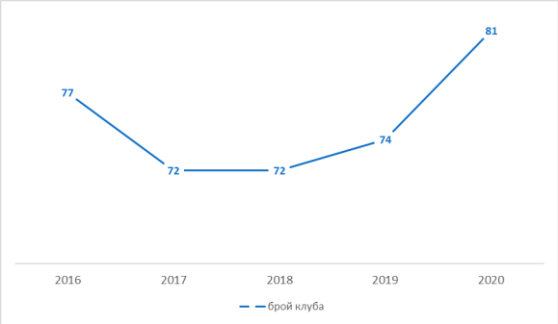
Общината подпомага финансово спортните клубове, като за 2020г. техният брой е 81, което представлява 38% от всички регистрирани спортни клуба, които са отговарят на изискванията на Наредбата за финансово подпомагане на спортни клубове в Община Варна. През периода 2014-2020г. годишно се предоставят по 450

[110] ММС Регистри; Лицензирани спортни федерации; http://registers.mpes.government.bg/registers/r1_federations

[111] http://registers.mpes.government.bg/registers/r2_osk

хиляди лева общо на финансова подкрепа на спортните клубове, като част от тях ползват и безплатно общинските спортни бази.

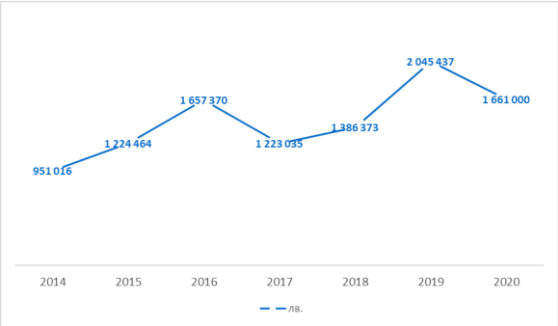
Фигура 4.6.1. Спортни клубове, финансово подпомогнати от Община Варна за периода 2016-2020г. (брой)

Програма „Спорт“

Установена практика е да бъдат подпомагани финансово училищните отбори за участие в спортни състезания; финансови награди на спортисти и отбори постигнали значими спортни резултати през годината.

Фигура 4.6.2.Финансиране на програма „Спорт“ на Община Варна

За осъществяване на спортната дейност, Община Варна реализира програма „Спорт“ и програма „Спортно-туристическа дейност“.

Община Варна всяка година успешно увеличава броя на спортните мероприятия сред учащите; За това допринася, както увеличаването на бюджета за тези дейности, така и натрупания вече опит сред администрацията.

Основните задачи, към които следва да се придържа общинската администрация са: поддържане на стабилни и конструктивни взаимодействия с училищните ръководства на територията на общината, изграждане на система за идентифициране на ученическите интереси и предпочитания към спортни занимания, подобряване на материалната спортна база в училищата, разработване на информационна стратегия за привличане на учениците в предстоящите спортните събития, организирани от общината и внасяне на иновативни методи в организацията и съдържанието на извънкласната тренировъчна и състезателна дейност за пълноценно използване на свободното време и превенция срещу наркоманията, детската престъпност, насилието и други социални деформации.

Инфраструктурна обезпеченост за извършване на дейности и

предоставяне на услуги в областта на спорта

Голяма част от функциониращите на територията на община Варна спортни обекти са общинска собственост.

В интернет страницата на дирекция „Спорт“[112] е публикувана информация за спортните обекти, които са предоставени за управление. Тя съдържа кратка характеристика на обекта, телефон, адрес и интерактивна карта (https://www.google.com/maps/), чрез която се визуализира маршрутът до обекта.

В интернет страницата на Общинско предприятие „Спорт – Варна“[113] е публикувана информация за спорните обекти, контактна информация, посочени са и клубовете, които тренират на съответния обект и др.

Обезпеченост със спортни обекти

С най-голяма наситеност на спортни обекти е административен район „Приморски“, където са локализирани: спортен комплекс „Спартак“ (5 тенис корта, открит стадион, закрити зали за игра. Спортните площадки са първи етап от мащабен проект, състоящ се от миниигрища за футбол с изкуствена настилка, тенис-кортове, многофункционална фен-зона, зала за пресконференции, съблекални и зони за отдих.); спортни зали „Простор“ за художествена гимнастика, спортна гимнастика, бокс, спортна стрелба, борба и др.); тенис корт „Чайка“, База за конен спорт и модерен петобой (конюшни – 3 бр.; сграда за модерен петобой и др.); Общински спортен комплекс „Чайка“ със спортна зала и детска зона, вкл. и Двореца на културата и спорта.

В останалите райони спортната база е представена от няколко по-значими обекти:

район „Одесос“ – Спортен комплекс „Приморски“ – Парк „Приморски“ (покрит плувен басейн „Д-р Любен Лазаров“, открит плувен басейн „Юлиян Русев“; открит плувен басейн с кула „Алекси Алексиев“ с трибуни; детски плувен басейн и др.), Общински спортен комплекс „Морска градина“ (открита спортна площадка с игрища за минифутбол; за тенис на корт и за волейбол); Младежки дом и др.;

район „Младост“ - спортен комплекс „Младост“ (игрища, детски кът, летен амфитеатър, стена за скално катерене, велоалея) и закрита ледена пързалка; спортен комплекс „Локомотив“ (баскетболен салон/ зала за хандбал, зала

[112] Източник: http://sportvarna.com/?idtem=19

[113] Източник: https://www.sport4all.bg/

за лека атлетика, борба и др.), плувен басейн „Делфини“, скейт борд парк и др.;

район „Владислав Варненчик“ - Многофункционален спортен комплекс „Вл. Варненчик“;

район „Аспарухово“ - гребна база „Сия Нейкова“ за академично гребане (местност „Малка Чайка“).

Таблица 4.6.1. Разпределение на спортните обекти по райони на община Варна

район	% от населението	брой на налични спортни обекти
Град Варна		
р-н Одесос	24%	10
р-н Приморски	30%	23
р-н Младост	24%	33
Р-н „Владислав Варненчик“	13%	22
Р-н Аспарухово	7%	4
с. Звездица	0,3%	1
с. Казашко	0,1%	3
с. Каменар	0,8%	2
с. Константиново	0,3%	4
с. Тополи	0,8%	3

В много жилищни комплекси са изградени нови междублокови спортни площадки, като политиката на общината е поетапно да се ремонтират съществуващите такива и да се продължи изграждането на нови.

Основни спортни обекти

Общински спортно-развлекателен комплекс „Младост“ (ОСРК „Младост“)

Местонахождение: гр. Варна, ж.к. „Младост“, микрорайон II, кв. 9 УПИ: X-233,234

Изграден на близо 40 дка площ.

Игрища с обща площ 5 800 м²; открити спортно развлекателни съоръжения - игрища за минифутбол с изкуствено тревно покритие - 2 бр.; за баскетбол - 1 бр.; за волейбол - 1 бр.; трибуни за 320 места; двуетажна обслужваща сграда, вкл. съблекални с бани и тоалетни; прилежащи паркоместа 59 бр.

Изградени са 2 зали за скуош и тенис на маса.

Детски кът с открита площ 3 000 м² ; открита детска площадка за игра за деца до 12 години, разделена на зони: водна площ с остров и атракции (водни колела); зона за атракциони-батути; зона с комплексни съоръжения за игра, пясъчници, люлки, клатушки, замък, зони за игра на баскетбол и тенис на маса; офис фургони - 2 бр.; сграда 400 м² детска сладкарница с тоалетни; прилежащи паркоместа 99 бр.

Летен амфитеатър с открита площ 714 м²; открит летен амфитеатър с 300 места за зрители, прожекционна стена, сцена за масови мероприятия и обслужващи сгради (гримьорни, тоалетни, касово помещение; помещения за киномашини и др.).

Стена за скално катерене, открито спортно съоръжение, оборудвано със

седалки, въжета, примки, григри, реверсо и карабинери с муфи и ръкохватки.

Велоалея, комбинирана с пешеходно движение обхващаща целия комплекс - 650 линейни метра.

Към спортния комплекс са изградени още:

Ледена пързалка, закрита, изградена от метална конструкция, покрита с винил с обща застроена площ 1 294 м², включваща ледена пързалка с размери 45/20 м. - 900 м² (капацитет 150 души); трибуни за 202 седящи места; контейнер 3 бр. свързани в 1 за каса, гардероб и офис; канцелария, мед. кабинет; фургон съблекални хокеисти с две тоалетни; помещение за ледообработваща машина; контейнер с две помещения офис и съблекални.

Ледена пързалка работи целогодишно и е предназначена за посещения от граждани (свободна пързалка), резервирани (предплатени) посещения и тренировъчна дейност на клубовете по хокей и фигурно пързаляне.

Скейтборд парк, открито спортно съоръжение с открита площ 2 895 м² със специална пет слойна акрилна настилка, разделено на 3 зони - за деца, начинаещи и напреднали; и застроена площ 63,45 м² на едноетажна сграда масивна конструкция - обслужваща сграда с 3 помещения, склад и тоалетна. Спортното съоръжение се използва от граждани за каране на скейтборд, ролери и велосипеди и осъществяване на тренировъчна дейност на спортните клубове.

Площадка за ролери, със специализирана настилка и олимпийски размери 60х30 метра.

Състояние: много добро

Идентифицирана необходимост: Модернизиране на съоръжения за Детски кът в ОСРК „Младост“, съгласно Наредба №1. Започната, но не е доизградена зала за бадминтон и тенис на маса, площадка за волейбол. Необходимо е да се предприеме проектиране, изграждане, оборудване и обзавеждане на „Европейски младежки център“ (ЕМЦ).

Общински спортен комплекс „Морска градина“ – „Приморски парк“

Местоположение: гр. Варна район „Приморски“, Историческото ядро на Морската градина

Спортната площадка е предоставена на Община Варна за безвъзмездно управление на имоти - изключителна държавна собственост с ДОГОВОР № 182 от 26.04.2012 г.

На неговата площ са изградени: открита спортна площадка 3 400 м² с 1 игрище за минифутбол с размери 50/25 м; 1 игрище

за тенис корт с размери 38/18 м; 1 игрище за волейбол с размери 25/16 м.

Състояние: много добро

Общински спортен комплекс „Аспарухов парк“

Местоположение: район „Аспарухово“

На неговата площ са изградени две игрища за минифутбол, игрище за волейбол, игрище за баскетбол, както и открит паркинг за 17 автомобила.

Състояние: добро

Идентифицирана необходимост: Амортизирана специализираната спортна настилката на двете футболни игрища и има нужда от подмяна.

Общински спортен комплекс „Чайка“

Местоположение: гр. Варна, ж.к. „Чайка“, междублоково пространство заключено между бл. 27. бл. 19 и бл. 45 подрайон:19

В комплекса са обособени 2 зони:

Спортна зона с открита спортна площадка - 1500 м², състояща се от 1 бр. игрище за минифутбол с изкуствено тревно покритие и 1 бр. игрище за баскетбол. Част от часовете, за безплатни посещения на обекта, се предоставят на училищата.

Детска зона с открита детска площадка - 1 800 м², разположена в междублоково пространство, състояща се от комбинирани игрални съоръжения - 2 бр., люлки, катерушки, клатушки и др. Парково оборудване - пейки и беседки.

Състояние: много добро

Спортен комплекс „Локомотив“

Местоположение: гр. Варна бул. „Сливница“

Цялата площ на комплекса е близо 25 дка. На територията му е разположена закрита лекоатлетическа писта, стадион с изкуствено покритие; открита лекоатлетическа писта, трибуни за 2000 души. Могат да се практикуват всички лекоатлетически дисциплини.

Комплексът разполага още със зала за игри (хандбал, баскетбол и др.), спортни зали за провеждане на тренировки по различни видове бойни спортове, фитнес център, шахматен клуб, още два стадиона с естествено тревно покритие, както и стадион за ръгби.

На територията на комплекса е разположена и пожарникарска стена, отговаряща на всички изисквания за провеждане на пожаро-приложни дисциплини. Стадионът и пистата са осветени, което позволява през летните месеци денонощно използване на откритите съоръжения. Спортната база разполага с паркоместа със специален подход.

Състояние: добро

Идентифицирана необходимост: За подобряване енергийните параметри на

сградния фонд е необходимо да бъде изготвен проект за енергийна ефективност на комплекса. Планирано е изготвянето на проект за отопление, вентилация и климатизация на зала „Лека атлетика“ в СК „Локомотив“.

Спортен комплекс „Простор“

Местоположение: ул. „Селиолу“ №39А

Спортният комплекс е един от добре оборудваните във Варна. Той разполага със зала по художествена гимнастика, зала по борба, карате и други бойни спортове, възстановителен център и голяма модерна зала по спортна гимнастика и акробатика. На територията на комплекса се помещава и „Медицински център за рехабилитация и спортна медицина 1“ ЕООД (МЦРСМ). Спортната база разполага с голям паркинг, както и зала за бокс. Всичко това се намира в непосредствена близост до стадион „Спартак“. Към неговата прилежаща зона са изградени две нови игрища с изкуствена настилка и добра инфраструктура.

Състояние: много добро

Идентифицирана необходимост: Предстои извършване на основен ремонт на едноетажната сграда на залата за борба, с площ 715 кв.м, състояща се от: 1 бр. зала с три тепиха и помещение за ОФП и трибуни за зрители с 200 седящи места. За обекта има изготвен проект за основен ремонт, технически паспорт и обследване за енергийна ефективност.

За подобряване енергийните характеристики на комплекса е необходимо да се извърши проектиране, енергиен одит и изграждане на топлообменни станции за утилизиране на геотермална топлина. За целта е извършено пазарно проучване.

Плувен комплекс „Приморски“

Местоположение: гр. Варна бул. „Приморски“

Плувният комплекс е модерен и предлага съвременни условия за подготовка и забавления. На него се провеждат състезания по плуване, синхронно плуване, водна топка, скокове във вода и различни видове водни спортове. Комплекс „Приморски“ разполага с модерна кула за скокове във вода, оборудвана по последни стандарти, както и с най-новата измервателна апаратура за провеждане на състезания по плуване.

Мястото на което е разположен плувният комплекс, на брега на морето е една от причините да бъде избиран за различни развлекателни програми и тематични вечери през летните месеци.

Покрит плувен басейн „Д-р Любен Лазаров“. Басейнът е с размери 25/16 м. с дълбочина 2,50 м., разполага с 6 броя

плувни коридора. Плувния басейн е отворен за посещения от граждани.

Плувен басейн „Юлиан Русев“. Басейнът е с размери 25/50 м, има модерна станция за пречистване, помещения за допинг контрол. Изградени са съоръжения за достъп на хора с увреждания.

Плувен басейн „Алекси Алексиев“. Съоръжението разполага с кула за скокове и модерен Спа-център. Осигурено е постоянно присъствие на медицинско лице и спасители. На комплекса водят подготовка организирани спортни групи, спортни клубове и подрастващи. Съоръжението е отворено и за граждани.

Плувен комплекс „Приморски“ разполага с медицински кабинет и е осигурено постоянно присъствие на лекар, СПА-център.

Състояние: добро

Идентифицирана необходимост: Последният основен ремонт на откритите басейни е бил през 2008 г. Необходимост от модернизация на съществуващата база, която включва и изграждан на конструкция за закриване на басейните тип „балон“ и изграждане на козирка на трибуните, изграждане на басейн за водолазно обучение.

Необходимо е да се извърши още: реконструкция на кулата за скокове; изграждане на вентилационна система в помещението с химически материали.

За подобряване на енергийните параметри е необходимо проектиране и изграждане на топлообменни станции за утилизиране на геотермална топлина в ПК „Приморски“.

За осъществяване на инвестиционните намерения са извършени пазарни проучвания. Предвидено е изготвянето на инвестиционни проекти.

Плувен басейн „Делфини“

Местоположение: гр. Варна, бул. „Република“

Сграда монолитна конструкция, РЗП 1 000,40 м². Покритата зала с басейн е с размери 25 м х 12,5 м, 5 коридора, дълбочини в двата края 1,80 м на 1,30 м и е с капацитет 50 човека, 2 бр., медицински кабинет, с осигурено постоянно присъствие на лекар, помещение за треньори. В плувния басейн се провеждат тренировки и е отворен за посещения на граждани.

Състояние: много добро

Гребна база „Сия Нейкова“

Местоположение: гр. Варна, кв. „Аспарухово“ местност „Малка чайка“

Гребната база е разположена на площ от 17 декара на брега на Варненското езеро. Притежава хангари за лодки, закрит гребен басейн, зала за силова подготовка

и тренажорна зала. Базата е предназначена за развиване на високо спортно майсторство, провеждане на тренировки по академично гребане. Под ръководството на треньорите от СГК „Черно море“ на базата са се подготвяли много олимпийски и световни шампиони и медалисти.

Състояние: добро

Идентифицирана необходимост: Въвеждане на мерки за енергийна ефективност и основен ремонт на базата. Предвидено е проектиране и изготвяне на технически паспорт.

Тенис кортове „Чайка“

Местоположение: гр. Варна ж.к. „Чайка“, подрайон 19, кв. 54

Базата разполага с четири открити червени корта(шамот). Базата разполага със съблекални с душове. Помещенията са снабдени с климатична система. Има осветление за по-късните часове. Кортовете се използват за свободни тренировки, както и от състезатели на тенис клубовете в град Варна.

Състояние: добро

Идентифицирана необходимост: Подмяна на специализирана спортна настилка на вътрешната част на Кортово игрище „Чайка“ (изготвена КСС).

Изграждане на балон за покриване на 4-те корта в Кортово игрище „Чайка“, като за целта е извършено пазарно проучване и е предвидено изготвяне на инвестиционен проект.

Конна база „Виница“

Местоположение: кв. „Виница“

На базата се провеждат тренировки под ръководството и наблюдението на инструктори, а също и състезания. На нея тренират клубовете по конна езда от гр. Варна. В базата има 4 конюшни за домуване и гледане на спортни коне.

Състояние: добро

През периода 2014-2020г. са изградени следните нови спортни обекти:

Многофункционален спортен комплекс „Владислав Варненчик“

Местоположение: ж.к. „Владислав Варненчик“, УПИ VIII-190

Комплексът е разположен на площ от 30 дка, върху които са изградени модерна спортна зала с 280 места и подземен паркинг. В комплекса има футболно игрище, игрища за футбол на малки врати, за баскетбол, волейбол, два тенис корта, алея за бягане, зона за каране на ролери, фитнес на открито, детски кът, паркова зона.

Функционират стандартното футболно игрище и двете мини футболни игрища, спортната зала, предвидена за няколко вида спорт – хандбал, баскетбол, волейбол и футзал с капацитет 317 места за зрители, състояща се от 3 етажа.

Полувкопан етаж, който се състои от паркинг за 45 броя автомобили, 4 от които са обособени за хора с увреждания. На първия етаж е разположена самата зала и трибуните за зрители, фоайе с каси и санитарен възел, медицински кабинет. Допълнително е изградена обслужваща сграда с кафене и склад, две съблекални със санитарен възел и с достъп отвън.

Спортен комплекс „Виница“

Комплекса се състои от открити игрища за футбол, баскетбол, многофункционална спортна площадка (за волейбол и тенис на корт), фитнес, тенис на маса и детска площадка. Има зона за отдих и алеи.

„Крайезерен парк Казашко“ – етап 1

Реализиран е първият етап, в който са включени изграждане на детска площадка, зона за спорт на открито, озеленяване.

За цялостното реализиране на проекта е необходимо да се реализира етап 2, включващ комбинирано спортно игрище. Наличие на ПУП; частична проектна готовност.

През периода 2014-2020г. община Варна инвестира в подобряване състоянието на спортната инфраструктура.

„Юнашки салон“

Местоположение: град Варна, бул. „Христо Ботев“, 1

Извършена е реконструкция на сградата „Юнашки салон“ (Jessica), в съответствие със съвременните изисквания и позволява да се играе бадминтон, борба, бокс, кик бокс, ММ боеве, тенис на маса, джудо, айкидо и карате. Осигурена е достъпна среда чрез платформа за инвалиди. Като архитектурно – строителен паметник на културата, сградата е възстановена максимално в първоначалния си автентичен вид, обособена е и музейна експозиция.

Извършена е реконструкция/ основен ремонт на зала „Конгресна“ в Двореца на културата и спорта с площ от 7 000 кв.м. С реконструкцията на зала „Конгресна“ в Двореца на културата и спорта става възможно провеждането на престижни международни културни и спортни мероприятия от най-високо ниво. Увеличен е капацитет на зала „Конгресна“ от 2500 до 5004 зрителски места, вкл. и 25 места за инвалиди. Ремонтирани са игралното поле и трибуните, инсталациите и материали, свързани с пожаробезопасност и пожароизвестяване. Изпълнени са нови конфигурации: „игрално поле“, „трибуна“ с оглед привеждане на залата в съответствие с изискванията на

международните федерации по волейбол и хандбал, както подобряване на възможностите за многофункционалното й използване. Извършено е изграждане, реконструкция и основен ремонт на ОВК, ВиК, ел. инсталации, озвучаване и осветление. Напълно е обновена с високотехнологични модерни инсталации отоплителната, вентилационната, климатичната, електрическата и охранителната системи, системата за видеонаблюдение, подобрено е осветлението и озвучаването при спортни прояви и концерти, при съобразяване с промяната на броя на посетителите.

Частично е обновен стадион „Спартак“, като е извършен основен ремонт и реконструкция на съществуващите трибуни и терена на стадиона. Предстои да се извърши реконструкция на стадиона, изграждане на т.н. „фенска“ трибуна и облагородяване на прилежащите пространства.

Спортни обекти по училища

За развитието на добрата двигателна активност сред подрастващите от съществено значение е материално-техническата база по училищата и нуждата от поетапното й ремонтиране и модернизиране. За целта са предоставени данни относно броя на учениците и наличието на настоящи спортни площадки и обекти в училищата. Спортни обекти са изградени и в училищата: Многофункционална спортна зала Първа езикова гимназия, Многофункционална спортна зала СУ „Елин Пелин“. Закрити плувни басейни (общинска собственост) са изградени в СУ „П. Яворов“, ДГ „Делфинче“, ДГ „Чайка“, ДГ „Незабравка“, ДГ „Славейче“, ДГ „Ален мак“, ДГ „Детски свят“, ДГ „Маргаритка“, ДГ „Калина Малина“.

През периода е извършен основен ремонт на спортните площадки по училища: ОУ „Панайот Волов“; ОУ „Христо Ботев“; ОУ „Добри Чинтулов“, III ОУ „Ангел Кънчев“; ОУ „Черноризец Храбър“; ОУ „Йордан Йовков“; ОУ „Васил Априлов“; ОУ „Петко Рачев Славейков“/ III ПМГ „Акад. Методий Попов“; ОУ „Георги Сава Раковски“ и СУХНИ „Константин Преславски“. Обновени са и спортните площадки на територията на следните училища: ОУ „Св. Иван Рилски“, СУ „Гео Милев“, ОУ „Константин Арабаджиев“, ОУ „Капитан Петко войвода“, ОУ „Св. Патриарх Евтимий“, ОУ „Стоян Михайловски“, ОУ „Цар Симеон I“, СУ „Неофит Бозвели“, СУ „Елин Пелин“, СУ „Любен Каравелов“, ОУ „Отец

Паисий“, ОУ „Добри Войников“- с. Каменар, ОУ „Христо Смирненски“ - с.Тополи, ОУ „Св.Климент Охридски“ - с. Константиновою, IV ЕГ „Фредерик Жолио-Кюри“, СУ „Св. Климент Охридски“.

Идентифицирани проблеми, неоползотворени ресурси и потенциал за развитие

Нивото на физическата активност на населението остава ниско, в условия на липса на национален стратегически документ за развитие на масов **спорт**, със сериозни импликации върху здравния статус на населението. Въпреки значителния ресурс, изразходван през последните десет години за изграждане и рехабилитация на спортна инфраструктура, преобладаващата част от населението вижда ограничения в достъпа му до такава. Част от обектите на образователната инфраструктура не предоставят адекватни условия за провеждане на учебни занятия по физическо възпитание и спорт и изпитват затруднения при реализиране на спортните дейности.

Една от задачите, които стои пред местната администрация в периода до 2021 - 2027 г. е подобряване на спортната инфраструктура за практикуване на масов спорт, подобряване на физическото здраве на жителите на града и подобряване качеството.

За всеки от обектите за спорт, общинска собственост, конкретно са посочени идентифицираната необходимост.

Вниманието следва да се бъде концентрирано към изграждане на нови обекти, които да решат въпроси свързани с плувните спортове и ветроходството.

Приоритетни проекти на Община Варна

Проект „Център за ветроходни спортове - алея 1, IV буна“ и изграждане на център за водолазно обучение.

Наличен идеен проект и визуализация, Липсва общински база за ветроходни спортове

Изграждане на покрита многофункционална спортна зала с 1500 седящи места и тренировъчна зала без трибуни. в кв. 6 по плана на жк „Възраждане“ II.

Залата е необходимо да отговаря на стандартите на FIVA, FIBA, EHF, FIFA за провеждане на международни състезания. Паркинг, съблекални, обслужващи помещения. Има ПУП, документ за собственост на Община

Варна, проектни проучвания, Заложени средства за проектиране през 2020 г. Недостатъчни зали за спортовете баскетбол, волейбол, хандбал. Залите ще се използват за целодневна подготовка и състезания по всички видове спорт.

Изграждане на закрит плувен комплекс и тенис кортове в кв. „Аспарухово“, Аспарухов парк или друго подходящо място.

Изграждане на културно – спортен център с басейн и киносалон в кв. „Владислав Варненчик“ (ОУ „Стоян Михайловски).

Политиката в областта на спорта – и в частност тази за развитие на масовия спорт – има отношение към изпълнението на Цел 3 „Осигуряване на здравословен живот и насърчаване на благосъстоянието на всички във всички възрасти“ от Целите за устойчиво развитие на ООН. По данни на Eurobarometer[114], като ниво на физическата активност на населението, България се нарежда на последно място сред страните от ЕС, с едва 2% редовно практикуващи спорт и 68% никога не участващи в спортни дейности. Ниската физическа активност има сериозни импликации върху здравния статус на населението. Само 2% от българите са членове на спортни клубове, 5% в клубове за фитнес и здраве и 6% в други видове клубове. При това, динамиката в стойностите на тези показатели спрямо предходни издания на изследването е незначителна. Все пак, по-задълбочен анализ на представянето на страната в проучването разкрива, че през последните години в някои сегменти и групи от населението е отчетено известно повишаване на нивото на физическата активност, като това в най-голяма степен важи за мъжете на 15-39 г. и жените на 25-39 г.

Прегледът на причините за неучастие в спортни дейности и физическа активност показва, че най-често споменаваната причина е липсата на време (41% от респондентите), следвана от липсата на мотивация или интерес (28%), като в това отношение няма значима разлика спрямо тенденциите в общността. Повече от половината анкетирани обаче заявяват, че по местоживеене не им се предоставят достатъчно възможности за спорт и физическа активност, като страната изостава значително от ЕС в това отношение. При това, относителният дял на населението, виждащо ограничения в

[114] Special Eurobarometer 472: Sport&Physical Activity, December 2017

достъпа до спортна инфраструктура не проявява трайна тенденция на подобрение, въпреки че през последните години се полагат усилия за изграждане на спортна инфраструктура и специализирани площадки.

Във връзка с приоритетите на общоевропейската и национална здравна политика, спортната политика ще трябва да отдели необходимото внимание както на спорта в свободното време, така и на организирания масов спорт за населението. Без да се подценяват въпросите с равния достъп и социалното приобщаване на хората с увреждания и специални потребности от различни възрастови групи, техните нужди също трябва да намерят място в съвременната политика за спорта.

Политиката в областта на **спорта за учащите** е насочена към оптимизиране на двигателния режим, създаване на нагласа за здравословен начин на живот и мотивация за занимания със спорт и изява, но действащият стратегически документ в областта[115] отбелязва, че почти ¾ от училищата в страната не предоставят адекватни условия за провеждане на учебни занятия по физическо възпитание и спорт и изпитват затруднения при реализиране на спортните дейности. Едва 697 от общо 2 591 училища в страната разполагат с физкултурен салон съответстващ на нормативно определените стандарти. Въпреки че документът идентифицира приоритетни дейности, които биха могли да адресират това предизвикателство, изпълнението на заложените цели и приоритети не изглежда да е финансово обезпечено.

[115] Национална програма за развитие на физическото възпитание и спорта 2018-2020 г., 2018.

Раздел V. Инфраструктурно развитие, свързаност и достъпност на територията - условия и предпоставки за развитие на свързана Община Варна

5.1. Транспортни направления и свързаност

Трансевропейска транспортна мрежа (TEN-T)

Североизточният район е разположен периферно на TEN-T мрежата през страната и през територията му не минават пътни направления от основната TEN-T мрежа, а само от широкообхватната.

Схема 5.1.1. Схема на TEN-T пътна мрежа в България[116]

Варна е точка от широкообхватната TEN-T мрежа, която е планирано да бъде завършена до края на 2050 г. Добрата пространствена организация на пътната и железопътна мрежа в региона улесняват интегрирането ѝ в TEN-T мрежата, но все още има липса на връзки или на сходимост в техническите параметри, водещи до прекъсване или несъвместимост в класа на съответните инфраструктури. Недоизградените участъци от автомагистрали и/или скоростни пътища възпрепятстват това интегриране. Това се явява и основният проблем в областта на пътната мрежа - продължаващата липса на завършени магистрали и скоростни пътища по направленията на основната TEN-T мрежа. Основната мрежа, която по план трябва да бъде завършена до 2030 г., се състои от участъците от широкообхватната мрежа, които имат най-голямо стратегическо значение за постигане на целите на трансевропейската транспортна мрежа. Съгласно Регламента за TEN-T, за да се считат за завършени, пътищата от основната мрежа трябва да бъдат изградени по стандарта за автомагистрали или високоскоростни пътища.

[116] Източник: Социално-икономически анализ на районите в Република България Трети етап. Част втора, МРРБ

Двете автомагистрали, преминаващи през града, Автомагистрала А2 – „Хемус“ и Автомагистрала А5 – „Черно море“ са част от Паневропейски транспортен коридор 8 и Европейски път Е87.

В широкообхватната мрежа са включени следните приоритетни направления в TEN-T мрежата, засягащи територията на област Варна са:

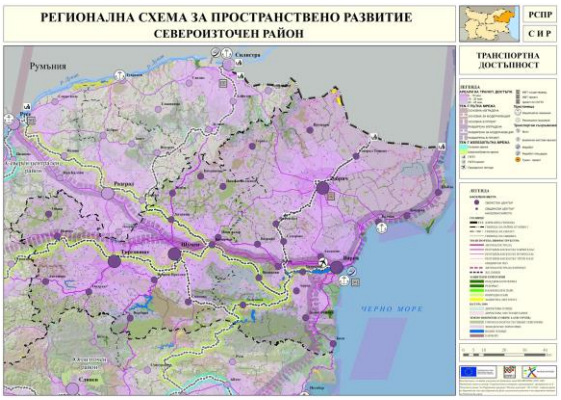
- доизграждане на автомагистрала „Хемус“;
- скоростен път I-2 Русе - Шумен;
- скоростен път Варна – Дуранкулак.

Планирането на приоритетните европейски направления и възли е обвързано с последващо влагане на европейските средства в развитието им. Развитието на TEN-T е приоритет както в европейската, така и в националната транспортна политика, а географското положение на страната ни определя важното ѝ място в тази мрьежа.

Железопътните направления, предложени за включване в широкообхватната мрежа, обхващат всички основни железопътни трасета на България. Предвижда се в широкообхватната TEN-T мрежа да бъдат включени и интермодалните терминали, вкл. този във Варна.

В областта на водния транспорт са обхванати морските пристанища Варна и Бургас, а по отношение на летищната инфраструктура са включени 5 основни български летища - София, Бургас, Варна, Пловдив и Горна Оряховица. Тези проекти са с период на изпълнение до 2050г.

Схема 5.1.2. Транспортна достъпност на СИР[117]

Пътища с международно и национално значение, пътища с регионално значение

Варна е многофункционален транспортен център[118], съчетаващ много видове транспорт и с международно значение. Градът е най-източната точка на Паневропейския транспортен

[117] Източник: АНКПР

[118] Събирането на данните беше подпомогнато от Областна администрация Варна, Община Варна и останалите местните власти, материали от интернет.

коридор 8 и е тясно свързана с коридори 7 и 9 през Русе.

Продължението на главните Трансевропейски оси на територията на България към съседните на Европейския съюз държави и региони са пет: Северна, Централна, Югоизточна и Югозападна, както и морските магистрали.

Югоизточната главна ос, свързваща Европейския съюз през Балканите и Турция с Кавказ и Каспийско море, както и с Египет и Червено море, преминава през България. Предвидени са връзки с Албания и Македония, Иран, Ирак и Персийския залив. Основните мултимодални връзки, преминаващи през територията на Варна са:

- Общоевропейски транспортен коридор 8 през Дурас/Вльора – Тирана - Скопие – София – Бургас /Варна;
- Общоевропейски транспортен коридор 10 – клон С, свързващ Белград – Ниш - София, и от там по трасето на Общоевропейски транспортен коридор IV – Истанбул – ТРАСЕКА;
- Река Дунав – река Сава.

Като основни морски магистрали са включени тези в Черно море и връзката им със Средиземно море. Включват връзките на пристанища Варна и Бургас с пристанищата в Украйна, Русия, Грузия и Турция.

Състояние на пътната мрежа

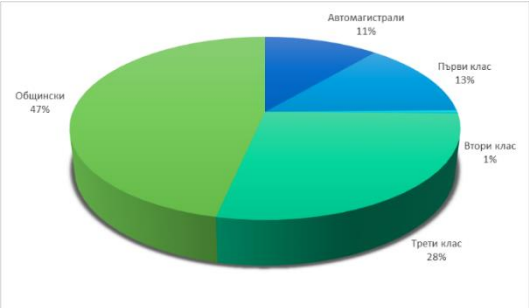
Общината се обслужва от два пътя с международно значение (Е-70 по направлението Варна-Русе и Е-87 по Черноморското крайбрежие) и изградените участъци от АМ „Хемус“ и от АМ „Черно море“. Въпреки изоставане в изграждането на АМ „Хемус“, разстоянието Варна - София се изминава за около 5-6 часа.

Таблица 5.1.1. Републиканска пътна мрежа според класа на пътя[119]

Статистически район, Области	Пътища - общо	Автомагистрали	Първо-класни	Второ-класни	Третокласни пътища и пътни връзки при кръстовища и възли
Североизточен район	2 682	95	487	467	1 633
Варна	718	58	139	43	478
Добрич	823	-	83	242	498
Търговище	523	-	77	105	341
Шумен	618	37	188	77	316

Област Варна се характеризира със средна плътност на пътната мрежа от 328,99 км / км^2 и обща дължина от 1256,60 км (1337,2 км, от които 80,60 км са неасфалтирани).

Фигура 5.1.1. Разпределение на пътищата в община Варна по класове

[119] Източник: НСИ към 31.12.2019

Пътната мрежа на Община Варна е със следните параметри: дължината на републиканската пътна мрежа е 91 км, а дължината на общинската пътна мрежа е 52 км.

Пътен трафик и качество на предоставяните услуги

Пътният трафик в областта се формира основно от направленията по TEN-T мрежата, както и от междуградските пътувания. През летните месеци се добавя и международния трафик, най-вече от Румъния.

Пътният трафик в общината се формира от трасето на път 1-9, който минава през целия град Варна от север на юг. Най-важните пътни трасета са:

- Път I-9 – Дуранкулак – Малко Търново, който е и сухопътната връзка между Турция и Румъния.
- Магистрала „Черно море“ – Е-87 дублира път I-9 в участъка между гр. Варна и с. Звездица, но това са само 12 км. Сериозен проблем е преминаването на Е-87 през гр. Варна, вилните зони и „Златни пясъци“. В много участъци това трасе вече е компрометирано.
- Път I-2 – Варна – Русе провежда интензивно движение от 1100 приведени единици на час, техническите му характеристики са добри и още дълго ще може да обезпечава безпроблемно трафика.

Състояние на железопътна мрежа

Област Варна се обслужва от 2-ра главна ж.п. линия София-Варна с дължина на територията на областта 72.00 км; част от 3 главна ж.п. линия Синдел-Карнобат с дължина 52.00 км, електрифицирана без гара Варна - Фериботна и удвоена до гара Комунари; 29-та ж.п. линия с дължина 46.00 км., единична и неелектрифицирана и 27-ма ж.п. линия с дължина 11.00 км, единична и електрифицирана.

Таблица 5.1.2. Дължина на железопътните линии в област Варна към 31.12.2019г.

Статистически район, Области	Обща дължина на жп линии	В това число	
		Двойни жп линии	Електрифицирани жп линии
Североизточен район	484	244	369
Варна	197	113	154
Добрич	60	-	-
Търговище	72	72	72
Шумен	155	59	143

Ж.п. линията София – Варна осъществява връзка с всички направления за Северна България. Линията е изцяло електрифицирана и удвоена. С ж.п. транспорт разстоянието София - Варна се изминава за около 7 часа по нея. Изградените железопътни мрежи и съоръжения в Агломерацията Варна – Девня – Провадия на практика действат като единен ж.п. възел. Общата

дължина на тази мрежа е 49.8 км, от които 44.1 км главни линии и 5.7 км ж.п. клонове.

Трета главна жп линия „Карнобат-Синдел“ осъществява връзките на Североизточна България с Южна България и по същество се явява елемент на Общоевропейския транспортен коридор 8 в аспекта на неговата железопътна инфраструктура.

На територията на Община Варна работят три гари (Варна-Изток, Варна-Запад и Тополи). Гарата на град Варна обслужва първата железопътна линия в страната. От гарата тръгват влакове в различни направления: местни влакове до Аспарухово и до градовете Карнобат, Бургас, Добрич и Шумен; междуградски влакове до София, Пловдив, Русе и Плевен; експресен влак до София. По протежение на северното крайбрежие на Варненското езеро минава последен участък от 11 км от трасето на железопътната линия София - Горна Оряховица - Варна. Гара Варна има общо 80 коловоза с обща дължина 30 149 м. Тя е предимно пътнически терминал, но обслужва и товарните влакове от пристанищните площадки на пристанище Варна - Изток.

ЖП гара Варна – Запад е товарна и техническа гара, като се очаква да бъде разширена до с. Тополи. Гара Тополи, която попада в транспортния район Езерово-Казашко, разполага с 4 коловоза с обща дължина 2 323 м.

Достъп до воден транспорт

Варна е пристанищен град с важно значение от древни времена. Днес пристанище Варна е вратата на България към Черноморския регион и световните океани. Пристанището има директна фериботна и ро-ро връзка с Русия, Грузия и Украйна, а чрез ж.п. линията Русе - Варна и с европейския коридор Рейн-Майн-Дунав. Понастоящем една четвърт от товаропотока за и от България минава през пристанище Варна.

Пристанище Варна е разположено върху голяма територия с обща дължина около 30 км - от Варненският залив до Девненската низина и попада в три общини - Варна, Белослав и Девня и се състои от няколко териториално обособени пристанищни терминали, между които са: „Варна-изток“; „Варна-Запад“, Петрол, Леспорт, Железопътен фериботен терминал, ТЕЦ-Езерово. Освен съоръженията, собственост на Пристанище Варна - ЕАД, съществуват редица други съоръжения, притежавани и експлоатирани от други организации, описани по-долу.

„Пристанище Варна“ ЕАД оперира 36 корабни места (в т.ч. едно пасажерско

корабно място), обща дължина на кея - 5 775 м, 41 340 кв. м. закрита складова площ, 419 547 кв. м. открита складова площ. Горните данни не включват мощностите на терминалите Леспорт, Петрол и Пристанищния железопътен фериботен терминал. През терминалите на областта се обработват основните количества цимент, клинкер, торове, калцинирана сода и зърно. „Ойлтанкинг-България“ осигурява течни химически товари, които се обработват в Пристанищен терминал Варна-запад.

Терминал Варна-изток е за обработка на генерални и насипни товари, контейнери и за обслужване на пътници. Разположен в центъра на града, той разполага с 13 корабни места за претоварна дейност с обща дължина на кейовете 2 345 м. Само корабно място номер 13 не се използва. Разполага с 73 154 кв.м открита и 35 340 кв.м закрита складова площ. В експлоатация са 24 бр. различни пристанищни кранове с товароподемност от 10 до 84 т. Максималното газене на корабите, които могат да използват пристанището, е 11.5 м. Достъпът за товарно автомобилно движение до терминала е силно затруднен.

„Ферибот – Варна“ е уникално инженерно съоръжение в Черно море, което съществено обогатява технологичните възможности на Пристанище Варна. С влизането в експлоатация на линията Иличовск - Варна - Поти/Батуми, Варна се превърна във важен логистичен център на най-късия път между Европа и Азия с възможности за преработка на 3,5 млн. тона товари годишно от фериботната връзка. Във Варна единствено има специализирано съоръжение за смяна на коловозите на вагоните от европейския стандарт на стандарта на страните от Руската федерация.

Сухо пристанище Варна е складова база, която е част от терминал Варна-изток. Разположена е на северния бряг на Варненското езеро на около 4 км западно от терминал Варна-изток с 6 покрити метални склада с обща площ 14 400 кв.м и открита складова площ около 60 000 кв.м. Свързано е с добри пътни и ж.п. връзки.

Петролната база Варна е разположена на североизточния край на острова между двата канала (стария и новия) и разполага с 3 пирса за претоварване на нефт и нефтопродукти за кораби до 25 000 БРТ, до 20 000 БРТ и до 5 000 БРТ.

Терминал „Леспорт“ е изграден на северния бряг на Варненското езеро, западно от гара Тополите. То е проектирано за обработка на 1,5 млн. т. годишно дървен материал. Разполага с 3 кея, с дълбочина 8,75 м; 5 бр. 10 тонни пристанищни крана и един 10 тонен

специален складов претоварач, има удобни пътни и Ж.П. възли. Предвижда се разширяване на терминал „Леспорт“ с 13 ха.

На територията на община Варна се намират и няколко по-малки пристанища със специално предназначение, а именно:

- „Материално-техническа база“ на „СТФ“ АД е пристанище за местодомуване и ремонтно-възстановителни работи на драгажна, крановo-подемна, буксирна и водолазна техника;
- Пристанището на „Булярд“ - Варна е предназначено за корабостроителна и кораборемонтна дейност;
- Пристанище на „МТГ – Делфин“ АД е пристанище за кораборемонт;
- Пристанище „ПЧМВ“ поддържа техника за опазване на околната среда – най-вече за извършване на почистване на морето от замърсявания. Към момента и терминал за обществен транспорт;
- Пристанище „Одесос ПБМ“ е за строителство и ремонт на плаващи съоръжения. Към момента и терминал за обществен транспорт;
- „Марианопол“ е с предназначение за корабостроене, кораборемонт и нарязване на кораби, и други плавателни средства на скрап;
- Пристанище „ТЕРЕМ - КРЗ Флотски арсенал“ е пристанище, извършващо кораборемонтна дейност.

През годините Морска гара е обслужвала ежегодно над 20 хил. круизни пътника и около 30 круизни кораба. През последните няколко години броят им рязко намаля поради влошена геополитическа обстановка в Черно море, а през последните 2 години напълно спря и поради пандемичната обстановка с COVID-19. „Пристанище Варна“ ЕАД се опитва да противодейства на тези негативни тенденции, като активно участва в MEDCRUISE, където съвместно с другите черноморски пристанища се разработват действия за възстановяване на дейността след отшумяване на кризисната обстановка.

Пристанище Варна е най-голямото българско пристанище за сухи товари, като по количество обработени сухи товари изпреварва пристанище Бургас.

В община Варна има наложени традиции в морските спортове и има предпоставки за реализирането на **обслужване на яхти**, като за целта:

- Пристанище „Златни пясъци“ в северната част на курортния комплекс е с капацитет за около 100 плавателни съда и освен местата за стоянка предлага различни туристически услуги.

- На Вълнолома, Морска гара, се намира яхт клуб „Г. Георгиев“.
- Пристанище „Слънчев ден“ се намира в едноименния курортен комплекс, като се използва предимно от собственици, живущи в комплекса.
- Пристанище „Евксиноград“ е пристан, намиращ се в правителствената резиденция и акостирането е възможно само след вземане на специално разрешение.
- Във Варненското езеро и в стария канал има няколко малки яхт клуба, удобни за зимуване на яхти.

В бъдеще усилията на туристическия бизнес, неправителствения сектор и община Варна трябва да се съсредоточат към подобряване на маркетинговите дейности и промоцията на Варна като дестинация за яхтен туризъм. Крайната цел е привличане на потенциални потребители, богати туристи, които подминават града и се насочват предимно към Южното Черноморие.

Достъп до въздушен транспорт

Западно от Варна се намира летище Варна, където през 1948 г. до Аксаково, е открито новото летище на Варна. През 1972 г. е открита приемна сграда (терминал) на летището. Днес летище Варна е с площ 2414 дка, разполага с 5 пътеки за рулиране и 24 самолетни стоянки за машини. Пистата има дължина 2500 м и ширина 55 м. Летището е едно от трите международни летища в страната с целогодишна експлоатация. През ноември 2006 г. аеропортът е отдаден на концесия на германско-българския консорциум „Фрапорт Туин Стар Еърпорт Мениджмънт“ АД, който поема ангажимент за бъдещото развитие и модернизиране на летището през следващите 35 години. През пролетта на 2012 г. е пусната изцяло реновирана писта на летището, а през 2013 г. е открит и Терминал 2. Той е разположен на площ от 2000 кв. м, което е близо 3 пъти повече от площта за обслужване от досегашния Терминал 1. Разполага с 25 чек-ин гишета, обширни зони за пристигащи и заминаващи пътници, модерни системи за обслужване на пътници и багаж, атрактивни зони и комфортни открити пространства. През 2018 г. на летище Варна са обслужени 2 281 134 пътници и 17 776 самолето-движения.

В момента Летище Варна е класифицирано с код „4 D“ по стандартите на ICAO (Международната организация за гражданско въздухоплаване), оценяващ геометричните параметри на летището, наличното оборудване с

аеронавигационните средства за кацане, аварийно-спасителното осигуряване и др. Летището разполага с модерно навигационно оборудване и осъществява връзка до повече от 100 дестинации в 57 страни. Полетите са предимно чартърни международни. След тях по значимост за финансовия резултат са международните редовни полети, вътрешните редовни полети до София, товарните чартърни полети полетите с общо предназначение.

Свързано е с няколко възможности за транспорт до града – автобус, таксиметрови услуги и коли под наем. Разположено е на 4 км западно от центъра на града, на територията на 2 общини (Варна и Аксаково) и е свързано с международните пътища Е-70 и Е-87. Има първокласен достъп до града и курортните комплекси на север чрез международен път Е87 и автомагистрала „Хемус“, а в южна посока чрез автомагистрала „Черно море“. Връзката към град Добрич се осъществява по първокласен път II-29.

Сравнителен анализ на състоянието и тенденциите за развитие

Изпълнението на една от основните цели на националната политика за развитие на транспортния сектор, който да „съдейства за пълноценното интегриране на страната в Европейските структури, отчитайки кръстопътното положение на България и нейния транзитен потенциал“ включва „Развитие на пътната инфраструктура по основната и широкообхватната Трансевропейска транспортна мрежа“[120]. Изготвеният първи вариант на ОП „Транспортна свързаност“ 2021-2027г. акцентира върху развитието на пътната инфраструктура по основната TEN-T мрежа.

А2-автомагистрала „Хемус“ София - Велико Търново -Варна формира част от пътното направление София - Велико Търново - Русе - Букурещ, включено в основната TEN-T мрежа на територията на страната. Автомагистралата е с планирана дължина 420 км, от които в експлоатация са около 180 км, а останалите са в процес на проектиране и изграждане. А5-автомагистрала „Черно море“ Варна - Слънчев бряг - Бургас е част от широкообхватната TEN-T мрежа на територията на страната. Автомагистралата е с планирана дължина 108 км, от която са изградени само 10 км.

Пътищата от първи клас допълват функциите на автомагистралите за

[120] ОП „Транспорт и транспортна инфраструктура“ (ОПТТИ) 2014-2020

интеграцията на пътната мрежа на страната с тази на съседните страни, провеждат предимно транзитни транспортни потоци и в преобладаващата си част формират направленията на TEN-T мрежата (основна и широкообхватна) на територията на страната. Първокласен път I-2 Русе - Разград - Шумен - Варна (Европейска категоризация Е-70). Пътят е едно от допълнително включените пет нови пътни трасета към широкообхватната TEN-T мрежа на територията на страната. Първокласен път I-4 София/Ботевград - Севлиево - Велико Търново - Шумен/Варна (Е-772) формира част от пътното направление София - Велико Търново – Русе - Букурещ, включено в основната TEN-T мрежа на територията на страната, а участъкът Велико Търново - Шумен/Варна е допълнително трасе, включено в широкообхватната TEN-T мрежа. Първокласен път I-7 граница Румъния/ГКПП „Силистра“ – Шумен – Ямбол – Елхово - ГКПП „Лесово – Хамзъбейли“ /граница Турция не попада в обхвата на TEN-T мрежата, но е важно направление, обслужващо източната част на страната и провеждащо транзитните потоци между Румъния и Турция. Първокласен път I-9 граница Румъния - Дуранкулак - Варна - Бургас - Малко Търново -граница Турция (Е-87) в частта си граница Румъния - Варна - Бургас е включен в широкообхватната TEN-T мрежа на територията на страната.

Таблица 5.1.3. Дължина и структура на РПМ, общо за страната и за СИР към 31.12. 2019 г.[121]

Регион/област	Пътища - общо, км	АМ, км	I клас, км	II клас, км	III клас, км
Р България	19 879	790	2 900	4 019	12 170
СИР	2 682	96	487	467	1 633
Варна	718	58	139	43	478
Добрич	823	-	83	242	498
Търговище	523	-	77	105	431
Шумен	618	37	188	77	316

Обслужването на страната с автомагистрали и пътища първи клас се подобрява, но е неравномерно. Пътните направления изток - запад са много по-добре развити от тези в посока север - юг, което до голяма степен се обуславя от релефа на страната. По-високата гъстота на изградените автомагистрали и първокласните пътища в Североизточния район се определя от по-добрата достъпност и комуникативност.

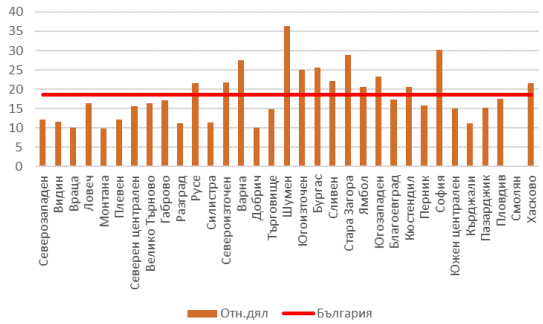
Гъстота на пътна мрежа към 31.12. 2019 г. (км/1000 кв.км) за района, съгласно посочените по-горе видовете класове пътища е съответно 183.3, 6.5, 33.4 и 143.5.

Относителен дял на автомагистрали и първокласни пътища по области - % по

[121] Източник: по данни на НСИ, обобщени от НЦТР ЕАД

данни на НСИ след обработка на НЦТР показва, че най-добре обслужени с пътна мрежа от висок клас са областите Шумен и Варна. Това се дължи на високия относителен дял на първокласната пътна мрежа и автомагистрали с относителен дял близък до средния за страната. Откроява се област Шумен с най-висока стойност на разглеждания показател - с повече от 30% относителен дял на първокласна пътна мрежа и почти 6% относителен дял на изградените автомагистрали.

Фигура 5.1.2. Относителен дял на автомагистрали и първокласни пътища по области - %

Допълнителен аспект в сравнителният анализ за транспортното обслужване на областите е проследяването на промяната в състоянието на пътната им мрежа, предвид относително постоянната величина на дължината ѝ

Таблица 5.1.4.Относителен дял на пътищата в добро състояние по области в СИР (%)

Регион/област	2007	2013	2017	2019
Варна	41,51	42,58	43,15	43,50
Добрич	37,80	45,77	47,98	45,70
Търговище	48,98	52,02	26,03	60,80
Шумен	29,61	36,52	54,40	45,90

Таблица 5.1.5. Комплексна оценка на изградеността, структурата и състоянието на пътната мрежа по области в района към 31.12.2019 г. [122]

Регион/област	гъстота	№ по ред	Отн.дял АМ и I клас %	№ по ред	% добро състояние	№ по ред	Обща оценка
Варна	0,1879	15	27,48	24	43,5	16	55
Добрич	0,1746	9	10,08	3	45,7	19	31
Търговище	0,1931	24	14,72	11	60,8	25	60
Шумен	0,1825	26	36,51	27	45,9	20	73

Поддържаната пътна мрежа в района средно е около 40% през всички периоди, като към 31.12.2017 г. най-висока е била стойността за област Шумен, за сметка на Търговище, което в рамките на две години драстично се променя, като за Търговище пътищата, които са в добро състояние достигат 60%.

В Североизточния регион се наблюдават сериозни дисбаланси - област Добрич продължава да се откроява с една от най-ниските оценки, а област Шумен има най-високата оценка за страната, вече непосредствено следвана от област Търговище и след нея - Варна. Налага се изводът, че комплексната оценка на обслужването с пътна мрежа на регионите от ниво 2 в най-голяма степен се определя от структурата на пътната

[122] по данни на НСИ, обработени от НЦТР ЕАД):

мрежа, което доказва необходимостта от разширяване на пътната мрежа от висок клас и поддържането ѝ в добро състояние.

Същинското транспортно обслужване на общините се осъществява от общинската пътна мрежа, която осигурява връзките на населените места в общината с общинския център, връзките с населени места в съседни общини или служи за достъп до местни обекти на транспортната инфраструктура (жп гари, пристанища с местно значение, терминали за обработка на контейнери и др.) и категоризацията на общините се определя от степента на изграденост на тази мрежа.

Схема 5.1.3. Гъстота на общинската пътна мрежа на отделните общини, съставна част на областите, включени в СИР (км/кв.км)

Пътищата от общинската пътна мрежа обслужват съставните населени места в ежедневните комуникации на населението и са от съществено значение за интегрираното развитие на общината. Степента на изграденост на общинската пътна мрежа, изразена чрез нейната гъстота в км/км^2 е базата за същинската категоризация на общините.

В изпълнение на целта за „интегриране на българската транспортна система в европейската“, е определена първата приоритетна ос на ОП „Транспорт и транспортна инфраструктура“ (ОПТТИ) 2014-2020 г. - „Развитие на железопътната инфраструктура по основната Трансевропейска транспортна мрежа“.

За разлика от пътната мрежа, териториалното разпределение на ж.п. линиите в страната е небалансирано и територията на областите и регионите не се обслужва равномерно. Над средна 44-55 км/1000 кв.км имат Варна и Шумен, а под средната (13-27 км/1000 кв.км) Добрич и Търговище. Област Добрич се обслужва от единични, неелектрифицирани линии, с много ниска гъстота. Много добрата изграденост на жп мрежата в област Варна се неутрализира от изключително ограничената жп мрежа в област Добрич. Напълно удвоените и електрифицирани линии в област Търговище повишават общия показател на региона за качество на жп мрежата, но ниската им гъстота

сваля общия показател за гъстота. Относителният дял на електрифицираните линии в региона надхвърля средния за страната и половината от жп линиите са удвоени, с най-висок за страната относителен дял.

Обобщеният извод, който може да се направи тук е, че главните жп линии като част от инфраструктурата на TEN-T мрежата осигуряват интеграцията на жп мрежата на страната с тази на съседните страни. В пространствено отношение те имат важно значение за интегрирането на територията, както в национален, така и в европейски план. Чрез тях се осигурява достъпът до пристанищата, летищата с международно значение, както и връзките между големите градски центрове.

В тази връзка интермодален терминал (ИМТ) „Варна“ (в проект), е включен в широкообхватната TEN-T мрежа за интермодален транспорт по направление на жп линия 2 София – Мездра - Горна Оряховица – Каспичан – Синдел - Варна. С изграждането на ИМТ „Варна“ се цели да се обезпечат възможности за добри транспортни връзки в направленията: Варна – София; Варна – Русе с възможност за ефективна връзка с Констанца; и Варна – Бургас с възможност за ефективна връзка с Истанбул. Като резултат от осъществяването на проекта се очаква предоставянето на възможност за ефективно транспортиране на големи обеми товари от Черно море до Централна Европа и търговските възли в ЕС.

Подобряването на интермодалността в югоизточния регион на ЕС, чрез създаване на условия за оптимално взаимодействие и интеграция на различните видове транспорт включва и подобряване на пристанищната инфраструктура. В широкообхватната TEN-T мрежа попада морското пристанище Варна. То има връзка с жп линия 2 и жп линия 3, включени в разширената TEN-T мрежа, както и с пътните направления от същата мрежа – АМ „Черно море“, направлението Велико Търново – Шумен - Варна и скоростен път Варна - Дуранкулак. Пристанищните терминали обработват генерални, насипни и наливни товари, а пристанищен терминал Варна - Изток обслужва и пътници. Фериботният комплекс - Варна осигурява един от най-късите и евтини пътища за превоз на товари между Европа и Азия по линиите Варна - Иличовск (Украйна) - Поти/Батуми (Грузия), обслужвайки транспортен коридор Европа - Кавказ - Азия (ТРАСЕКА).

От петте международни граждански летища в страната, само летище София е

включено в основната TEN-T мрежа, а летищата Бургас, Варна, Пловдив и Горна Оряховица са включени в широкообхватната TEN-T мрежа като допълващи функциите на определените за интермодални превози възли, от основната TEN-T мрежа. Летище Варна разполага с два пътнически терминала, но оперира само Терминал 2. Годишният капацитет на терминал 2 е да обслужва 2 400 000 пътника. То е със силно изразена лятна сезонност, като основната част от дейностите по обслужване на пътници се извършва между месеците юни и септември, когато се обслужват 80% от годишния трафик на летището. Останалите пътници летят с редовните полети от/до летище Варна през цялата година. Летището има и товарна дейност с тенденция за намаляване.

Развитието на инфраструктурата в община Варна е свързано с геостратегическото положение на града. Развити са всички видове транспорт (с изключение на речния): железопътен, автомобилен, въздушен, морски, което е свързано с изграждане на съответната инфраструктура. Специфичното разположение на града на западния бряг на Черно море го прави многофункционален транспортен възел с международно значение. Отличните транспортни връзки го превръщат в привлекателна туристическа дестинация и удобен логистичен мост между Европа, Русия, Украйна, страните от Кавказкия регион, Близкия и Далечния изток.

Решаваща роля за транспортната свързаност има реализиране на националната политика целяща изграждане на полицентричен модел за развитие на територията.

Идентифицирани проблеми, неоползотворени ресурси и потенциал за развитие

Автомобилен транспорт

Комплексната оценка на обслужването с пътна мрежа на регионите от ниво 2 в най-голяма степен се определя от структурата на пътната мрежа, което доказва необходимостта от разширяване на пътната мрежа от висок клас. Неблагоприятната структура на пътната мрежа за голяма част от областите от района налага завишени изисквания към поддържането на съществуващата пътна мрежа в добро състояние. И това е допълнителен проблем, защото се установи, че за голяма част от областите процентът на пътищата в добро състояние е под средния за страната, при това има области, където тенденцията за влошаване е постоянна.

По-ниската степен на изграденост на пътната мрежа от висок клас ограничава

възможностите за икономическо развитие на териториите, които са отдалечени от нея, понижава качеството на живота и инвестиционната им привлекателност. Незадоволителното състояние на участъци от републиканската пътна мрежа и особено на общинската пътна мрежа допълнително влошава условията за комуникации в и между общините, попадащи в тези територии и това най-често са селските общини, за чието развитие транспортната мрежа е от решаващо значение. В допълнение, подобряване на състоянието и товароносимостта на пътната настилка по основните международни транспортни коридори, в съответствие с европейските изисквания, също изостава. Липсата на достатъчно финансови ресурси, както и сложността и високата цена при строежа на нови пътища, са основна пречка за развитието на пътната мрежа в съответствие с европейските стандарти. Недостигът на финансови ресурси за рехабилитация и модернизация на републиканските пътища затруднява достъпа на предприятията до основните пазари и по-бързата интеграция на регионалните икономики в европейското пространство. В по-слабо развитите периферни райони затрудненият транспортен достъп води до липса на ефективна икономическа дейност, процес на обезлюдяване на населените места и недостатъчно предлагане на обществени услуги.

Проектът за развитие на Общоевропейския Транспортен Коридор 8: Вльора/Дурас-Тирана-Скопие-София-Бургас/Варна-Поти е от съществено значение за бъдещото развитие на Варна не само в национален, но и в международен план. Проектът представлява реализация на пътен и железопътен коридор между Адриатика и Черно море (пристанищата Бургас и Варна в България, Поти в Грузия, Новорусийск в Русия и Иличовск в Украйна). Развива се в посока запад-изток, като има връзка с коридори 4, 9 и 10, което прави възможен излаза към други големи пристанища на Балканите – Солун, Истанбул, Александруполис, Русе.

Пътната отсечка Русе-Варна, алтернативна част на Общоевропейския транспортен коридор 7 (река Дунав), свързва Пристанище Варна с транспортната магистрала „Рейн –Майн – Дунав“. Тя изпълнява и ролята на връзка с Общоевропейския транспортен коридор 9 (Хелзинки - Санкт Петербург - Москва/Псков – Киев – Любашевка – Кишинев – Букурещ– Русе – Димитровград - проход Маказа – Александруполис). Така пристанище

Варна би могло да се превърне в основен логистичен и дистрибуторен център за връзка между Общоевропейските транспортни коридори 7, 8, 9 и ТРАСЕКА.

Път 1-9 Дуранкулак-Малко Търново е сухопътната връзка между Турция и България. Той обаче няма техническите характеристики в по-голямата си част и трудно изпълнява тази задача.

Път I-2 Варна - Русе ежегодно засилва интензивното движение, поради увеличение на румънските туристи, посещаващи Варна и курортните комплекси с автобуси и с лични автомобили. Поради отсъствието на пътна артерия, която да осигурява скоростни далечни кореспонденции между най-североизточните и най-южните населени територии, най-належаща е нуждата от реализиране на път 1-9 (Път 1-9 Дуранкулак-Малко Търново е сухопътната връзка между Турция и България) и мостовото съоръжение над Варненското езеро, с което ще се изнесе чистият транзит, а също така изграждането на крайезерната артерия между южната и западната промишлени зони и продължението на ул. „Кракра“ в Западна промишлена зона.

Железопътен транспорт

По отношение на железопътният транспорт всички основни жп линии на територията на страната са част от TEN-T мрежата, но националната железопътна мрежа е недостатъчно интегрирана в европейската железопътна система поради необходимост от привеждане на техническите характеристики на основните направления в съответствие с изискванията на чл. 39 на Регламент (ЕС) № 1315/2013 за жп инфраструктурата. Основен проблем, идентифициран във връзка с характеристиките и качествата на инфраструктурата по основните направления, е липсата на непрекъснати, последователни и постоянни транспортни мрежи, които да осигуряват бързо и безопасно придвижване на по-дълги разстояния. В допълнение голяма част железопътните линии (включително и попадащите в основната и широкообхватна TEN-T мрежа) са строени преди много години с геометрични параметри, долно строене и съоръжения за скорости до 100 км/ч. Удвоените през последните 20-30 години участъци също са с ограничени скорости. Допустимото максимално натоварване за отделни участъци е ограничено до 22 т/ос. Съществената разлика в проектната и реалната експлоатационна скорост по главните жп линии е показател за фактическото

състоянието на железния път. Средната техническа скорост за движение на пътническите влакове е една от най-ниските в Европа. При проектни скорости 120÷130 км/ч, движението на влаковете се осъществява със 75÷80 км/ч, а в определени участъци тя е ограничена до 40-60 км/ч., за да се гарантира безопасността на движението. Лошото експлоатационно състояние, особено на участъци от жп мрежата пречи за достигане дори на проектната скорост, а техническите параметри не отговарят на изискванията за сигурен и удобен транспорт. Значителна част от подвижния състав не отговаря и на европейските стандарти по отношение на комфорт, хигиена и качество, а поддържането и ремонта на остарелия парк изисква значителни средства.

Железопътната линия Русе - Варна осъществява транспортната комуникация между общоевропейски транспортни коридори 7 и 8 (при жп гара Синдел) и заема стратегическо място в цялостната концепция на НКЖИ за развитие на железопътната инфраструктура. Стратегическата роля на трасето се обуславя и от факта, че е и най-пряката връзка между пристанище Русе – на река Дунав и пристанище Варна – на Черно море. В тази връзка е наложителна и модернизацията на жп линията Русе – Варна, чрез което ще се постигне:

- Подобряване на качеството на услугите на железопътния транспорт чрез намаляване на времето за транзитно преминаване;
- Повишаване на безопасността на транспортните операции;
- Стимулиране на икономическото развитие на регионално и национално ниво;
- Обезпечаване на техническата и оперативна съвместимост, в съответствие с установените европейски изисквания.

На по-ниско ниво, това на общините, обслужвани от тези жп линии имат възможности за комуникации на по-високо териториално ниво, съответно-по-добри възможности за развитие. Регионалният характер на жп транспорта и състоянието на железопътната инфраструктура и подвижния жп състав в България ограничават масовите пътническите превози все повече в рамките на епизодични, сезонни пътувания (като се изключат регулярни трудови пътувания в рамките на 30-60 мин.). Всичко това води до икономическа неефективност и прибягване до закриване на някои линии или на гари и по-често спирки. Това ще бъде особено тревожно за области,

където и сега обслужването с жп транспорт е ограничено.

Изградената жп мрежа в страната е в състояние да задоволи намаляващото търсене на транспортни услуги (особено пътнически), но влошеното състояние влияе върху допустимите максимални скорости, времепътуванията и качеството на предлаганите услуги, което от своя страна намалява интереса към този вид превози и повишава експлоатационните разходи за влаковото движение. Обновяването на ключови железопътни гари и оборудването с модерни системи за управление на трафика ще допълни привеждането на жп инфраструктурата в съответствие с европейските изисквания за качество и сигурност на жп транспорта и по-успешното ѝ интегриране в TEN-T мрежата.

Не на последно място състоянието на железопътната инфраструктура за осъществяване на комбинирани превози като цяло не удовлетворява изискванията за извършване на съвременни товаро-превозни услуги.

Пристанища

По отношение на пристанищата, гъстотата на съществуващата пристанищна инфраструктура е висока и е наличен свободен пристанищен капацитет. Повечето български пристанища обаче са построени в началото на миналия век, което влияе отрицателно върху тяхното техническо състояние. Оттам идват и основните проблеми за развитието на пристанища, свързани с липсата на достатъчно инвестиции за поддържане и развитие на пристанищната инфраструктура в предходните години, остарели основни механични съоръжения и съоръжения за трансбордиране и лошо състояние на кейовете.

Основният параметър за наличност на услугите за едно пристанище (пристанищен терминал) е неговата пропускателна способност, която зависи както от техническите и технологични характеристики и капацитетни възможности на всички структурни звена от състава на технологичната схема за обработка, така и от много други обективни и субективни фактори и условия. С най-голяма обща пропускателна способност са пристанищните терминали за обществен транспорт с национално значение в Бургас, като тя е с около 5% по голяма от тази на пристанищните терминали с национално значение във Варна. Независимо от това, че количествените параметри на пропускателната способност на българските пристанища надвишават значително реализирания през изминалите години товарооборот и

показват наличието на резерв от капацитет, много от качествените параметри на предоставяните услуги не отговарят на съвременните изисквания и търсене на услугите, които най-общо се изразяват във следното:

- Параметрите на кейовите пристанищни съоръжения в морските пристанища не съответстват на съвременните тенденции за развитие на корабоплаването и се явяват ограничителен фактор за товародателите с голямотонажни кораби; недостатъчна е дълбочината на акваторията и подходите към пристанищата;
- Транспортният парк и претоварната техника в пристанищата и терминалите; недостатъчна е специализацията в пристанищата и пристанищните терминали, осигуряваща необходимите условия за претоварване и съхранение на структуроопределящите товари с адекватен капацитет, високоефективна и конкурентна работа През последните години, операторът „Пристанище Варна“ ЕАД е закупил нови модерни мобилни кранове с товароподемност (тп) 144 тона – 2 бр., с тп 100 тона – 2 бр. и с тп 63 тона – 2 бр., с което се увеличават технологичните възможности.

Пристанище за обществен транспорт Варна е морската врата не само на града, общината и областта, но и на плановия район и страната. Съществуващите пристанищни мощности в региона на Варна формират интегралното лице на пристанищните дейности – обработват се всички видове товари: течни, насипни, бройни в.т.ч. контейнеризирани и Ро-Ро; успешно се прилагат основните технологии за комбинирани превози: контейнерни, Ро-Ро и железопътни фериботни превози; разполагат със свободна пропускателна способност; имат перфектна връзка с Националната железопътна мрежа и добра обвързаност с Републиканската пътна мрежа. Разполагат с ефективни комуникационни средства и квалифицирана работна сила.

През последните години добивът на зърно в страната е увеличен, както и износът му за различни дестинации по света. Варна е сред малкото пристанища, които обработват голям тонаж без да има специализиран зърнен терминал, основаващ се на силозно стопанство, лентови транспортьори и специализирани корабни товарачи.

Пристанище Варна заема ключово и положение между страните от Централна и Южна Европа, региона на река Дунав, балканските страни и Средния Изток. Транспортен коридор №8 има важна интегрираща функция за Балканския регион, като свързва Адриатическо море (през Албания,

Македония и България) с Черно море. В стратегически план позициите му са изключително привлекателни с връзките на запад към страните от Южна Европа и Северна Африка и на изток към региона на Кавказ и Средния Изток, Китай, Русия и Украйна. Превръщане на пристанища Варна и Бургас в транспортни хъбове, част от коридора „Ориент-Източно Средиземноморие и Рейн-Дунав“ и конкретно за Варна, потенциала за развитие включва изграждане на основната инфраструктура на логистичен комплекс на пристанищен терминал Варна-Запад.

Пристанище Варна (Пристанищен терминал Варна-запад) е безспорната „контейнерна врата“ на Република България.Пристанище Варна (Пристанищен терминал Варна-изток) „зърнената врата“ на страната. Обработва всички видове товари – течни, насипни, бройни. Успешно работи по технологиите за комбинирани превози. Работи целогодишно в денонощен режим.

Очевидно е необходимо изграждане на съвременни терминали: зърнен, контейнерен и многоцелеви, с което да се повиши ефективността от работата на Пристанище Варна като цяло. **Зоната за обществен достъп в източната част на Пристанищен терминал Варна-изток, която е в непосредствена близост с историческия център на града, е добър опит и дава възможност за по-нататъшно отваряне към града и да се реализира в урбанистичен план връзката „град-море“.**

Интермодалност

Ограничено е развитието на интермодалните терминали, свързващи пристанищата с железопътната мрежа. Наличните терминали за контейнерни превози са изградени през 70-те и 80-те години на миналия век и не отговарят на изискванията за извършване на съвременни товаро-превозни услуги. Основното предимство на възможностите, които предлага интегрирането на водния и железопътния транспорт в България, не се използва пълноценно.

Липсва национална мрежа от съвременни интермодални терминали, която да обслужва нуждите на железопътния и водния товарен транспорт. **Планиран е проект за изграждане на интермодален терминал във Варна, който да съчетава воден, железопътен и автомобилен транспорт.**

Друг проблем е не доброто оборудване със специализиран подвижен състав на операторите. Съществуват само няколко директни оперативни/ логистични интермодални връзки. Въпреки

направените констатации, пристанищата, в частност това във Варна, са изключително важни за морския сектор и за други сектори и имат голям потенциал за растеж през идните години. Те са входове към цялата транспортна мрежа на ЕС, двигатели на икономическото развитие и източници на благополучие за градове, региони и цели страни.

За да се интегрира железопътната инфраструктура на България с европейската мрежа за извършване на интермодални превози е необходимо модернизиране на основните направления, включващо: подобряване на техническото състояние на железния път и съоръженията; осигуряване на необходимия габарит за извършване на комбинираните превози по разглежданите маршрути и изграждане на мрежа от специализирани терминали.

Поради липса на национална мрежа от интермодални терминали, които да обслужват нуждите на железопътния и водния товарен транспорт не се използват съществуващите потенциални възможности (утвърдени маршрути, регулярен трафик и др.) за развитие на интермодални превози. Ефективният интермодален транспорт, подкрепен от нови и подобрени терминали, има възможност да предостави значителни предимства за подобряване на цялостната транспортна ефективност и икономическото развитие, както и за намаляване процента на нарастване на автомобилния товарен трафик чрез предоставяне на допълнителни стимули за използване на железопътен и воден транспорт, посредством подобрени интермодални съоръжения.

Предвиденото изграждане на интермодален терминал във Варна ще осигури интегрирането на сухоземния, въздушен и морски транспорт в града в качеството му на опорен пункт на Общоевропейския транспортен коридор №8, като ситуирането на интермодалния терминал ще бъде в тясна връзка с бъдещото развитие на Пристанищен терминал „Варна Изток“.

Положителен е фактът, че се предвижда източната част на терминал „Варна изток“ да се развие като пътническо пристанище и атрактивна зона за туризъм и развлечения. С решение № 461/15.07.2008 г. на Министерски съвет е одобрен меморандум между Министерски съвет и община Варна за изработване на общи позиции и предприемане на съвместни действия, свързани с изграждането на нови терминали на пристанище за обществен транспорт с национално значение Варна, преместване на пристанище Варна – изток и превръщане на

територията му в градска среда за широко обществено ползване.

Този мащабен проект ще включва няколко етапа като:

- изграждане на нов модерен терминал за контейнери с кейова стена с дължина 800 м и ще позволи едновременното обработване на няколко кораба. Предвижда се постигане на дълбочина 12 м, което ще позволи да пристават големи плавателни съдове, които не могат да влизат сега. Така пристанище Варна ще се превърне в реален конкурент на порт Констанца.
- оформянето на мястото на сегашните товарни кейове в терминал „Варна изток“ на атракционна зона с площ над 350 дка /по проект тя ще включва яхтено пристанище, аквариум, атракционни заведения, пасажерски терминал, търговски центрове, бизнес сгради и др. обекти/. Реализацията на този проект ще даде мощен тласък за развитието на град Варна като транспортна и туристическа дестинация и ще окаже влияние на целия Черноморски регион. Морска гара Варна е построена през 1968 г. и обслужва годишно над 20 000 пътници от вътрешните и международните линии.

Наред с потенциалите на развитие не може да се отчетат и проблемите, създаваща товарната дейност в пристанищната сфера, най-вече в екологичен аспект. Кейовите стени са стари и непригодни, без цялостна реконструкция, да поемат по-тежка и по-производителна товарна техника.

Разширяването на пристанище Варна и неговото преместване към езерото ще допринесе за придобиване на нов облик на града и залагане на нова инфраструктура за дълъг период от време, в това число ще се даде възможност за изграждане на нови хотели, бизнес центрове, увеселителни паркове, яхтен и пасажерски терминал. Също така е необходимо да се осигури ефективност и безопасност на транспорта, като се минимизират отрицателните последствия за околната среда.

Все по-нарастващото значение на въздушния транспорт е свързано с развитието на бизнеса и туристическата индустрия. Засиленото търсене се обслужва предимно от международните летища София, Варна и Бургас. На пазара на чартърните превози и в пътуванията по редовните международни линии оперират, както български, така и чуждестранни въздушни превозвачи. В резултат на целенасочената инвестиционна политика в последните години, авиопаркът на страната ускорено се обновява и българските въздушни

превозвачи повишават непрекъснато своята конкурентоспособност.

Летище

Дейността на летище Варна има подчертан сезонен характер, свързан с обслужването на чуждестранни туристи през летния сезон. Летните чартърни програми започват в средата на март и приключват в края на октомври. Концесионерът предприема бързи действия за повишаване качеството на обслужване, а новата модерна техника за наземно обслужване довежда и до по-бързото и ефективно обслужване на въздухоплавателните средства. От друга страна, повишеното натоварване на летището в летните месеци, създава значителна по площ зона с акустичен дискомфорт. Съответно количеството жители, подложени на наднормено ошумяване, оценено по действащите хигиенни норми е значително. Съгласно изготвения доклад за Оценка на въздействието върху околната среда на Летище „Варна“, засегнати са предимно южната и централна градски части и кв. „Трошево“. Тъй като по-голяма част от летището попада в територията на Община Аксаково, то конкретните мероприятия трябва да бъдат отразени в Плановете за интегрирано развитие на двете общини. След въвеждането в експлоатация на Терминал 2 през 2013 г. дори при пиковата натовареност през летния сезон, се гарантира ниво на обслужване „Оптиум“ съгласно класификацията на ИАТА (Международна асоциация на въздушен транспорт).

Обобщение

Повишаването на достъпността е от съществено значение за укрепването на регионалните икономики. Усилията следва да се насочат основно върху завършването на приоритетните железопътни и пътни направления и за насърчаване на мултимодалния транспорт посредством подобряване на връзките между отделните видове транспорт. Разширяването на пристанище Варна и неговото преместване към езерото ще допринесе за придобиване на нов облик на града и залагане на нова инфраструктура за дълъг период от време, в това число ще се даде възможност за изграждане на нови хотели, бизнес центрове, увеселителни паркове, яхтен и пасажерски терминал. Също така е необходимо да се осигури ефективност и безопасност на транспорта, като се минимизират отрицателните последствия за околната среда.

5.2. Състояние на устойчивата градска мобилност

Градската мобилност играе жизненоважна роля за подпомагане на градовете да просперират, да се развиват и решават сериозните проблеми със замърсяването на въздуха и ненужните смъртни случаи по пътища. От друга страна климатът, здравеопазването, социалното приобщаване, пътната безопасност и икономиката са свързани с обществения транспорт и в тази връзка иновативните инфраструктурни проекти и подобряването на качеството на услугите са жизненоважна част от решението за оздравяване на съвременните градове.

През последните години в повечето големите градове се забелязва значително увеличение на моторизацията, което води до все по-големи задръствания по съществуващата улична мрежа. Поради тази причина придвижванията както с автомобили, така и с градски транспорт, който се движи заедно с автомобилите се затрудняват. Увеличава се времепътуването. Решаването на този проблем е многопластово и може да се търси в комплекс от различни мерки, като най-важната от тях е развитие на бърз и удобен градски транспорт. За да може това да се случи и той реално да бъде удобна алтернатива на автомобилите трябва да му бъде осигурена достатъчна скорост и ниска честота на следване. Това става като пресичанията са безконфликтни, изгражда се автономно трасе или самостоятелни ленти за движение. За да се направят необходимите инвестиции е необходимо да се докажат нужда и ефективност.

Настоящия анализ се извършва при следните хипотези:

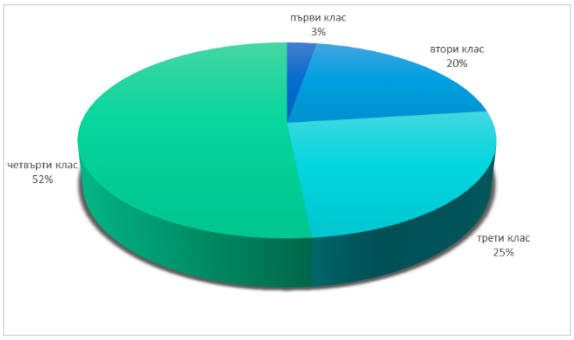
- Приет ОУП през 2012г.
- Липса на приет Генерален план, разработен през 2017г., като единствено транспортната схема е приета от Общинския съвет, във връзка с обезпечаване обслужване на населението с градски транспорт;
- Липса на стратегически План за управление на градската мобилност на община Варна – стратегически документ за развитие на транспортната система в градска среда;
- Извършвани текущи предпроектни проучвания, свързани с ИГТ, лека железница и т.н.
- Проекти на разработените стратегии по проект „CityWalk“ – „Повишаване нивото на пешеходната безопасност, чрез разработване на пешеходни маршрути“ и „Разработване

на план за пешеходна допустимост на територията на район „Одесос“.

Улична мрежа

Дължината на Първостепенната улична мрежа на Община Варна е 128,774 км, в т.ч.: първи клас- 3,5 км; втори клас - 26,124 км; трети клас - 32,7 км; четвърти клас - 66,45 км.[123] Дължината на второстепенната улична мрежа е 426.12 км, а дължината на общинските пътища е 66.9 км.

Фигура 5.2.1. Разпределение на уличната мрежа по клас

В проекта на Генерален план е направено предложение за промяна на класа на 42,104 км от улиците, което представлява 32,7% Това са улици от втори клас: 13,094 км (10,2%); трети клас – 6,22 км (4,8%) и четвърти клас - 22,79 км (17,7%).[124]

За периода 2014-2020 г. са изпълнени следните инфраструктурни проекти[125]:

На територията на града:

- Дейности извън обхвата на BRT коридора по проект „Интегриран градски транспорт“ за изграждане на цялостна визия на съпътстващо пространство - Реконструкция на светофарни уредби на територията на община Варна;
- „Изграждане на бул. „Васил Левски“ в участъка от ул. „Подвис“ до ул. „Девня“, район „Приморски“, район „Одесос“, район „Младост“, гр. Варна“; Подобект: „от км. 0+150 до км. 2+924“.
- Южно обслужващо платно на бул. „Левски“ между бул. „Сливница“ и бул. „Вл. Варненчик“;
- Изграждане на светофарна уредба с пешеходна заявка на бул. „Трети март“ при автобусна спирка „Армейска“ /м-н „Алати“/;
- Проектиране и изграждане на светофарна уредба на ул. „Хр. Смирненски“ и ул. „Прилеп“ /Пътен възел/, при пешеходна пътека на автобусна спирка;

Район „Аспарухово“

123 http://agup.varna.bg/attachments/article/558/gen_plan.pdf

124 Източник: https://agup.varna.bg/index.php/generalen-plan-za-organizatziya-na-dvizhenieto

125 Източник: Община Варна, Дирекция „Инженерна инфраструктура и благоустрояване“

- Реконструкция на ул. „Мара Тасева“ в обхват от бул. „Първи май“ до бул. „Народни будители“ с изграждане на пешеходни пасарелки, скатно залесяване на брега канал „Море-езеро“, изграждане на детски площадки, зони за отдих, атракциони, спортни площадки и велоалеи, в едно с прилежащи улици към специализирана болница за активно лечение на онкологични заболявания „Д-р Марко Марков“ Варна ЕООД и СОУ „Проф. Д-р Иван Шишманов“ в местност „Вилите“, район „Аспарухово“, гр. Варна;
- „Основен ремонт на бул. „Първи май“ в обхват от ул. „Мара Тасева“, кръстовище на VAR1087-/I-9/ кв. „Аспарухово“ - кв. „Галата“ по плана на 29 м.р., район „Аспарухово“, гр.Варна;
- „Реконструкция на улична мрежа по трасето на бул. „Народни будители“ в участъка от ул. „Мара Тасева“ до ул. „Нарва“ и от ул. „Св.Св.Кирил и Методий“ до ул. „Мара Тасева“ в т.ч. трасето на обръщача на МГТ по ул. „Св.Св.Кирил и Методий“;

Район „Владислав Варненчик“

- Изграждане на „Пробив на бул. „Сливница“ от О.Т. 49 до О.Т. 65 от бул. „Ян Хунияди“ до бул. „Атанас Москов“ по плана на ОП три, район „Владислав Варненчик“;
- Изграждане на паркинг при бл. 51, кв. „Аспарухово“, в т.ч. строителен надзор;
- Реконструкция на светофарна уредба на кръстовището на бул. „Сливница“ и бул. „Янош Хунияди“ по плана на ОП.З, ж.к. „Младост“ и ЗПЗ, район „Младост“, район „Вл. Варненчик“, гр. Варна, в т.ч. проектиране, строителен надзор и др.;
- Основен ремонт на улична мрежа по плана на ж.к. „Владислав Варненчик“, 1-ви микрорайон, район „Владислав Варненчик“, гр. Варна;
- Благоустрояване на междублокови пространства в район „Владислав Варненчик“, IV-ти м.р., в т.ч. основен ремонт на ул. „Янко Мустаков“ в участъка от бул. „Константин и Фружин“ до ул . „Св. Елена“;

Район „Младост“

- Реконструкция на бул. „Трети март“ в участъка на бул. „Цар Освободител“ до бул. „Ян Хунияди“ - II етап;
- Реконструкция на бул. "Цар Освободител" в участъка от ул. "Поп Димитър" до ул. "Вяра", в т.ч. проектиране и реконструкция на два бр. светофарни уредби;

- Реконструкция на бул."Трети март", в участъка от бул. "Република" до ул. "Вяра" - II етап;
- Ремонт на ул. „Петър Алипиев“ от ОТ 113 до ОТ 360;
- Реконструкция на бул. „Цар Освободител“ в участъка от ул. „Поп Димитър“ до ул. „Вяра“, в т.ч. проектиране и реконструкция на два броя светофарни уредби;
- Основен ремонт на улична мрежа по плана на ж.к. „Възраждане“, 2-ри микрорайон - ул. „Блян“, район „Младост“, гр. Варна;
- Основен ремонт на улична мрежа по плана на ж.к. „Младост“, 2-ри микрорайон - ул. „Хан Севар“, район „Младост“, гр. Варна;
- Основен ремонт на улична мрежа по плана на 16-ти микрорайон – ул.„Милосърдие“, ул. „Гео Милев“, район „Младост“, гр. Варна;
- Основен ремонт на ул. „Ив. Церов“, в участъка от бул. „Сливница“ до бул. „Цар Освободител“, в т.ч. изготвяне на технол. проект;
- Реконструкция на ул. „Ана Феликсова“ и „П. Алипиев“, жк. „Възраждане“;
- Реконструкция на ул. „Ана Феликсова“ и кръстовище на бул. „Цар Освободител“, в т.ч. строителен надзор, комплексен доклад, окончателен доклад, технически паспорт - 1-ви етап;
- Проектиране и изграждане на светофарна уредба ул. „Ана Феликсова“ и кръстовище на бул. „Цар Освободител“;
- Реконструкция на ул. „Флора“ по плана на 26 м. р„ гр. Варна, в т.ч. СН, АН, доклад за оценка на съответствието и др.;
- Благоустрояване на междублокови пространства в подзона район „Младост“ (ж.к. „Възраждане“, I м.р.) включващо естетизация и модернизация на пространството заключено между ул. „Ана Феликсова“, ул. „Петър Алипиев“, улицата западно от бл.17 и локално платно на бул. „Трети март“;

Район „Одесос“

- Основен ремонт на бул. „Хр. Ботев“ и площад „Св. Св. Кирил и Методий“ до бул. „Вл. Варненчик“, в т.ч. изготвяне на технологичен проект;
- Дейности извън обхвата на BRT коридора за изграждане на цялостна визия на съпътстващо пространство за подобект: Ремонт на тротоарна настилка на бул. „Осми Приморски полк“, в участъка от бул. „Сливница“ до бул. „Цар Освободител“;

- Дейности извън обхвата на BRT коридора за изграждане на цялостна визия на съпътстващо пространство за подобект: Ремонт на тротоарна настилка на бул. „Вл. Варненчик“, в участъка от бул. „М. Луиза“ до ул. „Отец Паисий“;
- Изграждане на паркинг пред бл.112 на бул. „Вл. Варненчик“, м/у ул. „Патриарх Евтимий“ и ул. „Юрий Венелин“, в т.ч. и изготвяне на технически проект;
- Основен ремонт на улична мрежа по плана на 1-ви микрорайон - ул. „Македония“, ул. „Раковски“, ул. „Проф. Николай Державин“, район „Одесос“, гр. Варна;
- Основен ремонт на улична мрежа по плана на 7-ми микрорайон - ул. „Дякович“, ул. „Козлодуй“, район „Одесос“, гр. Варна;
- Основен ремонт на улична мрежа по плана на 9-ти и 10-ти микрорайони - ул.„Патриарх Евтимий“, ул. „Атанас Георгиев“, ул. „Георги Живков“, ул. „Юрий Венелин“, ул. „Радецки“, ул. „Велико Христов“, ул. „Христо Попович“, ул. „Христо Самсаров“, ул. „Проф. Жолио Кюри“, ул. „Ангел Георгиев“, ул. „Поп Харитон“, ул. „Ангел Кънчев“, район „Одесос“, гр. Варна;
- Ул. „Преслав“, от ул. „Сан Стефано“ до ул. „Омуртаг“.
- Благоустрояване на междублокови пространства в подзона район „Одесос 1“, включващо реконструкция на ул. „Г. Бенковски“ в участъка от бул. „Сливница“ до ул.„Кракра“ вкл. елементи на предблоковите пространства в участъка между ул. „Цар Петър“, ул. „Парижка комуна“, ул. „Кракра“ и ул. „Г. Бенковски“;
- Благоустрояване на междублокови пространства в подзона район „Одесос 2“, включващо естетизация и модернизация на ул. „Цар Симеон I“, вкл. Велоалея и пространството заключено между ул. „Козлодуй“, ул. „Цар Симеон I“, ул. „Цариброд“ и ул. „Л. Заменхов“;
- Благоустрояване на междублокови пространства в подзона район „Одесос 2“, включващо естетизация и модернизация на ул. „Михаил Колони“, включително велоалея и площад „Екзарх Йосиф“;
- Основен ремонт на улична мрежа по трасето на бул. „Приморски“ в обхват от ул. „Ст. Стамболов“ до бул. „Цар Освободител“ и прилежащото му съоръжение (автоподлез) по плана на 3 м.р., район „Одесос“;
- Основен ремонт на улична мрежа по трасето на бул. „Цар Освободител“ в обхват от бул. „Приморски“ до бул.

„Княз Борис I“, по плана на 3 м.р. Район „Одесос“;

- Реконструкция на улична мрежа ул. „Съборни“ в участъка от бул. „Владислав Варненчик“ до бул. „Сливница“ вкл. изпълняване на мероприятия за подобряване на достъпната среда“.

Район „Приморски“

- Рехабилитация на бул. „Княз Борис“ от бул. „Цар Освободител“ до кръговото кръстовище на бул. „Княз Борис I“ и изхода от „Алея I“;
- Основен ремонт на улица „Студентска“, гр. Варна, в т.ч. проектиране и строителен надзор;
- Ремонт на настилка на ул. „Подвис“ над ул. „Хр. Смирненски“;
- Реконструкция на ул. „Цар Борис III“, кв. „Виница“;
- Ремонт на ул. „Св. Екатерина“ в кв. „Виница“;
- Основен ремонт на улична мрежа по плана на 6-ти микрорайон - ул. „Царевец“, паркинг на ул. „Силистра“, район „Приморски“, гр. Варна;
- Основен ремонт на улична мрежа по плана на 25-ти микрорайон - ул. „Роза“, ул. „Лотос“ и ул. „Карамфил“, район „Приморски“, гр. Варна;
- Основен ремонт на улична мрежа, включително на ул. „Св. пророк Илия“ и ул. „Св. Йоан Кръстител“ - ул. „Св. Йоан кръстител“, ул. „Димитър Солунски“ по плана на кв. „Виница“, район „Приморски“, гр. Варна;
- Основен ремонт на участък на път към плажа под спирка „Почивка“ - брегозащита, преходен обект;
- Реконструкция на кръгово кръстовище по алея 45, КК „Св. Св. Константин и Елена“, включително благоустрояване чрез оформяне на зона за отдих и нова чешма с минерална вода, в т.ч. строителен надзор, технически паспорт и др.
- Основен ремонт на ул. „Цар Борис III“ , кв. „Виница“, в участъка от ул. „Св. Св. Константин и Елена“ до обръщан, в т.ч. проектиране и строителен надзор;
- Основен ремонт на ул. „Кап. Рончевски“, по плана на 18-ти м.р., гр. Варна, в т.ч. строителен надзор, авторски надзор и други;
- Морска градина - Рехабилитация на улична мрежа (включително алеи и площадки, осветление и елементи на уличната инфраструктура). Реконструкция и изграждане на нови площадки за спорт и игра, кътове за отдих, паркова мебел и др. Реконструкция поливна система, растителност;

- Реконструкция на улична мрежа бул. „Осми Приморски полк“ в участъка от бул. „Васил Левски“ до бул. „Христо Смирненски“, вкл. основен ремонт на транспортно съоръжение (пътен възел „Виница“), пешеходен подлез и мероприятия за подобряване на достъпната среда“;
- Реконструкция на улична мрежа по трасето на бул. „Васил Левски“ в участъка от „Подвис“ до бул. „8-ми Приморски полк“, в т.ч. велоалея, изпълняване на мероприятия за подобряване на достъпната среда и ремонт на автомобилни и пешеходни подлези;

Информация за изпълнение на ремонти и реконструкция на уличната мрежа е достъпна в годишните доклади за изпълнението на ОПР и ИПГВР, налични на следните интернет адреси: https://www.varna.bg/bg/156 и https://www.varna.bg/bg/159.

През периода в селата на общината са извършвани регулярно ремонти с финансиране от общинския бюджет. Направен е основен ремонт на улична мрежа с. Константиново - ул. „Васил Левски“, ул. „Г. Бенковски“, ул. „Ком“, ул. „Мусала“, ул. „Булаир“, ул. „Явор“, ул. „Кап. Петко войвода“, ул. „Трети март“ и др., гр. Варна.

Пешеходни пътеки

В рамките на проект „Интегриран градски транспорт на Варна – втора фаза“, който приключи през м.март 2021г., на 15 кръстовища са изградени 25 интелигентни пешеходни пътеки. Пътеките се задействат при стъпването на пешеходец на пътното табло и дават информация на шофьорите за преминаването на човек, като отчитат посоката на движение с постъпателно движение на светлините.

Обществени транспортни услуги

Вътрешноградските линии във Варна обслужват общо - 45 бр. маршрути с обща дължина 755 км от автобусен и тролейбусен транспорт. Крайни спирки, които са в строителните граници на гр. Варна са: Обръщач ЖП Гара - ул. „Девня“; Обръщач „Почивка - ул. „д-р Василаки Пападопулу“; Обръщач ‚Владиславово“- ж.к. „Владислав Варненчик“ Бл. 407; Обръщач „Зора“ - кв, „Аспарухово“ , бул. Св, Св. Кирил и Методий“ в центъра на „Аспарухово“ и на изхода към СО., Боровец; Обръщач „Бриз“ - кв. „Бриз“.

Крайградските линии са 14 бр. с дължина 210 км.

„Градски транспорт“ ЕАД Варна обслужва атобусните линии на

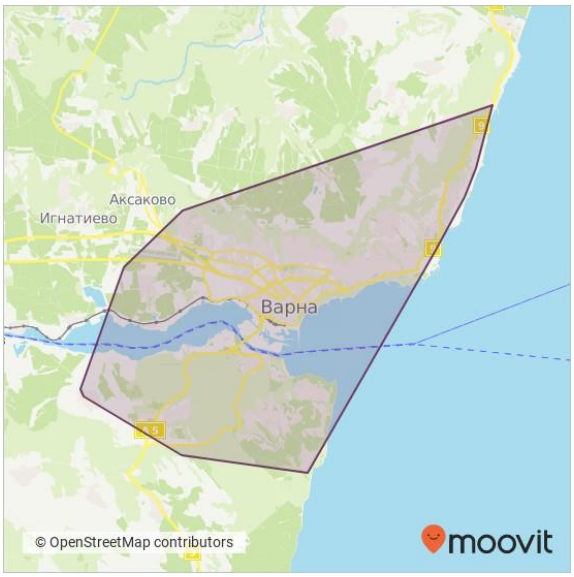
територията на община Варна, съгласно одобрената от Общински съвет-Варна транспортна схема. Единствено линия 409, чийто маршрут е на територията на две общини, се дели 50/50 с друг оператор, който обслужва обществения транспорт на Аксаково.

Подробна информация за автобусни и тролейбусни линии, маршрути и спирки на градския транспорт е налична на сайта www.varnatraffic.com. Налично е и мобилно приложение на #VarnaTraffic с версия за Android. Данни за движението на колите на обществения градски транспорт се поддържат и на сайта https://www.eway.bg/bg/cities/varna/routes.

Автобусен транспорт

Вътрешноградските автобусни линии във Варна обслужват общо - 41 бр. маршрути с обща дължина 674 км. Крайградските линии са 14 бр. с дължина 210 км.

Схема 5.2.1. Карта на района на покритие на Градски транспорт ЕАД - Автобусен транспорт

Междуселищните линии, в границите на община Варна – 9 бр., се използват за превози и свързване на две или повече населени места - Аврен, Белослав, Дългопол, Девня, Долни чифлик, Провадия, Суворово и Вълчи дол. Превозите се извършват от голям брой частни автобусни оператори[126], както и от съществуващите линии на ж.п. транспорта.

Автобусният транспорт се извършва по предварително определен график[127].

Автобусните спирки на масовия обществен транспорт са 486, от които 334 бр. са в границите на гр. Варна, а 152 бр. – на територията на селищата, прилежащи към община Варна. От посочените автобусни спирки, 413 бр. спиркови навеси са предмет на договори за концесия, сключени между община

[126] https://autogaravn.com/companies

[127] https://autogaravn.com/index.php?module=schedules&action=departures

Варна и съответните търговски дружества.. Схемите на вътрешноградските линии, както и на автобусните спирки са дадени в Генералния план за организация на движението на територията на Община Варна.

През периода по проект „Интегриран градски транспорт на Варна“ е изграден нов компонент в обхвата на съществуващата на територията на гр. Варна улична мрежа, а именно BRT (Bus rapid transit) коридор № 1 с цел да се предложи бърза, удобна и рентабилна градска мобилност, чрез отделни пътни ленти - коридори, бърз режим на работа на кратки интервали, както и фокусиране върху маркетинга и обслужването на клиентите. Дължината в едната посока е около 15 км и свързва ЖК „Владислав Варненчик“ с ЖК „Бриз“ по определен маршрут, преминаващ през централната част на гр. Варна. Интервалът на обслужване на останалите линии е пряко подчинен на маршрутното разписание на BRT № 1. Обособените коридори предоставят възможност за обслужването ѝ на интервал от 5 мин. в час пик и 8 - 10 мин. извън час пик.

Схема 5.2.2. График на обслужваните линии

Основните линии от автобусния и тролейбусния транспорт осигуряват директна връзка между различните райони на гр. Варна, а обслужващите автобусни линии – 5 бр. (т.нар. довеждащи) имат основна функция за осигуряване на транспортна връзка на пътникопотока от различни райони на гр. Варна с BRT коридора и/или с основните линии.

Необходимият ресурс за обслужване на линиите от градската транспортна мрежа е 127 автобуса и допълнително ежедневно са в готовност още 17 превозни средства.

През периода в рамките на 3 проекта, финансирани по Оперативните програми са доставени 85 автобуса и 30 тролейбуса. По проект „Интегриран градски транспорт на Варна“ са закупени 30 „съчленени“ автобуса на дизел, клас ЕВРО 5+, 20 автобуса тип „соло“ на сгъстен природен газ, клас ЕВРО 5+ и 20 „соло“ автобуса на дизел. По проект „Интегриран градски транспорт на Варна – втора фаза“ са доставени 15 „соло“ автобуса на дизел, ЕВРО 6.

Всички нови автобуси са нископодови и с климатизация.

По партньорски проект с Бургас, Плевен и Стара Загора, финансиран по ОП „Околна среда 2007-2013 г.“ са доставени тролейбусите, с които изцяло е подменен тролейбусния парк.

В процес на изпълнение е проект по ОП „Околна среда 2014-2020 г.“ за закупуването на 60 бр. електрически автобуси, както следва: 40 автобуса тип „соло“ и 20 автобуса тип „съчленен“. За обслужване на тези превозни средства по проекта ще се извърши закупуване, доставка и монтаж на 60 бр. станции за бавно зареждане и 2 бр. станции за бързо зареждане.[128] Инвестицията е насочена към подобряване качеството на атмосферния въздух в община Варна, посредством намаляване наднормените нива на Фини прахови частици (ФПЧ) и азотни оксиди за достигане на утвърдените норми в атмосферния въздух чрез предприемането на мерки за подмяна на старите превозни средства на обществения градски транспорт с модерни, екологични транспортни средства.

Тролейбусен транспорт

Схема 5.2.3. Карта на района на покритие на „Градски транспорт“ ЕАД за тролейбусен транспорт[129]

Съгласно Договор за обществен превоз на пътници, „Градски транспорт“ ЕАД - Варна е изпълнител на обществената услуга и той оперира и по тролейбусните линии.

Тролейбусната мрежа в град Варна е с дължина 81 км. Тролейбусна услуга по 4 градски линии се предлага само от „Градски транспорт“ ЕАД, по следните направления:

- свързва квартал „Владиславово“ с жп гарата,
- от жп гарата до ТИС Север,
- обръщач „Почивка“ до „Народни будители“ 2 (кв. „Аспарухово“), възобновено след възстановяване

[128] Проект „Екологично чист транспорт за Варна“, ОПОС 2014-2020г.

[129] https://moovitapp.com/index/bg/%D0%B3%D1%80%D0%B0%D0%B4%D1%81%D0%BA%D0%B8_%D1%82%D1%80%D0%B0%D0%BD%D1%81%D0%BF%D0%BE%D1%80%D1%82-lines-Varna_%D0%92%D0%B0%D1%80%D0%BD%D0%B0-3768-1106035

на контактната мрежа и закупуване на новите тролейбуси,

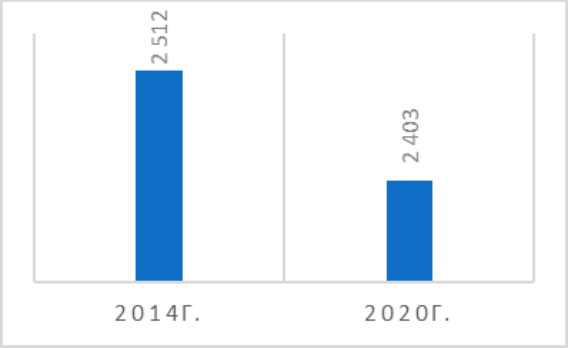
- от кв. „Владиславово“ до кв. „Аспарухово“.

Обновяването на тролейбусния парк подобрява екологичните параметри на градската среда - качеството на въздуха, намалява шумовото замърсяване и увеличава енергоефективността (тролейбусите са 1,9 пъти по - енергоефективни от автобусите).

Таксиметрови услуги (с леки автомобили)

През 2020г. броят на издадените разрешения за таксиметров превоз от Община Варна са 2 403, което е с 4% по-малко в сравнение с 2014г., когато броят на разрешенията е 2 512.

Фигура 5.2.2. Брой издадени разрешения за таксиметров превоз от Община Варна

Автогари

В град Варна има само една обслужваща автогара (начална, междинна или крайна) автогара с административен адрес: гр. Варна, бул. „Владислав Варненчик“ №158. Предназначението ѝ е да обслужва всички автобусни линии от републиканската и областна транспортни схеми, имащи спирка в гр. Варна.[130]

Автогара Юг е съборена в началото на ноември 2017г. Тя е един от многото обекти, които са премахнати заради строителството на новата част на бул. „Васил Левски“. Това налага всички автобуси, обслужвани досега на Автогара Юг, да бъдат прехвърлени на останалата единствена автогара на територията на град Варна.

Изграждане на нова автогара във Варна е проект с много висок приоритет. Подходящ за това е терен между ж.п. гара Варна и Пристанище Варна Изток.

Немоторизиран транспорт

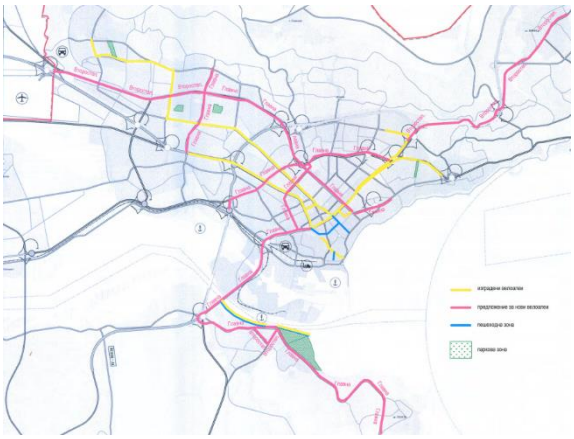
Велосипедна мрежа

Велосипедното движение се проектира като цялостна система в плана на комуникационно-транспортната система въз основа на анализи и прогнози, в които се отчитат структурата на

[130] Определена с решение № 926-8/22/30.11.2017 г. – 01.12.2017 г. на Общински съвет – Варна, на основание чл.21, ал.1, т.23 от ЗМСМА и във връзка с чл.22, ал.1, т.1 от Закона за автомобилните превози

урбанизираната територия, нейните топографски особености, както и навиците и традициите на населението. Основните и най-натоварените направления на велосипедното движение се осигуряват посредством самостоятелни велосипедни алеи, пространствено отделени от първостепенната улична мрежа. Изборът на велосипедните трасета е съобразен с насочеността на основните велосипедни потоци към централните и производствените зони, зоните за озеленяване, спорт и развлечения и към учебните заведения.

Схема 5.2.4. Система от велосипедни трасета в град Варна

През програмен период 2007-2013г. е изготвено прединвестиционно проучване с оглед включването на различни Компоненти по проект „Интегриран градски транспорт на Варна“. В тази връзка е заложен ключов компонент за изграждането на нови двупосочни велоалеи - три основни трасета с обща дължина 14,5 км, както и две връзки със съществуващите алеи от 1,8 км.

След приключването на проекта велоалеите свързват основните части на града с центъра. Едната велоалея с дължина 7,905 км свързва кв. „Вл. Варненчик“ със съществуващата велосипедна алея северозападно от община Варна. Трасето минава по бул. „Св. Елена“ и ул. „Асен Разцветников“ - през кварталите „Вл. Варненчик“ и „Кайсиева градина“, по бул. „Цар Освободител“, по бул. „Ян Хунияди“ и по бул. „Сливница“. Втората с дължина 3,465 км свързва бул. „Република“ с катедралния храм „Св. Успение Богородично“, а трасето минава по бул. „Владислав Варненчик“ покрай централния гробищен парк, автогара Варна и Централен офис на SG Expressbank. Третата е с дължина 3,082 км и свързва съществуващата велосипедна алея в централната част на града с Техническия университет, като трасето минава по бул. „Осми приморски полк“ покрай стадион „Черно море“ и стадион „Варна“ до Техническия университет и Университетската болница. Допълнително е изградена и велосипедна алея с дължина от 1,622 км, която свързва съществуващото трасе с учебните заведения на ж.к. „Почивка“, както и допълнителна алея с дължина от

260 м, което свързва трасетата по ул. „Георги Бенковски“.

Изпълнените велосипедни алеи в град Варна са по следните трасета:

- Изградени велотрасета до 2015 г. – общо 3300 м;
- Бул. „Васил Левски“ (стар участък от бул. „Осми приморски полк до ул. „Подвис“)[131] – 1480 м;
- Бул. „Съборни“[132] – 420 м;
- Бул. „Народни будители“[133] – 1643 м;
- Коридор за бързи автобусни линии BRT I фаза [134]– 16800 м;
- Обект: „Благоустрояване на междублокови пространства в подзона район Младост (ж.к.Възраждане, I м.р.) включващо естетизация и модернизация на пространството заключено между ул. „Ана Феликсова“, ул. „Петър Алипиев“, улицата западно от бл.17 и локално платно на бул.““Трети март“ [135]– 235 м;
- Реконструкция на бул. „Цар Борис III“ от ул. „Св. Св. Кирил и Методий“ до обръщач в кв. „Виница“ – 900 м;
- Бул. „Васил Левски“ – краен етап от ул. „Подвис“ до ул. „Девня“ – 5100 м;
- Обект: Благоустрояване на междублокови пространства в район „Вл. Варненчик“, IV-ти микрорайон, в това число основен ремонт на ул. „Янко Мустаков“ в участъка от бул. „Константин и Фружин“ до ул. „Света Елена“ [136]– 782 м;
- Основен ремонт на ул. „Баба Тонка“ – 230 м;
- Обект: Благоустрояване на междублокови пространства в подзона район „Одесос“ 1, включващо реконструкция на ул. „Георги Бенковски“, в участъка от бул. „Сливница“ до ул. „Кракра“, вкл. елементи на предблоковите пространства в участъка между ул. „Цар Петър“, ул. „Парижка комуна“, ул. „Кракра“ и ул. „Георги Бенковски“[137] - 330 м;
- Обект: „Реконструкция на ул. „Мара Тасева“ в обхват от бул. „Първи май“ до бул. „Народни будители“ с изграждане на пешеходни пасарелки, скатно залесяване на брега канал „Море-езеро“, изграждане на детски площадки, зони за отдих, атракциони, спортни площадки и велоалеи[138] – 650 м;

[131] Проект „Интегриран градски транспорт на Варна – втора фаза“
[132] Проект „Интегриран градски транспорт на Варна – втора фаза“
[133] Проект „Интегриран градски транспорт на Варна – втора фаза“
[134] Проект „Интегриран градски транспорт на Варна“
[135] Проект „Естетизация и модернизация на градската среда във Варна“
[136] Проект „Естетизация и модернизация на градската среда във Варна“
[137] Проект „Естетизация и модернизация на градската среда във Варна“
[138] Проект „Естетизация и модернизация на градската среда във Варна“

- Морска градина [139]– 960 м;

С така изградените през последните години велосипедни трасета, Варна се нарежда на едно от първите места в това отношение с обща дължина около 31 870 метра. Проект предвижда велосипедното движение в град Варна да достигне ниво 5-10% от пътуванията, които в момента се осъществяват предимно с автомобили, за които проблем е паркирането в значителна част от централната градска територия. Предложението включва да се разширят велосипедните трасета както следва:

- Новите трасета да се насочат на юг от центъра през „Аспарухов мост“, бул. „Народни будители“, ул. „Мара Тасева“, от бул. „1 ви май“ до кв. Галата с дължина на трасето - 8 157 м;
- Трасе по бул. „Цар Освободител“ от кв. „Вл. Варненчик“ до Икономически университет - Варна - Морската градина с дължина от 4 630 м.;
- Трасе по бул. „Република“ от бул. „Вл. Варненчик“ до бул. „3 ти Март“ с дължина от 2 100 м.;
- Трасе по продължението на бул. „Левски“ по ул. „Отец Паисий“, по ул. „д-р Пюскюлиев“ до бул. „Христо Ботев“ с дължина - 1 890 м.

Така предложените нови трасета с обща дължина от 16 777 метра ще покрият пропорционално територията на града и ще са една добра предпоставка за реклама на използването на велосипедите като най - бърз и евтин начин за придвижване в града.

Изградени велосипедни паркинги по райони са:

В Район „Приморски“ има следните изградени 2 закрити велопаркинги при Дворец на културата и спорта при Икономически университет.

В Район „Младост“ са изградени 2 закрити велопаркинги, разположени на ул. „Доброволци“, до бл.29 (срещу Автогара „Варна“) и на паркинга на Мебелна палата.

В Район „Вл. Варненчик“ са изградени 2 велопаркинга: до ОУ „Ст. Михайловски“ и до Районен парк „Вл. Варненчик“. Към момента, в резултат от вандализъм и двата паркинга се нуждаят от ремонтни дейности, за да функционират.

Район „Аспарухово“ са изградени 2 велопаркинги: на ул. „Народни будители“ (до бензиностанция „Лукойл“) и до спортните игрища в Аспарухов парк.

[139] Проект „Естетизация и модернизация на градската среда във Варна“

В район „Одесос“ има 2 закрити велопаркинги: пред ж.п. гара и до басейн „Приморски“.

В процес на изпълнение е и проект „City Changer Cargo Bike“ (CCCB) – „Товарно колело, променящо града“с Водещ партньор е Австрийска Агенция за изследване на мобилността по Програма: Хоризонт 2020 на Европейската Комисия. Варна е единственият български град, включен в проекта, заедно с партньори от 16 държави, сред които Дания, Холандия, Франция, Норвегия, Португалия. В неговите рамки се разглеждат най-добрите примери в Европа, с идеята те да бъдат приложени в нови градове и условия. Основната идея е да се внедри новаторски подход при извършването на различен вид доставки на територията на града, като постепенно се наложи товарният велосипед като основен вид превоз за извършване на услугите, както и по-ефективно използване на градското пространство, намаляване на задръстванията, подобряване качеството на въздуха. По проекта са доставени 6 електрически товарни велосипеди, които се предоставят за временно безплатно ползване на варненски търговски обекти.

Пешеходно движение

Организацията на пешеходното движение е неразделна част от плана на комуникационно-транспортната система и е свързана със структурата на урбанизираната територия, определена с общия устройствен план.

В Централна градска част е обособена пешеходна зона, която свързва обществените обекти, представляващи интерес за посетителите. Зоната в зависимост от организацията на движението на пътните превозни средства е разделена на:

Зона с пълна забрана на движението на МПС; обслужването на търговските и други обекти се организира по подходящ начин извън пешеходната зона - странично, подземно и други. Такива зони за движение са участъците:

- на ул „Преслав“ от бул. „Христо Ботев“ до бул. „Княз Борис I“ и по бул. „Княз Борис I“ от ул. „Преслав“ до бул. „Сливница“ и по бул. „Сливница“ от бул. „Княз Борис I“ до входа на Морската градина. През периода е извършена рехабилитация на зоната, която е едно от любимите места за разходка на жителите и гостите на града.[140]
- На ул. „ 8 ми ноември“ от бул. „Приморски“ до ул. „Сан Стефано“.

[140] Проект „Естетизация и модернизация на главни пешеходни зони и зони за обществен отдих на град Варна”. ОПРР 2007-2013 г.

Зона с ограничаване на достъпа на МПС (по видове), допуска се преминаването на маршрути на обществения транспорт за превоз на пътници и/или на единични специализирани превозни средства за обслужване на търговските и други обекти, като и в двата случая скоростта на превозните средства не трябва да превишава 30 км/ч. Такива зони са:

- участък на бул. „Сливница“ от бул. „Мария Луиза“ до бул. „Княз Борис I“;
- участък на бул. „Княз Борис I“ от бул. „Сливница“ до бул. „Цар Освободител“

Във връзка с изпълнение на проект „Естетизация и модернизация на главни пешеходни зони и зони за обществен отдих на град Варна“ за периода от 2013 г. до 2016 г. са изпълнени следните дейности – подобрена е паркова среда, озеленени са площи, изградени са детски площадки с обща площ 7 392 кв.м. Изградени/рехабилитирани са пешеходни и велоалеи, тротоари с площ 28 027 кв.м, въведено е енергоспестяващо улично осветление. Изпълнени са основен обект с обхват Градска градина, площад „Независимост“, бул. „Княз Борис I“, ул. „Русе“ и 9 допълнителни обекта – бул. „Сливница“, в обхват от бул. „Княз Борис I“ – бул. „Приморски“ (до входа на Морската градина); ул. „Преслав“ в обхват от бул „Княз Борис I“ до ул. „Одесос“ и ул. „Сан Стефано“, в обхват от ул. „Одесос“ до бул. „Приморски“ изградени са пешеходни пространства с кътове за отдих.

По Програма за транснационално сътрудничество „Дунав" 2014-2020 г., е изпълнен проект CityWalk: „Към енергийно отговорни места: създаване на пешеходни градове в региона на река Дунав". По време на реализацията на проекта са разработени две стратегии: Повишаване нивото на пешеходната безопасност, чрез разработване на пешеходни маршрути по проект „CityWalk“ и Разработване на план за пешеходна допустимост на територията на район „Одесос“.

Автомобилен транспорт

Автомоторизация

От извършена справка в Автоматизираната информационна система КАТ (АИС КАТ) е установено, че през 2014 г. в област Варна е била извършена първоначална регистрация и зачисляване в региона на 16 960 броя леки автомобили, а броят им за 2020 г. е бил 19 073. В системата обаче не съществува технологична възможност за

извличане на данни за регистрирани МПС по общини.

Освен значителният брой автомобили, които се увеличават с всяка изминала година, натовареността на уличната мрежа зависи и от транспортните потоци във Варна, които могат да се групират в три основни групи: „дом – работа“, „дом – образование“ и „дом -културно-битови пътувания“. Най-съществени за интензивността на автомобилното движение се явяват пътуванията, свързани с трудовата дейност на населението. По тази причина централната градска част на Варна е районът с най-интензивно движение, с най-голяма концентрация на МПС и съответно, с най-голямо замърсяване на въздуха от автомобилния транспорт, особено в часовете на върхово натоварване.

Този извод се потвърждава и от резултатите от проведените поточни преброявания на интензивността на транспортните потоци в делничен ден. Пиковите натоварвания, за по-голямата част от улиците в централната градска част са на и над границата на пропускателната им способност, което довежда до забавяне на движението, принудителна работа на двигателите на празен ход и от там до завишени емисиии на замърсители във въздуха. Това с особена сила важи за бул. „Владислав Варненчик“, бул. „Сливница“, бул. „Христо Смирненски“, участъка бул. „Хр. Ботев“ - бул. „М. Луиза“ – „8-ми Приморски полк“, бул. „Цар Освободител“, бул. „Приморски“ в района на ж.п. гара и пристанищния комплекс, ул. „Девня“, Аспарухов мост.

Възможност за паркиране

Паркинги

Община Варна не прави и изключение от останалите големи градове в страната що се отнася до паркирането. Проблеми се наблюдават във всички територии и райони на града. Средно за целия град има недостиг от 42% паркоместа. Особено остро стои този въпрос в централната градска част, поради обстоятелството, че това е зоната, в която се реализират над 20 % от дневните пътувания със стопанска цел. С най-голяма сила това се отнася за районите между улиците и булевардите „Сливница“, „Приморски“, „М. Колони“, „Климент“, „Шипка“ и „М. Луиза“, около Кукления театър и Окръжния съд, между „Цариброд“, „Преслав“ и „Приморски“ около ж.п. гарата, между „Русе“ и „Капитан Петко войвода“. Други критични зони са районите около Кооперативния пазар и около Районния съд (кино „Тракия“). За

тези територии е характерно наличието на тесни улици, почти изцяло заети от паркирани автомобили със затруднено движение по тях, малко организирани паркинги с недостатъчен капацитет. Единственият изграден във Варна подземен паркинг в района на ФКЦ функционира като частен такъв, с автомивка. Недостигът за паркоместа в район „Младост“ е 30%, за районите „Аспарухово“ и „Вл. Варненчик“ - 50%, а за градската част район „Приморски“ – 40%. За централната градска част на район „Одесос“ изграждането на нови обекти с недостатъчни паркоместа е довело до това, че в момента 68% от частните леки коли домуват по улиците.

Капацитетът на паркингите, стопанисвани и управлявани от ОП „Общински паркинги и Синя зона“ е 893 места. От общият брой места 32 бр. са отделени за преференциално паркиране на ППС, превозващи хора с увреждания без заплащане до 3 /три/ часа времетраене на паркирането. Работното време на всички паркинги е 24 часа.

Таблица 5.2.1. Общински паркинги в гр. Варна

Паркинг	Адрес	Брой места	В т.ч. за хора с увреждания
Мусала	ул. „Преслав“	55	2
ЖП Гара1	пл. „Славейков“	138	8
Търговски дом	ул. „Архимандрит Филарет“ №7	90	2
Бизнес хотел	ул. „Ал. Дякович“/ „Батак“	32	2
Роза	ул. „Роза“ 36	110	2
Мир	ул. „Мир“ 17	47	2
Студентска	ул. „Студентска“ - до спортен к-с	50	3
Победа	ул. „Андрей Сахаров“	54	2
Трошево	ул. „Младежка“ до бл.31	52	2
Младост	бул. „Сливница“ до бл. 147	75	2
Владиславово	ул. „Янко Мустаков“ до бл.401	90	2
Аспарухово	ул. „Инж. Каракулаков“ 2	64	2
Община	ул. „Братя Миладинови“ 33	36	1
	Общо:	893	32

Въпреки очевидния проблем, в община Варна няма обществени подземни и/или многоетажни паркинги. В центъра съществуват много ограничен брой гаражи за извън улично паркиране, представени от малко общински и частни паркинги, което води до високо търсене на паркоместа за улично паркиране.

През периода 2014-2020г. изграждането на паркинги от частни инвеститори е обвързано с ново жилищно строителство и обезпечаване с паркоместа на живеещите в съответната сграда.

От страна на общинската администрация са предприети действия за реализиране на инвестиционен проект „Изграждане на подземен паркинг и покрит пазар в ж.к. „Чайка“. Проектът предвижда изграждане на паркинг на 2 подземни нива с общо 201 паркоместа и партерни нива, заети с обществено обслужване – покрит пазар, заведение за хранене и др., както и изграждане на подземен подход

към подземни паркинги, като единствено комуникационно решение за осигуряване на достъп на автомобили.

За решаване на проблема реален принос може да имат и частни инвестиционни проекти.

Кратковременно платено паркиране – „Синя зона“

През месец юли 2018 г. е пусната в експлоатация „Синя зона“ Варна – Зона Център с общо 2742 паркоместа, от които 104 места за преференциално паркиране на ППС, превозващи хора с трайни увреждания без заплащане до 3 часа за паркирането.

През месец юли и август 2020 г. поетапно е пусната в експлоатация „Синя зона“ Варна – Зона Широк център с общо 6832 паркоместа, от които 212 места за преференциално паркиране на ППС, превозващи хора с трайни увреждания без заплащане до 3 часа за паркирането.

Схема 5.2.5. Обхват на „синя зона“ в град Варна[141]

Синя зона - зона Център: обхват – ограничава се от следните булеварди и улици: бул. „Христо Ботев“, бул. „Мария Луиза“, бул. „Осми приморски полк“, бул. „Цар Освободител“, бул. „Приморски“ и ул. „Девня“.

Синя зона - зона Широк Център, подзони 5, 6 и 7: обхват – ограничава се от следните булеварди и улици: ул. „Кракра“, ул. „Беласица“, ул. „Д-р Пискюлиев“, бул. „Владислав Варненчик“, ул. „Дрин“, бул. „Сливница“ и бул. „Мария Луиза“.

Синя зона - зона Широк Център, подзони 8, 9 и 10: обхват – ограничава се от следните булеварди и улици: бул. „Сливница“, ул. „Пирин“, ул. „Битоля“, бул. „Чаталджа“, бул. „Ген.Колев“, ул. „Царевец“, бул. „Осми приморски полк“, ул. „Капитан Рончевски“, ул. „Васил Друмев“, бул. „Княз Борис I“, бул. „Цар Освободител“ и бул. „Осми приморски полк“.

Въведени са и следните режими за платено паркиране:

[141]Източник: https://www.varnaparking.bg/%D0%B7%D0%B0-%D1%81%D0%B8%D0%BD%D1%8F-%D0%B7%D0%BE%D0%BD%D0%B0

- „Служебен абонамент“ - за юридически лица - 246 броя[142].
- Локално платено паркиране за живущи - 11 824 броя;
- Локално платено паркиране на ППС за търговци;
- Преференциално паркиране на ППС, превозващи хора с трайни увреждания.

Заплащането на цените в зоната за кратковременно паркиране се извършва по един от следните начини:

- Чрез изпращане на кратко текстово съобщение /SMS/ от личния мобилен телефон на номер, посочен в информационната табела;
- Чрез виртуален паркинг - метър /ВПМ/ - от личен смартфон или друго устройство с достъп до интернет, чрез използване на индивидуални предплатени сметки за паркиране;
- Чрез публичен /обществен/ виртуален паркинг - метър /ПВПМ/ - обществено достъпни точки за заплащане на кратковременно паркиране в брой или с банкова карта.

За живущите в зоните за паркиране е предвиден отделен режим на локално платено паркиране на ППС, като е реализирана функционалност за онлайн подаване на заявленията. Специални режими и услуги има и за търговците, както и за лицата в неравностойно положение, описани в Наредбата за организация на движението на територията на Община Варна[143].

За обслужването на дейността по паркиране се използват: лекотоварни електрически автомобили за контрол на паркирането; технически средства тип „скоба“; хибридни автомобили за екипите, контролиращи паркирането тип „Служебен абонамент“ и „Платени паркинги“; специализирани автомобили тип „Паяк“.

Зарядни станции за електромобили

В края на 2020 г. са изградени зарядни станции за електромобили в двете съставни зони на „Синя зона“ и в общинските паркинги. В експлоатация са пуснати за публично ползване 22 бр. зарядни станции за електромобили, от които 12 бр. в Зона Център и 10 бр. в Зона Широк Център с общо 44 бр. места за паркиране на електромобили за извършване на зареждане от станциите, 9 бр. зарядни станции за електромобили са изградени в района на общинския паркинг за репатрирани автомобили. Тези станции обслужват 18-те служебни

[142] Източник: Регистрирани потребители в Централизираната система за управление на паркирането

[143] https://varna.obshtini.bg/doc/3300108

автомобила на предприятието. Информация за зарядните станции, които са предоставени за публично ползване, за мобилното приложение „Варна Зарядни станции“ и карта на разположението на станциите са дадени на сайта на предприятието н страница с адрес https://varnacharging.com/. Собствениците на електромобили паркират и зареждат безплатно в „Синя зона“.

Градска логистика и съчетаване на различните видове транспорт

Няма данни за оценка на градската логистика, която трябва да включва улици за отвеждане на транзитни ППС, улици и време за зареждане на търговските обекти, разположение на складове, система за управление на товарния трафик в града, ограничения за движението на ППС в определени часове от денонощието и др.

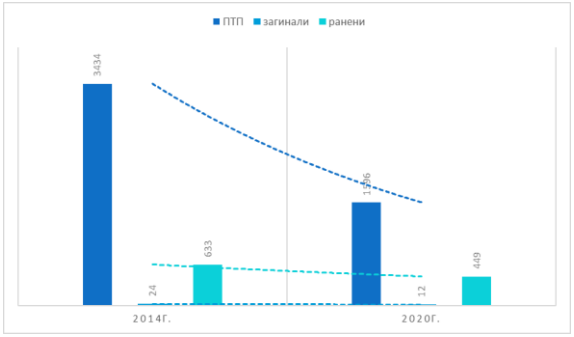
Не се извършва контрол на тежкотоварните автомобили в града, но такъв е въведен за фирмите, предоставящи таксиметрови услуги и техните МПС.

Безопасност на градските пътища

Пътно-транспортни произшествия

Анализът на данните показва почти двойно намаляване броя на пътно – транспортни произшествия на територията на община Варна. При съпоставяне на изследвания период (2014 и 2020 г.) е видна разликата в положителен аспект.

Фигура 5.2.3. Настъпили ПТП в Община Варна[144]

ПТП към 2020г. са по-малко с 1838 спрямо 2014г., загиналите са намалели наполовина, а ранените със 184 души.

Таблица 5.2.2. Разпределение по „Вид на ПТП“ е следното, съответно за 2014 и 2020 г.:

[144] Източник: по данни от Областна дирекция на МВР – Варна, сектор „Пътна полиция“, януари 2021г.

	ПТП		Убити		Ранени	
	2014	2020	2014	2020	2014	2020
Сблъскване между МПС под ъгъл	1 026	139	5	1	169	35
Сблъскване между МПС отзад	572	155	0	0	35	32
Блъскане на спряно ППС	393	193	3	0	31	23
Блъскане на паркирано ППС	383	165	0	0	9	3
Сблъскване между МПС странично	257	258	0	1	31	67
Блъскане на пешеходец	213	126	12	5	194	132
Блъскане в предпазна ограда	122	68	1	0	11	9
Друг вид ПТП	107	57	0	0	1	10
Блъскане в препятствие на пътя	83	49	0	0	2	2
Блъскане в стълб	58	38	0	0	6	8
Сблъскване между МПС челно	41	12	1	0	18	11
Блъскане на велосипедист	36	29	1	1	25	26
Блъскане в крайпътно съоръжение	33	187	0	1	2	20
Блъскане в дърво	28	34	0	1	34	21
Падане на пътник	24	30	0	0	25	31
Преобръщане на МПС извън пътното платно	24	11	1	1	16	5
Преобръщане на МПС на пътното платно	20	4	0	0	18	2
Блъскане в скат	6	10	0	0	4	1
Блъскане в животно	6	3	0	0	0	2
Блъскане на лице работещо на пътя	2	4	0	1	2	3
Блъскане в подпорна колона	-	10	-	0	-	1
Няма информация	-	10	-	0	-	3
Блъскане в билборд	-	2	-	0	-	0
Блъскане на дете с летни кънки, ролер, шейна	-	2	-	0	-	2

Участъци с концентрация на ПТП

На територията на община Варна няма установени участъци с концентрация на ПТП по смисъла на нормативната уредба. Но се откроява тенденция, голяма част от ПТП в т.ч. и с пострадали участници, възникват по основните пътни артерии па град Варна, каквито са булевардите „Владислав Варненчик“, „Цар Освободител“, „Сливница“ и „Осми приморски полк“, както и в района на кръстовищата, образувани от посочените булеварди с други пътни артерии на града. Като конфликти точки могат да бъдат определени кръстовището между бул. „Владислав Варненчик“ и улиците „Д-р Пискюлиев“ и „Отец Паисий“, пешеходните пътеки по бул. „Трети Март“ в отсечката между кръстовищата с бул. „Република“ и ул. „Асен Разцветников“ (поради високият брой блъснати пешеходци) и др. За намаляване на конфликтните точки следва да бъдат предприети действия по изграждане на необходимата инфраструктура. Удачен би бил и варианта кръстовищата с кръгово движение в града, чиято геометрия позволява, да бъдат реконструирани в т.н. турбокръстовища с оглед допълнително ограничаване па конфликтните точки, респективно ограничаване броя на ПТП. [145]

На последно място, но не и по значение, е включване на системите за видеонаблюдение в системата за контрол и санкции на нарушаващи правилата за движение участници, така че да се ограничат бъдещите подобни прояви.

През За територията на Община Варна за 2014 и 2020 год. настъпилите За 2014 г. на територията на община Варна са проведени 311 бр. мероприятия в учебни заведения и детски градини свързани с пътната безопасност под формата на беседи , лекции и презентации. През 2020 г. броят на тези мероприятия е значително по-малък - 39 бр., но това се дължи на спазването на разпоредените противоепидемични мерки, свързани с

[145] Източник: по данни от Областна дирекция на МВР – Варна, сектор „Пътна полиция“, януари 2021г.

ограничаване разпространението на вирусната инфекция COVID-19.

Интелигентни пешеходни пътеки

По отношение на системата за безопасност на пешеходците са изградени 25 интелигентни пешеходни пътеки, които чрез светлинна сигнализация предупреждават водачите от автомобилния трафик за навлизащи в пътеката пешеходци. Чрез нея се цели намаляване на произшествията, възникващи на пешеходните пътеки на територията на гр. Варна. Интелигентните пешеходни пътеки започват автоматично да светят при засичане на пешеходец, подходил към пешеходната пътека с цел пресичането ѝ. Индикацията за преминаващ пешеходец се извършва от сигнални светлини, инсталирани в пътната настилка. Системата има наличие на различни светлинни режими с цел ясно дефиниране на моментното състояние на пешеходната пътека по отношение на пешеходците:

Състояние 1 - светлинните модули светят прекъснато през достатъчно голям интервал с достатъчно малка продължителност. В този режим на работа това носи информация на водачите на ППС, подхождащи към пешеходната пътека, че пред тях има пешеходна пътека.

Състояние 2 - когато различните детектори на пешеходната пътека регистрират присъствие на пешеходец в двете зони на подхождане към пешеходната пътека. Когато има такова регистриране, светлинните модули да започнат да светят с по-голяма честота на светлинните сигнали, което да укаже на водачите на ППС, подхождащи към пешеходната пътека за наличие на пешеходци в прилежащите ѝ две зони.

Състояние 3 - преминава се към това състояние, когато пешеходецът подаде заявка за пресичане посредством натискане на бутон за заявка. Тогава се реализира трети светлинен режим, който указва на водачите на ППС, подхождащи към пешеходната пътека, че в този момент там започва пресичане на пешеходец. Реализирането на светлинен режим тип бягаща вълна отдясно-наляво или отляво-надясно указва на водачите на ППС, подхождащи към пешеходната пътека, каква е посоката на пресичане на пешеходеца.

Сигнални устройства за пешеходци със зрителни проблеми

Във Варна 48 кръстовища са оборудвани със сигнални устройства за пешеходци със зрителни проблеми, които издават леко доловим звук и се активират в посоката на движение при натискане на бутон за заявка за звуково оповестяване.

За улеснение и по-безопасно придвижване на незрящите на всеки ъгъл на кръстовището са монтирани по 4 тактилни бутона.

Осигурена е достъпна среда, съгласно Наредба № 4 от 2009 г. за проектиране, изпълнение и поддържане на строежите в съответствие с изискванията за достъпна среда за населението, включително за хората с увреждания (ДВ, бр. 54 от 2009 г.), монтирани са светещи знаци Д17. Доставено и прието е необходимото за обезпечаване на техническата част на системата – захранване, датчици, светлинни модули.

Управление на мобилността

Подробна информация за видовете пътища, дължините, класове и състоянието им и въобще за управлението на мобилността в Община Варна, е поместена в Генералния план за организация на движението на територията на Община Варна[146], публикуван на интернет страницата на дирекциите „Архитектура, градоустройство и устройствено планиране“ и дирекция „Инженерна инфраструктура и благоустрояване“ към Община Варна. След оценка на необходимостта от актуализация на стария ГПОД, е създаден и одобрен с Решение № 1772-6 от Протокол 42 от 01.08.2019 г. на Общински съвет – Варна нов план, който съдържа необходимата описателна и чертожна части, както и актуализираните за целта схеми:

- Обща схема на територията на град Варна;
- Схема на ПУМ град Варна;
- Схема на масов градски транспорт;
- Схема на велосипедно и пешеходно движение
- Схема за режимът на движение на определени видове транспортни средства.

Светофарните уредби

На територията на гр. Варна има общо 91 светофарни уредби. В разглеждания период пет светофарни уредби са премахнати (във връзка основно с изграждането на бул. „Васил Левски“) и са изградени нови 9 светофарни уредби, като пет от тях са светофарни уредби с пешеходна заявка.

Двадесет светофарни уредби са включени в Системата за гъвкаво управление, като преобладаваща част от тези уредби са по бул. „Сливница“ (6

[146] Източник: http://agup.varna.bg/index.php/generalen-plan-za-orgnizatzia-na-dvizhenieto

бр.), бул. „Цар Освободител“ (8 бр.); ул. „Девня“ (2 бр.) и по един на бул. „Хр. Ботев“ и ул. „Кракра“, бул. „Хр. Смирненски“ и ул. „Мир“; бул. „Васил Левски“ и ул. „Подвие“ и бул. „Ян Палах“ и ул. „Прилеп“.

Скоростен режим на движение

Изграден е и Център за наблюдение и управление на трафика (в изпълнение на двата проекта за интегриран градски транспор), градския транспорт и GPS мониторинг, чиято роля и функционалности е да следи движението на ППС от МГОТ по трасетата му в града, чрез вградени в колите устройства за GPS-позициониране. На базата на тези данни за местоположение на ППС на МГОТ работи Система за информация на пътниците, като тази информация се визуализира на информационни табла, разположени на спирките на МГОТ, както и в таблата разположени в превозните средства. Има изградена система за приоритет на ППС от МГОТ, по която би следвало при необходимост да се дава приоритет на тези превозни средства в случай на натрупване на голямо закъснение. Основна цел на действие на Центъра е са се сведе до минимум влиянието на трафика в община Варна, чрез намаляване на употребата на лични автомобили и чрез развитие на обществения транспорт, насърчаване на колоезденето и ходенето пеш. Монтирани са камери за видеонаблюдение на основните пътни артерии. С въвеждане на системата се създава възможност за постоянно наблюдение и контрол върху изпълнението на разписанията и ефективността на работа на транспортните фирми.

Интелигентни транспортни системи

На територията на Община Варна са изградени множество електронни системи за управление на трафика, обществения транспорт и паркирането. Интелигентните транспортни системи (Intelligent Transportation Systems, ITS) са съвременен подход за наблюдение, управление и като цяло – за подпомагане на функционирането на транспортната система и в частност - на автомобилния транспорт. Тези системи използват информационните и комуникационните технологии, за да събират и обработват данни за транспорта. Една част от ITS системите служат за измерване на различни параметри на пътния трафик. Измерването на натоварването, определянето на местата с чести задръствания и ПТП, идентифицирането на основните автомобилни потоци в пикови часове ще помогнат значително

при решаването на съществуващите транспортни проблеми, свързани с основните маршрути на масовия градски обществен транспорт (МГОТ).

Системата за координирано управление на светлинно регулирани кръстовища по трасета на МГОТ във Варна, условно се разделя на три модула, които са абсолютно независими, но за изпълнение на поставените по-горе цели, трябва да бъдат реализирани едновременно и интегрирани в едно, за да доведат до желаният ефект от внедряването на системата.

Система за локално адаптивно и/или координирано управление на светлинно регулираните кръстовища, изградена по проект „Интегриран градски транспорт на Варна – втора фаза“ трябва да осигурява:

- Спазване на разпоредбите на НАРЕДБА № 4 от 01.07.2009 г. (до отмяната й) и Наредба № РД-02-20-2 от 26 януари 2021 г. за проектиране, изпълнение и поддържане на строежите в съответствие с изискванията за достъпна среда за населението, включително за хората с увреждания;
- Данни от преброяване на автомобилният трафик, които да бъдат използвани за локално адаптивно и/или локално координирано управление на светофарните уредби на кръстовищата, чрез използване на трафик детектори;
- Възможност събраните данни да бъдат използвани и за статистика и анализ на трафичното натоварване;
- Локално адаптивен и/или локално координиран режим на управление на светофарните уредби;
- Възможност за интеграция с налични системи и/или устройства, реализирани на територията на Варна и попадащи в обхвата на поръчката.

За целта са извършени строително-монтажните работи като са направени необходимите инсталации, монтирани са стълбове, доставени и монтирани са магнитни и видео детектори за трафик, доставени и инсталирани интелигентни контролери и микропроцесорни модули.

Задължителните функционалности, които притежава всеки инсталиран интелигентен контролер са:

- платформа за визуализация (във вид подобен на проектното изобразяване на „Циклограма", описано в нормативната уредба на Република България) на въведената „циклограма“/“програма“ за работа на светофарната уредба при „програмирането" на работата на контролера (в платформата за програмиране на контролера).
- възможност за контрол/въвеждане/промяна на параметрите, свързани с

датчиците/детекторите, подаващи информация в реално време за транспортните натоварвания и тяхната работа.

- възможност за работа с различни програми/циклограми, в зависимост от времевия отрязък от денонощието, по предварително зададен дневен план за работа - график.
- възможност за работа със светофарни секции от всички налични на пазара видове - „LED“, крушки и др., както и като захранващо напрежение.
- възможност за дистанционно наблюдение и конфигуриране чрез GPRS или Ethernet.
- възможност за работа в координационен режим със съседните контролери, базирайки се на децентрализирана синхронизация или чрез централизирана синхронизация.
- възможност за функционалности за програмиране и обезпечаване на всички необходими параметри и дейности, които той използва и извършва, във връзка с възможност за осигуряването на приоритет на превозни средства от МГОТ.
- възможност за измерване и контрол на натоварването на всички изходи към светофарните секции, във всяка сигнална група (зелено, жълто и червено) и в случай на настъпване на промяна от предварително определената стойност на измерваните параметри - да действа в съответствие с процедура, зададена от потребителя (т.е. преминава в жълто мигане, режим „всичко тъмно", изписване на съобщение, изпращане на съобщение чрез системата за наблюдение, изпращане на текстово съобщение на зададен телефонен номер, и др.).
- локално съхранение на данните от детекторите, както и информация за режим на работа, състояние на изходите на сигнални групи.
- възможност за работа с бутони за заявка за пешеходно пресичане и подаване на сигнал към бутона при приета от контролера заявка.
- възможност за дистанционно задаване и променяне на програмни планове за работа на светофарна уредба (СУ) от оператор.
- възможност чрез интерфейсни портове за комуникация, управление и обмен на данни.
- съвместимост със съществуващата система.

Трафик детекторите изпълняват основните изисквания за качество на процеса по събиране на данни (за преброяване на трафика), а именно:

- отчитат данните на всяка лента на пътното платно за движение

- имат възможност за настройка на параметрите на детектора
- съвместими са с широка гама устройства като ползватели на данните.

След поставяне на детекторите и подмяна на контролерите, Системата за дистанционен контрол, мониторинг и управление на 20 светлинно регулирани кръстовища осигури:

- възможност в абсолютно реално време за мониторинг или дистанционно управление на светофарните контролери;
- ползването и от повече от един потребител, съгласно изискванията за оперативна съвместимост и информационна сигурност;
- възможност за достъп чрез определянето на потребител, роля и права на достъпа и работа със системата;
- спазване на всички приложими стандарти за безопасност при управление на трафика;
- възможност за надграждане, интеграция и разширение.

За мониторинг и контрол на тези 20 кръстовища в контролен център на ОП „Транспорт и автоматизирана система за регулиране на уличното движение“ (ТАСРУД) е доставен сървър и работна станция с инсталиран специализиран софтуер, които следят за режимите на работа. На всяко кръстовище също така са инсталирани 360 градусови видеокамери за наблюдение в реално време и архивни записи на предвиден за целта новодоставен сървър, оборудван със специализиран софтуер.

Системата за видеонаблюдение на светлинно регулираните кръстовища осигурява оперативна съвместимост в съответствие с ONVIF (Open Network Video Interface Forum) и PSIA (Physical Security Interoperability Alliance) спецификации, осигурявайки оперативна съвместимост между мрежовите видео продукти.

Също така наблюдението в реално време с Full HD разделителна способност, в режим 24x7, се управлява от единна софтуерна платформа, IP базирана, интегрирана с разпределена обработка и запис на събитията в реално време, осигуряваща анализ на видеоинформацията и съхранение на алармени събития, с висока надеждност, добра функционалност и възможност за бъдещо разширение. Минималните изисквания към камерите на системата за видеонаблюдение са:

- IP базираност;
- осигуряващи видеонаблюдение, както в светлата, така и в тъмната част от денонощието, като се използва IR осветление с покритие минимум 50 м;

- управляеми (PTZ), както и съвместими със спецификацията на ONVIF, и резолюцията не по-малка от Full HD (1920x1080) при 25 кадъра в секунда;
- притежаващи функция за стартиране на запис, при регистрирано движение в техния обхват, както и следните допълнителни интелигентни функции: Аудио детекция; Пресичане на линия; Навлизане в дефинирана зона; Промяна на сцената; Детекция на лице; Притежаващи функцията Heat Map; Отчитащи липсващи/изоставени обекти; Възможност за броене на хора;Възможност за интеграция с e-mapping;
- Управляемите камери (PTZ) са с минимум 1бх оптично приближение и IR осветление
- Камерите са мултистрийм (минимум два стрийма)

Софтуерната платформа е инсталирана на сървър, като при необходимост може да се направи ъпгрейд на системата за покриване на нарастващи нужди. Предвиденото дисково пространство за съхраняване на алармените събития и видеоинформацията е за минимум 30 дни при резолюция на видеоизображението Full HD 1080p и минимум 7 fps. Видеокамерите са свързани към централния видеосървър, посредством IP комуникационна свързаност, базирана на оптична мрежа. Системата има един CMS (Central Monitor Software) сървър с пълна аналитичност - Advanced Package, което представлява същината на централната система за управление. Поддържа неограничен брой камери, I/O устройства, POS, LPR, контрол за достъп и др. Управлението и функционирането на CMS е интуитивно с ясни и логични контролни уреди - джойстик, мишка и клавиатура. Разполага с мощна система за извеждане на алармени събития от подобните на нея системи и може да контролира неограничено големи видеоматрици, като може да преглежда събития в конзоли в централната контролна зала. Съществените функционалности на системата са:

- Системата за видеоанализ е интегрирана в платформата за видеонаблюдение;
- Има възможност за откриване на събития с висока точност и в реално време, което свежда до минимум субективния фактор за вземане на решения от оператора;
- Има възможност за добавяне на неограничени комбинации от аналитични правила във всяка камера от системата за видеонаблюдение;

- Има възможност за автоматично извличане и анализ на записите едновременно от произволен брой видеокамери;
- Поддържа голям брой правила за автомобили: Преброяване на МПС; МПС движещо се в предварително дефинирана зона; МПС/та пресичащо линия с възможност за дефиниране на посоката; Спряло МПС в предварително дефинирана зона; Проследяване на обекти с помощта на PTZ видеокамера при настъпване на определено събитие от правилата за видеоанализ; Проследяване на транспортно средство с помощта на PTZ видеокамера.

Системата, оборудвана по проект „Интегриран градски транспорт на Варна“, е доразвита в посока осигуряване на достъпност на пътните кръстовища. Това включва оборудване на кръстовищата с бутон за заявка и за звуково оповестяване. С цел намаляването на шумовото замърсяване и повишаване на безопасността е надградена системата за достъпност на незрящи, която е изградена по проект „Интегриран градски транспорт“.

По отношение на системата за информация на пътниците в реално време, в рамките на проект „Интегриран градски транспорт на Варна“, финансиран по ОП „Регионално развитие" 2007-2013 г. 84 спирки на МГОТ са оборудвани с информационни табла за информация на пътниците в реално време, а общият брой на спирките на МГОТ по предлаганата оптимизирана транспортна схема е около 280. По Проект „Интегриран градски транспорт на Варна - втора фаза" са доставени и монтирани информационни табла на още 100 спирки, на които спират ППС повече от една линия на МГОТ и има съществен пътникопоток.

Точното местоположение на всяка една спирка може да бъде видяно на сайта на Градски транспорт - Варна www.gtvarna.com/route-map чрез въвеждане името на съответната спирка.

Сравнителен анализ на състоянието и тенденциите за развитие на регион за планиране на ниво 2

Улична мрежа на град Варна е 128,774 км, в т.ч.: първи клас - 3,5 км; втори клас - 26,124 км; трети клас - 32,7 км; четвърти клас - 66,45 км.

Системата на обществения транспорт работи в синхрон, като почти цялата територия, с малки изключения, е покрита равномерно с маршрути. Цялата градска структура попада в 5 минутния изохрон на обслужване. В тази зона не попадат ж.к. „Бриз“ и прилежащите към града селищни образувания, както и

новообразуваните квартали в северната и южната извънградски части. За район „Одесос“ в 5 минутния изохрон на обслужване не попадат микрорайоните 11 и 12., за районите „Младост“ и „Вл. Варненчик“ – това е промишлената зона, докато за район „Приморски“ в 5 минутния изохрон на обслужване не попадат всички северни зони, а за район „Аспарухово“ – това са селищните образувания.

Проектите за интегриран градски транспорт включват изпълнение на пакет от взаимно допълващи се инвестиции, насочени към развитието на съвременен, устойчив и безопасен транспорт в третия най-голям град в България. Предприетите действия от страна на Общината по отношение на обществения транспорт са насочени към предоставянето на висококачествени обществени транспортни услуги, включително въвеждане на система за бърз градски транспорт, подмяна на остарелия и неефективен подвижен състав с нови, чисти автобуси, използващи дизелово гориво, сгъстен природен газ или електричество, както и подмяната на старите тролейбуси, изграждане на велосипедна мрежа и пешеходни съоръжения. Успоредно с тези инвестиции, в рамките на проектите се изгради интегрирана електронна система за издаване на билети и система за информиране на пътниците в реално време.

Съоръженията, обслужващи транспорта, по видове са равномерно разположени върху територията на града и напълно задоволяват потребностите на гражданите. Важно е да се отбележи, че в нито един район на Общината не са създадени проблеми във връзка с тях. Като цяло може да се заключи, че в Общината, при всички изградени пътни възли, има подлези и надлези и при пресичането на улична мрежа с други комуникации, също има изградени мостови съоръжения, но поддръжката им не е на необходимото ниво.

Град Варна е главният железопътен възел, като от гарата тръгват много влакове в различни посоки, но железопътните връзки с останалите градове и села в областта, са редки и много бавни. С туристическите курорти (към к.к. „Св. Св. Константин и Елена“ и к.к. „Златни пясъци“) липсва ЖП мрежа.. Този вид транспорт е заменен и допълнен с автобусни линии до всички градове, като Аврен, Белослав, Дългопол, Девня, Долни чифлик, Провадия, Суворово и Вълчи дол, който се извършва от голям брой частни автобусни превозвачи.

Велосипедната инфраструктура се развива главно във Варна. Предвидени са пет платна да свързват западната и

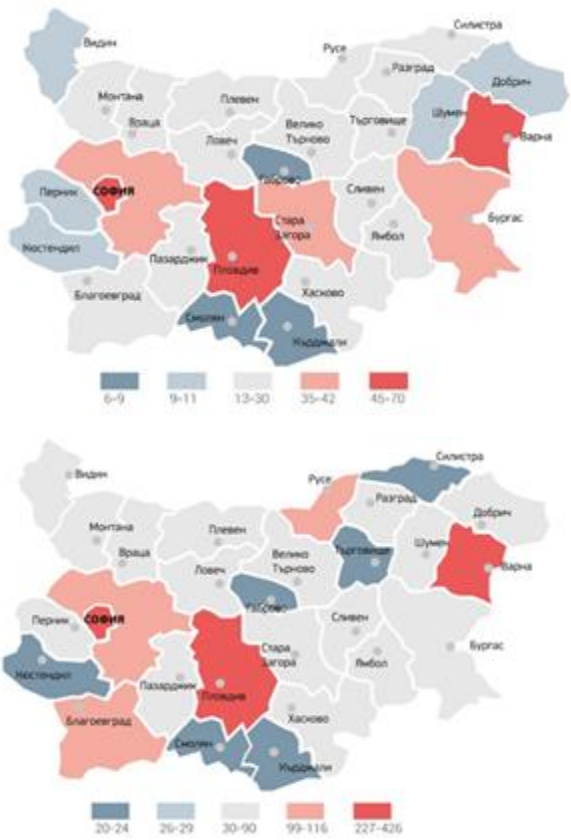
северната част на града с центъра. Проектът за интегриран градски транспорт определя точната карта на велосипедните пътеки.

Трафик и пътнотранспортен травматизъм[147]

Една от трите най-натоварени отсечки по автомагистрала „Хемус“ е в териториалния обхват на област Варна (20 576 автомобила). Среднодневният трафик на леки автомобили е около 7 000. Засилен е и трафика по отсечката „Златни пясъци – Варна“ (10 000). Относително голям е броят на преминалите автобуси в сравнение с другите главни пътища в страната (среднодневен брой – 156), като той значително се увеличава в отсечката „Златни пясъци-Варна“ (до 340).

Причините за развитието на пътнотранспортния травматизъм в тези области са свързани както с относително голямото население в някои тях, така и със значителния транзитен трафик, който преминава през територите на област Варна (техните територии (АМ Хемус, транзитни потоци в посока Румъния и обратно, републикански път I-2 Варна-Русе). На фигура 5.2.4. по-долу са дадени разпределението на средния брой загинали при ПТП по области и разпределението на средния брой тежкоранени при ПТП по области.

Фигура 5.2.4. ПТП по области

Според териториалното разпределение по брой на тежко ранените, област София-град е с най-много тежко ранени - средно 426 на година, следвана от област Пловдив - със средно 235 тежко ранени и област Варна - със средно 227 тежко ранени.

ПТП настъпили на територията на област Варна, формират близо 50% от общия брой ПТП на СИР. Значително по-малък е броят на настъпилите ПТП в СЦР, но те са концентрирани също по

[147] Национална стратегия за безопасност на движението по пътищата в Република България 2021 – 2030 г.

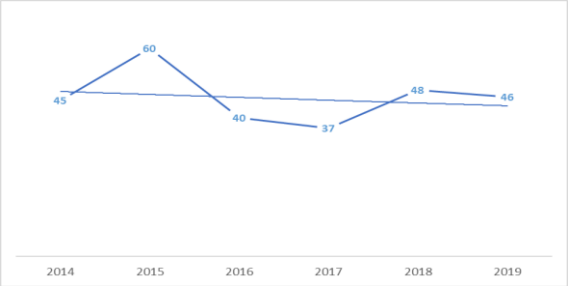
пътищата, свързващи Варна с вътрешността на страната. На фигурата по-долу са дадени данни за загиналите в ПТП на ниво СИР и СЦР и Варна[148]:

Фигура 5.2.5. ПТП на национално, регионално и областно ниво – Варна

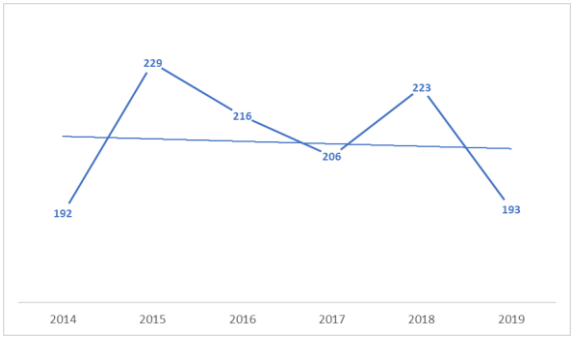
През периода 2014-2019г. броят на загиналите в ПТП в област Варна е почти еднакъв. Тенденцията загиналите на територията на област Варна е дадена на фигурата по-долу:

Фигура 5.2.6. Тенденци на ПТП (загинали) (2014-2019г.)

Идентична е картината и при тенденцията за тежко ранените в областта. Годините с най-висок брой тежко и ранени е най-висок през 2015 г. (229 души) и 201г. (223 души):

Фигура 5.2.7. Тенденции на ПТП (ранени) (2014-2019г.)

Идентифицирани проблеми, неоползотворени ресурси и потенциал за развитие

Съгласно ОУП, 40% от съществуващата първостепенна улична мрежа (ПУМ) няма технически характеристики за прогнозния си клас, защото 35,2% от нея е реализирана (ремонтирана или направена реконструкция) преди повече от 20 години. 10% от работещата като главна улична мрежа е второстепенна. 17,8 % от уличната мрежа е вече с 40% влошаване на състоянието на настилката и 37,0%> е вече в периода, в който влагането на средства за текущ ремонт е много скъпо и почти неоправдано, защото се постига минимален ефект само за няколко месеца.[149]

В направление запад – изток се извършват кореспонденциите, свързани

[148] НСИ

[149] https://agup.varna.bg/attachments/article/558/gen_plan.pdf

основно със стопанската дейност на град Варна, затова то е първостепенно по значение, а кореспонденциите в направление Юг – Север са основно с курортен характер. Аспаруховият мост е единствената пътна връзка между северните и южните части на града. Проблемите на пътната мрежа по райони са:

- През територията на районите „Одесос“, „Приморски“ минава трасето на път 1-9. То ще се изнесе извън града в западно направление, чрез изграждане на мостово съоръжение над Варненското езеро.
- Автомагистрала „Хемус“, път I-2 и път II -29 от РПМ тангират на район „Вл. Варненчик“. Трасето на път 1-9 ще тангира западно на „Западна промишлена зона“, съгласно ОУП-2012 на гр. Варна.
- Трасето на Автомагистрала „Черно море“ минава през територията на район „Аспарухово“ и в перспектива следва да се изнесе от района. Според ОУП на Община Варна се предвижда все по-нарастващото натоварване на пътната мрежа да бъде поето чрез промяна на нейната функционална структура. Изграждането на магистрални трасета налага нова класификация на пътната мрежа. Може да се заключи, че най-належаща е нуждата от реализиране на път 1-9 и мостовото съоръжение над Варненското езеро, с което ще се изнесе чистият транзит, а също така и прекъснатият транзит спрямо града. Това трасе ще обслужва периферно Западна промишлена зона.
- В райони „Одесос“ и най-вече в „Аспарухово“ попада Аспаруховият мост. Това съоръжение е от общоградско значение, но е с изчерпана пропускателна способност. Тъй като е единствената връзка между северната и южната част на града, е назряла необходимостта от осъществяване и на други пътни връзки. Освен това, уникалното мостово съоръжение се нуждае от перманентно наблюдение и поддръжка.
- В райони „Младост“ и „Вл. Варненчик“ изградените по трасето на бул. „Вл. Варненчик“ пешеходни подлези, не се поддържат на нужното ниво.
- Район „Приморски“ се характеризира с най-много свлачищни проблеми. Изградени са много укрепителни съоръжения. По трасето на бул. „Княз Борис I“, пешеходните подлези също не се поддържат на нужното ниво.

Уличната мрежа на Варна не притежава необходимата пропускателна способност, която да осигури нормалното движение на нарасналия

брой МПС през последните години без формирането на големи задръствания, характерни особено през летните месеци. Това формира следните проблеми, които затрудняват нормалния трафик:

- Големи райони на града (Югозападния), нямат реализирани комуникации според предвижданията на ГКТП-82. Те се обслужват от съществуващите тесни улички, не могат да осигурят ефективно обслужване на зоните, както с товарен, така и с масов обществен пътнически транспорт;
- Отсъстват преки пътни връзки за специализирани обекти и райони, както и артерия, която да осигурява скоростни далечни кореспонденции между най-североизточните и най-южните населени територии;
- Не е осигурена необходимата улична мрежа и техническа инфраструктура в новообразуваните жилищни райони, които бързо и интензивно се застрояват, особено в най-северните и най-южните части на територията на общината;
- Неравномерността в развитието и основно в изграждането на мрежата е причина за незадоволително транспортно обслужване на големи територии и затруднено общо функциониране на мрежата (Западна промишлена зона; 9,10,11,12,15 и 16 подрайони, ж.к. „Бриз“, „Изгрев“ и „Зеленика“, както и останалите селищни образувания);
- Изчерпана е пропускателната способност на много съществуващи трасета (бул. „Сливница“ по цялото си протежение; бул. „Вл. Варненчик“ в участъка бул. „Република“, ул. „Отец Паисий“, бул. „Република“ в участъка бул. „Вл. Варненчик“ - бул. „Трети март“, бул. „Хр. Ботев“ в целия си участък, бул. „Княз Борис I“ в участъка бул. „Левски“ - възел „Дървения мост“ – през летния сезон, ул. „Отец Паисий“ в участъка бул. „Вл. Варненчик“ - бул. „Цар Освободител“, бул. „Цар Освободител“ в участъка бул. „Христо Смирненски“ -възел „Летище“);
- 10% от работещата като главна улична мрежа е второстепенна (напр. ул. „Капитан Райчо“, „Георги Бенковски“);
- В най – натоварената централната градска територия 30% от Първостепенната улична мрежа и 90% от Второстепенната улична мрежа не се поддържат на необходимото ниво. В тази част отсъства и пряка пътна връзка между пристанището и острова от една страна и изходящите артерии и западната промишлена зона от друга страна, поради което целият товарен трафик между тези райони се осъществява през северния възел на

Аспаруховия мост и ул. „Девня“. Чрез изграждането на крайезерната артерия между южната и западната промишлени зони, ул. „Девня“ и северният възел на Аспаруховия мост ще са освободени от тежък товарен транспорт;

- В градската част на район „Приморски“ не са изградени в крайния си етап почти всички улици от ПУМ, с изключение на бул. „Осми приморски полк“ и бул. „Княз Борис I“;
- Между 70% - 80% от ПУМ и 100% от ВУМ на районите „Младост“, „Вл. Варненчик“ и „Приморски“ не са ремонтирани от дълъг период.

Може да се добави, че при сравнение на уличната мрежа в различните райони, район „Младост“ е с най-добра изграденост на уличната мрежа, а район „Аспарухово“ – с най-добре поддържаната ПУМ и второстепена улична мрежа (ВУМ).

За решаване на проблемите с уличната мрежа, според ИПГВР на Варна, най - голяма е необходимостта да бъдат реализирани следните решения за подобрение на транспортната обстановка в града и облекчаване на най-натоварените участъци от мрежата, реализирани в изтеклия програмен период:

- Изграждане на детелина на бул. „Цар Освободител“ с бул. „Христо Ботев“ и на бул. „Левски“ с бул. „8-ми Приморски полк“;
- Изграждането на крайезерната артерия между южната и западната промишлени зони, за да се освободи донякъде Аспарухов мост от тежък товарен транспорт;
- Продължението на ул. „Кракра“ най-вече в „Западна Промишлена Зона“, което ще облекчи претоварения участък на бул. „Вл. Варненчик“;
- Изграждането на бул. „Цар Освободител“ би разтоварило пренатоварения бул. „Сливница“;
- Пробивът и разширението на ул. „Дрин“ до ул. „Кракра“ би облекчил ул. „Отец Паисий“ и ул. „Пирин“;
- Булевард „Варна“ да започне да се обособява като такъв на първо време в участъците, където „Христо Смирненски“ е с изчерпана пропускателна способност.

Възможност за справяне с повишения трафик следва да се потърси и чрез използването на интелигентни транспортни системи. ОП „Транспорт и автоматизирана система за регулиране на уличното движение“ е оборудвано със софтуерна техника за управление на движението за 20 кръстовища – проект ИГТ-Варна – втора фаза. Необходимо е надграждане на системата за управление

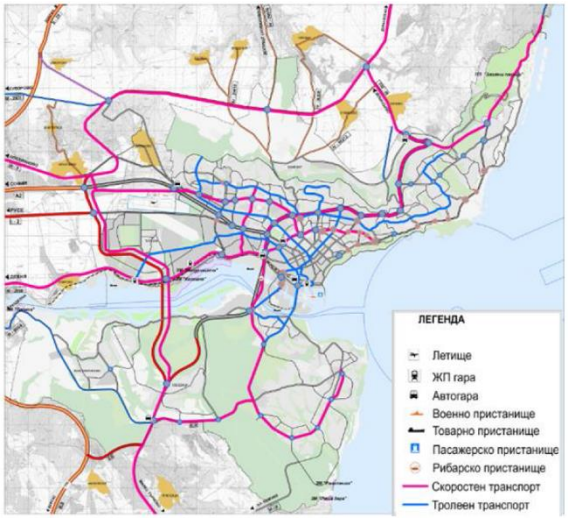
на трафика, за да може този процес да се извършва напълно автоматично. От подобни проблеми страда и системата за видеонаблюдение в града, която следва да осигурява както сигурността и безопасността на участниците в движението, жителите и гостите на града, така и контрол върху автомобилния трафик във всичките му форми и извършването на последваща санкция на нарушителите. Тук следва да се добави като проблем и голямата фрагментарност на изградените през годините различни системи за видеонаблюдение, които следва да се интегрират с подходящите интерфейси в обща платформа за контрол и управление, която да се надгради в посока автоматизиране на санкциите и повишаване на ефективността от вложените средства за тези системи.

Сходна е и ситуацията със системите в обществения транспорт и управлението на мобилността във Варна, които бяха подробно описани по-горе. През 2012 г. е стартиран проект за „Интегриран градски транспорт на Варна“, в който са включени дейности по изграждане на Автоматизирана билетна система, Система за осигуряване на предимство на превозните средства на масов градски обществен транспорт на кръстовища и център за управление на системата, Система за информация на пътниците в реално време, както и мерки за подобряване на достъпността.

Необходимо е автоматизираната билетна система /АБС/ да бъде надградена, за да отговори на очакванията на гражданите и съвременните технологични възможности. АБС трябва да осигури възможност за закупуване на превозни документи, чрез мобилно приложение, банкови безконтактни карти и други съвременни методи.

Не може да не се отчете и ролята на Общината, която трябва да популяризира и насърчи използването на обновения обществен транспорт с подходящите мерки и форми и да въведе такива за ограничаване на използването на лични превозни средства (ЛПС) за пътуване до и от работното място, което значително би облекчило трафика и спомогнало за подобряване на екологичната обстановка в Общината. На схемата по-долу (по данни на ОУП), са показани бъдещите трасета за скоростно придвижване с масовия обществен транспорт и тролейбусните трасета, предвидени според ОУП на Варна, които трябва да решат основните транспортни проблеми на Общината.

Схема 5.2.6. Трасета за скоростно придвижване с масов обществен транспорт

Повечето разработени и използвани информационни системи, внедрени в обществения транспорт, не отговарят на съвременните изисквания за електронни разплащания, като наличният език е предимно български и с малки изключения - на английски.

- Всички паркоместа в регулираната зона за улично паркиране са платени, освен в особени случаи, определени от Община Варна;
- Зоната за паркиране разполага с два типа паркоместа - за общо ползване и запазени. Паркоместата за общо ползване да бъдат предназначени за жители, фирми и гости на града. Запазените паркоместа ще бъдат отдавани под наем на компании и техният брой ще бъде ограничен;
- Определени паркоместа са маркирани за специални потребители, като полиция, община, хора с увреждания.
- Системата за плащане гарантира заплащане за всички паркоместа за общо ползване в платената зона за улично паркиране;
- Дейностите по управление на уличното паркиране са централизирани. Централизацията гарантира споделяне на необходимите данни по взаимосвързаните дейности;
- Дейностите по уличното паркиране се контролират от общинско предприятие „Общински паркинги и синя зона“ с използването на електрически и хибридни автомобили.

Перспективите по отношение на управлението на паркирането трябва да се търсят в:

- Разработване на ефективен подход за осигуряване и управление на паркирането, който отговаря на нуждите на обществото;
- Осигуряване, експлоатация и управление на безопасен начин на паркиране;
- Осигуряване на удобно паркиране за крайния потребител, в т.ч. и туристите.

Разтоварването на централната градска територия и използване на терена за туристически, търговски и бизнес нужди на града изисква изнасяне на товарната дейност на ж.п. гара Варна на запад, което е обвързано с постепенното

преструктуриране на Пристанище „Варна-Изток“ и преместване на товарните дейности в западна посока. Съществуват редица фактори довели до изчерпване капацитета на товарна гара Варна - Изток. Това е местоположението на гарата в централната градска част, водещо до сложната връзка с първостепенната улична мрежа на града, недостатъчните складовите площи, натрупване на екологически проблеми и др. Поради изброените причини е наложително „изнасянето“ на товарна гара „Варна – Изток“ на отредената по ОУП площадка в Западна промишлена зона. Предвижда се развитие на ж.п. гара „Варна-Запад“ и ситуирането ú северно от ж.п. линия № 2, между линията и площадката на Домостроителен комбинат Варна. Предлага се организирането на товарна гара, техническа гара и локомотивно депо, а жп гара Тополи да е специализирана за пристанищна дейност.

Във връзка със стратегията на ЕК за приоритетно развитие на железопътния транспорт в ЕС, трябва да се развият скоростни ж.п. връзки на Варна с градовете Шумен и Добрич, за да се улесни движението на пътниците от транспортния поток „дом-работа“. Следва да се отчете, че развитието на транспортната инфраструктура на град Варна и прилежащия железопътен (ж.п.) възел се определя от Стратегията за интегриране на българската железопътна инфраструктура в Европейската мрежа за интермодален транспорт, чрез осигуряване на достъп до пристанищата и „морските магистрали”. Изграждането на интермодален терминал във Варна, ще осигури интегрирането на сухоземния, въздушен и морски транспорт в града в качеството му на опорен пункт на Общоевропейския транспортен коридор 8, като ситуирането на интермодалния терминал ще бъде в тясна връзка с бъдещото развитие на Пристанище Варна-Изток.

Развитието на железопътния сектор и неговата способност успешно да се конкурира с другите видове транспорт продължават да бъдат затруднени от сериозни проблеми, свързани главно с недостатъчното финансиране на железопътната инфраструктура и подвижния състав. Тези стратегически негативи, регистрирани в обсега на железопътния транспорт на страната, са основна предпоставка за нарушаване на баланса в транспортния сектор, който няма обективни перспективи да бъде постигнат в един средносрочен период.

Друга насока за адекватното развитие на транспортния сектор в България произтича от необходимостта превозът на товари по вода да бъде възприет от

правителството като алтернатива на автомобилния транспорт и като транспорт, равнозначен на железопътния, предвид неговите явни преимущества, свързани с безопасност, икономичност, ниско ниво на замърсяване на околната среда и висок потенциал за развитие. Трябва да се отбележи обаче, че настоящото развитие на водния транспорт е твърде далеч от подобна перспектива, предвид редица обективно влияещи негативни фактори като остаряла материално-техническа база, спад в превоза на товари и пътници през последните години в следствие на настъпилата икономическа криза и др.

Релефът на общината позволява търсене на алтернативи за придвижване чрез използване на лични или наети велосипеди и електрически скутери. Изградената веломрежа обхваща целия град и свързва „Владиславово“, с центъра, Технически университет и Морската градина. В рамките на кв. „Аспарухово“ също има изградена веломрежа, но тя няма адекватна връзка с останалата част на града, тъй като преминаването по Аспарухов мост не е безопасно.

С увеличаването на велоалеите във Варна се наблюдава засилване на интереса към придвижването с велосипед. В тази връзка е необходимо да бъде създадена по-гъста веломрежа, тъй като на места липсва връзка на велоалеите и колоездачите са принудени да се смесят с автомобилния и пътникопотока по тротоарите, което е предпоставка за ПТП.

Другите проблеми по отношение на този алтернативен начин на придвижване са свързани с липсата на достатъчно велопаркинги и велостоянки в град Варна. Наличните такива бяха описани в едноименния раздел. Липсва и възможност за лесен превоз на велосипеди чрез градския транспорт, като по този начин гражданите от крайните квартали не са мотивирани да използват велосипедите вместо личните си автомобили. В същото време немалка част от проблемите на Общината, свързани с автомобилния трафик, причиненото замърсяване от него и претоварването на уличната мрежа, биха се решили с изграждане на достатъчно велоалеи, особено като се има предвид, че подобна култура на придвижване във Варна има и то не само сред младите хора.

В градския център пешеходната зона е сравнително добре развита. В традиционните градски квартали (широк център) като цяло липсват изявени пешеходни направления, озеленените пространства са недостатъчни, пешеходната достъпност е затруднена от съществуващите улични профили, които

осигуряват доминиране на автомобилите, особено в зоните на кръстовищата и вътрешните обслужващи улици. В жилищните комплекси липсва структура на пешеходното движение. Разделението между пешеходно и автомобилно движение е проведено само частично, като почти навсякъде автомобилните улици/алеи пресичат пешеходните направления без да осигуряват предимство на пешеходните комуникации. Липсата на благоустройство и озеленяване ги прави неудобни, опасни и неатрактивни. Паркирането е хаотично, липсва организация като само малка част от предвидените паркинги са оформени/имат настилка.

Перспективите на алтернативното придвижване са представени в Стратегията за развитие на пешеходното движение и активните форми на мобилност в гр. Варна чрез повишаване нивото на пешеходната безопасност и пешеходни маршрути, разработени по проект CityWalk. Тя има за цел да даде основните насоки на политиката на Община Варна за изграждане на градска среда и формиране на обществени нагласи, които да стимулират развитието на пешеходството, активните форми на мобилност и устойчивите видове транспорт, като на тази база да предложи също и насоки за първоначалните действия за реализирането на тази политика.

В града съществува и един друг проблем, свързан с увеличеното ползване на допълнителен транспорт, за обслужване на групите туристи посещаващи Варна и региона. Сезонният (временен) транспорт се регулира от Закона за автомобилните превози и включва основно автобуси, наети за екскурзии в страната или извън нея. Варна и общините от областта не извършват необходимия контрол по предоставянето на тези транспортни услуги, свързването им с местата за прекачване или прехвърляне на друг транспорт за придвижване в града и дестинацията. Липсата на данните не показва и извършването на подобен контрол за колите на градската логистика във всичките ѝ форми, които през летните месеци допълнително натоварват и без това ограничената улична мрежа и допълнително усложняват нормалното придвижване в града.

Не се използват пълноценно и устойчивите екологични форми на придвижване в града (електрически велосипеди, скутери и автомобили – собствени или наети, форми на споделено използване на автомобилите и др.), като е отчетено, че за тяхното развитие следва да бъде изградена

необходимата инфраструктура и да бъде адаптирана правната рамка в националното законодателство, така че да се премахнат регулаторните бариери, възпрепятстващи развитието на подобни форми на придвижване.

Проблемите в областта могат да бъдат обобщени като:

- По крайбрежието липсват магистрали, като път първа категория Варна-Бургас е стар и амортизиран;
- Няма и железопътни връзки по крайбрежието;
- Лоши са пътните връзки с малките градове и села в региона, като в допълнение се генерира много интензивен автомобилен трафик особено през високия сезон при това – при липса на добри регионални връзки в някои малки градове и села;
- Липса на детайлни изследвания на мобилността в региона;
- Няма проекти или концепции за автоматизация на управлението на трафика в региона, както и изградена система за анализ и прогнозиране през отделните периоди на годината;
- Липса на велосипедна инфраструктура извън града и недостатъчно развита в чертите на Варна;
- Водният транспорт не е добре развит за свързване на туристическите места;
- Отрицателна демографска ситуация - застаряване на населението в целевите общини и обезлюдяване на малките населени места, като младите хора се преместват във Варна;
- Не се прилагат мерки за управление на градската логистика по концепцията за „последната миля“;
- Недостатъчно сътрудничество между отделните общински институции и транспортния сектор за постигане на устойчив транспорт;
- Липса на интеграция между областните и общински политики в сферата на транспортното обслужване, както и на тези между транспорта и туризма;
- Липса на сътрудничество между заинтересованите страни, които имат отношение към транспортната инфраструктура и нейното използване;
- Липса на подкрепа от широката общественост за развитие на устойчив транспорт;
- Ограничен собствен финансов ресурс за разработване и изпълнение на проекти;
- Силна сезонност в туризма и увеличаване на транспортните проблеми за кратък период (3 месеца);

- Липса на обществена информираност относно възможностите за устойчива мобилност в транспорта и туризма;
- Ограничени образователни инициативи и програми за обучение на всички нива за устойчива мобилност;
- Недостатъчни финансови ресурси за постигане на висококачествени резултати, заложени в стратегическите документи;
- Недостатъчно прилагане на устойчиви екологични форми на придвижване и видове транспорт.

Като обобщение както повечето големи градове в България (София, Пловдив), така и Варна притежава характерните проблеми, свързани с презастрояването, увеличеният брой автомобили, липса на достатъчна ширина на уличната мрежа от ПУМ. Подобряване на пътната инфраструктура и мобилността може да се реализира чрез:

- Реализиране на план за устойчива градска мобилност (ПУГМ) на град Варна, чиято разработка предстои и залагане на адекватни и ефективни проекти и мерки в него;
- Реализирането на мерките от ПУГМ чрез привличане на инвестиции чрез новата Програма на Министерството на регионалното развитие и благоустройството 2021-2027 г.;
- Други (бизнес) инвестиции в региона;
- Повишена информираност на местните вземащи решения и заинтересовани страни относно устойчивата мобилност и „последната миля“, благодарение на участието в проекти на ЕС;
- Въвеждане на допълнителни ИТС и мобилни приложения за управление на мобилността в града и областта;
- По-нататъшно интегриране на секторите на туризма и транспорта за постигане на устойчив достъп до туристически обекти;

Разположението на град Варна на брега на Черно море създава изключителни предпоставки за превръщането на града в основен логистичен център с национално и международно значение. Със своето географско и геостратегическо местоположение, близостта до перспективни пазарни райони, с образованието и високото квалификационно равнище на своите човешки ресурси, недоизградените, но определено конкурентноспособни инфраструктури, Варна може да играе съществена роля в международното разделение на труда. Развитието на града би трябвало да се предопределя от

функциите му на пристанищен град - източната врата не само на България, но и на Европейския Съюз. Имайки предвид, че Европейската комисия съсредоточава средства върху развитието на главните оси, България също следва да концентрира усилията си върху подготовката и изпълнението на проекти, разположени върху тези оси и в особена степен това се отнася за Пристанище Варна и съответна прилежаща транспортна инфраструктура, тъй като ролята му в бъдеще е с транзитна функция и чрез него ще се осъществява връзката на ЕС със страните от Централна Азия, Близкия, Средния и Далечния Изток както и със страните от Черноморския басейн.

Не бива да се игнорират и дългогодишните традиции в туризма в региона, чието развитие и повишаване на привлекателността на цялостния туристически продукт и на дестинация Варна, косвено ще доведе до необходимостта от устойчиво планиране на мобилността и туризма. В допълнение, ще позволи реализирането на забравени или иновативни транспортни услуги в туристическите зони (сезонни устойчиви транспортни услуги с електрически автобуси, совалки (шатъли), електрически автомобили и велосипеди под наем, воден транспорт и транспорт по заявка), както и подобряване на информацията за пътниците чрез създаване на съвременни мобилни приложения и платформи.

Трябва да се вземе предвид и планираното и изпълненото към момента в Програмата за управление на Община Варна - 2019 – 2023 г.

Готовност за новия програмен период 2021-2027 г. с акцент върху подготовката на нови проектни предложения за развитие на общинската инфраструктура, подобряване на качеството на градската среда, нейната привлекателност и достъпност в т.ч. комплексно благоустрояване на кварталите и междублоковите пространства, екологичен градски транспорт, реализиране на съвременни обекти от уличната инфраструктура, които водят до облекчаване на трафика. В детайли това включва: Развитие на синята зона в център и широк център във Варна;

- Продължаване на политиките за стимулиране използването на електрически автомобили чрез осигуряване на безплатни места в синята зона в центъра на Варна и осигуряване на зареждащи станции за електрически превозни средства;
- Изграждане на паркинги в междублоковите пространства във всички райони на града;

- Поддържане и обновяване на съоръженията за пътна безопасност – пешеходни пътеки, велоалеи, подлези, надлези, спирки на градския транспорт;
- Подготовка и реализация на проекти за облекчаване на трафика във Варна като: Предпроектни проучвания за изграждане на две детелини - на бул. „Васил Левски“ и бул. „Осми приморски полк“, до спирка „Явор“; На кръстовището на бул. „Цар Освободител“ и бул. „Христо Смирненски“; Предпроектни проучвания за изграждане на леко метро във Варна. Основната функция на съоръжението ще бъде да свърже новата икономическа зона край Аксаково с морската столица. Т. нар. леко метро е заложено в Общия устройствен план на Варна като трасе по „Цар Освободител“; Проучване на възможността за строителство на транспортни възли на кръстовищата на бул. „Владислав Варненчик“ с бул. „Република“ и бул. „Христо Смирненски“; Пълно обновяване на Кайсиева градина – ремонт на улиците, нови тротоари, ново осветление, озеленяване, паркоместа, който проект се изпълнява в момента; Проект “Нашето зелено Трошево“, съвместно дело на Община Варна и „Веолия Енерджи Варна“ ЕАД - пълно обновяване на 11 жилищни сгради с над 900 апартамента, нови пътни настилки, над 400 паркоместа, озеленяване; Рехабилитация на улиците „Мир“, „Царевец“ и „Подвис“, ул. „Чаталджа“ и ул. „Братя Бъкстон“; Реконструкция на ул. „Мадара“, нови паркоместа от базар Левски до ул. Царевец“; От разклона за Виница до табелата на кв. Виница; „Виница“ - проект за изграждане на канализация на селищно образувание „Виница – Север“ с финансиране по ПУДООС; Проектиране на основен ремонт на пътищата от кв. „Аспарухово“ до кв. „Галата“ и от разклона за Кичево до входа на кв. „Виница“; Изграждане на техническа инфраструктура в селищно образувание Добрева чешма. Изготвяне на инвестиционен проект и на доклад за съответствие за основен ремонт на възловите улици „Орфей“ и „Зевс“. Разработването на проекти за изграждане на пътища в селищното образувание; Галата - ремонт и изграждане на тротоари; Ремонт на ул. „Трети март“ , изграждане на спортен комплекс с игрище, ремонт на пътя за вилната зона на с. Константиново; Изграждане на повдигнати пешеходни пътеки по райони, в т.ч. и осветени; Поетапно разработване на подробни устройствени планове за община Варна; Актуализиране на подробните устройствени планове и привеждането им в съответствие с Общия устройствен план; Постоянен мониторинг на

критичната инфраструктура и потенциално опасни места – мостове, дерета, охранителни канали, свлачищни райони, мерки за обезопасяване;

- В плановете на Общината е включено изготвянето на инвестиционни проекти за благоустрояване на междублокови пространства на територията на целия град, сред които: Карето между улиците „Хаджи Димитър“, „Братя Миладинови“, „Македония“ и ОУ „Васил Априлов“; Зоната между бул. „Сливница“, ул. „Пирин“ и ул. „Витоша“; Пространството между улиците „Хаджи Димитър“, „Братя Миладинови“, „Съединение“ и „Г. Раковски“. Разширяване на зоните с видеонаблюдение; Организиране и провеждане на кампании за пътна безопасност; Взаимодействие и координация с органите и службите, имащи отношение към осигуряване на спокойствие на гражданите на Варна; Превантивна дейност за ранно предупреждение и оповестяване на населението за/при кризи и бедствия.

Очакваните резултати от тези проекти са реализиране на достъпна, модерна и интегрирана градска среда – в центъра, кварталите и малките улички. Изграждане на нови улици, пешеходни зони, паркинги, озеленяване. Подобряване на пътната безопасност и намаляване на пострадалите при ПТП. Нова транспортна система, насърчаване на гражданите за активно и здравословно придвижване чрез обществения транспорт, колоездене или пеша; Поддържане на пътната мрежа и обществените пространства, подобряване качеството на въздуха и намаляване на задръстванията.

ПРИОРИТЕТНИ ПРОЕКТИ

- **ГРАДСКА ЖЕЛЕЗНИЦА**

В Общия устройствен план на Варна е предвидено изграждане на релсова система, но не е доказана нейната целесъобразност като трасе и капацитет, както по отношение на очаквания брой превозени пътници, така и като възможности да бъде изградена. Също в прогнозите на ОУП град Варна е с население, което значително се различава от последните прогнози на НСИ. Поради тази причина трябва да се направи още едно разглеждане на предвижданията.

Паралелно с това се появява идеята за развитие на мощна икономическа зона разположена западно от града на около 15 км., която ще има нужда от развитие на подходящ транспорт за достъп до нея. За тази цел Община Варна е сключила договор за изпълнение на „Предпроектни проучвания за обект: „Изграждане на скоростен екологичен

транспорт /леко метро/ - направление на трасето от индустриална зона Варна до КК „Златни Пясъци“, определяне на терен за депо и изграждане на бул. „Цар Освободител“ в гр. Варна" и „Изготвяне на техническо задание за обект: „Избор на изпълнител за изготвяне на инвестиционен проект - фаза технически проект за изграждане на бул. „Цар Освободител“ и фаза идеен проект за изграждане на скоростен екологичен транспорт /леко метро/ - направление на трасето от индустриална зона Варна до КК „Златни Пясъци“, определяне на терен за депо и изграждане на бул. „Цар Освободител“ в гр. Варна“ след избор на вариант на трасе/маршрут.

Предпроектното проучване за разширението на бул. „Цар Освободител“ до летището и изграждането на скоростен екологичен транспорт (леко метро) до Индустриална зона Варна е изготвено от фирмата изпълнител. Изпълнението на двата проекта ще гарантира облекчаване на трафика, осигуряване на бърз, модерен и ефективен транспорт и подобряване на качеството на въздуха.

В проучването е направен подробен анализ на пътникопотока, както и индикативен разчет за новите работни места, които ще бъдат открити в промишлените зони и в Индустриална зона Варна. Проследена е взаимовръзката цена - превозна способност - качество на обслужване за различните превозни системи. В разработката са посочени различни варианти за наземни и подземни участъци на лекото метро, които внимателно ще бъдат разгледани от различни експертни групи. Описани са 5 етапа за развитие на скоростния екологичен транспорт, с обща дължина на трасето от 62,2 км..

5.3. Състояние на водоснабдителната и канализационната мрежи и системи

В сектора на водоснабдяване и канализация, на национално ниво, компетентен орган за управление на водите и водните ресурси е Министерство на околната среда и водите (МОСВ), включително и Изпълнителната агенция по околната среда (ИАОС), а на басейново ниво – 4 басейнови дирекции създадени по силата на чл. 153 от Закона за водите и в съответствие с чл.3, ал.1 от Рамковата директива за водите и от 16 регионални инспекции по околната среда и водите (РИОСВ). Водоснабдителната и канализационната системи на община Варна попада в териториалния обхват на Басейнова дирекция „Черноморски район“ (БДЧР) и РИОСВ - гр. Варна.

Ангажименти по изпълнение на програми от мерки за постигане на целите на Рамковата директива за водите имат различни ведомства в съответствие с техните компетенции. Дейностите по експлоатация, изграждане и стопанисване на водоснабдителната и канализационната мрежа са в обхвата на Министерство на регионалното развитие и благоустройството (МРРБ). Министерството е принципал на регионалните водни дружества/ оператори на водоснабдителните и канализационните мрежи и системи.

На територията на община Варна, водният оператор е „Водоснабдяване и канализация - Варна“ ООД („ВиК – Варна“ ООД), който поддържа и експлоатира водоснабдяването и канализацията на всички 6 бр. населени места в община Варна – гр. Варна (вкл. 5 административни района), с. Звездица, с. Казашко, с. Каменар, с. Константиново и с. Тополи. ВиК мрежата на територията на общината обхваща и 5 курортни комплекса – „Златни пясъци“, „Св. Св. Константин и Елена“, „Ален Мак“, „Слънчев ден“, „Чайка“ и ваканционен комплекс Ривиера. Дружеството обслужва и всички останали общини и населени места на територията на област Варна.

„ВиК – Варна“ е 51% държавна собственост и 49% общинска собственост и предоставя следните услуги:

- Водоснабдяване (питейни води);
- Отвеждане на отпадъчни води;
- Пречистване на отпадъчни води.

Водни ресурси и качество на питейните води - източници и режим на водоснабдяване, изградена инфраструктура и обхванати населени места – линейни мрежи и ПСПВ, услуги, предоставяни от консолидирания ВиК оператор, потребление и загуба на питейни води

Водни ресурси, водоизточници, достъп до водоснабдяване и потребление на вода

Съгласно данните от „ВиК – Варна“ ООД, всички райони на гр. Варна и населени места в общината са водоснабдени (присъединени) на 100%. При използване пълния капацитет на довеждащите магистрални водопроводи и водоизточници, могат да се подадат до 350 000 куб. м./ден към водоснабдителната система. Според ИПГВР на Варна с това водно количество се задоволява максималното потребление на вода за средносрочен период – до 10 години, така че въпреки силно изразената сезонна неравномерност в потреблението, не се

налага въвеждането на режим на водоснабдяване на територията на община Варна.

Предоставяните услуги за водоснабдяване от „ВиК-Варна“ ООД, включват доставка на питейни води. Дружеството не експлоатира водоизточници за непитейни води.

Водоснабдяването на общината се извършва основно от водоизточници извън територията ѝ чрез следните водовземни групи:

Деривация „Китка – Варна” е построена е през 1975 г. с обща дължина 102,5 км, в която са включени: дюкери от стомана L = 45 400 м; дюкери от стоманобетон L = 7 700 m; деривация от стоманобетон L = 48 811 m и тунели L = 500 m. Деривацията се състои от поредица от гравитачни участъци и дюкери, изградени от различни материали и големина на водопроводите от 1800/1500 mm, Ф1600 до Ф1100 mm, преминаващи през територията на общините Бяла, Дългопол, Долни Чифлик, Провадия, Аврен, Девня, Белослав и Варна, оразмерена е за 2400 л/с. Тя се захранва от язовир „Камчия” и осигурява питейно-битовото водоснабдяване на населени места от гореизброените общини. Язовир „Камчия“ е собственост на „ВиК“ ЕАД, Бургас и се експлоатира от дружеството. Водата се подава през РШ (ревизионна шахта) „Китка“, като измерване на подадените количества се прави: от страна на „ВиК“ ЕАД, Бургас при РШ „Китка“ и контролно измерване от страна на „ВиК – Варна“ ООД при Кантон Дъскотна.

Девня-Варна, II-ри и III-ти етап с водоизточници „Девненски извори” – водоснабдява гр. Девня и гр. Варна, и попътните селища от гр. Девня до гр. Варна. с общ капацитет –2000 л/сек. Втори етап е изграден през 1963 г. с дължина 25 680 м, от които 18000 м е стомана ф 1000, а останалите предварително напрегнати тръби от стоманобетон ф 1210 и ф 1050. Участъкът до помпена станция (ПС) „Чуката“ е напорен и е с дължина 11000 м. Деривация Девня – Варна III – ти етап е изградена от чугун с диаметър 1420 mm и дължина 40,00 km.

„Батова“ – включва в състава си около 50 бр. подземни водоизточника (каптажи, дренажи и шахтови кладенци) с максимален дебит до 120-130 л/сек. Водоснабдява високата зона на КК „Златни пясъци”, част от кв. „Виница”, гр. Варна и селата Каменар и Куманово.

Харамийски водопровод. Захранва се от общо 14 бр. каптажи и подава вода към гр. Варна, с. Слънчево, с. Припек и частично гр. Игнатиево.

Паша дере (Прибой-Галата) се захранва от 8 броя сондажи и снабдява

основно кв. Галата на гр. Варна, както прилежащите на трасето местности: Прибой, Ракитника и хижа Ветеран.

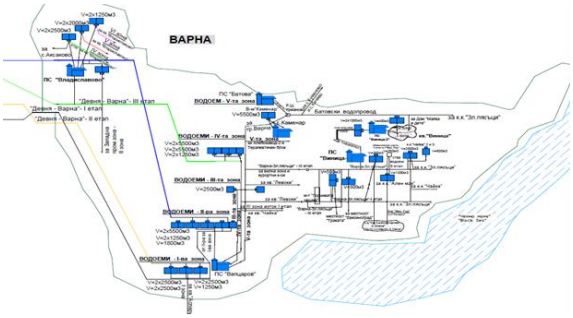
Язовир „Цонево“ - за аварийно водоснабдяване на гр. Варна и селищата от Варненска област, през 2003 г. е построена ПС „Цонево”, която се захранва от язовир „Цонево” и включва водите в дюкер №15 на деривация „Китка - Варна”. Капацитетът е 1000 л/сек. Водите от язовир „Цонево” могат да се използват за питейно-битово водоснабдяване само при аварийна ситуация, обявена от компетентните органи.

В допълнение, на територията на общината са изградени следните подземни водоизточници:

Таблица 5.3.1: Водоизточници на територията на Община Варна[150]

Водоизточник	Разрешено водно количество, м³	Забележка
„Ана дере“	113 200	Разрешително за водоползване №21510108 от 16.10.2009 г., продължено с Решение №1443 от 04.09.2014 г., срок до 06.11.2024 г.
„Дилбер чешма“	108 150	
„Козгуна“	31 620	
„Ломбур пунар“	71 470	

Схема 5.3.1. Водоизточници за водоснабдяване на гр. Варна[151]

По данни на „ВиК – Варна“ ООД, потреблението на вода леко намалява за периода, като се увеличава количеството на измерената и фактурирана вода, намаляват количествата на неизмерена и фактурирана вода и измерена и нефактурирана вода. Намалението на неизмерената и нефактурирана вода е почти двойно. Съгласно НСИ за 2019 г., потреблението на питейна вода от човек в област Варна е 97 л/ден.

Фигура 5.3.1. Консумирана вода, м^3/г.

Водоснабдителна инфраструктура, състояние

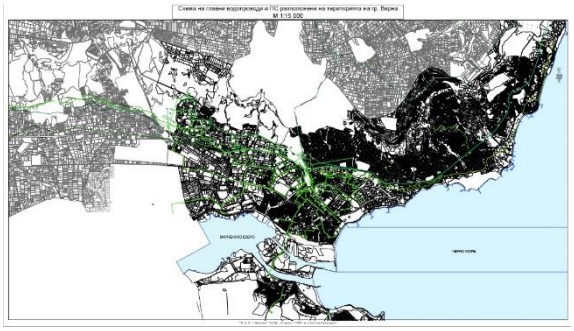
Водоснабдяването на гр. Варна е разделено на 6 експлоатационни териториални района (ЕТР), както и на 6 водоснабдителни зони, които са захранени от съответните резервоари, разположени във височинно отношение така, че да подсигуряват минималните допустими налягания съобразно строителните планове на гр. Варна.

[150] Източник: „ВиК – Варна“ ООД, Актуална информация за състоянието на ВиК мрежата на община Варна към 2020 г., източник: „ВиК – Варна“ ООД

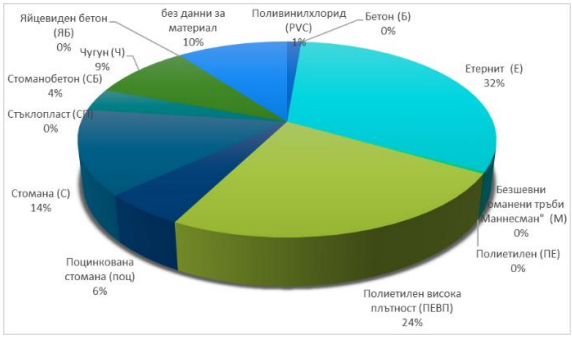
[151] Източник: Инвестиционно предложение за Регионално прединвестиционно проучване за обособената територия на „ВиК – Варна“ ООД, 2018 г.

Останалите населени места от община Варна се обслужват от един ЕТР.

Схема 5.3.2. Схема на главните водопроводи и помпени станции на територията на гр. Варна

Фигура 5.3.2. Материал на водоснабдителни тръби, % от общата дължина

По отношение на текущото състояние на водопроводната мрежа, по данни на „ВиК – Варна“ ООД, общата дължина на водоснабдителната мрежа за периода 2015 – 2020 г. е нараснала от 938 000 м на 1 307 648 м, като тя е изпълнена основно с етернитови тръби - 31,6%, тръби от полиетилен висока плътност (ПЕВП) – 24,21%, стомана - 13,95%, чугун - 9,02%. Без данни за материала са 10,19%.

Водопроводната мрежа на гр. Варна е снабдена със система за мониторинг и контрол СКАДА – АСУВ (автоматизирана система за управление на водоснабдяването), която проследява в реално време, какви количества се подават по зоните, на вход резервоари от захранващите ги водоснабдителни системи, както и за под-зоните, в които има налични измервателни устройства. На територията на община Варна са монтирани 38 бр. дейта логери за следене и отчитане на налягането в критични участъци.

Съгласно информацията, предоставена от „ВиК – Варна“ ООД за периода 2015 – 2020 г., средногодишният брой аварии по довеждащите водопроводи е 803, като за 2020 г. са се случили 845 аварии. За същият период средногодишният брой на авариите по разпределителната мрежа е 2819, като се наблюдава темп на растеж към края на периода (за 2020 г. – 3145 аварии). По отношение на авариите в сградните отклонения, техният средногодишен брой за периода е 2174 и също нараства към края на периода (2020 г. – 2278 аварии).

Фигура 5.3.3. Брой аварии във водоснабдителната мрежа[152]

[152] Източник: „ВиК – Варна“ ООД

За посочения период, търговските загуби, които се формират от различия в точността на измерванията, слаби течове, кражби и т. н., запазват своя относителен дял, с лек ръст.

Фигура 5.3.4. Търговски загуби, м^3/г

За посочения период реалните загуби на вода, които се формират от течове в системата за пренос и разпределение, течове и препълване на резервоари за съхранение и течове в сградни отклонения, бележат тенденция за намаляване – от 60,7% в началото на периода – до 57,2% през 2020 г.

Фигура 5.3.5. Реални загуби, м^3/г

Общите загуби, които включват и търговските, също намаляват, и по данни за 2020 г. са в размер на 61,16%.

Качество на питейните води – състояние, мониторинг и пречистване

„ВиК – Варна” ООД не експлоатира пречиствателни станции за питейни води (ПСПВ) и не извършва дейност по пречистване на питейна вода. Водата подавана от язовир Камчия по деривацията „Китка-Варна“ е пречистена в ПСПВ „Камчия“, стопанисвана от „ВиК“ ЕАД, гр. Бургас. Останалите водоизточници с незначителни отклонения, не изискват пречистване за питейно-битово водоснабдяване, освен дезинфекция. В периода 2015 – 2019 г. е извършена замяна на ръчно с автоматично хлориране в част от зоните за водоснабдяване.

Програмата за мониторинг на питейните води на „ВиК – Варна“ ООД, обхваща 26 пункта във всички населени места от общината и районите на гр. Варна. Изследванията на показателите се извършват в акредитиран лабораторен изпитвателен комплекс към „ВиК-Варна“ ООД, като изследванията на радиологичните и някои химични показатели, вкл. пестициди, които са извън обхвата на акредитация, се възлагат на външни лаборатории.

Регионалната здравна инспекция – гр. Варна (РЗИ – Варна) изпълнява контролен мониторинг, който обхваща до 50% от мониторинга на „ВиК-Варна“ ООД за всеки планиран, през съответната година показател, по зони на водоснабдяване. Изследванията на показателите се извършват в акредитираната лаборатория на РЗИ – Варна, като при необходимост се възлагат на външни лаборатории.

В изпълнение на програмата за мониторинг на качеството на водата на територията на община Варна, през 2020 г. от „ВиК – Варна“ ООД са взети 572 проби, от които са изследвани средно 8 показателя за всяка проба. Не е установено надвишаване на микробиологичните и радиологичните показатели. Само в един случай е установено надвишаване на физикохимичните показатели по отношение нормата за съдържание на желязо, предизвикан от авария и ремонт. Следователно, питейната вода във водопреносната мрежа на община Варна е с качества, съответстващи на изискванията на изискванията на Директива 98/83/ЕО и приложимото национално законодателство - Наредба № 9 от 16.03.2001 г. за качеството на водата, предназначена за питейно-битови цели.

Канализационна система и пречистване на отпадъчните води - изградена инфраструктура и обхванати населени места – линейни мрежи и ПСОВ, услуги, предоставяни от консолидирания ВиК оператор.

Достъп до канализация

Съгласно данните от „ВиК – Варна“ ООД, всички райони на гр. Варна и населени места в общината са 93% обхванати с канализационна мрежа.

Канализационна мрежа

Процентът на канализация на населените места, обслужвани от „В и К – Варна” ООД, общо е 80,45%. В схемата на канализацията има общо 35 бр. канални помпени станции, от които 10 бр. са в град Варна. Изградените канализации са от смесен тип (част от канализационната система на гр. Варна) и разделна система. Град Варна е канализиран на 98%. В агломерация Варна (гр. Варна, к.к. „Св. Св. Константин и Елена“, с. Каменар и к.к. „Златни пясъци“) населението, свързано към канализационната мрежа е 95%. Останалите населени места в Общината са канализирани около 69%. На територията на Общината има селища (с. Константиново, с. Звездица, с. Казашко,

част от квартал Галата), които са без канализационна мрежа.

Изградената канализационна система на община Варна е от смесен тип (част от канализационната система на гр. Варна), както и разделна система. За периода 2015 – 2020г., дължината на канализационната мрежа е нараснала от 593 000 м на 825 191 м.

Таблица 5.3.2. Тип и дължина на канализационна мрежа

Тип	Обща дължина, м
Битова	441 995
Смесена	210 177
Дъждовна	168 089
Без данни за тип	4 930
Общо:	**825 191**

Агломерация Варна има канализационна система, която е изграждана в различни периоди и с различни материали през последните 60 години. Канализационната мрежа на централната градска част (между охранителните канали) е от смесен тип. Система от 24 дъждопреливника облекчава канализацията по време на дъжд, като отлятото водно количество се зауства в Черно море и Варненското езеро в 7 отделни пункта.

В част от по-малките селища на Общината канализационните мрежи са изграждани без да са съобразени с нормативните изисквания. Поради моралната и физическа амортизация, най-малко 20% се нуждаят от реконструкция. Чрез изградената канализационна мрежа по-голямата част от територията на Общината включва отпадъчните си води в главната пречиствателна станция на града – ПСОВ – Варна. Довеждащият колектор е с голяма проводимост и удовлетворява оттока на битовите води с резерв за цялата обслужвана територия – от кв. „Виница“, с включените към него помпени подеми от к.к. „Св. Св. Константин и Елена“, както и всички обекти от прилежащите Северни приградски територии.

Към настоящият момент (2021 г.) „Водоснабдяване и канализация – Варна“ ООД е сключил административен договор Д-34-81/24.09.2019г. за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ по оперативна програма „Околна среда 2014-2020г.“, съфинансирана от Европейския фонд за регионално развитие и Кохезионния фонд на Европейския съюз по процедура чрез директно предоставяне BG16M1OP002-1.016 „Изграждане на ВиК инфраструктура“. Проектът предвижда реконструкцията на общо 22,5 км магистрални и довеждащи водопроводи, изграждане и реконструкция на 81 км канализационни мрежи и една канално-помпена станция.

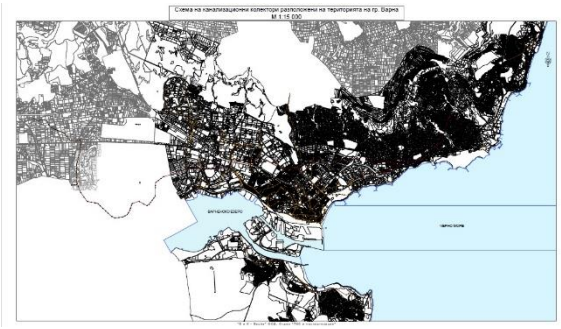
В резултат на реализацията на заложени в проекта дейности над 330 000 жители

на Варна ще имат достъп до подобрено водоснабдяване. В приоритетната си част са живеещите във вилните зони и курортните комплекси на север от Варна. Инвестициите за агломерация Варна са на следните участъци: „Реконструкция и доизграждане на магистрални водопроводи Варна-Златни пясъци I и III етап и пресвързване на съществуващата водопроводна мрежа, изграждане на канализационни колектори по бул. „Княз Борис I.“; „Изграждане на канализационна мрежа и довеждащ канализационен колектор от с. Каменар, агломерация Варна“; „Доизграждане на канализационна мрежа в СО „Изгрев“, „Кочмар“, „Сълзица“, „Пчелина“ и „Сотира“, бул. „Христо Смирненски“; „Реконструкция на канализационни клонове по бул. „Вл. Варненчик“; „Реконструкция на магистрален водопровод Варна- Златни Пясъци III етап.“; „Доизграждане на канализационна мрежа в СО: „Бриз“, „Свети Никола“, “Ален мак“, „Ваялар“, „Траката“, „Манастирски рид“ и изграждане на водопроводни връзки към ново трасе на магистрален водопровод Варна-Златни пясъци III етап.“; „Инженеринг на обект: „Реконструкция на участък от деривация Китка-Варна-Площадка „Дъскотна“; „Реконструкция на участък от деривация Китка-Варна-Площадка „Падина-Житница“; „Реконструкция на участък от деривация Китка-Варна-Площадка „Игнатиево“; „Реконструкция на участък от магистрален водопровод Девня-Варна-II етап от ПС „Чуката“ в посока с. Припек“.

Канализационната мрежа на гр. Варна е снабдена със система за мониторинг и контрол СКАДА – АСУК (автоматизирана система за управление на канализацията).

Инвестиционните мерки ще доведат до решаване на екологичните проблеми с качеството на водите за къпане в зоната на „Офицерския плаж“ и Варненското езеро.

Схема 5.3.3. Схема на основните канализационни колектори с означени точки на мониторинг. на територията на гр. Варна

Средногодишният брой аварии по канализационната мрежа е 1881,5 като намалява значително и за 2020 г. са се случили 897 аварии[153]. По отношение на

[153] Източни: Информация, предоставена от „ВиК – Варна“ ООД за периода 2015 – 2020 г.,

авариите в сградните отклонения, техният средногодишен брой за периода е 761,5 и също намалява значително към края на периода (2020 г. – 578 аварии).

Фигура 5.3.6. Брой аварии по канализационна мрежа по години

Пречистване на отпадъчни води и качество на пречистените води

Територията на община Варна се обслужва от следните пречиствателни станции за отпадъчни води (ПСОВ):

Таблица 5.3.3. ПСОВ, обслужващи територията на община Варна[154]

ПСОВ	Година на въвеждане в експлоатация	Технология на пречистване	Капацитет, м³/ден	Обслужвани населени места
Варна	поетапно 1985 -1988г. 2011г. - Изпълнена реконструкция по програма ИСПА – първи етап 2015г. - Изпълнена реконструкция по ОПОС – втори етап	Биологично	110 000	гр. Варна, гр. Аксаково, с. Тополи с. Каменар, с. Игнатиево, с. Езерово, КК „Св. Св. Константин и Елена“, КК „Слънчев ден“
Златни пясъци	1983г. 2020г. – Изпълнена реконструкция по ОПОС	Биологично	15 000	КК „Златни пясъци“, КК „Чайка“, КК „Ален мак“, ВК „Ривиера“

На територията на община Варна и в обхвата на „ВиК – Варна“ ООД всички ПСОВ са с биологично пречистване и няма точки на заустване, в които да се заустват непречистени отпадъчни води. ПСОВ–Варна и ПСОВ-Златни пясъци осъществяват и третично пречистване с отстраняване на биогенни елементи – общ азот и общ фосфор.

Данните за качеството на водата на вход и изход от ПСОВ, обслужващи територията на община Варна, показват следните средногодишни стойности за 2020 г. на основните показатели за измерване на замърсяване:

- Биологична потребност от кислород (БПК)
- Химична потребност от кислород (ХПК)
- Неразтворени вещества (НВ)
- N – азот
- P – фосфор

Таблица 5.3.4. Средногодишни стойности за 2020 г. на показателите за качество на отпадъчните води от ПСОВ

ПСОВ	$БПК_5$, мг/л		ХПК, мг/л		НВ, мг/л		N, мг/л		P_2, мг/л	
	вход	изход	вход	изход	вход	изход	вход	изход	вход	изход
Варна	183.96	5.58	428.79	28.08	171.33	12.00	39.11	8.26	4.63	0.77
Златни пясъци	56.92	5.03	121.03	18.83	35.00	8.13	19.49	7.73	3.21	1.16

На територията на община Варна, ПСОВ поемат и замърсителни товари от малки, средни и големи промишлени замърсители. Големите промишлени замърсители със средногодишна концентрация на БПК5 над 200 мг/л са 46 бр. предприятия, като преобладаващата част от тях са предприятия от следните категории – хотели и ресторанти, хранително-вкусовата промишленост, здравеопазване и големи хипермаркети.

[154] Източник: „ВиК – Варна“ ООД

15 бр. предприятия са със средногодишна концентрация на БПК5 над 600 мг/л, като отново преобладаващата част на предприятията е в горепосочените категории.

Съгласно Доклад от 15.04.2019 г. от контролна проверка от страна на РИОСВ – Варна за спазване на екологичното законодателство, заустваните отпадъчни води от ПСОВ – Варна отговарят на индивидуалните емисионни ограничения на издаденото разрешително на ПСОВ.

Сравнителен анализ на състоянието и тенденциите за развитие на местната икономика с областта, региона за планиране на ниво 2

По отношение на водни ресурси, достъп до водоснабдяване и консумация на вода

Съгласно Национален доклад за състоянието и опазването на околната среда (ИАОС, 2018 г., приет 2020 г.)[155] пресните водни ресурси средно на човек в България се оценяват на 14,3 хил. m^3. За 2018 г. През 2018 г. наличните възобновими пресни водни ресурси се оценяват на 100091,90 млн м³, което с 0.3% по-вече спрямо средно-многогодишната норма (1981 - 2018 г.). Република България се отличава с относително значими пресни водни ресурси в сравнение с други европейски страни, както по абсолютен обем, така и на човек от населението (в първите 10).

В следващата таблица е показано сравнението на дела на населението, свързано с обществено водоснабдяване на ниво община, област, басейн, район за планиране и национално ниво.

Община Варна изпълнява и двата параметъра, като средните стойности за останалите нива са по-ниски.

Таблица 5.3.5. Сравнение на дела на населението, свързано с обществено водоснабдяване[156]

Ниво	Дял население, свързано с обществено водоснабдяване, %	Дял население с режим на водоснабдяване, %
Община Варна	**100%**	**0%**
Област Варна	100%	0,6%
БД „Черноморски район“	99,9%	3,4%
СИР	99,9%	4,1%
Национално ниво	99,4%	6,0%

По отношение на състоянието на водоснабдителната мрежа

Основната част от водоснабдителната мрежа е въведена в експлоатация преди 1980 г., което допринася за незадоволителното ѝ състояние,

[155] Национален доклад за състоянието и опазването на околната среда (ИАОС, 2018 г., приет 2020 г.), наличен на: http://eea.government.bg/bg/soer/2018

[156] Източник: „ВиК – Варна“ ООД, данни от НСИ (2019 г.)

изразяващо се в голям процент на загуби на вода – реални загуби 57,2% за 2020 г. Общите загуби на вода по водоснабдителната система на община Варна се изчисляват на 61,16% за 2020 г., което е високо, но е около средното за страната, докато само за СИР те са 70,9% по данни на НСИ за 2018 г. Същевременно, средното ниво на общите загуби на вода в страните-членки на ЕС е около 20%[157]. В тази връзка, Стратегията за развитие и управление на водоснабдяването и канализацията в Република България за периода 2014-2023 г.[158] посочва национална цел от 49%, която трябва да бъде постигната до 2026 г. и 30%, която да се постигне на национално ниво до 2039 г.

Съгласно Годишен доклад и сравнителен анализ на състоянието на ВиК сектора в Р България за 2019 г.[159] на Комисията за енергийно и водно регулиране, броят аварии във водоснабдителната мрежа общо за ВиК сектора е отчетен като 83,89 бр. на 100 км/год. За големите ВиК оператори, този показател е 79,42 аварии на 100 км/год., като дългосрочното ниво за постигане се определя на 60 аварии на 100 км/год. За същия период – 2019 г. „ВиК – Варна“ отчита стойност 87,23 аварии на 100 км/год.

Тази повишена стойност на показателя - аварийност се дължи на спецификата на водоснабдителната мрежа – амортизирана мрежа с голяма обща дължина и изразен сезонен пик на потреблението. По показателя - рехабилитация на водопроводната мрежа – стойността общо за ВиК сектора е 0,71%, при 1,25% - дългосрочна цел, докато за „ВиК – Варна“ тази стойност е 0,23%.

Според същия Годишен доклад, „ВиК – Варна“ ООД не изпълнява и планираната индивидуална цел за енергийна ефективност за дейността по доставяне на вода на потребителите - от 0,465 квтч/м^3 при 0,45 квтч/м^3 дългосрочна цел, като общото изпълнение от ВиК сектора на този показател е 0,56 квтч/м^3.

По отношение на качеството на питейната вода

„ВиК – Варна“ ООД експлоатира голяма водоснабдителна система. Качеството на

[157] Сгл. Национална концепция за пространствено развитие за периода 2013 – 2025 г., акт. 2019 г., налична на https://www.mrrb.bg/bg/aktualizaciya-na-nacionalnata-koncepciya-za-prostranstveno-razvitie-za-perioda-2013-2025-g/ и Социално-икономически анализ на районите в Република България – Етап 2, наличен на https://www.eufunds.bg/bg/oprd/node/2816

[158] Стратегия за развитие и управление на ВиК в РБългария за периода 2014-2023 г., https://www.mrrb.bg/bg/strategiya-za-razvitie-i-upravlenie-na-vodosnabdyavaneto-i-kanalizaciyata-v-republika-bulgariya-2014-2023-g/

[159] Годишен доклад и сравнителен анализ на състоянието на ВиК сектора в РБългария за 2019 г., наличен на https://www.dker.bg/bg/vik/pokazateli-za-kachestvo.html

питейните води в големите водоснабдителни системи в България и в сравнение с другите европейски страни е много добро, като отклонения се наблюдават само в малки зони, с предимно селскостопански характер. В община Варна се постига почти 100% трайно съответствие на всички изследвани параметри (микробиологични, химични и радиологични характеристики), при 95,95% съответствие на микробиологични показатели средно за страната и 98,7% общо съответствие.

Матрица за сравнителен анализ

За целите на сравнителния анализ се използва следната матрица за определяне на дефицит/несъответствие:

Изпълнение → / Ефект ↓	*Пълно/Високо*	*Средно*	*Ниско/Няма*
Голям	Нисък	Среден	Голям
Среден	Нисък	Среден	Среден
Малък/Няма	Нисък	Нисък	Нисък

Обобщен сравнителен анализ на водоснабдяването в община Варна

Таблица 5.3.6. Обобщен сравнителен анализ на водоснабдяването в община Варна

Параметър	Дефицит/ несъответствие	Причина
Достъп до водоснабдяване		
Наличие на подходящи водни ресурси	Няма	Осигурени подходящи водни ресурси
Дял от население с достъп до водоснабдяване	Няма	Изградена довеждаща и разпределителна мрежа
Състояние на водоснабдителната мрежа		
Аварийност*[161]	Среден	Амортизирана водопроводна мрежа със сезонен пик на потребление
Загуби на вода*	Среден	Амортизирана водопроводна мрежа
Енергийна ефективност на съоръжения	Среден	Изменения в основните водоизточници, използвани за водоснабдяване.
Качество на питейните води		
Показатели за качество на питейната вода	Няма трайно несъответствие	Осигуряване на подходящи водоизточници Изпълнение на програма за мониторинг

[160] Източник: „ВиК – Варна“ ООД, данни от НСИ, 2019 г.

Сравнителен анализ на състоянието и развитието на канализационната мрежа и съоръженията за пречистване на отпадъчни води

По отношение на достъпа до канализационна мрежа с или без последващо пречистване

Таблица 5.3.7. Сравнение на дела на населението, свързано към канализационната мрежа[160]

	Дял население, свързано с канализация, %	Дял население, свързано с ПСОВ, %	Дял население, свързано с канализация без пречистване, %
Община Варна	**93%**	**93%**	**0%**
Област Варна	86,5%	86,5%	0%
БД „Черноморски район“	79,1%	75,1%	4%
СИР	74,4%	72,6%	1,9%
Национално ниво	76,4%	64,6%	11,8%

В сравнение с другите нива, за община Варна е налице максимално изпълнение на този показател.

По отношение на състояние на канализационната мрежа и съоръженията за пречистване на отпадъчни води

Съгласно Годишен доклад и сравнителен анализ на състоянието на ВиК сектора в Р България за 2019 г. на Комисията за енергийно и водно регулиране, броят аварии във канализационната мрежа общо за ВиК сектора е отчетен като 126,03 бр. на 100 км/год. За големите ВиК оператори, този показател е 110,68 бр. аварии на 100 км/год., като

дългосрочното ниво за постигане се определя на 120 бр. аварии на 100 км/год. За същия период – 2019 г. „ВиК – Варна“ ООД отчита стойност 172,45 бр. аварии на 100 км/год. Дружеството изпълнява планираната индивидуална цел, но броят на авариите на канализационната мрежа е висок.

Констатира се неизпълнение на показателя - наводнения в имоти на трети лица, причинени от канализацията – който е средно 0,43 бр./10000 потребители за ВиК сектора, при дългосрочна цел – 0,5 бр./10000 потребители. „ВиК – Варна“ ООД отчита стойност 0,212 бр./10000 потребители, която не изпълнява планираната индивидуална цел.

По отношение на показателя - оползотворяване на утайките от ПСОВ – средната стойност за ВиК сектора е 73,9%, при дългосрочна цел – 100%, като „ВиК – Варна“ ООД отчита – 91,6%.

По отношение на показателя - ефективност на разходите за услугата отвеждане на отпадъчни води – стойността за ВиК сектора е 0,95, дългосрочната цел – 1,07, докато „ВиК – Варна“ ООД отчита 0,71. Показателят - ефективност на разходите за услугата пречистване на отпадъчни води е отчетен за ВиК сектора със стойност 0,73, при дългосрочна цел – 1,03, и отчет от „ВиК – Варна“ ООД - 0,73.

По отношение на качеството на пречистените отпадъчни води

Качеството на пречистените отпадъчни води отговаря на индивидуалните емисионни ограничения на издадените разрешителни на ПСОВ.

Обобщен сравнителен анализ на канализацията и пречистването на отпадъчни води в община Варна

Таблица 5.3.8. Анализ на канализацията и пречистването на отпадъчни води в община Варна

Параметър	Дефицит/ несъответствие	Причина
Достъп до канализация		
Дял от население, свързано с канализация	Няма	Изградена канализационна система
Дял от население, свързано с ПСОВ (мин. биологично пречистване)	Няма	Изградени ПСОВ, 2 бр.
Състояние на канализационната мрежа и пречиствателните съоръжения		
Аварийност*[162]	Среден	Амортизирана канализационна мрежа
Ефективност разходи за отвеждане на отпадъчни води	Среден	Амортизирани и неефективни помпени станции и арматура
Ефективност разходи за пречистване на отпадъчни води	Няма	Съществуващо технологично оборудване
Оползотворяване на утайките от ПСОВ	Няма	Изпълнява се оползотворяване (биологична рекултивация)**[163]
Качество на заустваните отпадъчни води		
Показатели за качество	Няма трайно несъответствие	Осигурена подходяща технология на пречистване

Анализ на управлението на ВиК и удовлетвореността от предоставяните ВиК услуги

Управление на ВиК

Понастоящем „ВиК – Варна“ ООД работи по бизнес план с инвестиционна и ремонтна програма за периода до 2021 г.

Изготвени са и внедрени следните програми и системи за управление:

- Системи СКАДА

- Програма за подобряване на качеството на питейната вода
- Устройства за следене на налягането в критични участъци
- Програма за активен контрол на течовете
- Стратегия и план за подобряване на обслужването на потребителите, регистър на жалби, система за отчитане и фактуриране
- Регистър на активите
- ГИС
- Регистър на авариите
- Регистър на лабораторни изследвания
- Регистър на утайките от ПСОВ
- Регистър на водомерите
- Бази данни за количества

Съгласно Годишен доклад и сравнителен анализ на състоянието на ВиК сектора в Р България за 2019 г. на Комисията за енергийно и водно регулиране, е констатирано неизпълнение от страна „ВиК – Варна“ ООД на показателя - срок за отговор на писмени жалби на потребителите. При стойност 96,8% за ВиК сектора и дългосрочна цел - 100%, дружеството отчита 92,58%.

Удовлетвореност на населението от предоставяните ВиК услуги

Удовлетвореността на населението от качеството на предоставяните ВиК услуги е изследвано посредством анкета сред следните целеви групи (ЦГ):

- ЦГ1 - местен бизнес, образователни институции, културни институции, социални и здравни институции, НПО, медии
- ЦГ2 – граждани

Таблица 5.3.9. Обобщение на анкета за качеството на предоставяните ВиК услуги

Оценка	ЦГ1	ЦГ2
Значимост на услугите		
Качество на услугите		
Качество на питейна вода		
Комуникация / информация		
Състояние на инфраструктурата		
Аварии/прекъсвания на услугата		

Обобщен сравнителен анализ на управлението на ВиК и удовлетвореността на потребителите в община Варна

Таблица 5.3.10. Анализ на управлението на ВиК услуги и удовлетвореността на потребителите в община Варна

Параметър	Дефицит/ несъответствие	Причина
Управление на ВиК		
Общо управление на мрежата и координация на по-високи териториални нива	Няма	Осигурено единно управление на ВиК и свързаност на инфраструктурата между община Варна и съседните общини до областно ниво
Управление на специфичната дейност	Няма	Внедрени основни системи и програми за управление
Срок за отговор на писмени жалби на потребителите	Среден	Няма регистър на жалбите и управлението им
Удовлетвореност от услугата		

Идентифицирани проблеми, неоползотворени ресурси и потенциал за развитие

Основните идентифицирани проблеми и недостатъци в сектора са:

- Липса на канализационни системи за част от населени места от общината:

Към момента свързаността на населението към канализационната мрежа на агломерация Варна е 95%. Без изградена канализация са части от бившите селищните образувания и вилнити зони на града. Съществен проблем се явяват, малките населени места на общината, чийто канализационните мрежи са изграждани без да бъдат съобразени с нормативните изисквания, в резултат на което настъпват чести аварии.

Таблица 5.3.11. Планиране на развитието на ВиК услуги в Община Варна

Идентифициран проблем / несъответствие	Мерки за постигане на съответствие	Неоползотворен ресурс	Потенциал за развитие
Водоснабдяване			
Голям брой аварии	Рехабилитация и подмяна на водопроводната мрежа*[162]	Загуба на налични водни ресурси	Намаление до целевите стойности – под 60 аварии/100 км/год.
Високо ниво на загуби на вода	Рехабилитация и подмяна на водопроводната мрежа* Обновяване на водомерното стопанство Съоръжения за следене на налягането в критични точки на системата	Загуба на налични водни ресурси	Намаление до целевите стойности в края на периода – под 49%
Енергийна неефективност на съоръжения	Подмяна на помпи и тръбна арматура с енергийно ефективни такива	Загуба на налични енергийни ресурси	Намаление до целевите стойности - под 0,45 квтч/м^3
Канализация и пречистване на отпадъчни води			
Голям брой аварии	Рехабилитация на канализационна мрежа, вкл. главни колектори и сградни отклонения*	Загуба на ресурси на качеството на околната среда	Намаление до целевите стойности – под 120 аварии/100 км/год.
Неефективност на разходите за услугата отвеждане на отпадъчни води	Подмяна на помпи и арматура с енергийно ефективни такива	Загуба на налични енергийни ресурси	Увеличение на ефективността на разходите до целевите стойности – 1.1
Управление на ВиК			
Дълъг срок за отговор на писмени жалби на потребителите	Регистър на жалби в процес на внедряване	Ресурс за електронно управление	Повишаване на ефективността и капацитета на администрацията
Удовлетвореност на потребителите			

В резултат на анализа на други налични актуални стратегически и планови документи, разработени за бъдещ период или покриващи периода на планиране на местно (общинско и областно), регионално и национално ниво, е изготвена следната таблица на съответствие на текущо планираните мерки за развитие на ВиК сектора в община Варна:

Таблица 5.3.12. Съответствие на стратегически и планови документи за периода до и след 2027 г.

	Местно ниво	Регионално ниво	Национално ниво
Планирани мерки	План за действие: Варна – зелен град[162]	Национална концепция за пространствено развитие за периода 2013 – 2025 г.[163]	Национална стратегия за водния сектор[164]
Водоснабдяване			
Рехабилитация и подмяна на водопроводната мрежа	Стратегическа цел 8, Конкретна цел 8а	Съпътстващо развитие към всички Стратегически цели	Цел 1, Оперативна цел 1.1. Оперативна цел 1.2.
Подмяна на съоръжения по водопроводната мрежа, уреди за измерване и следене на налягане	Стратегическа цел 8, Конкретна цел 8а	Съпътстващо развитие към всички Стратегически цели	Цел 1, Оперативна цел 1.1. Оперативна цел 1.2.
Подмяна на помпи и арматура с енергийно ефективни такива	Стратегическа цел 8, Конкретна цел 8а	Съпътстващо развитие към всички Стратегически цели	Цел 1, Оперативна цел 1.1. Оперативна цел 1.2.
Канализация и пречистване на отпадъчни води			
Рехабилитация на канализационна мрежа, вкл. главни колектори и сградни отклонения	Стратегическа цел 8, Конкретна цел 8б	Съпътстващо развитие към всички Стратегически цели	Цел 2 Оперативна цел 2.1. Оперативна цел 2.2.
Подмяна на помпи и арматура с енергийно ефективни такива	Стратегическа цел 8, Конкретна цел 8б	Съпътстващо развитие към всички Стратегически цели	Цел 2 Оперативна цел 2.1.
Управление на ВиК			
Повишаване на ефективността и капацитета на администрацията	Стратегическа цел 8	Съпътстващо развитие към всички Стратегически цели	Цел 3 Оперативна цел 3.3.

5.4. Състояние на енергийна мрежа

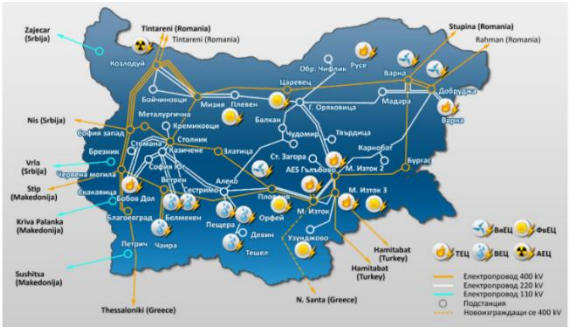
Електроенергийна инфраструктура и електропреносни мрежи (вкл. улично осветление)

Електрифицирането във Варна започва през 1914 г., в навечерието на Първата световна война. Първите електрически лампи са били закупени от фирма „Сименс“ със средства от заеми и дарения. В средата на 30-те години се

създава електрическо стопанство като приоритет на общината. По това време е електрифицирана и резиденция „Евксиноград“.

Основен източник на захранване е откритата разпределителна уредба (ОРУ) 110 kV на ТЕЦ „Варна“ (на територията на община Белослав) до три основни подстанции - „Север“, „Запад“ и „Лазур“. Уредбата е с двойна секционирана шинна система и по Закона за енергетиката осигурява захранване първа категория, каквото е изискването за захранване на град Варна. Съществуващите електро-проводи 110 kV са в нормално експлоатационно състояние.

Схема 5.4.1. Карта на електропреносната система на Република България[161]

За резервиране на захранването се разчита на електропровод – „Изгрев“ от П/ст „Добруджа“ на 110 kV директен до П/ст „Север“. Електропроводът не е в състояние да захранва града при авария в ОРУ ТЕЦ Варна. Връзката на п/ст „Север“ с останалата част на мрежата в града е един двоен електропровод с п/ст „Запад“ и е невъзможно овладяване на товарите при отпадане на ОРУ 110 kV ТЕЦ „Варна“.

За подобряване сигурността на захранване на града се налага след разширението на П/ст „Каварна“ да се изградят двата електропровода АСО400 до гр. Варна предвидени в програмата на НЕК.Изградени са 11 подстанции за трансформиране на напрежението 110kV/20kV/10kV

Таблица 5.4.1. Подстанции за трансформиране на напрежението в Община Варна[162]

№	Подстанция /диспечерско наименование/	Собственост	Инсталирана S - MVA	Напрежение - kV
1	П/СТ АСПАРУХОВО	ЕРП Север	25	110/20
2	П/СТ ВАРНА ЗАПАД	ЕСО	130	110/20/10
3	П/СТ ВАРНА ИЗТОК	ЕРП Север	90	110/20/10
4	П/СТ ВАРНА СЕВЕР	ЕСО	80	110/20
5	П/СТ ВАРНА ЦЕНТЪР	ЕРП Север	25,5	20/10
6	П/СТ ВАРНА ЮГ	ЕРП Север	100	110/20/10
7	П/СТ ЗЛАТНИ ПЯСЪЦИ	ЕСО	100	110/20
8	П/СТ ЛАЗУР	ЕСО	90	110/20
9	П/СТ МАКСУДА	ЕРП Север	75	110/20
10	П/СТ ТРАКАТА	ЕРП Север	65	110/20
11	П/СТ ЧАЙКА	ЕРП Север	80	110/10

Подстанциите се нуждаят от непрекъсната поддръжка и обновяване на оборудването за подобряване сигурността на ел. захранване по програма на електроразпределителното дружество.

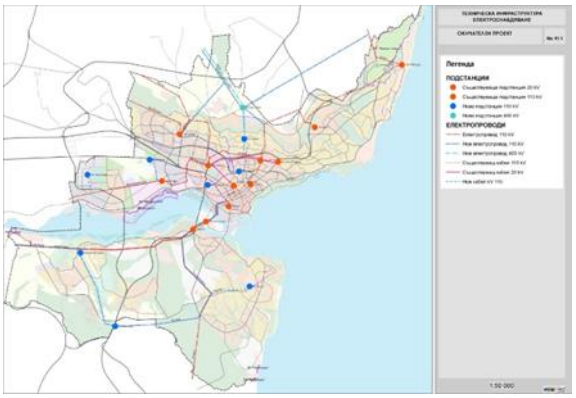
[161] Източник: Електроенергиен системен оператор ЕАД

[162] Източник: Информация, предоставена от Електроразпределение Север АД

Разпределителната мрежа средно напрежение /СН/ е изградена от кабелни линии 20 kV и 10 kV и система от трафопостове 20/0,4 kV и 10/0,4 в типичната градска среда, като са реализирани много на брой пръстени с цел резервираност, както на битовите така и на небитови потребители. Пръстените осигуряват и резервираност на самите подстанции 110/20/ kV и са добро решение от гледна точка на сигурността на електроснабдяването.

Подстанциите и трасетата за електроснабдяване в Община Варна са представени на следващата схема

Схема 5.4.2. Електроснабдяване на Община Варна[163]

Като основни пречки за развитие на мрежата могат да бъдат посочени трудностите за осигуряване на парцели за изграждане на нови трафопостове и липсата на регулация в периферните жилищни територии.

Електроразпределение Север АД (ЕРП) притежава лицензия за дейността разпределение на електрическа енергия на територията на 9 административни области в Североизточна България, включително област Варна. Компанията пренася електрическа енергия през електроразпределителната мрежа за целите на снабдяването на крайните клиенти, както на регулирания пазар, така и на пазара на електрическа енергия по свободно договорени цени. Община Варна се обслужва от Разпределителен обслужващ център Варна. Дружеството извършва дейностите определени от Закона за енергетиката по поддръжка на електроразпределителната мрежа, измерване на консумирана и произведена електрическа енергия и други. От 2019 г. се дава възможност за дистанционен достъп до данни от измерване на потреблението по периоди на сетълмент на клиенти, чиито обекти са с предоставена мощност по-голяма от 50 kW.

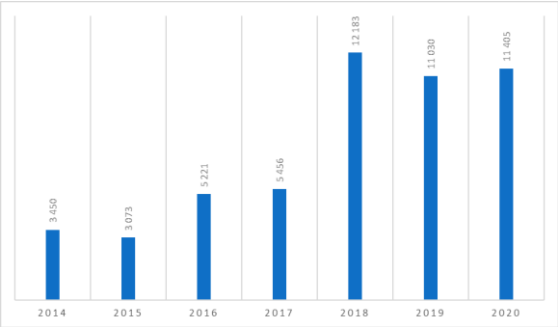
В рамките на 2019г. и 2020г. ЕРП Север АД извърши мащабна рехабилитация на подстанция „Варна Изток“, която захранва с електричество повече от 40 000 домакинства в града. През 2021 г. предстои доставката и монтажът на нов

[163] Източник: ОУП на Варна

силов трансформатор с мощност 50 MVA.

За периода 2014 - 2020 г. ЕРП Север АД е извършило инвестиции и ремонти в размер на 51 818 хил. лв. на територията на Община Варна, както е посочено в Фигура 5.4.1.

Фигура 5.4.1. Инвестиции в електроразпределителната мрежа за периода 2014-2020 г.

В съответствие с поставените цели, средствата са изразходвани за решаване на следните приоритетни задачи:

- Подмяна на електромери и изнасяне на електромерни табла;
- Изграждане на съоръжения за подновяване на електроразпредели-телната мрежа и повишаване качеството на предоставяната услуга;
- Реконструкция, модернизация и изграждане на необходимите за дейността сгради и инженерни конструкции.

Справката за броя присъединени клиенти на територията на Община Варна за периода 2014-2020 г. показва увеличение на битовите абонати с 8,8%, а на стопанските – с 23,8%.

Таблица 5.4.3. Справка за брой присъединени клиенти на електроразпределителното предприятие

Вид клиент/година	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Битови	198338	200476	203033	206072	208735	211395	215821
Стопански	29136	29751	30786	32246	33080	34150	36065

Годишното потребление на електрическа енергия за периода 2014-2020 е относително постоянно (Таблица 5.4.4).

Таблица 5.4.4. Справка за годишното потребление на електрическа енергия в община Варна за период 2014-2020г. (в MWh)

Вид клиент	2014 г./ MWh	2015 г./ MWh	2016 г./ MWh	2017 г./ MWh	2018 г./ MWh	2019 г./ MWh	2020 г./ MWh
Битови	713 994	716 919	694 512	765 155	722 016	728 244	717 432
Стопански	556 846	568 141	563 018	591 315	593 113	588 447	525 323

Съгласно бизнес плана на Електроразпределение Север АД, в периода 2021 г. – 2027 г. са планирани разходи не по-малко от средния размер на разходите за инвестиции и ремонт за периода 2018г. - 2020г., които възлизат на 11.5 млн. лв. годишно.

По отношение на изпълнението на показателите за непрекъснатост на електрозахранването SAIFI (среден брой прекъсвания за един клиент (брой)) и SAIDI (средна продължителност на прекъсвания за един клиент (брой)) през годините се наблюдава намаление на планираните, съответно и на изпълнените показатели. Планираният

показател SAIFI за 2014 е 0,41, докато през 2020 г. той е намален на 0,30. При SAIDI намалението е от 18,7 за 2014 на 14,71 за 2020 г., което показва значително подобрение на показателите на работа на Електроразпределение Север АД за периода.

Изграждането на системата за улично осветление на територията на община Варна е започнало преди повече от 80 години, като към момента е изградено осветление във всички населени места. Тя представлява съвкупност от захранващи източници, разпределителна електрическа мрежа, стълбови линии и арматура, както и различни типове осветителни тела. Осветителите са монтирани на стоманобетонни стълбове на електроснабдителната мрежа на специални рогатки над въздушната мрежа, както и на стоманени стълбове с отделна подземна кабелна мрежа. В началото на века започва въвеждането на нови модели улични осветители с подобрени оптични показатели и натриеви лампи високо налягане (НЛВН) с мощности 50, 70, 100, 150 и 250W. През последните десет години по системата за улично осветление са извършвани основно възстановителни дейности. На места при рехабилитиране на улични участъци с финансиране от европейски програми има монтирани съвременни светодиодни осветителни тела LED.

Разходите за поддръжка на улично осветление варират от 201 643,61 за 2015 г. до 503 827,20 лв. за 2020 г. С обновяването на осветителите се очаква тези разходи също да намалеят.

През 2015 г. е осигурено финансиране по Проект „Интелигентно улично осветление“ от Международен фонд „Козлодуй“ за инсталиране на 2736 интелигентни светодиодни (LED) осветители, които заменят старите натриеви лампи. Обхванати са транспортни артерии с високи изисквания към светлинната среда. Осветителите се управляват дистанционно от софтуер за управление на уличното осветление CityTouch, който позволява пълен контрол и мониторинг на осветителната уредба в реално време, включително и подробен анализ на системните дейности, проследяване и отчитане на разхода на електрическа енергия на всяко осветително тяло. Системата е отворена и позволява разширяване за останалата част от града. Спестената енергия е около 55% за обхвата на проекта, като експлоатационните разходи също са намалени най-малко с 15%.

Улично осветление

За регулиране на уличното осветление се

използват фоторелета и часовници, както и частично изградената система за управление с финансиране от МФ „Козлодуй“. Към 31.12.2020 г. на територията на общината има 720 касети за управление на уличното осветление, а броят на осветителите е 39267. Измерването е с електромери, собственост на Електроразпределение Север АД.

Таблица 5.4.5. Монтирани светодиодни осветители по години

Година	Брой монтирани LED осветители
2015	969
2016	1441
2017	24
2018	288
2019	492
2020	61
Общо	**3275**

По години броят на монтираните съвременни светодиодни (LED) осветители са посочени в Таблица 5.4.5
Предстои изпълнението на проект за подмяна на 1105 осветителя в гр. Варна със съвременни светодиодни осветители, като ще бъде инсталирана автоматизирана система за управление и мониторинг и възобновяеми енергийни източници – фотоволтаична централа 8 kWp на покрива на общинската сграда. Проектът е одобрен за изпълнение по процедура BGENERGY - 2.001 - „Рехабилитация и модернизация на общинската инфраструктура - системи за външно изкуствено осветление на общините“ по Програма „Възобновяема енергия, енергийна ефективност, енергийна сигурност“, финансирана от Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство 2014-2021 г. Спестяването на енергия се очаква да бъде 605,106 MWh/ у.

Топлофикационна система и газопреносна инфраструктура

Топлофикационна система

Топлофицирането на гр. Варна води началото си от 1986 г., когато е основана „Топлофикация Варна“. Дружеството е приватизирано през 2007 г. , а от 2014 г. е придобито от ВЕОЛИЯ и е преименувано на „Веолия Енерджи Варна“ ЕАД. Лицензията за производство на електрическа и топлинна енергия е преиздадена през 2018 г. за срок от 20 години, за същия срок през 2020 г. е преиздадена лицензията за пренос на топлинна енергия. Топлопреносната мрежа на дружеството осигурява топлоенергия за отопление и битово-гореща вода на близо 10 000 битови и 40 общински и корпоративни клиента. Дължината ѝ е 37 км, от които 2 км безканално положени с предварително изолирани тръби в ж.к. „Владислав Варненчик“, ж.к.

„Възраждане“, ж.к. „Младост“, ж.к. „Трошево“. Когенераторната инсталация е изградена през 2004 г., включваща 2 броя газови бутални когенератори, всеки с мощност от 2,2MWe, за комбинирано производство на топлинна и електрическа енергия. По данни на дружеството ефективността на тази инсталация през зимния период достига над 90% - една от най-високите стойности в Европа, благодарение на допълнителната утилизационна система. През 2008 г. и 2009 г. в централата е изградена и въведена в експлоатация Втора когенераторна инсталация с 2 броя газови бутални когенератори с мощност 2.4 MWe.

След приватизацията са инвестирани над 19 млн. лв. в инсталирането на 3 нови инсталации за комбинирано производство на топлинна и електрическа енергия; подменена е 1/3 от топлопреносната мрежа на гр. Варна с нови модерни и ефективни тръби, което е намалило загубите на вода и топлинна енергия 2 пъти; подменени са 2/3 от абонатни станции в град Варна; въведена е система за мониторинг и автоматично управление на абонатните станции, топлопреносната мрежа и производствените мощности, с което се гарантира оптималното извършване на дейността; средногодишно се спестяват над 17% първично гориво и съответното количество въглеродни емисии. През 2014 - 2016 година е изградена по проект „Иновативна система със софтуерна платформа за мониторинг, управление, отчитане и фактуриране“ по Оперативна програма „Развитие на конкурентоспособността на българската икономика“. На практика е създадена първата и единствената засега в България система за мониторинг и управление на всички АС по топлофикационната система. През 2015-2016 г. е монтиран и пети газов бутален когенератор, като общата електрическа мощност в ОЦ нараства на 11.2 MW.

Справка по години за периода 2014-2020 г. за потреблението на топлинна енергия на битови и небитови абонати на територията на гр. Варна е представена в Таблица 5.4.6. Количествата са относително постоянни, като зависят и от климатичните условия за съответната година.

В Таблица 5.4.7. е обобщено количеството произведена електрическа енергия за периода 2014-2020 г.

Таблица 5.4.6. Произведена топлинна енергия (2014-2020)

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Топлинна енергия, МВтч	13 152	13 400	11 800	13 124	13 254	13 930	11 033

Таблица 5.4.7. Произведена електрическа енергия (2014-2020)

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Произведена електроенергия, МВтч	73 655	62 702	58 251	66 706	66 922	67 082	69 033

Съгласно Националната програма за подобряване на качеството на атмосферния въздух (2018-2024), „Веолия Енерджи Варна“ ЕАД разполага с 41 км топлофикационна мрежа и планира да увеличи броя на абонатите си от 10803 през 2017 г. с 5 538 до 2023 година, което е ръст от 51%.

Един от начините за повишаване на удовлетвореността на настоящите клиенти и привличане на нови е изграждането на хоризонтални вътрешно-отоплителни инсталации, което стартира през 2014 г. По този начин се осъществява индивидуално измерване, като отделената енергия от сградна инсталация става под 15 % от общата потребена енергия от сградата. Предложената услуга за подмяна на инсталациите на топла и студена вода по оценка на предприятието е привлякла над 2000 нови клиента за БГВ, като специфичният разход за БГВ в подменените абонатни станции е намален до 0,09 МВтч/м3.

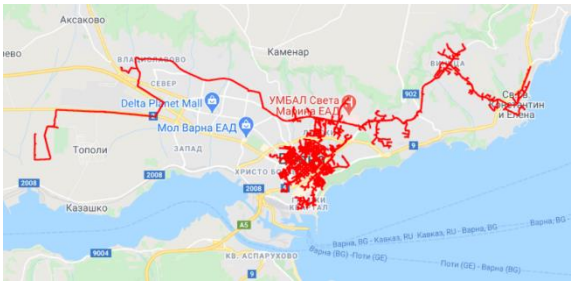
Газопреносна мрежа

Транзитните газопроводи на „Булгаргаз“ ЕАД и националната газопреносна мрежа (с високо налягане - 55 бар., с диаметър 700 mm), минават през територията на Област Варна, което дава възможност за газификация на населените места. Изградената преносна система има капацитетни възможности за пренос на 400 млн. куб.м годишно.

Друг преносен газопровод на територията на Община Варна е магистралното отклонение, което през землището на Община Аксаково завършва в ГРС-Варна в местност „Ментешето“ на район „Владислав Варненчик“. ГРС-Варна осигурява захранването на град Варна с природен газ от преносната мрежа на „Булгаргаз“ ЕАД.

Газопреносната мрежа на „Овергаз Мрежи“ АД се развива в централната и северната част на града.

Схема 5.4.3. Карта на мрежата на Овергаз Мрежи на територията на Община Варна[164]

„Примагаз“ АД е създадена през 1992 г. с цел газоснабдяване на промишлеността на гр. Варна. „Примагаз“ АД извършва дейността си в обхват територията на райони „Владислав Варненчик“, „Младост“ и „Аспарухово“ в т.ч. „Галата“, „Зеленика“, „Боровец“, „Прибой“, „Ракитника“ и „Чиган“ на гр.

[164] Източник: Мрежа - Овергаз (overgas.bg)

Варна. Дружеството е получило лиценз No.Л-153-12/18.01.2010 г. за осъществяване на дейността обществено снабдяване с природен газ. До настоящия момент дружеството е изградило и експлоатира разпределителна мрежа с обща дължина около 55 000 л.м, даваща възможност на домакинствата, до които е изградена мрежа да се присъединят и потребяват природен газ. Към разпределителната мрежа на „Примагаз“ АД са присъединени над 500 промишлени, търговски, обществено-административни потребители и битови потребители.

Продължаването на процеса на газификацията за бита и индустрията ще спомогне за постигането на по-добър икономически ефект в сравнение с използването на традиционните източници, както и за подобряване на екологичната обстановка в общината.

Енергийна ефективност и възобновяеми енергийни източници (ВЕИ)

В областта на енергийната ефективност и ВЕИ община Варна е приела и изпълнявала през периода 2014-2020 г. следните стратегически и планови документи:

- Стратегия за устойчиво енергийно развитие на Община Варна 2012-2020 година
- План за действие 2013 г- 2014 г.
- План за действие 2015 г- 2017 г.
- План за действие 2018 г- 2020 г.

Стратегията за устойчиво енергийно развитие на Община Варна е разработена във връзка с присъединяване на общината към европейската инициатива Конвент на кметовете на 11.12.2008 г. Към стратегията са разработвани Плановете за действие, които съдържат конкретни мерки за съответните дву- или тригодишни периоди на планиране. Целта за намаляване на парниковите емисии за общината до 2020 г. е определена на 25%.

В Таблица 5.4.8. са обобщени инвестициите и ползите от енергоспестяващи мерки за общинските обекти за периода 2014-2019 година, както са декларирани в отчетите за изпълнението на плановете по чл.12 от Закона за енергийна ефективност (ЗЕЕ) и за управлението на енергийната ефективност в сгради и промишлени системи по чл.36 от ЗЕЕ.

Таблица 5.4.8. Инвестиции и спестени средства и енергия

година	2014	2015	2016	2017	2018	2019	общо
Инвестиции, хил. лв.	736	388	85,3	144	227	299	**1879,3**
Спестени средства, хил. лв./год.	94	104	79,5	77,8	49,84	77,43	**482,57**
Спестена енергия, MWh/год.	640,89	388,48	400,19	583,59	341,71	564,83	**2919,69**

Енергийните спестявания, доказани с издадени удостоверения към края на 2016 г. са 5,8 GWh, което е повече от поставената цел за Община Варна от Националния план за действие за енергийна ефективност - 5,42 GWh.

В общинските сгради през последните 7 години са изпълнени редица проекти, сред които:

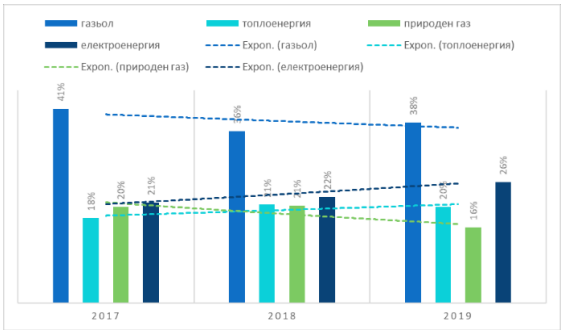
- Подмяна на котли и вътрешни отоплителни инсталации;
- Топлинна изолация на ограждащите елементи на сградите;
- Подмяна на дограма;
- Подмяна на осветителни тела с енергоспестяващи, което води и до подобряване на осветеността.

Като източници на финансиране са използвани основно средства от собствено финансиране и оперативните програми.

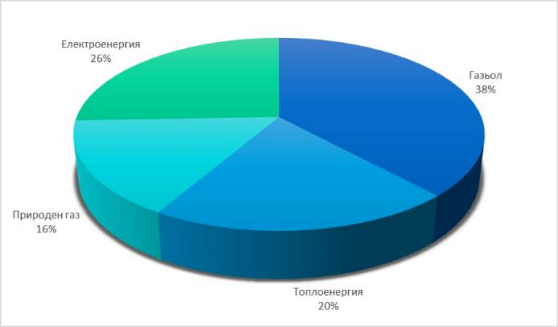
През периода са изпълнени и мерки за подобряване на енергийната ефективност в транспорта и прилагане на съвременно управление на уличното осветление.

Енергия е необходима за изпълнение на социално-икономическите и административни функции на общината, включително за транспорт, културни и спортни мероприятия, осветление и други. На следващата фгигура е представено потреблението на енергия по видове горива за периода 2017-2019 г., а на фигурата е представено разпределението за 2019 г. в графичен вид.

Фигура 5.4.2. Потребление на енергия по сектори и видове за периода 2017-2019 година

Фигура 5.4.3. Потреблението на енергия по видове горива за 2019г. (%)

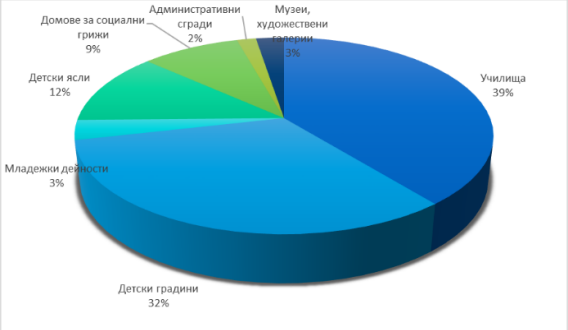

Анализът показва, че най-голям е делът на газьола с 38%, следван от електроенергията и топлинната енергия (съответно 26 и 20%), като делът на природния газ е 16%.

Разпределението на енергията по видове сгради за 2019 г. е представено на Фигура 5.4.4.

Най-голям дял в потреблението на енергия имат училищните сгради – 39%, следвани от детските градини – 32%.

Фигура 5.4.4. Разпределение на енергията по видове сгради за 2019г. (%)

Както се вижда от Таблица 5.4.9, разходите за електроенергия на Община Варна от 2014 до 2020 година са нараснали с 31%, което налага залагането на допълнителни мерки за енергийна ефективност за потребление на електроенергия:

Таблица 5.4.9. Разходи за електроенергия на Община Варна за периода 2014-2020 г.

Година	Разход за електроенергия, лв.
2014	3092985,32
2015	3449379,74
2016	3262484,96
2017	3127131,24
2018	3181611,58
2019	3396653,02
2020	4046180,51

В община Варна над 97% от жилищния фонд е частна собственост, което до голяма степен ограничава възможностите за въздействие на общината и районните администрации в процеса на тяхното обновяване. По данни на НСИ през 2017 г. общият брой на жилищата е 185897, от които 4086 са държавни и общински. Годишно в общината се въвеждат в експлоатация по около 200 нови жилищни сгради, което е незначителен процент обновяване на сградния фонд спрямо съвременните изисквания за енергийна ефективност. Предстои въвеждане в практиката на изискването новите сгради да са с близко до нулевото потребление на енергия, което означава да имат висок клас (клас А) на енергийна ефективност и дял на възобновяемите енергийни източници над 55% от потреблението на енергия за отопление и охлаждане, осветление и битова гореща вода.

Частичното обновяване на сградния фонд се изразява основно в подмяна на дограма, като по експертна оценка в над 80% от обитаемите жилища дограмата е подменена. Резултатите от следващото преброяване на населението и жилищния фонд през 2021 година ще съдържат и актуални данни за топлоизолираните жилища и жилищата със системи за използване на възобновяеми енергийни източници.

Основен инструмент за цялостно обновяване на жилищния фонд е Националната програма за енергийна ефективност на многофамилни жилищни сгради. По данни на МРРБ към края на 2020 година броят сключени договори за целево финансиране към Българската банка за развитие в община

Варна е 41 и 37 от сградите вече са с въведени в експлоатация мерки за енергийна ефективност, а в 1 от сградите със сключени договори са стартирали дейности по строително-монтажни работи. Очакваните спестявания съгласно обследванията за енергийна ефективност на посочените сгради със сключени договори е 12 505 563 kWh/год. енергийни спестявания и намаляване на емисиите на CO2 - 6 351 т/год.

Не територията на Община Варна се изпълнява и проект №BG16RFOP001-1.002-0007 „Енергийна ефективност на многофамилни жилищни сгради в гр. Варна“, реализиран по ОПРР 2014-2020 г. Индикативните резултати, очаквани след въвеждане на мерки за енергийна ефективност над обектите на интервенция по този проект са представени в Таблица 5.4.10.

Таблица 5.4.10. Очаквани спестявания от изпълнение на проект №BG16RFOP001-1.002-0007

№	Обект на интервенция	Очаквано годишно намаляване на емисиите на парникови газове, тонове CO_2 еквивалент	Спестяване на първична енергия, kWh/год.
1	Многофамилна жилищна сграда гр. Варна, ул. „Белгород“ №6	28,20	76 031
2	Многофамилна жилищна сграда гр. Варна, ул. „Белгород“ №8-8а	10,40	32 398
3	Многофамилна жилищна сграда гр. Варна ул. „Белгород“ №12	9,43	21 640
4	Многофамилна жилищна сграда гр. Варна ул. „Белгород“ №14	10,44	134 167
5	Многофамилна жилищна сграда гр. Варна ул. „Граф Игнатиев“ №6	64,93	88 120
6	Многофамилна жилищна сграда гр. Варна, район Аспарухово, ул. „Ростов“ №7	10,20	23 863
7	Многофамилна жилищна сграда гр. Варна, район „Аспарухово“, ул. „Ростов“ №12-12а	91,12	111 262
8	Многофамилна жилищна сграда гр.Варна ул. Цар Самуил № 10“	32,43	43 165
	ОБЩО	257,15	530 646

Очаква се мобилизация на значителен финансов ресурс за обновяване на жилищния фонд до 2050 година, като средно за страната е заложено около 60% обновяване на жилищата, включително в еднофамилни жилищни сгради.

По данни от НСИ от преброяването през 2011 г. битовото отопление, използвано в жилищата по горива през 2011 г. е било както следва:

Таблица 5.4.11. Отопление на жилищата по видове източник

жилища	Централен източник		Собствен източник						Необитаеми жилища	Общо	Общ брой обитаеми жилища
	Топло-фикация	Газ	Електри-чество	Нафта	Газ	Въглища	Дърва	Други			
Брой	7223	1336	95461	274	903	2617	16525	347	48682	173341	124659
Дял в общото, %	5.79	1.07	76.58	0.20	0.72	2.10	13.26	0.28			

Преобладаващите източници на енергия са електроенергия (76.58%) и дърва (13.26%), като в общия случай се използват неефективни уреди. При използването на дърва и въглища в отоплителни уреди с коефициент на полезно действие 40-50% не се постига комфорт, неефективно се изразходва енергийният ресурс и се влошава качеството на атмосферния въздух.

Обследванията за енергийна ефективност предоставят информация за актуалното състояние и препоръчаните мерки за енергийна ефективност в сградите. Данните за класовете енергийна ефективност са представени в Таблица 5.4.12.

Таблица 5.4.12. Състояние на обследвания сграден фонд

Сгради по тип собственост	Брой сгради по енергиен клас - актуално състояние – 2020 г.						Общ брой
	B	C	D	E	F	G	
Общинска	5	43	43	27	8	11	137
Държавна	11	7	20	15	8	4	65
Частна	60	18	18	33	15	12	156
Общо обследвани сгради	**76**	**68**	**81**	**75**	**31**	**27**	**358**

Преобладаващо сградите са в ниските класове на енергийна ефективност. От частните сгради 24 са многофамилни жилищни сгради в най-ниските два класа енергийна ефективност „F“ и „G“. По-голяма част от частните сгради с енергиен клас В са хотели, които ползват данъчно облекчение при изпълнени мерки за енергийна ефективност и използване на ВЕИ. В някои сгради са изпълнени предписаните мерки за енергийна ефективност, но все още не е издаден актуален сертификат за актуалното им състояние след предприетите мерки.

Енергийните обследвания на сгради на територията на община Варна в националната информационна система на Агенцията за устойчиво енергийно развитие (АУЕР) включват мерки в 361 сгради, от които 65 са държавни, 137 общински и 159 частни. Предписаните инвестиции са в размер на общо малко над 16 млн. лв., като ползите са над 2 млн. лв./год. в средства и в енергия - 15805650.1 kWh/y (Таблица 5.4.13). Простият срок на откупуване на мерките е средно 6,7 години, което води до добра рентабилност на инвестициите в срокът им на експлоатация, който е от 15 до 30 години в зависимост от използваните технологии.

Таблица 5.4.13. Инвестиции и очаквани спестявания в обследвани сгради

Собственост на сгради	Бр.	Спестявания в kWh/год.	Спестявания в лв./год.	Инвестиции в лв.	Спестявания CO2 т./год.
Държавни	65	12 562 354,00	2 255 707,80	14 353 065,00	5 898,16
Общински	137	20 937 138,00	3 692 364,40	23 582 301,60	7 761,00
Частни	159	20 593 428,30	3 224 903,30	23 190 562,70	11 093,00
Общо	361	54 092 920,30	9 172 975,50	61 125 929,30	24 752,16

На община Варна са издадени общо 272 броя удостоверения за енергийни спестявания (Таблица 5.4.14).

Таблица 5.4.14. Справка за издадени удостоверения за енергийни спестявания на община Варна

година	2015	2016	2018	2019	2020	2021[166]	общо
Брой издадени удостоверения	1	10	122	32	102	5	**272**
Спестявания Крайна енергия MWh	591,86	1637,983	8806,799	4999,324	8756,174	775,13	**25567,27**
Спестявания Първична енергия MWh	1775,58	2482,273	18392,0454	10162,0318	14675,267	1390,72	**48877,9172**
Спестявания CO2 тона	484,73	551,86	4945,812	3668,836	4488,13	331,31	**14470,678**

В базата данни на АУЕР са регистрирани обследвания за енергийна ефективност на 14 големи предприятия или промишлени системи с потребление на енергия над 3000 MWh годишно. Идентифицираните и планирани инвестиции в енергийна ефективност са за 40,68354 млн. лв., като годишните спестявания се очаква да бъдат 19043,049 MWh/год. или 5023./29 млн. лв. Средният срок на откупуване е 8,1 години, което прави мерките атрактивни за реализация и с добра рентабилност.

През периода 2014-2020г. по Оперативна програма „Иновации и конкурентоспособност (2014-2020)“, приоритетна ос „Енергийна и ресурсна ефективност“. в община Варна са изпълнени 24 договора на обща стойност 22 406 811.60 лв., от които 14 159 609.12 лв. е получената безвъзмездна финансова помощ (БФП).[165]

Мерките включват придобиване на енергоефективно производствено оборудване, въвеждане на система за автоматизиран мониторинг и контрол на енергопотреблението, сертифициране на системи за енергиен мениджмънт, в съответствие със стандарт БДС EN ISO 50001 „Системи за управление на енергията. Изисквания с указания за прилагане“ и съпътстващи дейности по извършване на енергийно обследване и визуализация и публичност.

В процес на изпълнение е проект „Екологично чист транспорт за Варна“, чиято цел е закупуването на 60 електробуса от общинското дружество „Градски транспорт“. Също така ще бъдат монтирани и 60 станции за бавно зареждане и 2 за бързо зареждане. Направени са предпроектни проучвания за изграждане на т.нар. „леко метро“, което ще намали трафика на автомобили и автобуси и изгарянето на изкопаеми горива за транспорта, който ще бъде поет от леката железница.

Като част от структурата на АУЕР е обособено териториално звено Варна, което съдейства на собствениците на сгради, системи за външно изкуствено осветление, големи предприятия за производство и услуги и собствениците на промишлени системи, както и МСП в региона за изпълнение на задълженията им по законодателството в тази област, както и за осъществяване на мерки за енергийна ефективност. В рамките на проекти на АУЕР са реализирани редица обучения за консултанти по енергийна ефективност, представители на предприятия и енергийни мениджъри за осъществяване на мерки за енергийна ефективност, схемата за задължения за енергийни спестявания и свързаните с нея дейности, внедряване и прилагане на изискванията на стандарт БДС EN ISO 50001 и други.

На територията на община Варна се използват следните възобновяеми енергийни източници:

- Биомаса под формата на горски и селскостопански отпадъци и дървесина за директно изгаряне в битови уреди за отопление или за преработка под

[165] ИСУН, Информационна система за управление и наблюдение на средствата от ЕС в България 2020 (http://2020.eufunds.bg/

формата на пелети/брикети също за отопление;

- Слънчева енергия – използва се преобразуване в топлинна енергия за битова гореща вода и/или подпомагане на отоплението и за производство на електрическа енергия за собствено потребление или продажба на преференциални цени в мрежата;
- Геотермална енергия – изградени са термопомпени инсталации за отопление на сгради.
- Аеротермална енергия – изградени са термопомпени инсталации, използващи енергията на околната среда.

Сметищен газ и газ от пречиствателни станции за отпадъчни води не се използват. Няма данни за използване на биогаз от селскостопански отпадъци, както и на вятърна енергия.

Общинската администрация подава данни за инвестиции във възобновяеми енергийни източници и спестените енергия и средства при инсталиране на системи в общински сграден фон. Съгласно подадената в АУЕР информация за периода 2014-2020 г. само през 2014 г. са отчетени мерки за ВЕИ, а направени инвестиции в размер на 388828 лв. в 30 сгради на детски градини на територията на общината за инсталиране на слънчеви колектори за топла вода. Годишното производство на енергия е оценено на 153564,10 kWh/год. при финансови ползи 23252,25 лв./год.

Установен е голям потенциал за използването на слънчевата енергия както за битова гореща вода, така и за производството на електроенергия, предвид големите покривни площи на част от сградите общинска собственост. Очакваният ефект е намаляване на разходите на общината за енергия, намаляване на парниковите газове отделени в атмосферата, независимост от енергийните доставчици и др. Направени са проверки на място от експерти от общината за използване на вече изградените инсталации. Поради неизползването на пълния капацитет на слънчевите инсталации за топла вода е предложено на ръководството на общината да предприеме необходимите мерки по наемането на фирма за контрол и техническа поддръжка.

Във връзка с издаване на удостоверения за произход на електроенергия от ВЕИ в АУЕР на територията на Община Варна са регистрирани 27 обекта, всички са фотоволтаични инсталации, разпределени както следва: 19 в гр. Варна и по една в с. Казашко, и с. Каменар и 2 в село Тополи. За 2020 г .произведената електроенергия от възобновяеми източници, която е получила удостоверения за произход е представена в Таблица 5.4.15.

Таблица 5.4.15. Производство на електроенергия от възобновяем източник[166]

Вид възобновяем източник	Енергиен обект (брой)	Инсталирана мощност (MW)	Произведена енергия (MWh)
Слънчева енергия	27	0.886920	356.215000
Общо	27	0.886920	356.215000

На местно ниво работят редица неправителствени организации, които подкрепят общината в устойчивото енергийно развитие. Някои от тях са:

- „ЧЕРНОМОРСКИ ЕНЕРГИЕН КЛЪСТЕР“, учредена на 29.08.2011г. в гр. Варна, обединяващ представители на бизнеса, научните среди и неправителствения сектор в областта на енергийната ефективност и възобновяемите енергийни източници;
- Черноморска Регионална Агенция за Управление на Енергията (ЧРАУЕ);
- Асоциация на Българските Черноморски Общини (АБЧО);
- Обществен център за Околна Среда и Устойчиво Развитие (ОЦОСУР); Активно участие за подготовка на кадри и извършване на проучвания в областта на енергийната ефективност и ВЕИ на местно ниво от страна на университетската общност има Технически университет – Варна, както и останалите висши учебни заведения в гр. Варна.

Идентифицирани проблеми, неоползотворени ресурси и потенциал за развитие

Стабилното захранване с електроенергия на общината е гарантирано от ОРУ 110 kV на ТЕЦ Варна. Електроенергийната мрежа високо напрежение е оразмерявана за товари, по -големи от сегашните и, с редки изключения, има възможност за поемане на допълнително натоварване. Основните проблеми са свързани с физически и морални амортизации на мрежата и неизяснена собственост на някои от съоръженията, както и с трудности при изграждане на нови съоръжения свързани с отчуждителни процедури.

„Веолия Енерджи Варна“ ЕАД има изградени когенерационни инсталации за комбинирано производство на топлинна и електрическа енергия, което дава възможност топлинната енергия да се продава на абонатите на конкурентна цена спрямо останалите възможности за отопление. Това е и единствената голяма централа, която произвежда и електрическа енергия. Изградени са също 22 малки фотоволтаични централи с обща електрическа мощност под 1 MW,

[166] Източник: Агенция за устойчиво енергийно развитие

които също осигуряват производство на електрическа енергия на местно ниво за нуждите на електроснабдителната мрежа.

Електроенергийната мрежа на този етап има възможност да присъединява нови фотоволтаични централи, особено малки покривни централи. От друга страна финансирането на фотоволтаични централи за собствено потребление по европейски програми и със собствени средства на предприятията в района води до намаляване на върховите дневни натоварвания за ползвателите на такива инсталации.

В Плана за развитие на преносната електрическа мрежа на България за периода 2020-2029г. като проблемно е посочено отпадането на автотрансформатор АТ 220/110kV в ОРУ на ТЕЦ „Варна“ при максимални режими. Поради разликата в импедансите на двата паралелно работещи АТ 401 и АТ 402 (400/110kV) в п/ст „Добруджа“, този с по-малкия импеданс (АТ 401) се натоварва с около 28% повече от другия и при максимални режими отпадането на АТ 220/110kV в ОРУ на ТЕЦ „Варна“ може да доведе до неговото претоварване. Предвижда се подмяна на АТ 401 с нов, подходящ за паралелна работа с АТ 402. Необходимо е също така увеличаване преносната способност на ЕП 110kV „Бриз“ между п/ст „Варна запад“ и п/ст „Варна изток“, като могат да се използват демонтирани от други обекти високотемпературни проводници. За 2028 г. е планирано реконструкция и разширение на ОРУ 220 и 110 kV на подстанция ТЕЦ Варна.

Община Варна се характеризира като голям урбанистичен център, с развита промишленост и транспортна свързаност с останалата част на страната и света. По отношение на използването на енергия в общинските стратегически документи са анализирани секторите „Общински сгради, услуги и дейности“, Битов сектор, „Промишленост“, „Транспорт“, като с най-голям дял са битовия сектор и промишлеността.

В тази връзка са идентифицирани следните проблеми при използването на енергия и бъдещото развитие на града:

- Ниски показатели на енергийна ефективност в съществуващия жилищен сграден фонд, като общината има ограничени възможности за пряко въздействие върху собствениците, които са предимно частни;
- Недостатъчно информация за наличния потенциал на някои възобновяеми енергийни източници като геотермална енергия и вятърна енергия;
- Трудности при събиране и обобщаване на данни за потреблението

на енергия за големия брой сгради общинска собственост за целите на дългосрочно планиране и осигуряване на финансиране;

- Неподготвеност на ползвателите на сградите за използване на съвременни технологични решения за енергийна ефективност, какъвто е примерът със слънчевите инсталации за битова гореща вода.

Характерът на територията на общината ограничават използването на някои възобновяеми енергийни източници. Така например община Варна не разполага със подходящи терени за отглеждане на бързорастяща биомаса, проблемно е и развитието на вятърна енергетика във връзка с визуалния ефект при туристическите обекти. За използването на геотермална енергия, включително за централизирано топлоснабдяване също има трудности при осигуряване на финансиране или създаване на публично-частно партньорство.

В Общинския план за развитие и в Интегрирания план за градско възстановяване и развитие е заложен проект „Изграждане на фотоволтаична централа за добив на слънчева енергия за нуждите на бизнеса в зоната“, който все още не е осъществен. Не е реализирано и заложеното „Проучване на възможностите и проектиране на топлоцентрали, използващи геотермална енергия на извори на територията на Общината за отопление на жилищни и обществени сгради“.

Ролята на общините все още не е ясно изразена относно мотивация за енергийна ефективност в частния сектор. Необходими са разширяване на правомощията на местната законодателна власт и ясно очертани линии на развитие на общината в насока за прилагане на енергийна ефективност. Не бива обаче да се надценява ролята на региона като производител на енергия, особено от възобновяеми енергийни източници поради ограничения ресурс на вятърна и водна енергия, както и на потенциала за оползотворяване на сметищен газ и биогаз от селскостопански отпадъци.

Значителна част от общинския сграден фонд е рехабилитиран през последните десетилетия, вече са изпълнени мерки за енергийна ефективност и са постигнати енергийни спестявания. За осъществяване на допълнителни мерки, включително подмяна на вътрешни инсталации и надграждане с възобновяеми енергийни източници са необходими допълнителни пред-проектни проучвания и анализи, които изискват залагане на допълнителен финансов и организационен ресурс.

При прилагането на мерки за енергийна ефективност и ВЕИ са идентифицирани следните трудности:

Таблица 5.4.16. Обхват на мерки за енергийна ефективност и ВЕИ и трудности

Обхват на мерките	Трудности
Мерки по сградния фонд общинска собственост	Ограничените финансови ресурси водят до частично и поетапно обновяване, което изисква време при компромиси за пълно постигане на очакваните енергийни спестявания. Охлаждане в сградите се осъществява основно чрез индивидуални климатични системи за всяко помещение, което не е ефективно и цялостно решение. Където е ефективно следва да се изграждат централизирани системи за отопление и охлаждане на базата на термопомпени системи.
Мерки по жилищния сграден фонд	Жилищния фонд е предимно частен, което изисква мотивиране на домакинствата за предприемане на енергоспестяващи мерки и кандидатстване за финансиране; Навлизането на ВЕИ в жилищния сектор е по-трудно поради колективната собственост на общите части и високите първоначални инвестиции.
Мерки в транспорта	Реализирането на мерки за обновяване на транспорта и изграждане на нова инфраструктура изисква дълъг етап на проучване и подготовка, както и трудности по осигуряване на инвестиране в необходимия размер; Създаването на зарядна инфраструктура за електромобили изисква големи инвестиции; Използването на биогорива в транспорта е национална политики и общината не може да въздейства.
Мерки за използване на възобновяема енергия	Първоначалните инвестиции са високи; Необходима е добра запознатост с технологията и сигурност за ефекта от конкретното решение; Съществуващите финансови стимули все още не са достатъчни за по-широко навлизане на технологиите и е необходима допълнителна подкрепа.
Общо за всички сектори	Ресурсът на грантовите схеми става все по-ограничен, което налага разработване и прилагане на различни финансови инструменти, всеки от които имат самостоятелни критерии за избор на обекти и въздействие. Значението на финансовата ефективност ще нараства.

Във връзка с по-широкото навлизане на системи за климатизация, особено в административни сгради, може да се разгледат и възможностите за осигуряване на добър комфорт с термопомпи за отопление и охлаждане, които частично да се захранват с електроенергия от слънцето посредством фотоволтаични централи

на покривите на сградите. Така сградите ще добиват енергия от възобновяем източник на място, което е и част от концепцията за сгради с близко до нулата потребление на енергия.

Разработен е технически проект за сграда с близко до нулевото енергийно потребление на нова детска градина „Слънчогледи“ в район „Приморски“ на община Варна, в който освен използването на слънчеви колектори за БГВ се използва интегриран подход на проектиране за използване на целия съществуващ потенциал за икономия на енергия, който включва: архитектурно - строителни решения, ситуиране на сградата, характеристики на влаганите материали, подходяща топлоизолация на ограждащите елементи, контролиране и икономия на крайното потребление и др.

Проблемите със събирането и анализирането на информация продължават да създават трудности за бързо и обосновано взимане на решение при възникване на възможност за финансиране.

Провеждането на допълнителни обучения за енергийна ефективност за ползвателите на сградите и персонала, който обслужва техническите съоръжения е от голямо значение в условията на делегирани бюджети и възможност за самостоятелно управление на потреблението на енергия. Повишаването на капацитета на експертите в общинската администрация ще разшири възможностите за използване на нови финансови модели и инструменти, както и за избор на ефективни технически решения в условията на вариантност и възможности от използване на хибридни технологии.

5.5. Състояние на телекомуникационна мрежа

Информационните и комуникационни технологии са един от водещите фактори за иновативно и приобщаващо информационно общество, осигуряващо високо качество на живот на гражданите. Напредъкът в развитието на информационното общество се счита за изключително важен за удовлетворяване на потребностите на обществото и на икономиката.

Още от началото на новия век, благодарение на разположението си и далновидната политика по отношение на развитието на телекомуникациите в града, община Варна е сред един от основните и най-важните телекомуникационни възли не само в страната, но и на Балканите.

Глобалната интернет връзка на България се осигурява чрез положените по дъното

на Черно море[167] подводни оптични кабелни системи, като Варна е основният телекомуникационен възел в страната, осъществяващ връзките на Трансевропейската телекомуникационна мрежа с подводните оптически кабелни системи в Черно море KAFOS и BSFOCS, което позволява транзитиране на големи съобщителни потоци от Русия, Украйна, Грузия и Задкавказието през територията на България към Гърция и Кипър, а чрез тях – към Средиземноморието и Северна Африка.

Схема 5.5.1. Трасета на основните оптични кабелни системи в Черно море[168]

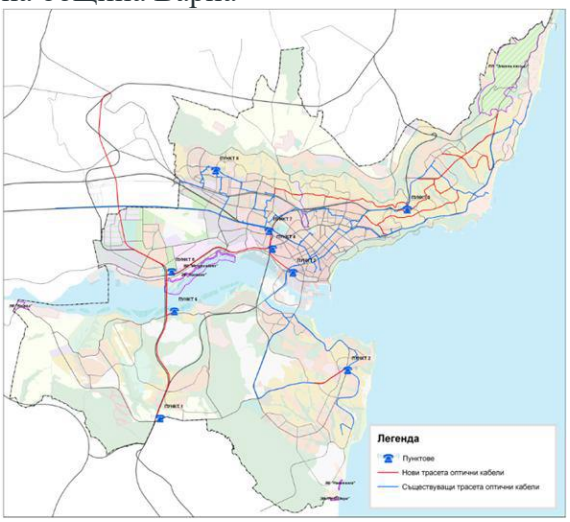

KAFOS свързва под вода Румъния, България и Турция с изходни точки в градовете Мангалия (Румъния), Варна (България) и Истанбул (Турция). Оптичната система е в експлоатация от 1997 г., с обща дължина 504 km и възможност за пренос на 622 Mbit в секунда.

BSFOCS е Черноморска оптична кабелна система, свързваща градовете Варна (България), Одеса (Украйна) и Новоросийск (Русия). Оптичната система е в експлоатация от 2001 г., с обща дължина 1 300 km и осигурява връзки и с други кабелни системи като "Грузия-Русия", KAFOS и ITUR (Италия-Турция-Украйна-Русия).

Изходните точки на ITUR в Черно море са Истанбул, Одеса и Новоросийск и чрез наземни връзки от оптични влакна до Гърция и отвъд Кипър, системата BSFOCS осигурява допълнителен достъп до дестинации в Европа, Близкия Изток, Югоизточна Азия и САЩ.

Схема 5.5.2. Телекомуникационна мрежа на община Варна[169]

Съгласно последния ОУП на град Варна, касаещ развитието на телекомуникационната инфраструктура,

[167] Морски пространствен план на Република България 2021-2035г. – Морски информационни и комуникационни технологии и инфраструктура

[168] Източник: Морски пространствен план на РБ)

[169] Източник: ОУП – Варна, последен актуален за целта)

фиксираната общинска телекомуникационна мрежа е показана нагледно на схемата горе.

Внедряване на цифрови технологии и цифрови обществени услуги

Към момента в Община Варна безплатен Wi-Fi предоставен от общината има на 10 места (точки) в центъра на града. Системата обхваща пространството около Катедралния храм „Успение Богородично“, площад „Независимост“, зоната със сухите фонтани - между ул. „Михаил Колони“ и бул. „Княз Борис I“, районите около храм „Св. Николай Чудотворец“, входа на Морската градина, между Аквариума и Военноморския музей, зоната край басейн „Приморски“, сцена „Раковина“, край Летния театър и Алеята на Възраждането.ac

Това става възможно благодарение на европейската инициатива за WiFi4EU[170] (началото на 2019г.). С навлизането на ЕС в новия програмен период, гр. Варна ще има още възможности за подобряване на съществуващата си инфраструктура и предлаганите цифрови обществени услуги за населението и гостите на общината.

Амбицията на общината е подкрепена и от одобреното намерение на общинския съвет за кандидатства за изграждане на европейски цифров иновационен хъб (център) на територията на града. Варна има всички предпоставки и потенциал да бъде на картата на европейските дигитални центрове. Изграждането на европейски цифров иновационен хъб ще е в подкрепа на цифровата трансформация на града, като Ролята на центъра ще бъде да предоставя иновативни решения и да помага на компании, институции и организации в региона на Варна да създават добавена стойност чрез цифрови технологии.

Широколентово покритие и обхванати населени места

Като подчертано градска община, Варна няма проблем с достъпа до широколентово покритие – зависещо главно и основно от предлагане на свободния пазар, като само на места, в прилежащите села има малки проблеми.

Достъп до и използване на Интернет от населението[171]

За последния отчетен период, населението на община Варна има над

[170] https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/wifi4eu-bezplaten-internet-za-evropeycite

[171] Данни за т.9.6.3. - НСИ

99% достъп до интернет със скорост – ШЛИ 30+mbps, като в крайбрежната е 100%. Община Варна има относително нисък процент на бяла и сива зони[172] - съответно 1,03% и 0,92.

За 2019г. 73,5% от домакинствата в област Варна имат достъп до интернет в домовете си, сочат данни на Националния статистически институт. За периода 2010 - 2019 г. се наблюдава ръст от 45.4 процентни пункта на домакинствата в областта с достъп до глобалната мрежа, но резултатите от проведеното през 2019 г. изследване показват обаче, че има спад от 3.1 процентни пункта спрямо предходната година.

Сравнителен анализ на състоянието и тенденциите за развитие

Както бе споменато по-горе, община Варна е една от най-активните от гледна точка на подсигуряване на телекомуникационни услуги за населението си (а и като транзитен разпределител).

Въпреки това, област Варна се нарежда едва на 13-то място в страната по достъп на домакинствата до интернет, като дори изостава от средното за страната ниво - 75,1%, като на първо е област Русе с 84.4%, от СЦР.

През 2019 г. 67.9% от лицата на възраст между 16 и 74 навършени години в област Варна използват интернет всеки ден или поне веднъж седмично на работа, вкъщи или на друго място, като жените са по-активни в сравнение с мъжете - съответно 68.1 и 67.6%. В сравнение с предходната година е регистриран спад от 2.6 процентни пункта в регулярното използване на интернет.

По този показател област Варна е на девето място в страната. Първа е област София (столица) (79.8%), следвана от областите Русе (74.7%), при средна стойност за страната 66.8%.

Значителни са различията при редовно използващите интернет в област Варна по образование - докато 91.4% от лицата с висше образование и 68.2% от лицата със средно образование сърфират редовно в глобалната мрежа, едва 35.0% от лицата с основно или по-ниско образование използват интернет всеки ден или поне веднъж седмично.

[172] Бяла зона - в т.нар. „бели райони" не съществува инфраструктура за широколентов достъп или няма вероятност такава да бъде развита в близко бъдеще (в период от три години).
Сива зона - в „сивите райони" съществува само един доставчик на широколентов достъп.

Използване на глобалната мрежа за взаимодействие с органите на държавната и местната власт се наблюдава при 31.8% от лицата в област Варна. Областта изпреварва с 6.4 процентни пункта от средната стойност за страната, която е 25.4% и заема 7-мо място сред 28-те области. Най-значителен е делът на лицата, използвали онлайн услугите на публичната администрация в област София - 45.9%, а най-нисък в област Разград - 6.4%

Община Варна и още 9 общини в областта са се възползвали от европейската инициатива за WiFi4EU за безплатен достъп до Wi-Fi - това са общините Аксаково, Белослав, Бяла, Варна, Ветрино, Вълчи дол, Девня, Долни чифлик, Провадия и Суворово. Навсякъде точките на обществените места, на които ще бъде осигурена безжична връзка с високоскоростен интернет, вече са уточнени. Това прави областта достатъчно осигурена от безплатни телекомуникационни услуги на високо ниво, поне в централните части на прилежащите общини. Благодарение на област Варна, със своите общо 10 общини (Варна включително), Североизточния планов регион заема първо място във възползването от програмата

От гледна точка на процентно участие на общини, на челни места по възползване от WiFi4EU са областите Русе и Шумен.

Идентифицирани проблеми, неоползотворени ресурси и потенциал за развитие

На базата на извършения анализ на състоянието на телекомуникационната мрежа в община Варна са идентифицирани следните проблеми:

- Редукция на използване на интернет от населението за 2019г.;
- Наличие на „бели“ и „сиви“ зони в общината.

Възможностите са свързани с надграждането на статута на Варна като ключов център за разпространение на телекомуникационни услуги.

5.6. Състояние на съобщителната мрежа

Съобщителната мрежа на община Варна, се състои, базово от електронна и физическа част, които включват фиксирана гласова телефонна услуга и достъп до гласова телефонна услуга чрез

услугата избор на оператор (фиксиран или мобилен) и пощенски услуги, като отново те биват – държавни (общински) или предлагани от частен спедитор (по-известните от които в България биват – Спиди и Еконт). Още в началото на изминалото десетилетие е извършена пълна цифровизация – 100% на територията на община Варна.

Изградена инфраструктура и потребление на съобщителни услуги

Съвсем очаквано, поради скоростното развитие на мобилните електронни съобщения през последното десетилетие, гласовите услуги на територията на община Варна от мобилен тип изместват рязко този от физически, като от началото на новия век фиксираните телефонни постове са намалели над 5 пъти.

Тази тенденция ще се запази и през следващото десетилетие, като с намаляване на населението родено преди 1960г. ще се редуцира и използването на фиксирани гласови услуги. Целта ще бъде да се достигне един естествен минимум, които е необходим за функционирането на определени административни, институционални и бизнес отрасли.

И трите мобилни GSM оператора Vivacom, Telenor и A1 имат пълно покритие на община Варна, като по този начин създават една добра естествена база за конкуренция на свободния пазар и богат избор от услуги за населението и бизнеса в административната единица.

Понастоящем, на територията на общината има функциониращи 27 пощенски станции във Варна-град и по 1 във всяко едно от прилежащите села, без с. Казашко, където функционира пощенска агенция – общо 31.

Дейностите осъществявани от българските пощи все още са много разнообрази и трудно могат да бъдат заменени изцяло само от един оператор. Общо те биват – спедиторска дейност в България и чужбина, абонамент на вестници и списания и тяхната доставка, парични преводи. В допълнение, пощите служат за много и разнообразни дейности по възложителство, като изплащане на пенсии, обезщетения от Бюрото по труда, битови сметки, уведомления, продажба на винетни стикери, както и много други дейности, застъпени в различните пощенски станции по различен начин според потребностите на населението.

По естествен пазарен път нараства конкуренцията и в пощенския сектор – главно в логистиката и в плащането на битови сметки. Налагат се бързите

конкурентоспособни куриерски услуги на големите спедиторски фирми Спиди, Еконт и централизираните системи за плащане като EasyPay. Въпреки конкуренцията, както бе споменато по-горе, държавните (общински) пощенски услуги ще продължат да са от изключително важно значение за населението на общината, главно поради социалния им характер – много голяма част от предлаганите услуги не са рентабилни, но няма представител на частния сектор, които да може да предложи такава богата гама наведнъж.

Сравнителен анализ на състоянието и тенденциите за развитие

От гледна точка на състоянието и развитието на съобщителната мрежа и в област Варна и в СЦР и СИР действат едни и същи основни принципи:

- Стабилно редуциране на използването на фиксирани гласови услуги за сметка на мобилни такива. Все пак областите и общините с по-висок процент на населението живеещо в селата ще усещат по-плавно намаление на фиксираните телефонни постове, поради по-високата ригидност на хората с уседналост в селата;
- Пълна доминация на частния сектор при предлагането на гласови услуги от всякакъв характер;
- Пощите ще продължат да са от голямо социално значение и през следващото десетилетие. Както и при мобилните услуги, по-сериозно значение ще имат за населението с уседналост в селата;
- Свиване на услугите предлагани от пощенските станции поради наличието на по-ефективни такива, предлагани от частния сектор.

Идентифицирани проблеми, неоползотворени ресурси и потенциал за развитие

Ускоряване на подмяната на физически станции за гласови услуги с мобилни до достигане на естествен минимум; Поддържане на конкурентоспособни пощенски услуги в общината.

Раздел VI. Екологично състояние и рискове – условия и предпоставки за развитие на зелена Община Варна

6.1. Природни условия и ресурси

Релеф

Основната част от територията на Община Варна е разположена в Дунавската равнина, а югозападната ѝ част попада в границите на Предбалкана. Централната част на територията е заета от обширна низина, формирана между Франгенското и Авренското плато, от двете страни на Варненския лиман и канала „море – езеро“.

Средната надморска височина в района на общината е между 30 и 40 метра. Централната част на община Варна е разположена в обширна низина, формирана между Франгенското и Аверското плато, от двете страни на Варненския залив и канала море – езеро. Варненското езеро и изкуствено прокопания канал „езеро – морски залив“ разделят общината на северна и южна част. Около тях се е оформила обширна низина, с равнинен релеф, който само на места е усложнен от ясно изразени хълмове.

Наклоните на терасите са от полегати около южния бряг на езерото и кв. „Аспарухово“ и наклонени при кв. „Галата“, местности „Зеленика“ и „Ракитника“, до стръмни и много стръмни в части от местността „Прибой“, курортна зона „Прибой“ и района около хижа „Черноморец“. В южната и югоизточна част (до пътя Варна – Златни пясъци) преобладават места с надморска височина 20 – 40 m и полегати и наклонени терени. Югоизточната част от територията на общината включва североизточните разклонения на Авренското плато.

Крайбрежната зона почти по цялото си протежение представлява висок и стръмен, на места почти отвесен скат, образуван от морската абразия, като в района на нос „Галата“ има активно свлачище. В района на курортна зона „Прибой“, хижа „Черноморец“ и източно от Галата има пясъчни плажове. На север територията на община Варна включва най-стръмните части на Франгенското плато, разположено между Варненската низина и долината на река Батова. Стръмните му откоси минават северно от града, като най-високата точка в тази част е 356 m надморска височина. На север платото придобива по-монотонен характер, като постепенно намалява височината си. В югоизточна посока се включват североизточните разклонения на Авренското плато, чиято височина надхвърля 200 м.

Крайбрежната зона в района на курортните комплекси „Златни пясъци“, „Ривиера“ и частично „Чайка“ представляват ниска равна тераса със

сравнително широки плажове. В северната част на „Златни пясъци“, в част от „Чайка“, в районите на курортен комплекс „Св. Св. Константин и Елена“ и Морската градина брегът завършва с висок и стръмен, на места почти отвесен скат, образуван от морската абразия преди провеждането на брегоукрепителните мероприятия.

Старата градска част на Варна е разположена на равнинен терен, който преминава амфитеатрално във височина към жилищните квартали. Преходът е плавен и малко забележим. Сравнително по-голяма е надморската височина на жилищните комплекси „Младост“, „Изгрев“ и „Владислав Варненчик“. На сравнително полегат терен и със северна и североизточна ориентация е изграден кв. „Аспарухово“. Най-високите му части не надвишават 60 м. Кварталите „Галата“ и „Виница“ са изградени съответно на Авренското и Франгенско плата, на слабо наклонени терени и източна и североизточна ориентация.

Климат

В климатично отношение община Варна попада в континентално-средиземноморската климатична подобласт на Дунавската равнина. Климатът е преходно-континентален, с изразено средиземноморско влияние. Специфични климатични фактори са микрорелефните особености на територията и климатообразуващата роля на Черно море.

Районът притежава своеобразен климат. Той е омекотен от близостта и влиянието на водните басейни - Черно море, Варненското и Белославското езера. Зимата е сравнително мека, лятото - прохладно, а есента - продължителна и топла.

Влиянието на морето се усеща в една ивица от крайбрежната част, достигаща до 12-13 км навътре в сушата. В зависимост от релефа тя може да достигне значително по-навътре.

Атмосферното налягане в община Варна е средно 1011,8 hPa, средната температура на въздуха 13,5°C, абсолютната максимална е 35,2°C, а абсолютната минимална – 10,8°C.[173]

Годишната сума на валежите на територията на общината възлиза на 545 мм. Зимата е сравнително топла и снежната покривка не се задържа за продължителен период от време. Характерни за района са умерените и силните ветрове - средногодишната скорост на вятъра е около 3,5 м/сек. През

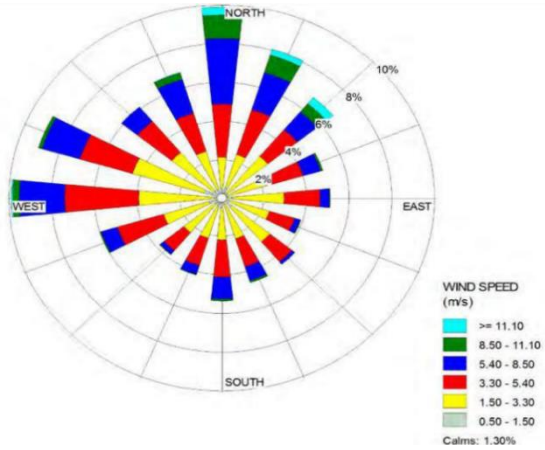
[173] Източник: Актуализация на Програма за опазване на околната среда на Община Варна 2019 – 2023 г.

зимата преобладават ветрове от северозападна и северна посока, а през лятото - от северозападна, източна и североизточна посока.

Близостта на град Варна до морето е причина за локална циркулация на приземния слой въздух – т.нар. бризова циркулация. Бризът е устойчиво проявяващ се локален вятър с редовна двукратна смяна на посоките в рамките на денонощието.

Средната скорост на вятъра е 4,06 м/сек. В 35% от случаите през 2017 г. скоростта на вятъра е била в интервала 1,5 до 3,3 м/сек.

Фигура 6.1.1. Роза на вятъра за 2017 г. по данни на НИМХ при БАН

Слънчево греене

В района на Варна има средно годишно около 2300 слънчеви часа, като през месец юли те са 333, а през месец декември – 74 часа. Годишната сумарна слънчева радиация е 361 kcal/cm², а годишният радиационен баланс е 152 kcal/cm². На плажната ивица сумарната радиация е малко по-голяма. Този параметър има слабо влияние върху разпространението на замърсителите, но играе по-значителна роля при разграждането на някои замърсители.

Водни ресурси

Най-значим естествен водоем е Варненското езеро – крайбрежно лиманно езеро с естествен произход, намиращо се в непосредствена близост до град Варна и свързано с Варненския залив и Белославското езеро чрез изкуствени канали. Езерото се използва се като плавателен канал до пристанище „Варна – Запад“.

Част от водоснабдителната система са съществуващите дерета с дължина между 0,7 и 12 км (Игнатиевско, в с. Тополи, Владиславовско, Максуденско, Звездишко, Галатейско, дере - канал по бул. „Царевец“, Винишко дере, Евксиноградско дере).

В по-голямата си част територията на общината е осигурена с чисти пресни повърхностни и подземни води за водоснабдяване на населението, както и с достатъчно технологични води за производствените дейности в агломерацията Варна – Белослав – Девня и с води за развитие на места на поливно земеделие.

Услугите по водоснабдяване на населението на територията на общината се предоставят от „Водоснабдяване и канализация – Варна“ ООД. Оператор за водоснабдителните услуги за к.к. „Златни пясъци“ е „ВиК – Златни пясъци“ ООД, изцяло частно дружество.

Минерални води

Минералните води на територията на община Варна са значителен природен ресурс с рекреационен, балнеоложки и термоенергиен потенциал. Разкрити с 37 броя сондажи. Най-висока е температурата на минералната вода в град Варна - 50ºС.

Действащите разрешения за водовземане от минерални води за територията на община Варна са 48 броя, от които за обекти в град Варна – 16 бр.; в к.к. „Св. Св. Константин и Елена“ - 27 броя; в к.к. „Златни пясъци“ - 5 броя. Община Варна е титуляр на 6 броя разрешения за водовземане от минерални води, като за две от находищата предоставените за безвъзмездно за управление и ползване минералните води е до 01.01.2036 г.

Почвени ресурси

На територията на община Варна са формирани 2 основни типа зонални почви и 6 типа азонални почви. Към зоналните почви спадат сивите горски и черноземните почви. Към азоналните почви се отнасят: делувиалните, алувиалните наносни, плитките, антропогенните, торфените почви и солончаци.

Почвената характеристика на общинската територия се определя от преобладаващия дял на черноземните и сиви горски почви. От черноземните най - разпространени са: карбонатни черноземни, типични черноземни, излужени черноземни и оподзолени черноземни. Сивите горски почви заемат високите части на общинската територия и основните представени типове са: тъмносиви и светлосиви горски почви. Всички тези видове почви са подходящи за отглеждане на голямо разнообразие от агро-култури (зърнени, технически и т.н.) и това определя голямото им значение за стопанството на Общината.

Полезни изкопаеми

Територията на община Варна е бедна на полезни изкопаеми - едва 6% от общата ѝ повърхност се използва за добив на полезни изкопаеми.

Лечебна кал - с важно значение за стопанското развитие е находището на лечебна кал във Варненското езеро, запасите, от която възлизат на 2 000 000 куб. м. Плавателният канал „Варна – Девня“ застрашава находището от замърсяване, което ще е пагубно за свойствата на това природно богатство.

Морско-езерни пясъци - От момента на прокопаване на канал 1 „море – езеро“ през 1976 г. в западната част на т. нар. „Остров“ се разработва кариера за пясъци от морско-езерен тип. Запасите са в пряка връзка с драгажните работи по поддръжката на навигационните параметри на фарватера за пристанище „Варна – запад“. Значително попълване с нови количества са възможни от удълбочаване на фарватера (за външното пристанище на ТЕЦ „Варна“) до дълбочина 15 м.

Формовъчна пръст - Представляват интерес запасите от формовъчна пръст, установени над местността „Боровец“, които се използват за нуждите на машиностроенето. Находището на формировъчна пръст не е разработено.

Рудни залежи - Като рудопроявления могат да бъдат споменати следите от манган, установени в т.н. „Русларска свита“, където са установени три рудоносни хоризонта. Не са проучвани с цел промишлена експлоатация.

Газонаходища и газови извори - Особено внимание заслужава метаново газово находище „Галата“, разработвано от 2003 г., със запаси около 1,5-2 милиарда куб. метра газ. Находището е установено на дълбочина 1000-1030 м. Според концесионния договор, количество на добивания газ възлиза на около 400 млн.м³ годишно. Според други източници, находището на природен газ „Галата” може да осигурява около 1.42 млн.м³ газ на ден или около 10% от потребностите на българския пазар от природен газ.

В границите на Варненска община газовите извори се срещат северно от Варненския залив. Газовите извори в морето срещу к.к. „Златни пясъци“ са на около 1км от брега. Те са подобни на газовите извори „Зеленка“, намиращи се на 270 м от едноименната хижа в близост до н. Калиакра. Газовите извори „Златни пясъци“ съществуват повече от 45 години с видимо непроменен дебит. Сходството в химическите състави на газовите смеси от олигоценски газови находища и газовите извори показват, че газовите извори е възможно да са следствие разрушено находище от споменатите по-горе разломи.

Горски ресурси

Разнообразието на релефа, почвените характеристики и климата обуславят значително биологично разнообразие в община Варна. Горските екосистеми в района са много ценни в икономически, екологичен и социален аспект, тъй като поддържат богат растителен и животински свят и имат важни водорегулиращи, противоерозионни, рекреационни и естетически функции.

Горите заемат близо 30% от територията на община Варна – 70 357 дка.[174] Горите и горските земи обхващат Момино плато, Франгенското плато и югоизточните части на Добруджанското плато.

По-голямата част от територията попада във водосборите на няколко големи реки протичащи през източната и североизточна част на страната - Суха река, Батова, Провадийска река и Камчия. Естествената растителност е представена от насаждения с участие на полски ясен, черна елша, бяла върба, бяла топола, благун, дъб, цер, акация, липа габър.

Облика на естествената растителност се дава от издънковите церови гори. От създадените култури от широколистни видове, най - разпространени са тези от акация, сребролистна липа, цер и червен дъб. Всички иглолистни видове са екзоти за района.

Горите и горските земи се стопанисват от Териториално поделение „Държавно горско стопанство – Варна“ (ТП ДГС – Варна), обхващащо общините Аврен, Варна, Аксаково и Белослав. На негова територия са изградени и два броя горски разсадници – „Малка чайка“ и „Тополи“.

[174] Източник: НСИ

6.2. Анализ по компоненти на състоянието на околната среда

Качество на атмосферния въздух

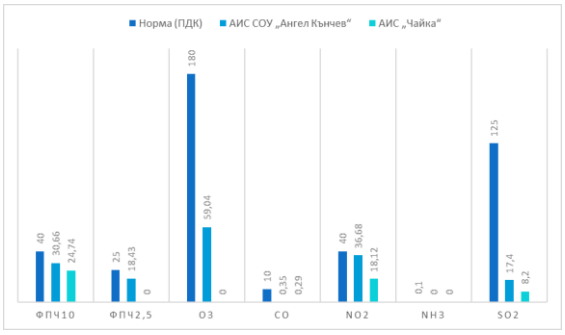
Община Варна попада в район за оценка и управление на качеството на атмосферния въздух „Агломерация – Варна“, в който постъпват данни за качеството на атмосферния въздух от общините Варна и Девня.[175]

Градовете Варна и Девня се определят като „горещи екологични точки“, съгласно докладите на РИОСВ-Варна, тъй като за тях съществува потенциал за влошаване на здравето на населението, предизвикано от замърсяването на атмосферния въздух.

Контролът върху качеството на атмосферния въздух на територията на град Варна се осъществява от два пункта за мониторинг, включени в Националната Автоматизирана Система за Контрол Качеството на Атмосферния Въздух (НАСККАВ): пункт СОУ „Ангел Кънчев“ и пункт АИС „Чайка“.

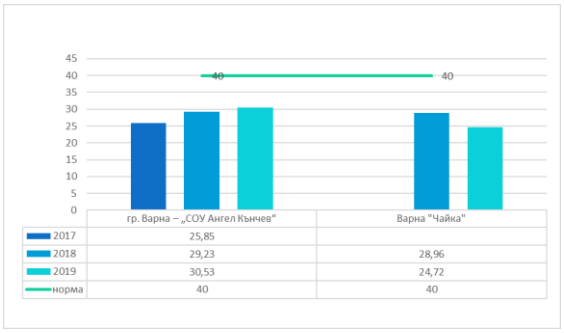
[175] Съгласно Националната автоматизирана система за контрол на качеството на атмосферния въздух

Фигура 6.2.1. Контролирани показатели на територията на община Варна (μg/m^3)[176]

От направените анализи и оценки, съгласно регионалните доклади за състоянието на околната среда на РИОСВ – Варна може да се обобщи, че главният проблем на общината по отношение качеството на атмосферния въздух са наднормените концентрации на фините прахови частици (ФПЧ10). В община е разработена и приета Актуализация на програма за намаляване на емисиите и достигане на утвърдените норми за вредни вещества в атмосферния въздух за периода 2018-2021 г., (приета с решение на Общински съвет №1572-5/24.04.2019 г.). Основния замърсител на атмосферния въздух, констатиран в програмата са фини прахови частици (ФПЧ10), с основен произход от бита, автотранспорта и промишлеността.

Фигура 6.2.2. Динамика на регистрираните в пунктовете за мониторинг на КАВ на територията на община Варна СГК на ФПЧ10 за периода 2017 – 2019 г.

Съгласно данните от регионалните доклади за състоянието на околната среда на РИОСВ– Варна, замърсяването на въздуха с ФПЧ10 за територията на община най-явно се проявява през зимния сезон.

Битовото отопление в общината е главен източник на замърсяване през отоплителния сезон. Широко е използването на твърди горива в бита – дърва и въглища, изгорени в печки и котли с ниско КПД. Делът на потребителите на централизирано парно отопление е сравнително малък.

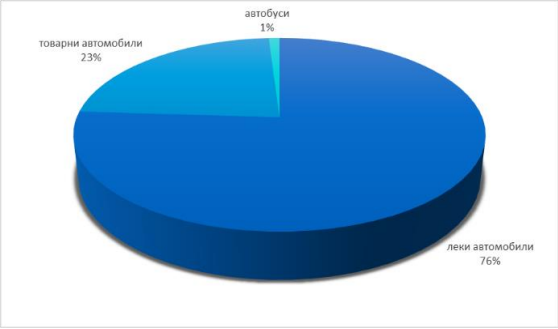
Положителен ефект по отношение на КАВ е, че обществено-административните, общински и държавни сгради са газифицирани, което намалява многократно вредните за здравето на хората и климата емисии на парникови газове, серен диоксид, азотни окиси и прах.

Увеличаващият се ежегодно автомобилен транспорт (леки и товарни

[176] Източник: РИОСВ - Варна

автомобили, автобуси, мотоциклети) е втория по значимост фактор за замърсяването на атмосферния въздух в града. Влияние върху замърсяването на въздуха оказва също организацията на движението, условията за паркиране, състояние на пътните настилки, претоварване на уличните артерии в централната градска част, възрастта на автомобилния парк и др. По данни от актуализацията на общинската програма за КАВ основния дял от автомобилите в общината са над 20 години, като 71% от всички леки автомобили са на възраст над 15 г. Най-малък е делът на новите леки автомобили до 5 години, едва 3%, а автомобилите между 6 и 10 години са 8% от всички регистрирани МПС.

Фигура 6.2.3. Относителен дял на видовете автомобили в община Варна.

По отношение на вида употребявани горива най-голям е дела на леките автомобили с бензинов двигател – 69%, следвани от леките автомобили на дизел (18%). Почти 100 % от тежките автомобили и автобуси използват дизелово гориво.

Влияние върху състоянието на КАВ, оказват и пиковите натоварвания, които са характерни за голяма част от улиците в централната градска част, предимно булевардите „Васил Левски“, „Цар Освободител“, „Приморски“, „Княз Борис I“ и др.

Промишлените предприятия са **третия по значимост фактор** в общината. Големите горивни инсталации на производствата в града са концентрирани в четирите промишлени зони (Западна, Северна, Южна и „Клисе баир“). Като голяма горивна инсталация с номинална топлинна мощност, превишаваща 50 MW е класифицирана инсталацията за производство на топло- и електроенергия „Веолия Енерджи Варна“ ЕАД, разположена в промишлена зона „Планова“ в териториалните граници на район „Владислав Варненчик“.

В Южната промишлена зона е характерно замърсяване от т.нар. „бластиране“, използвано при струйното почистване на повърхности, като замърсяването от него е локализирано в работните площадки на корабостроителните и кораборемонтните предприятия. В Южна промишлена зона се намират Пристанище Варна ЕАД - терминал Изток, КРЗ „Одесос“ АД, „Булярд – Корабостроителна Индустрия“ ЕАД.

Върху състоянието на КАВ в общината оказва влияние и близост до индустриализирани общини – Девня и Белослав. Поради малкия дял на случаите със западен вятър, влиянието на предприятията на територията на община Девня върху качеството на атмосферния въздух във Варна в програмата за КАВ е оценено като силно ограничено.

В непосредствена близост до западните жилищни райони на града се намира и летище Варна, което не е източник на наднормено замърсяване, но през активния туристическия сезон е един от сериозните източници на емисии на вредни газове и на шум за съседните урбанизирани територии.

За ограничаване на емисиите на ФПЧ10, общината изпълнява мерки насочени към: реализация на проекти за енергийна ефективност; основен ремонт на натоварени пътни артерии; благоустрояване на свободни пространства в т.ч. дейности по озеленяване; системно почистване на пътната мрежа от наноси; оптимизиране организацията на движението по пътната и уличната мрежа; разширяване на съществуващи и изграждане на нови общински паркинги; инициативи с участие на граждани, свързани с опазване чистотата на атмосферния въздух; контролни мерки и др.

Води

Състояние на повърхностни води

На територията на Община Варна повърхностните води включват: Черно море, Варненското езеро и речно-овражна мрежа - малки реки (дерета) с директен отток в Черно море. Деретата, вливащи се директно в Черно море, са: Драгу дере, Кайнак дере, Фатрико дере, Шокъров канал, Франга дере, Дере Тел. Кула през ж.к Бриз до Черно море, Дере Сълзица, Дере „ЗПЗ-Север“, Елпромско дере, Балъм дере, дере Налбанка, Западен отводнителен канал ул.“Горна студена“, Източен отводнителен канал ул. „Моряшка“, Дере “Карантината“, Дере ул. „Д-р Липов“. В горните части на деретата водите са хидрокарбонатно-калциево-магнезиеви, пресни, твърди. В долното си течение те променят химическия си състав, вследствие на отпадъчни води от битов, производствен и селскостопански произход.

Повърхностни води

На територията на община Варна, идентифицираните повърхностни водни тела, съгласно действащия към момента ПУРБ 2016-2021 г. на БД „Черноморски район“ са както следва:

Таблица 6.2.1 Оценка на химично и екологично състояние на повърхностни водни тела на територията на община Варна

Поречие	Код на ПВТ	Име на ВТ	Екологичо състояние	Химично състояние
р.Провадийска	BG2PR100L001	Варненско езеро	Много лошо	Няма данни
р.Провадийска	BG2PR100L002	Канал, свързващ Белославсо езеро с Варненско езеро (канал 2)	Много лошо	Няма данни
р.Провадийска	BG2PR900L019	Стар канал между Варненско езеро и Черно море	Много лошо	Няма данни
р.Провадийска	BG2PR900L020	Канал 1 (нов) между Варненско езеро и Черно море	Много лошо	Няма данни
Черноморски Добруджански реки	BG2DO800R005	р. Батова - след с. Долище до с. Батово	добро	добро
Черноморски Добруджански реки	BG2DO800R006	р. Изворска - от извора до вливане в р. Батова	добро	Няма данни

Констатираното влошено състояние по физико-химични елементи за качество на територията на община Варна, съгласно данни представени в таблицата по-горе е обусловено от следните фактори:

- замърсяване с минерални форми на азот и фосфор от дифузни източници (земеделски практики);
- еутрофикационни процеси, съпроводени с ежегодни цъфтежи на фитопланктон (Варненско езеро);
- непостоянен речен отток, съчетан със замърсяване от населени места под 2000 е. ж. без ПСОВ.

Подземни води

На територията на Черноморски район за басейново управление са идентифицирани общо 40 подземни водни тела, разпределени в 7 водоносни хоризонта.

На територията на община Варна са идентифицирани 4 подземни водни тела, разпределени в 3 водоносни хоризонта:

- *ВТ с код BG2G000000N018 (Карстово-порови води в неоген – миоцен – сармат Изгрев – Варна – Ботево –Батово);*
- *ВТ с код BG2G000000N019 (Порови води в неоген – миоцен Галата – Доленчифлик);*
- *ВТ с код BG2G00000PG026 (Порови води в палеоген – еоцен Варна – Шабла)*
- *ВТ с код BG2G000J3K1040 (Карстови води в малм –валанж)*

Таблица 6.2.2. Подземни водни тела, попадащи изцяло или частично на територията на община Варна

Код на ВТ	Оценка на К-во	Оценка на хим. с-ние
BG2G000000N018	добро	лошо
BG2G000000N019	добро	добро
BG2G00000PG026	добро	лошо
BG2G000J3K1040	добро	добро

- ***Подземни водни тела II слой – Неогенен водоносен хоризонт***

На територията на община Варна (или в част от нея), в неоген водоносен хоризонт са определени 2 подземни водни тела със следните кодове, местоположение и колектор:

- BG2G000000N018 – *Порови води в неоген-миоцен-сармат Изгрев-Варна-Ботево- Батово* с местоположение в поречието на Добруджански Черноморски реки, р. Провадийска и с колектор от варовици, пясъци, пясъчници, глини;
- *BG2G000000N019 – Порови води в неоген-миоцен Галата-Долен чифлик с местоположение в поречието на р. Провадийска, р. Камчия, Дерета – Приселци с колектор от пясъци, варовици, пясъчници.*

Неогенските водоносни хоризонти се формират в кримокавказки тип седименти, основно в североизточната част на БДЧР и като отделни локални комплекси югоизточно от Стара планина. Неогенските водоносни хоризонти изграждат комплекс с локални водоносни серии в отложенията на миоцена (предимно чокрака), долния и горен сармат. В миоценските несвързани или слабосвързани пясъци, напукани пясъчници и окарстени варовици са се формирали пукнатинни, пукнатинно-карстови до порово-пукнатинно- карстови по тип, предимно ненапорни до напорни по характер подземни води.

На двете подземни водни тела от неоген водоносния хоризонт, части от който са застъпени на територията на община Варна, на повърхността се разкрива около 50% отплощта им и близо такава част ще бъде подложена на значим натиск.

- ***Подземни водни тела слой III – Палеоген водоносен хоризонт***

На територията на община Варна, в палеоген водоносен хоризонт е определено едно подземно водно тяло със следния код, местоположение и колектор:

- *BG2G00000PG026 – Порови води в палеоген-еоцен Варна-Шабла с местоположение в поречия: Черноморски Добруджански реки, р. Провадийска и Дерета Приселци-Черноморец и с колектор от пясъци, пясъчници, варовици.*

Цялата територия на община Варна попада в обхвата на подземното водно тяло.

Палеогенските водоносни хоризонти се формират предимно в долно и средноеоценските отложения с порово-пукнатинен колектор. Водоносните хоризонти са издържани в североизточна България и залягат на дълбочина от 20 до

към 600 метра. В останалите райони на ЧРБУ, те са представени като повърхностен комплекс или маломощни хоризонти с локално подхранване.

- ***Подземни водни тела в слой IV – Креда – малм- валанж водоносен хоризонт***

На територията на община Варна, в креда-малм-валанж водоносен хоризонт е определено едно подземно водно тяло със следния код, местоположение и колектор:

- *BG2G000J3K1040 – Карстови води в малм-валанж с местоположение в поречията на: р. Камчия, Добруджански Черноморски реки, р. Врана, р. Провадийска и с колектор от доломитизирани варовици и варовици неравномерно напукани и окарстени.*

Малм – валанжският водоносен хоризонт е повсеместно разпространен в северната частот Черноморски район за басейново управление (северно от линията Преслав, Смядово, Дългопол, Бяла). В зависимост от морфологията и пространственото си положение, частот ресурсите му се причисляват към минералните води с температура над 20°C.

Крайбрежни води

На територията на община Варна идентифицираните крайбрежни водни тела, съгласно ПУРБ 2016 – 2020 г. са:

- *ВТ с код BGBS000C005 (име на ВТ: Варненски залив)*
- *ВТ с код BG2BS000C1013 (име на ВТ: от Каварна до н. Галата);*
- *ВТ с код (име на ВТ: от н. Галата до к.к. Камчия)*

Оценка на химичното и екологично състояние на крайбрежните води на територията на община Варна са както следва:

Таблица №6.2.3. Оценка на количествено и химично състояние на крайбрежни води

Код на ВТ	Оценка на К-во	Оценка на хим. с-ние
BGBS000C005	лошо	Недостигащо добро
BG2BS000C1013	умерено	Недостигащо добро
BG2BS000C1113	лошо	Неизвестно

Санитарно-охранителни зони (СОЗ)

Санитарно- охранителните зони (СОЗ), са зони, които се учредяват около водоизточниците и съоръженията за:

1. питейно-битово водоснабдяване от повърхностни води;
2. питейно-битово водоснабдяване от подземни води;
3. минерални води, използвани за лечебни, профилактични, питейни и хигиенни нужди.

На територията на община Варна, учредените СОЗ са както следва:

- *пояси I, II и III ТК "Настаси енд Алекс 2003-Прибой", учредени със Заповед №7/01.12.2015г. на Директора на БДЧР;*
- *пояси I, II и III на ТК-1 Прибой, учредена със Заповед №27/23.09.2008г. на Директора на БДЧР;*
- *пояси I, II и III на С-1х С-2х Ветеран, учредени със Заповед №03/03.02.2005г. на Директора на БДЧР;*
- *пояси I, II и III на ТК-1 Астреа трейд, учредени със Заповед №27/23.09.2008г. на Директора на БДЧР;*
- *пояси I, II и III на ТК "Ани" - Варна, учредени със Заповед №2/15.03.2010г. на Директора на БДЧР;*
- *пояси I, II и III на тръбен кладенец "Луксстрой БГ-Бялата чешма", учредени със заповед 88/06.12.2011 г. на Директора на БДЧР;*
- *пояси I, II и III на ТК "Ренг-Прибой", учредени със Заповед №13/28.08.2017г. на Директора на БДЧР;*
- *пояс I на Р-119х-св.Марина, учредена със Заповед №РД-824/27.06.03г на Министъра на околната среда и водите;*
- *пояс I на Р-39х Одесос, учредена със Заповед №РД 54/23.01.2006г. на Министъра на околната среда и водите;*
- *пояс I на Р-134х учредена със Заповед № РД 441/03.06.02,М3 РД 09-216.21.05.02г. на Министъра на околната среда и водите*
- *пояс I на Р-83х св. Константин и Елена, учредена със Заповед №РД 441/03.06.02,М3 РД 09-216.21.05.02г. на Министъра на околната среда и водите;*
- *пояс I Р-11х, учредена със Заповед №РД-440/03.06.2002г.г. на Министъра на околната среда и водите;*
- *пояс I Р-106х Младост, учредена със Заповед № РД-1305/20.10.2003 г. на Министъра на околната среда и водите;*
- *пояс I Р-6х учредена със Заповед №РД 208/09.03.2012г. на Министъра на околната среда и водите;*
- *пояс I на Р-107х-гр.Варна, учредена със Заповед №РД-708/11.07.2005г. на Министъра на околната среда и водите;*
- *пояс I на Р-68х-кк Златни пясъци, учредена със Заповед №РД-707/11.07.2005г. на Министъра на околната среда и водите;*
- *пояс I на С - 2Бх, учредена със Заповед №РД-709/29.09.06г. на*

Министъра на околната среда и водите;

- *пояси I, II и III на Р-161х Пристанище, учредени със Заповед №РД-578/17.08.2017г. на Министъра на околната среда и водите;*
- *пояси I, II и III на Р-165х, к.к. "Константин и Елена", учредени със Заповед №РД- 290/27.04.2017г. на Министъра на околната среда и водите;*
- *пояси I, II и III на Р-3х Златни Пясъци, учредени със Заповед №РД 652/26.08.2014г. на Министъра на околната среда и водите;*
- *пояси I, II и III на Р-70х, учредени със Заповед №РД 653/26.08.2014г. на Министъра на околната среда и водите;*
- *пояси II и III на Вн-35х Кранево, определена със Заповед № РД-255/22.04.2008г. и 17 броя минерални водоизточници, на Министъра на околната среда и водите;*
- *пояси II и III на минерални сондажи Тх-15х и С-29, учредени със Заповед №РД662/22.08.2012г. и РД-663/22.08.2012г. на Министъра на околната среда и водите;*
- *пояси II и II на Р-54х и Р-6х, учредени със Заповед №РД-209/09.03.2012г. и РД- 208/09.03.2012г., на Министъра на околната среда и водите;*
- *пояси II и III на Р-179х - с. Осеново, учредени със Заповед на №РД-206/08.03.2012г. на Министъра на околната среда и водите;*

Всички инвестиционни предложение произтичащи от ПИРО Варна 2021 – 2027 г., подлежат на самостоятелна оценка на допустимостта им спрямо екологичните цели и планираните мерки за допустимост/ запазване на доброто състояние на водите в Черноморкия район за басейново управление, съгласно ПоМ на действащия към момента ПУРБ и неговата актуализация.

Зони за защита на водите

Съгласно Закона за водите, чл. 119а, зоните за защита на водите са:

1. територията на водосбора на повърхностните водни тела и земната повърхност над подземните водни тела по чл. 119, ал. 1, т. 1 и 2;
2. водните тела, определени като води за отдих и водни спортове, включително определените зони с води за къпане, съгласно наредбата по чл. 135, ал. 1, т. 7;
3. зоните, в които водите са чувствителни към биогенни елементи, включително:

а) уязвими зони;

б) чувствителни зони;

4. зоните за опазване на стопански ценни видове риби и други водни организми;

5. защитените територии и зони, определени или обявени за опазване на местообитания и биологични видове, в които поддържането или подобряването на състоянието на водите е важен фактор за тяхното опазване.

За територията на община Варна са идентифицирани следни зони за защита на водите:

- ***Зони по чл. 119а, ал.1, т.1 - територията на водосбора на повърхностните водни тела и земната повърхност над подземните водни тела по чл. 119, ал. 1, т. 1 и 2;***

На територията на община Варна всички подземни водни тела са определени като зони за защита на питейните води (BG2DGW000000N018, BG2DGW000000N019, BG2DGW00000PG026 и BG2DGW000J3K1040).

- ***Зони по чл. 119а, ал.1, т.2 - водните тела, определени като води за отдих и водни спортове, включително определените зони с води за къпане***

На територията на община Варна, определените зоните за къпане са:

- *„Слънчев ден - хотел Марина“ с код BG3310610135003005;*
- *„Св. Константин и Елена - голям плаж" с код BG3310610135003006*
- *„Св. Константин и Елена - до минерален басейн“ с код BG3310610135003007*
- *„Св. Константин и Елена" - Сейнт Елиас с код BG3310610135003009;*
- *„Варна - Бриз буните“ с код BG3310610135003010 и „Варна - офицерски плаж“ с код BG3310610135003011,*
- *„Варна - централен плаж“ с код BG3310610135003012;*
- *„Варна - южен плаж“ с код BG3310610135003013,*
- *„Варна - Аспарухово център" с код BG3310610135003014;*
- *„Кабакум - централен“ с код BG3310610135003004*
- *„Златни пясъци - Ривиера" с код BG3310610135003003;*
- *„Златни пясъци - Морско казино“ с код BG3310610135003002*
- *„Златни пясъци - панорама" с код BG3310610135003001;*
- *Св. Константин и Елена - плаж малка Ривиера" с код BG3310610135003008;*
- *„Паша дере“ с код BG3310610135003017;*
- *„Хижа Черноморец“ с код BG3310610135003016,*
- *„Фичоза - хижа Ветеран“ с код BG3310610135003015;*

- ***Зони по чл. 119а, ал.1, т.3 - зоните, в които водите са чувствителни към***

биогенни елементи, включително уязвими зони, чувствителни зони

Цялата територия на община Варна попада в зона, в която водите са чувствителни към биогенни елементи: чувствителна и уязвима зона.

- ***Зони по чл. 119а, ал.1, т.4 - зоните за опазване на стопански ценни видове риби и други водни организми***

Вътрешните повърхностни води и крайбрежните морски води на територията на община Варна са определени като зони за опазване на стопански ценни видове риби с кодове BG2FSWPR100L001, BG2FSWBS000C005, BG2FSWBS000C1013 и BG2FSWBS000C1113 и води, осигуряващи условия за живот и възпроизводство на черупкови организми с наименование „н. Каваклар - н. Екрене“ с код BG2SFW09 и „Черноморец - Галата“ с код BG2SFW07;

- ***Зони по чл. 119а, ал.1, т.5 - защитените територии и зони, определени или обявени за опазване на местообитания и биологични видове, в които поддържането или подобряването на състоянието на водите е важен фактор за тяхното опазване***

На територията на общината попадат и зони, определени или обявени за опазване на местообитания и биологични видове в които поддържането или подобряването на състоянието на водите е важен фактор за тяхното опазване. На територията на община Варна те са: защитена зона с код и наименование BG0000103 „Галата“; BG0000118 „Златни пясъци“, BG0001500 „Аладжа банка“ и BG0000102 „Долината на река Батова“.

Забрани и ограничения съгласно Закона за водите

С цел опазване и запазване на доброто състояние на водите на територията на община Варна, при реализация на ПИРО е необходимо дприлагането на забрани и ограничения, регламентирани в Закона за водите, свързани със:

- Съгласно чл. 7, ал. 1 от Закона за водите, основен принцип при отношенията, свързани със собствеността върху водните обекти е упражняването на собственост без да се допуска нарушаване на целостта и единството на хидроложкия цикъл и на природната водна система.
- Забрани по чл.134 от Закона за водите, предвиждащи ограничения по отношение на разполагане на животновъдни ферми, жилищни и вилни сгради и стопански постройки в заливаемите тераси на реките и

принадлежащите земи на водохранилищата, както и складиране на пестициди, депониране и третиране на отпадъци; засаждането на трайни насаждения с плитка коренова система.

- Изискванията по отношение на чл. 143, ал. 1 от Закона за водите, съгласно които за защита от вредното въздействие на водите не се допускат дейности с които се нарушава естественото състояние и проводимостта на речните легла, бреговете на реките и крайбрежните заливаеми ивици и използването им като депа за земни и скални маси;
- Забраните на чл. 146 от Закона за водите за застрояване в заливаемите тераси на реките и сервитута на хидротехническите съоръжения;
- При извършване на дейности, граничещи с води и водни обекти - публична държавна собственост е необходимо да се определят граници, в съответствие с чл. 155, ал. 1, т. 1 от Закона за водите;
- Изискванията на чл. 44 и чл. 46 от Закона за водите, отнасящи се до за случайте на водовземане и/или ползване на воден обект, включително чл.46, ал.4 по отношение на заустването на битово-фекалните води;
- Изискванията на чл. 198о от Закона за водите, че предоставянето на ВиК услуги на потребители се извършва единствено от ВиК оператор по реда на Закона за водите и Закона за устройство на територията;
- Изискванията на чл. 198о от Закона за водите, че предоставянето на ВиК услуги на потребители се извършва единствено от ВиК оператор по реда на Закона за водите и Закона за устройство на територията;
- Изискванията на чл. 198о от Закона за водите, че предоставянето на ВиК услуги на потребители се извършва единствено от ВиК оператор по реда на Закона за водите и Закона за устройство на територията;
- Изискванията на чл. 125 от Закона за водите, че включването на нови количества отпадъчни води, следва да се съобрази с капацитета и ефективността на съществуващата канализационна система;
- При липса на канализационна система, предвид чл. 132 от Закона за водите, лицата от стопанска дейност на които се формират отпадъчни води, са длъжни да изградят пречиствателни съоръжения в съответствие с изискванията за заустване във воден обект.
- Съгласно чл. 16, параграф 6, второ тире от Директива 2000/60/ЕС на Европейския парламент и Съвета

(приложима съгласно §143 от ПЗР на ЗИД на Закона за водите, обн. в ДВ брой 65/2006 г.) в срок до края на 2020 г., следва да се осигури пълното преустановяване на заустванията, емисиите и изпусканията на всички приоритетно опасни вещества, посочени в Приложение №1 на Наредбата за стандарти за качество на околната среда за приоритетните вещества и някои други замърсители (ДВ, бр. 97 от 11.12.2015 г.).

Наред с регламентирани забрани и ограничения, разписани в Закона за водите, при прилагането на ПИРО е необходимо да бъдат приложени и изпълнени мерки за недопускане или намаляване на отрицателните въздействия върху повърхностните и подземните води на територията на Общината. Прилагането на разписаните по-долу мерки е необходимо от гледна точка на постигане на целите на околната среда и мерки за постигане на добро състояние на водите, заложени в ПоМ на ПУРБ 2016-2021 г. и мерките за риска от наводнения, заложени в ПоМ на ПУРН 2016-2021 г.

Мерки, разгледани ПоМ на ПУРБ 2016-2021 г., с конкретно действие за община Варна са както следва:

- *Изпълнение на мярка UW_1 от ПУРБ 2016-2021 г. „Изграждане или модернизиране на пречиствателни станции за отпадъчни води" с действие: „Осигуряване на отвеждане и подходящо пречистване на отпадъчни води от населени места с под 2000 е.ж., вкл.изграждане на влажна зона за пречистване на отпадъчните води“.*
- *Изпълнение на мярка UW_2 от ПУРБ 2016-2021 г.: „Осигуряване на събиране, отвеждане и пречистване на отпадъчни води на населените места" с действие: „Изпълнение на проекти за изграждане, реконструкция или модернизация на канализационна система вкл. ГПСОВ, определени за конкретните агломерации с над 2000 е ж., съгласно приложение № 5 към Националния каталог от мерки за изграждане на канализация на с. Каменар за включване към ПСОВ Варна“.*
- *Изпълнение на мярка UW_2_1 от ПУРБ 2016-2021 г.: „Осигуряване на събиране, отвеждане и пречистване на отпадъчни води на населените места“ с действия: „Изграждане, реконструкция или модернизация на ГПСОВ за агломерации с над 2 000 е.ж. за предприемане на действия за прекратяване на замърсяването на водите за къпане в зона за къпане "Офицерски плаж", гр. Варна, чрез преустановяване на заустването в зоната на т.нар. "Шокъров канал" и „Изграждане на дълбоководно*

заустване в Черно море посредством тръбопровод извън зона за къпане на колектора за дъждовни води:" "Вълнолом".

• *Изпълнение на мярка DP_15 от ПУРБ 2016-2021 г.: „Изграждане на съоръжения препятстващи разпространението на замърсители във водите“, с действие „реконструкция на Шокъров канал за намаляване на замърсяването на зона за къпане "Офицерски плаж" с отпадъци и седименти (реконструкция на съществуващото терасиране на открития канал, монтиране и регулярна поддръжка на механични решетки за задържане на отпадъци и утаяване и обеззаразяване на водите преди вливане в крайбрежните води).*

• *Изпълнение на мярка DP_2_2 от ПУРБ 2016 - 2021 г.: „Намаляване на дифузното замърсяване от промишлени дейности“ с действия: Преустановяване на експлоатацията на нерегламентирани сметища, които са причина за влошаване на състоянието на водите; „Закриване и рекултивация на депа за производствени отпадъци, с конкретно действие: Закриване и рекултивация на Депо за отпадъци на "Терем КРЗ Флотски арсенал Варна" ЕООД, с. Константиново“.*

• *Изпълнение на мярка DP_14_4 от ПУРБ 2016-2021 г.:„Намаляване на дифузното замърсяване от отпадъци от населени места“, с действие: „Преустановяване на експлоатацията на нерегламентирани сметища, които са причина за влошаване на състоянието на водите“.*

• *Намаляване на замърсяването от корабна и пристанищна дейност“ с действие: „Ограничаване на замърсяване на морските води чрез използване на подходящо оборудване при инцидентни разливи (скимъри, бонови заграждения и др.)“, „Осъществяване на контрол на дейности по събиране и транспортиране на корабни и битови корабни отпадъци, включително отпадъчни води“, „Контрол на дейности по предаване и транспортиране на нефтосъдържащи отпадъци“; „Контрол на замърсяването с нефт и/или нефтоводни смеси“; „Осъществяване на контрол по отношение на управлението на отпадъците в районите на рибарските селища“; „Разработване и прилагане на инструкция и мерки за недопускане замърсяване на акваторията при товаро-разтоварни дейности“;*

Мерките, разписани в националния каталог от мерки (ПоМ) към Плана за управление на риска от наводения и съотноси за изпълнение от община Варна при прилагане на ПИРО са както следва:

- *Изпълнение на мярка PRE27-REAC28 от ПУРН 2016-2021 г: Почистване и стопанисване на речните легла в границите на урбанизирана територия:*
  - *Действие: Почистване на източно и западно дере в кв. Аспарухово при установяване на влошена проводимост;*
- *Изпълнение на мярка PRE79-PR066-REAC154 от ПУРН 2016-2021 г.: Оформяне на изкуствени вълнозащитни насипи от местен материал:*
  - *Действие: Оформяне на пясъчни защитни валове пред заведенията по Алея първа в тила на буна 101 на гр. Варна с обща дължина 300 т временна преграда, височина 1,5 т;*
  - *Действие: Оформяне на пясъчни защитни валове пред заведенията в тила на плажове Северен, Централен и Южен, както и малка част от басейн „Приморски“, гр. Варна -150 т дължина, височина 2,5 т.*
- *Изпълнение на мярка PRE75-PRO62-REAC150 от ПУРН 2016-2021 г: Изграждане/реконструкция/поддържане на дамба:*
  - *Действие: Изграждане/ реконструкция/ поддържане на дамба - поетапна реконструкция на съществуваща каменно-насипна дамба в участък с дължина 600 т на Алея първа, гр. Варна;*
  - *Действие: Изграждане/ реконструкция/ поддържане на дамба - удължаване на съществуващата дамба с 50 т пред заведенията в тила на плажа на Варна*
- *Изпълнение на мярка PRE53-PR038-REAC126 от ПУРН 2016-2021 г: Изграждане на земно-насипна дига и комбинация*
  - *Дейност: Изграждане на земно-насипна дига и комбинация - Да се предвиди допълнителна локална защита за всички потенциални източници на замърсяване в предприятията: МТГ Делфин и Трансстрой;*
  - *Дейност: Изграждане на земно-насипна дига и комбинация - да се предвиди допълнителна локална защита за всички потенциални източници на замърсяване в предприятията: База „Петрол“, ПЧМВ, КРЗ Одесос и промишлени обекти в западната част на островната промишлена зона на Варна (по индивидуални проекти за всеки обект);*
- *Провеждане на обучителна и информационна кампания по проблемите свързани с наводненията;*
- *Възстановяване на компрометирани диги;*

- *Разширяване на "тесните места" като мостове и др., които водят до подприщване на речния отток;*
- *Изграждане на нови корекции;*
- *Създаване на управляеми полдери и малки буферни басейни в заливни тераси на реките;*
- *Премахване на незаконни постройки, подприщващи съоръжения, огради, складирани материали и други, намиращи се в границите на речните легла или дерета;*
- *Разработване и изпълнение на областни и общински програми за намаляване риска от бедствия вкл. от наводнения;*
- *Информиране и осигуряване на широк достъп до информация на населението чрез използването на съвременни способи и технологии;*
- *Повишаване готовността на населението за реагиране при наводнения;*
- *Реконструкция и ремонт на язовири;*
- *Постоянен мониторинг на застрояване в близост до заливаемите зони;*
- *Разработване и актуализиране на плановете за защита при бедствия (част наводнения).*

6.3. Анализ по фактори на въздействие

Отпадъци

През последните години община Варна разработва и прилага на практика мащабна и интегрирана политика за развитие на инфраструктурата и системи за управление на отпадъците, генерирани на нейната територията.

Битови отпадъци

В община Варна всички населени места са обхванати от системата за събиране и транспортиране на смесените битови отпадъци. Съдовете за сметосъбиране на битови отпадъци включват контейнери тип „бобър“ 1,1 куб.м (пластмасови и метални са разположени на широки булеварди и улици, като на места са изградени и специални уширения тип „джобове“), пластмасови кофи 240 л, които обслужват предимно старите градски части и улични кошчета 40 л.

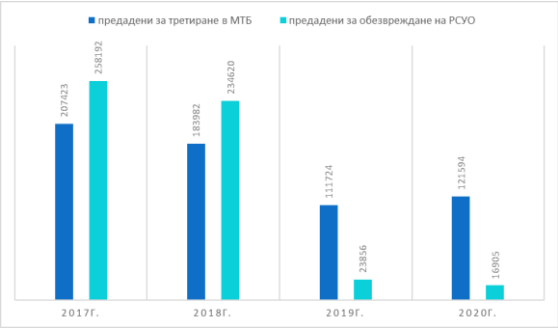
Смесените битови отпадъци, генерирани от домакинствата се транспортират до МБТ инсталация в с. Езерово, на основание договор между Община Варна и фирма „Екоинвест Асетс“ АД.

Събирането и транспортирането на битовите отпадъци е организирано по отделни административни райони и населени места и се извършва от външен доставчик на услугата, избран чрез процедура по ЗОП.

През разглеждания период се редуват години на спад и увеличаване на количествата на смесените битови

отпадъци. Като цяло липсват резки промени и годишните количества на събраните битови отпадъци остават близки до средните.

Фигура 6.3.1. Количества образувани смесените битови отпадъци от домакинства на територията на Община Варна (в тон)

По отношение на оползотворяване чрез рециклиране на отпадъци от хартия, картон, пластмаси, метали и стъкло Община Варна е постигнала целите си за 50% от общите количества отпадъци. За 2018г. Община Варна не е изпълнила целите си по отношение ограничаване количеството депонирани биоразградими отпадъци.

Разделно събиране на биоразградими отпадъци стартира през 2015г. в курортните комплекси „Св. Св. Константин и Елена" и к.к. „Златни пясъци", с разполагането на специални контейнери при хотели, ресторанти и заведения за обществено хранене. През последните години почти всички ресторанти и заведения за обществено хранене на територията на град Варна са обхванати в система за разделно събиране на биоотпадъци. Представителите на ресторантьорския и туристическия бизнес са осигурили съдове за разделно събиране на биоотпадъци и са сключили договори с лица, притежаващи регистрационен документ за тяхното транспортирането до инсталацията за МБТ. Цялото събрано количество зелени отпадъци от територията на община Варна се предава от фирмите, поддържащи чистотата на обществените територии и Общинско предприятие „Управление на проекти и озеленяване" на регионалната система за управление на отпадъците за компостиране.

Регионална система за управление на отпадъците

Община Варна, заедно с Общините Белослав и Аксаково (водеща община) са партньори към РСУО регион Варна (Аксаково).

Регионалното депо е разположено в с. Въглен, община Аксаково и функционира, съгласно издаденото Комплексно разрешително №461-Н0/2013 г.

Първа клетка от регионалното депо с площ 52,715 дка, капацитет 577 хил. куб. м или 401 944 тона отпадъци. Тя е предназначени за обезвреждане на отпадъци, чрез наземно депониране.

Таблица 6.3.1. Изградени инсталация на регионалното депо, с. Въглен[177]

№	Инсталация	Капацитет (т)
1	Инсталация за компостиране на биоразградими отпадъци	15 879
2	Съоръжение за рециклиране на отпадъци от строителство и разрушаване	245 000 (от тях 27915 са за депониране)
3	Депо за инертни отпадъци, включително и от разрушаване	70 431

Инсталации за третиране на битови отпадъци

От 2011 г. в с. Езерово влиза в експлоатация инсталацията за механично-биологично третиране с капацитет 140 000 тона годишно. В това съоръжение ежедневно постъпват отпадъците от град Варна и курортните комплексни. Основните предимства на съоръжението са възможността за сепариране на смесените битови отпадъци, което дава възможност за рециклиране на пластмаса, стъкло и хартия като вторични суровини; възможност за оползотворяване на калоричната стойност на отпадъците чрез сепариране и получаване на модифицирани горива (RDF) и минимизиране на обема и теглото на отпадъците чрез компостиране на биоразградимата част, с което се постига стабилизиране на отпадъците преди депонирането им.

Таблица 6.3.2. Инсталация за МБТ, с. Езерово[178]

№	Инсталация	Капацитет (т/денонощие)
1	**Инсталация за механично-биологично третиране на твърди битови отпадъци, включваща**	
	Линия за механично третиране	450 т/24 часа
	Линия за биологично третиране	248 т/24 часа
	Линия за пресяване на стабилизираната органична фракция (СОФ)	30 т/час 65 700 т/година
2.	**Шредираща линия за производство на модифицирано гориво (RDF)**	224 т/24 часа

В инсталацията ежедневно постъпват за третиране между 300 и 400 тона твърди битови отпадъци от община Варна.

Механичното и биологично третиране има за цел да възстанови материалите за една или повече цели и да стабилизира органичната фракция от смесените битови отпадъци, намаляване обема на отпадъците и количеството на

[177] Източник: Комплексно разрешително №461-Н0/2013 г.

[178] Източник: Актуализация на Програма за опазване на околната среда на община Варна, 2019-2023 г.

органичната фракция, която постъпва за крайно обезвреждане – депониране.

Масово разпространени отпадъци

В община Варна е изградена система за разделно събиране на отпадъци от опаковки чрез разполагане на цветни контейнери по уличната мрежа на града. Разделното събиране на отпадъци от опаковки обхваща районите „Одесос“, „Приморски“, „Младост“, „Владислав Варненчик“ и „Аспарухово“. Разположени са и 23 площадки (гр. Варна и с. Тополи), на които гражданите могат да предадат отпадъци си от пластмаса, стъкло, хартия и картон.

За разделното събиране на негодни за употреба батерии и акумулатори (НУБА) са разположени общо 22 площадки (в гр. Варна – 21 бр. и с. Тополи – 1 бр.) в които населението може да предаде негодните за употреба батерии и акумулатори.

Осигурени са условия за разделно събиране на излязлото от употреба електрическо и електронно оборудване (ИУЕЕО) посредством мобилен екип, работещ по схемата „от врата на врата“ след предварително подадена заявка от жителите на града. Изградена е и система за събиране на отработени масла.

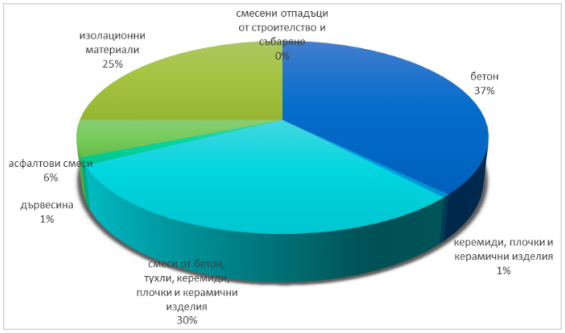
Събирането на опасни битови отпадъци от домакинствата се осъществява посредством провеждането на периодични кампании, по предварително уточнен график чрез разполагане на мобилни съоръжения във всички райони на града.

Към настоящият момент не се извършва разделно събиране на отпадъци от изгарянето на дърва/въглища през отоплителния сезон – пепел и сгурия. Тези отпадъци, образувани в домакинствата, се изхвърлят, събират и транспортират съвместно със смесените битови отпадъци.

Отпадъци от строителство и разрушаване (ОСР)

Генерираните строителни отпадъци от територията на община Варна постъпват за третиране на регионалното депо за неопасни отпадъци за общините Варна, Аксаково и Белослав. Съоръжението за рециклиране на отпадъци от строителството е с капацитет 245 000 т/год. Разположено е на площадка в Зона 2 на Регионалната система за управление на отпадъците, в близост до Компостираща инсталация и Депо за инертни отпадъци. През 2019г. общото количество на рециклираните строителни отпадъци е 7571,98 т.

Фигура 6.3.2. Рециклирани строителни отпадъци от община Варна, 2019г.

Основното количество строителни отпадъци се генерира от фирми, занимаваща се със строителна и ремонтна дейност. Строителни отпадъци се генерират и от редица частни фирми при ремонт на офиси, а не при пълномащабни строителни дейности. Делът на физическите лица, генериращи строителни отпадъци, главно при ремонт на жилища е незначително спрямо другите количества. Основен проблем по отношение на този вид отпадък се явява основно, че гражданите на общината най-често изхвърлят строителните си отпадъци в съдове за битов отпадък или на незаконни сметища.

Основните източници на строителни отпадъци са в резултат от новото строителство, ремонт и поддръжка на сгради, следвани от отпадъците от ремонт и поддръжка на пътища. Всички дейности свързани с ОСР извън отпадъците от ремонтна дейност в домакинствата са извън компетенциите на общината и въпросите за отчетността на тези отпадъци се решават на национално ниво.

Утайки от ПСОВ

Генерираните утайки от ПСОВ – Варна са от смесен тип за което е характерно високо органично съдържание, склонност към загниване и отделяне на неприятна миризма. Забелязва се тенденция на по-голямо количество формирани утайки през летния сезон в сравнение със зимния. При изземването на утайки се спазва принципа първо да се използват най-отлежалите утайки, който са напълно стабилизирани и подходящи за по-нататъшно транспортиране и оползотворяване.

Утайките от всички ПСОВ, както и отпадъци от решетки и отпадъци от пясъкоуловители от всички станции се съхраняват на площадки за временно съхранение, от където се извозват за депо. Непосредствено до ПСОВ е изградена площадка за съхраняване на утайките с площ 50 дка. Изградена е система за наблюдение и контрол на плитки подземни води около площадката чрез два сондажа. Има и вътрешна площадка за временно съхранение с площ 4 дка с асфалтова настилка. Провежда се постоянен мониторинг за устойчивост на натрупаните утайки и геометрични параметри на насипа. Мониторинга се провежда визуално, ежеседмично и

задължително след проливни дъждове. Ежегодно се регистрира площта заета от утайки, обемът на натрупаните утайки, обемът на иззетите утайки и свободния капацитет на площадката.

Болнични отпадъци

В град Варна функционират 3 инсталации за третиране на отпадъци, образувани от дейността на медицинските заведения на територията на общината.

Таблица 6.3.3. Инсталации за третиране на болнични отпадъци гр. Варна[179]

Оператор	Процес	Капацитет
МБАЛ „Света Анна Варна“АД	Автоклавиране	320 л при 330 kPa
МБАЛ „Света Марина“ ЕАД	Автоклавиране	130 кг/час
ББАЛ – ВМА	Автоклавиране	70 кг/ч при 315 kPa
„Екосейф“ ООД	Мобилна инсталация за термична преработка н (Инсинератор)	500 кг/час

Отпадъците от родилна помощ, диагностика, медицински манипулации или профилактика в хуманното здравеопазване, които не подлежат на автоклавиране, се предават за последващо транспортиране и третиране на лица, които притежават необходимия документ за извършване на съответните дейности.

Анализ на изпълнението на мерките заложени в общинската програма за управление на отпадъците 2015-2020 г.

Програма за управление на отпадъците на Община Варна има за цел да осигури на Общината инструмент за планиране на необходимите ресурси, мерки и дейности за предотвратяване на качествени услуги по управление на отпадъците на жителите на общината и да подобри управлението на отпадъците в съответствие с общоевропейската йерархия за отпадъци.

В програмата за управление на отпадъците са разработени пет подпрограми, чието изпълнение е както следва:

- **Подпрограма за** „Разделно събиране и достигане на целите за подготовка за повторна употреба и за рециклиране на битови отпадъци от хартия и картон, метал, пластмаса и стъкло. В общината е въведена и функционира система за разделно събиране на отпадъци от стъкло, пластмаса и хартия. Количествата разделно събрани отпадъци от опаковки за 2019 г. от домакинствата по сключен

[179] Източник: РИОСВ - Варна

договор с лицензирана фирма са общо 889. 041 т.;

- **Подпрограма за** „Подпрограма за достигане на целите за рециклиране и оползотворяване на масово разпространени отпадъци“. През 2019 г. е прието следното количество ИУЕЕО: от общинската администрация – 4 845 кг; от физически и юридически лица – 537 123 кг; луминесцентни лампи от общинска администрация – 122 кг; луминесцентни лампи от физически и юридически лица – 535 кг. Разделно събираните отпадъци от негодни за употреба батерии и акумулатори (НУБА) са предадени съответно 178 кг и 17 860 кг. През 2019 г. са организирани 3 четиридневни кампании за събиране на опасни битови отпадъци в мобилни събирателни пунктове, като общото им количество е 1001,180 кг.;
- **Подпрограма за прилагане изискванията за строителни отпадъци.** През 2019 г. от общинската администрация на физически и юридически лица са издадени 1001 удостоверения за насочване на строителни отпадъци и изкопни земни маси към Регионалната система за управление на отпадъци (РСУО) – с. Въглен, включваща инсталация за рециклиране на строителни отпадъци от разрушаване на сгради и клетка за депониране на строителни отпадъци, вкл. от разрушаване. За 2019 г. към Регионално депо за неопасни отпадъци, находящо се в с. Въглен са предадени **7 571,98 т.;**
- **Подпрограма „Информиране на обществеността по въпросите за управление на отпадъците“.** Регулярно на интернет страницата на общината се публикуват обяви за консултации, провеждане на срещи, обществени обсъждания и други в процеса на вземане на решения по общински нормативни актове, решения и общински документи в областта на отпадъците. През 2019 г. са проведени две общински кампании за почистване, в които са се включили над 3 600 човека. Събрани са и са транспортирани 683 тона отпадъци и са почистени 313 замърсени територии.

Шум

В община Варна съществуват точки и линейни коридори с шумово натоварване и влошени акустични показатели, в следствие на градоустройствени решения, недоизграденост на пътната инфраструктура, увеличаване на автомобилния парк, който е сравнително амортизиран, липсата на достатъчно екранни и зелени пояси;

незадоволително отклоняване на едрогабаритни транспортни средства по извънградски и населени пътища и др.

На територията на общината, включително и в централната част на гр. Варна са разположени редица предприятия, но сериозни източници на шум, свързани с промишлено производство няма. В община Варна най-голям дял за оформянето на акустичното състояние има транспортния шум от пътен и въздушен трафик и частично от железопътен трафик и минимално локално въздействие от промишлени дейности.

Съгласно актуализираната стратегическа карта за шум[180], основния източника на шум в община Варна е автомобилният трафик, който реално оказва неблагоприятно влияние върху населението на агломерация Варна. 47% от цялото население на град Варна е изложено на нива на шум от автомобилен трафик над граничните стойности за L_{24}, 52% – над граничните стойности за $L_{ден}$, 29% – над тези за $L_{вечер}$ и 44% за $L_{нощ}$. Същевременно 79% от детски, лечебни, учебни, научноизследователски заведения и обществени сгради (т. нар. „специални" сгради) са изложени на нива на шум над граничните стойности за всички показатели.

За 2019 г. и 2018 г., наблюдаваните пунктове в гр. Варна са общо 45, от които над допустимите норми са общо 19. Забелязва се, че регистрираните шумови нива над допустимите норми за 2019 г., намаляват спрямо тези регистрирани през 2016 г. и 2017 г. Най-високите средни наднормени нива на шум са регистрирани по най-натоварени булеварди в града - бул. „Д-р. Пискюлиев", бул. „Цар Освободител", бул. „Христо Ботев", бул. „8-ми Приморски парк", бул. „Княз Борис" , бул. „Владислав Варненчик". Наднормени нива на шум се регистрират и в зоните за отдих като Морската градина, в зони с лечебни и учебни заведения, както и зони извън урбанизираните територии.

Авиационния шум излитащ и приземяващ се на Летище Варна, което отстои на 1.0 км югозападно от кв. „Владислав Варненчик" и на 10.0 км северозападно от центъра на града, също допринася за рязко повишаване на нивото на общия шум. Най-засегнати са южните части от централната градска част и кв. „Трошево", а при определени метеорологични условия кв. „Левски" и

[180] Източник: Актуализирана Стратегическа карта за шум в околната среда на агломерация Варна, приета с Решение №1046-5 по Протокол №23 от 21.12.2017 г. на Общински съвет – Варна.

кв. „Виница“. Акустичният дискомфорт от функционирането на летищният комплекс се усеща най-много през летните месеци.

Предприети мерки за намаляване и ограничаване на шума (Анализ на мерки от ОПООС)

В последните години намалението въздействие на шума върху населението на гр. Варна се дължи на предприети мерки от страна на общинската администрация, главно свързани с подобряване организацията на движение, подновяване на автопарка на нуждите на градския транспорт, дейности по озеленяване и облагородяване на междублокови пространства. Транспортната мрежа регулярно се оптимизира чрез увеличаване честотата и разширяване на часовия диапазон. Въведен е транспорт „на повикване“ (DRT).

За намаляване на влиянието на въздействието на въздушния трафик ДП РВД въвеждат изменения в организацията на въздушното пространство. За намаляване на авиационния шум са въведени процедури посредством дизайна на процедурите за отлитане и долитане.

„Фрапорт Туин Стар Еърпорт мениджмънт“ АД – концесионер на летище Варна, изпълнява и процедури за намаляване на шума, съгласно AIP LBWN 2.21. През 2011 г. е инсталирана и към момента се използва модерна система за мониторинг. Същата е конфигурирана съобразно разположението на въздушните коридори. На база получените данни се изготвят доклади, които се предоставят на ИАОС и РИОСВ. Летището информира авиокомпаниите, чиито самолети надхвърлят прага от 85 dB, за регистрираните превишения и необходимостта от недопускане на такива. През 2019 г. в дружеството не са постъпвали сигнали и жалби по повод наднормен шум.

ДП „Национална компания железопътна инфраструктура“ също изпълнява мерки за намаляване на шума, като през периода е извършено полагане на безнастaвов релсов път в отсечката Тополите-Варна.

Радиационна среда

На територията на община Варна е разположен един пункт от Националната автоматизирана система за непрекъснат контрол на радиационния гама-фон – пункт №484, град Варна. Съгласно информация от ИАОС към 2020 г. радиационният гама-фон в контролираните пунктове е в

границите на характерния естествен гама-фон за съответния пункт и конкретните метеорологични условия.

6.4. Защитени територии и биоразнообразие - Национална екологична мрежа

Защитени територии

Към 2020 г. на територията на община Варна изцяло или частично попадат 7 защитени територии, в т.ч защитена местност – 6; природен парк – 1;

Таблица 6.4.1. Защитени територии на територията на община Варна[181]

№	Наименование	Категория ЗТ	Площ (ha)	Землище
1	Аладжа Манастир	Защитена местност	17.0	Община Варна, гр. Варна
2	Златни пясъци	Природен парк	1320.7	Община Аксаково, с. Осеново
3	Казашко	Защитена местност	125.12	Община Варна, гр. Варна, с. Казашко, с. Тополи
4	Лиман	Защитена местност	5.2	Община Аврен, с. Близнаци Община Варна, гр. Варна
5	Мочурището	Защитена местност	21.83	Община Варна, гр. Варна, с. Тополи
6	Ракитник	Защитена местност	2.2	Община Варна
7	Ятата	Защитена местност	154.0	Община Белослав, гр. Белослав Община Варна, с. Константиново

Източник: ИАОС

Защитена местност „Аладжа Манастир“

Обявена е през 1928 г., а със Заповед № РД – 813/23.08.2002 г. е прекатегоризирана, с площ 17 ха. Заема обширен скален венец заедно със средновековен скален манастир от XIVв., който е с национално значение. Местността е със забележителен ландшафт и е местообитание на застрашени и редки растителни и животински видове и съобщества. Намира се на територията на ПП „Златни пясъци“. Защитената местност е достъпна – до нея се стига по асфалтов път. В зоната има изградена

[181] Източник: ИАОС

туристическа инфраструктура – информационен център, места за хранене и отдих.

Природен парк „ Златни пясъци“

Обявен е през 1943 г., а със Заповед № 570/14.08.2001 г. е прекатегоризиран, с площ 1320,7 ха. Намира се на 17 км североизточно от град Варна, между скалния ръб на Франгенско плато и морския бряг, в непосредствена близост до курорта Златни пясъци. Общата дължина на парка е 9,2 км, а средната ширина - 1,2 км. Обликът на парка се определя от дървесните и храстовите формации, които заемат около 90% от площта му. С най-голямо участие са смесените широколистни насаждения с преобладаващо участие на обикновен габър, цер и благун. Територията включва ценни и редки екосистеми с голямо разнообразие: лонгозен и сублонгозен тип; субсредиземноморски храстови екосистеми; находища на редки ендемитни и реликтни видове. На територията на природния парк са установени около 200 висши растения, като около 20 от тях се отнасят към категорията на редките, застрашените и защитените видове. Установени са 8 вида влечуги. Орнитофауната включва над 80 вида птици, повечето от които са горски обитатели. Паркът е богат на защитени растения – лимодрумът е терциерен реликт; кавказката иглика, сасънката и източният лопох са много редки, включени в Червената книга на Р България. В парка е изградена посетителска инфраструктура, има маркирани и благоустроени с алеи и кътове за отдих 6 маршрута, стари чешми, места с очарователен изглед към морето. През 2003 г. е изграден нов посетителски център.

Защитена местност „Казашко“

Обявена е със Заповед № 49/15.02.1995 г., с площ 125,1 ха. Намира се източно от село Казашко. Заема обширен тръстиков масив по северния бряг на Варненско езеро и прилежаща акватория от Варненското езеро – ивица с ширина 250 м. Въпреки че по-голямата част от територията е заета от потопени тръстикови масиви и езерна акватория, се включват и други ценни биотопи: пясъчни коси, влажни ливади, съобщества от обикновена тръстика, крайбрежен камъш и теснолистен папур. Районът осигурява спокойно пребиваване и богата хранителна база по време на размножаване, миграция и зимуване на голям брой птици. Установени са 142 вида птици, сред които 44 гнездящи, 105 защитени и 38 включени в Червената книга на България като редки и застрашени от изчезване в страната. По време на миграция мястото е от важно значение за малкия корморан,

розовия пеликан, белия щъркел, представители на сем. чаплови и сем. дъждосвирцови. Местността е подходяща за орнитологичен туризъм.

Защитена местност „Лиман“

Обявена е през 1979 г., а със Заповед № РД-821 от 23.08.2002 г. е прекатегоризирана, с площ 5,2 ха. Намира се в местността „Паша дере“, в землището на село Близнаци, община Аврен, област Варна. Представлява крайбрежен лиман, естествена влажна зона, местообитание на редки растения и водолюбиви птици: голям воден бик, малък воден бик, зимно бърне, голяма бяла чапла, сива чапла и др. Местността е достъпна с автомобилен транспорт по горски път от хижа „Черноморец“ и село Близнаци. Подходяща е за орнитологичен туризъм.

Защитена местност „Мочурището“

За ограничаване на антропогенното въздействие върху защитена местност „Казашко“, със Заповед № РД-38/21.01.2004 г. е обявена първата в България буферна зона около влажна зона с площ от 21,8 ха. Със Заповед №РД -515/12.07.2007г. на министъра на околната среда и водите, буферната зона е прекатегоризирана в защитена местност.

Защитена местност „Ракитник“

Обявена е през 1978 г., а със Заповед № РД-818 от 23.08.2002 г. е прекатегоризирана, с площ 2,2 ха. Намира се в землището на град Варна и представлява естествено местообитание на рядък вид – ракитник, наричан още „облепиха“. Известен е като крушовидно дърво или клонест храст, растящ по крайморските пясъци в Европа, Югозападна и Централна Азия. Месестите оранжеви плодчета са богати на витамини, етерични масла и микроелементи. Находището се намира на стръмен бряг в района на нос Галата, между хижа „Черноморец“ и местността „Паша дере“ и е единственото в страната. Включен е в Червената книга на България с категория застрашен. До находището има достъп по асфалтов и горски път. Местността е с експозиционна стойност и е подходяща за ботанически туризъм.

Защитена местност „Ятата“

Обявена е през 1987 г., а със Заповед № рд-811/ 23.08.2002 г. е прекатегоризирана, с площ 154 ха. Намира се на 25 км западно от гр. Варна, в непосредствена близост до гр. Белослав, разположена на южния бряг на плавателния канал, свързващ Варненското и Белославското езеро. По своята същност представлява изкуствен водоем, създаден и съществуващ благодарение на човешката дейност. Местността съчетава няколко типа местообитания, включващи скални

венци, гористи склонове и обширни ливади. Най-характерни са заблатените територии, които заемат около една трета от площта на езерото и са разделени на две части: южна – сладководна и северна – соленоводна. Бреговете на соленоводната са покрити с халофитна растителност, сред която преобладава солянката. Крайбрежните участъци на сладководния водоем са обрасли с водолюбива растителност с преобладаване на обикновената тръстика и широколистния папур. Територията западно и северно от водоема се заема от открити площи, обрасли с мезоксеротермна тревна растителност, представена основно от луковична ливадина, пасищен райграс и др.

Зоната е естествено местообитание на редки и застрашени видове водолюбиви птици. Защитената местност е особено важна за птиците по време на миграцията и зимуването им. На територията на защитената местност са установени 220 вида птици, от които 60 са гнездящи. Тук е една от най-големите концентрации на малки корморани в България. Могат да се наблюдават видове като белоока потапница, поен лебед, бял и червен ангъч, голяма и малка бяла чапла, бухал, белоопашат мишелов, орел змияр, орел рибар и др. Приоритетна за опазване е и колонията от лалугери, обитаваща ливадите в западната част на ЗТ. Местността е подходяща за орнитологичен туризъм.

Защитени зони от мрежата „Натура 2000“

Към края на 2020 г. на територията на община Варна, изцяло или частично, попадат 7 защитени зони

Схема 6.4.1. Защитени зони попадащи на територията на община Варна[182]

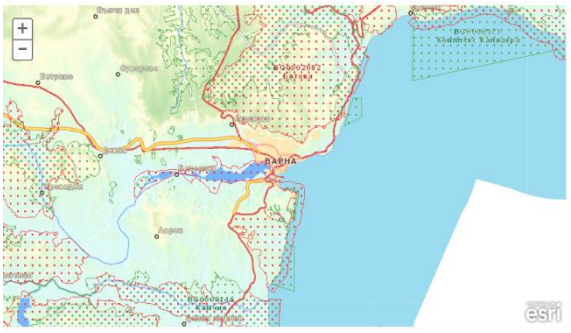

Таблица 6.4.2. Защитени зони за опазване на природните местообитания на територията на община Варна[183]

Код	Наименование	Общини	Площ	Тип на защитната зона
BG0002082	Батова	Балчик, Аксаково и Варна, Добричка - селска	381 495,163 дка, от които 3,226 кв. км морски пространства	Защитена зона за опазване на дивите птици
BG0000191	Варненско-Белославско езеро	Девня, Варна и Белослав	46 869,976 дка.	Защитена зона за опазване на дивите птици
BG0002060	Галата	Варна и Аврен	80 436,122 дка, от които 20,603 кв. км морски пространства	Защитена зона за опазване на дивите птици
BG0000103	Галата	Варна и Аврен	1623,72 ха от които 85,67 ха територия и 238,05 ха акватория.	Защитена зона за опазване на природните местообитания, дивата флора и фауна
BG000102	Долината на река Батова	Балчик, Добричка, Аксаково и Варна	18 459,24 ха	Защитена зона за опазване на природните местообитания, дивата флора и фауна
BG0000118	Златни пясъци	Балчик, Аксаково и Варна	1373,44 ха	Защитена зона за опазване на природните местообитания, дивата флора и фауна
BG0002046	Ятата	Белослав и Варна	44,38	Защитена зона за опазване на дивите птици

При извършване на планови проверки от страна на РИОСВ Варна за територията

[182] Източник: Натура 2000

[183] Източник: РИОСВ – Варна

на община Варна не са установени нарушения на режимите на защитените зони и поставените условия в решения по оценка за съвместимост и решения по ОВОС и преценяване необходимостта от извършване на ОВОС, свързани с опазване на защитените зони на територията на общината.

При проверката на експертите от страна на РИОСВ Варна през 2019 г. за територията на областта са установени нарушения, по поречието на река Елешница в участък с дължина около 1 км е извършено цялостно премахване на дървесно-храстова растителност по левия и десния бряг на реката. Участъкът попада в границите на ЗЗ за опазване на дивите птици BG0002044 „Камчийска планина“ и частично в границите на ЗЗ за опазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна BG0000133 „Камчийска и Еменска планина“, обхващащи общините Долни чифлик и Дългопол.

Биоразнообразие (флора и фауна)

На територията на община Варна, биоразнообразието е изключително богато, защото климатът, геологията, топографията и хидрологичните условия са много разнообразни. Срещат се основни европейски типове местообитания. Към тях се прибавят значителен брой уникални и представителни съобщества и екосистеми, които са изключително ценни от гледна точка на биоразнообразието. От изключителен интерес е високото ниво на ендемизъм - видове, намиращи се само в този район, както и множеството редки видове, голяма част от които са включени в световния списък за глобално застрашените от изчезване видове.

Във вертикално отношение *горските масиви* са разположени в долния равнинно-хълмист и хълмисто-предпланински пояс на дъбовите гори в следните два подпояса: подпояс на заливните и крайречни гори и подпояс на равнинно-хълмистите дъбови гори. Естествената растителност в първият подпояс е представена от чисти и по-рядко смесени насаждения от полския ясен с върба, бяла топола и габър, с единично участие на елша и летен дъб. Естествената растителност “Лонгоза” по поречията на река Камчия и река Батова е представена от семенни насаждения от полски ясен на места с височина над 40 м и възраст 90 години. Единично участват летен дъб, бяла върба и черна топола. Срещат се множество увивни растения – бръшлян, повет, дива лоза, скрипка, гърбач.

В северните части на територията, естествената растителност в подпояса на равнинно-хълмистите дъбови гори е

представена от чисти и смесени церови насаждения. Срещат се още благун, летен дъб, зимен дъб, космат дъб, източен бук, обикновен и келяв габър, клен, мъждрян, липи. Създадените култури са предимно от акация и по-малко от червен дъб, планински ясен, американски ясен, гледичия, махалебка, орех, черен бор и др.

Южните части от територията на област Варна се отличават с голямо разнообразие от естествено разпространени широколистни дървесни и храстови видове и разнообразна тревна растителност. Представители на дървесната растителност са: зимен дъб, благун, цер, космат дъб, източен бук, габър, полски и планински ясен, явор, шестил, офика, скоруша, брекиня, дива череша, турска леска, клен, полски бряст, мъждрян, сребролистна, едролистна и дребнолистна липа, келяв габър и други. Тези дървесни видове формират чисти и смесени, а понякога и двуетажни насаждения с висока производителност.

В резултат на лесокултурната дейност са създадени и се развиват успешно култури от: черен бор, бял бор, акация, сребролистна липа, полски ясен, благун, зимен дъб, червен дъб, гледичия и други.

В състава на растителните формации участват храстови, полухрастови и тревни видове: шипка, глог, дрян, черен и бял бъз, обикновена леска, смрадлика, къпина, горска ягода, здравец, лазаркиня, жълт и червен кантарион, мента, лудо биле, риган, бял равнец, мащерка, маточина, див пелин, видове от семейство житни.

Естествените находищата на лечебните растения се намират в горски територии и в земеделски земи. Срещат се следните видове лечебни растения: бял равнец, блатна мента, багрилно подрумиче, ветрогон, глог, горицвет, гингер, див чемшир, див джоджен, девесил, див пелин, еньовче, жълт кантарион, червен кантарион, камшик, маточина, мента обикновена, подбел, птиче просо, риган, смрадлика, шипка, трънка, драка, кисел трън, зайча сянка, мащерка, синя жлъчка, иглика, червен божур, мразовец, сантонинов и морски пелин, ефедра, жълт смил, хвощ, коприва, овчарска торбичка, брош, липа, лайка, бъз, слез, бръшлян, бял имел, дяволска уста и други.

От представителите на животинския свят най-разпространените видовете дивеч, които са обект за лов и ловен туризъм - благородният елен, сърната и дивата свиня, заек, яребица и фазан. Интерес представляват също муфлонът, еленът лопатар, пъдпъдъкът и водоплаващият дивеч.

Идентифицирани заплахи

Заплахите за биологичното разнообразие за общината като цяло попадат в няколко

най-общи категории; загуба и разрушаване на местообитания; замърсяване; свръхексплоатация (на екосистеми, местообитания и видове); чужди (екзотични) и хибридни видове.

Загуба и разрушаване на местообитания

Влошаването на състоянието на местообитанията засяга всички екосистеми – от високопланинските гори и езера до откритите водни пространства на Черно море. Водните системи на община Варна – най-често Черно море и Крайбрежните езера (Варненско и Белославско езеро) са най-застрашени от нарушение на местообитания в тях. Загуба на местообитания е предизвикано предимно от:

- Замърсяване от битови и др. отпадъци;
- Еутрофикация, в резултат на интензивно земеползване, седиментация и пренатоварване с друга органична материя;
- Незаконно дънно тралене в Черно море, което увреждa местата за размножение на рибите;
- Други промени в хидрологията на течащите води, прилежащите местообитания и процесите в тях, включващи изграждането на диги, укрепване на бреговете и баражиране, отбиване на водите за напояване;
- Пресушаване на влажни зони по Крайбрежието.

От особено значение са следните форми на замърсяване:

- Битови отпадни води и други битови отпадъци;
- Локализирано замърсяване на въздуха в парковете в близост до или промишлени зони на града;
- Трансгранично замърсяване на водите на р. Дунав и Черно море.

Прекомерна експлоатация

Пряката експлоатация, и в частност прекомерната експлоатация на стопански ценни видове, засяга много различни екосистеми, местообитания и таксони. В тази категория са включени заплахи като:

- Преулов на стопански ценни видове риба в крайбрежните и дълбоките води на Черно море.

Инвазивни и интродуцирани видове

В сравнение с предходни години, броят на отсечената растителност в общината се запазва и е пряко свързана с реализирането на инвестиционни намерения за ново строителство и благоустройство на градската среда. Предимно се изсича едроразмерна растителност за изграждане на нови

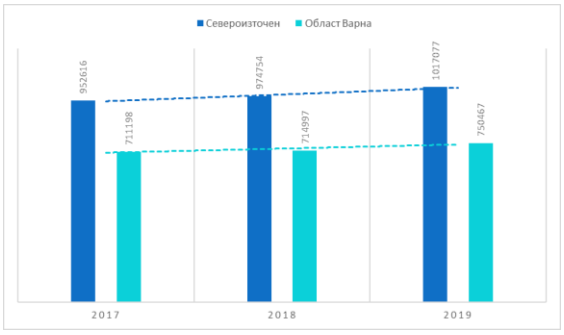
обекти и се премахват потенциално опасни и изсъхнали дървета и храсти, във връзка с което са предвидени компенсаторни залесявания с подходящи растителни видове.

- Анализът за състоянието на околната среда по компонент биологично разнообразие показва, че в резултат от извършените проверки през последните години е създадена тенденция за опазване и съхраняване на представителите на биоразнообразието.
- Търговията с диворастящите видове е сведена до минимум.
- Вековните дървета се опазват съгласно изискванията, заложени в Закона за биологичното разнообразие и заповедите за обявяването им, и собствениците им полагат грижи за тяхното правилно отглеждане. Обхванати са чрез регистрационния режим екземплярите от видове, подлежащи на регистрация към същия закон.
- Продължава да е намален инвестиционният интерес към планове, програми, проекти и инвестиционни предложения, свързани със строителство в границите на защитените зони.

Обекти, съоръжения и дълготрайни материални активи с екологично предназначение.

Дълготрайните материални активи с екологично предназначение (ДМА-ЕП) са част от общите дълготрайни материални активи в страната. Те се разпределят по направления за околната среда - за отпадъчни води, опазване на въздуха, почвата и подпочвените води, биологичното разнообразие и защитените територии и обекти, ловни и рибни стопански мероприятия, за третиране на отпадъци, шум и други.

Фигура 6.4.1. Дълготрайни материални активи с екологично предназначение в община Варна[184]

Дълготрайни материални активи с екологично предназначение (ДМА-ЕП) в общината нарастват непрекъснато през последните години. В края на 2019 г. наличността на дълготрайни материални активи за околната среда в област Варна е в размер на 750467 хил. лв., като спрямо

[184] Източник: НСИ

2018 г. представлява увеличение с 35470 хил. лв.

Преобладаващата част и движението на придобитите ДМА с екологично предназначение общо за страната са в сектор „отпадъчни води“ в т.ч. за пречиствателни станции за отпадни води, канализационни системи и технологии.

6.5. Влияние на глобални климатични промени, природни бедствия и рискови територии

Територии с геоложки рискове

Геоложките условия на територията на община Варна благоприятстват развитие на свлачищни процеси. Регистрирани са 88 броя свлачища с обща площ 33 000 дка, 33 кв.км. Предпоставка за възникването на същите е наличието на глинести седименти с ниски якостни свойства и голяма деформируемост, наличието на водоносни хоризонти, дрениращи се от високите платовидни части към морето, техногенната дейност на човека, морската абразия и др.

Морската абразия е проявена в 70% от дължината на бреговата зона на Черноморското ни крайбрежие. Валежите са един от главните фактори за активизиране на плитките свлачища. Много съществено влияние при формиране на склоновата устойчивост има човешката строителна, добивна и жизнена дейност.

Обширните свлачищни комплекси обхващат източния склон на Франгенското плато – от ръба до морето. На север от град Варна, в посока север-юг са оформени следните свлачищни комплекси: „Дългия яр“, „Златни пясъци”, „Аладжа Манастир“, „Винница“ и „Варна“. Тези свлачища са възникнали при различни от сегашните условия и се приемат за условно стабилизирани.

На юг от гр. Варна свлачищата са развити по източния склон на Авренското плато. Тук Черноморския склон е по-нисък и изграден от неогенски песъчливо-глинести седименти. По тази причина свлачищата са по-малки по обхват и по-слабо активни.

Към настоящия момент се изявяват най-активно следните свлачищни зони:

- Южен склон на „Фатрико дере“ в обхвата на мост-канал (канализация „Винница – Траката – Варна“ в обсега на най-обширния свлачищен масив по крайбрежието - „Винишкия свлачищен циркус“;
- Панорамен път IV-90023 Варна-Златни пясъци в участъка над к.к. „Слънчев ден“;
- Десният склон на дере „Почивка“,

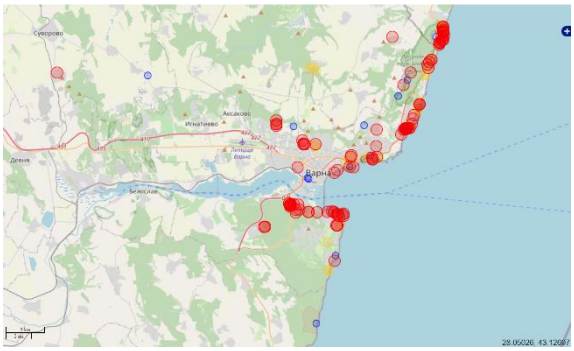
местност „Св. Никола“ (ж.к. „Бриз“).

Най-голямото свлачище не само край Варна, а по цялото ни Черноморие, е в местността Трифон Зарезан, което прекъсна панорамния път от Варна за Златни пясъци. От общинската администрация са извършени предварителни проучвания и е изготвен идеен проект в два варианта за възстановяване на пътя.

Действащи (активни): Трифон Зарезан**;** Розова долина – Аспарухово**;** „Фатрико дере“ – ерозия**;** Склона на Морската градина (изключение на укрепения участък 1 200 м)

Новообразували се след последните валежи и бедствието през юни 2014 г.: кв. „Аспарухово“ – 3 локални**;** десетки локални ерозионни срутищно – свлачищни процеси, главно по деретата и стръмните крайбрежни склонове.

Схема 6.5.1. Свлачища на територията на община Варна[185]

На юг от град Варна (от м-ст „Карантината“ до „Паша дере“) също е развита свлачищна дейност. Само част от свлачищните участъци са укрепени като укрепителните мероприятия не са извършени в необходимия обем или са недостатъчно ефективни, което създава риск за активизиране на свлачищните масиви. Възможно е във времето и в зависимост от сезоните да възникнат други обекти и зони с наложителни и аварийни интервенции

Опасността от гравитационни склонови процеси и явления на територията на Община Варна и превантивно редуциране на риска, икономическите и социални загуби вследствие на тези процеси

Варна е един от градовете в България, в който непрекъснатото нарастване на населението и курортните зони предизвикват сериозни жилищни и строителни проблеми. За голямо съжаление районите в близост до града, подходящи за промишлено и жилищно застрояване са в значителна степен ограничени от естествения релеф, морето или засягането им от съвременни или древни свлачища.

Значителна част от територията на града и СО попада в зона със строителна забрана, наложена от Министъра на РРБ

[185] Източник: ГЕОЗАЩИТА ЕООД – Клон Варна

с оглед на свлачищните процеси и е в сила до отчитане на ефекта от изпълнените мероприятия от общата укрепителна схема и до одобряване ПУП (ПРЗ; ПУР) за цялата територия засегната от свлачищните, срутищни и други гравитационни геодинамични явления и процеси.

Независимо от сложността на инженерногеоложките условия, като най-пригодни за строителство се оказват някои наклонени терени от бреговата зона на Черно море в районите (кварталите) Аспарухово, Галата, Виница, Траката, Ален мак, Свети Никола. За повечето от тях са извършвани подробни или частични инженерно геоложки проучвания, главно от „Геозащита“ ЕООД или за частни инвестиционни намерения. Въз основа на тях са предложени укрепителни мероприятия на засегнатите от свлачищата терени и е извършено инженерногеоложко райониране на голяма част от “Св. Никола”. Противосвлачищните мероприятия включват изграждането в тялото на свлачищата или в потенциално опасната част на силови пилотни конструкции, хоризонтални сондажни дренажи, водосборни и отводнителни шахти, подпорни стени (на места подсигурени със силови анкери) и други.

Редуването на по-здрави и по-слаби разновидности в глинесто-песъчливия комплекс от разглежданите райони и общото залягане на пластовете под ъгли по посока на склона създават много благоприятни предпоставки за свлачищни процеси в тях. Повечето от формираните свлачища са от делапсивен тип с ясно изразен главен свлачищен отстъп и отделни второстепенни отстъпи. Основните хлъзгателни повърхнини са установени на различни дълбочини. В различните райони също се наблюдават по-силно или по-слабо изразени релефни форми, получени при минали свлачищни движения. Очевидно е, че свлачищните участъци са привързани към райони, в които залягат по-слабите разновидности на глинестия комплекс и които се явяват като основна причина за възникването им. Тези райони трябва да се разглеждат като потенциално опасни и оценката на тяхната устойчивост трябва да бъде съществения елемент в изясняване на инженерно геоложките условия в тях.

Хидрогеоложките условия в разглежданите наклонени терени се обуславят от склоновите води, наличието, на които в установено в глинесто-песъчливия комплекс. При прокарването на проучвателни изработки водни нива се установяват в някои от тях, като те са привързани главно към по-песъчливите или чакълести прослойки, но се появяват

и в някои глинести разновидности, което може да се свърже с тяхната микронапуканост. Очевидно грунтовите води не са издържани и повсеместно разпространени, но вероятно имат хидравлична връзка. Ниските стойности на коефициента на филтрация, на градиентите на движение на грунтовия поток или неговата неиздържаност, предполагат, че в някои райони той ще оказва сравнително нисък хидродинамичен натиск върху склона и неговата роля върху устойчивостта ще се свежда главно до изменение на свойствата на глините в масива, докато в други е възможно да окаже висок хидродинамичен натиск върху склона и особено негативна роля върху устойчивостта.

Повечето от тези зони нямат изградена канализация и дренирането и инфилтрирането на битовите води в долулежащите литоложки разновидности се явява като основна предпоставка за активизиране на геодинамичните процеси и нарушаване стабилитета на масива.

Предвид мащабите, сложността, комплексността и особената значимост на геоморфоложкия и геоложки строеж на района, обхвата и височината на склоновите участъци, засилената строителна дейност, динамиката в геодинамичните процеси и други разрушителни фактори е наложително стабилизирането на някои компрометирани участъци от територията, съобразена с природните дадености. По тази причина е наложително изготвянето на Инвестиционна програма за определяне на превантивни мерки и за преодоляване на последиците от негативните и разрушителни геодинамични и гравитационните склонови процеси и явления на територията на Община Варна. В тази програма трябва да залегнат: общата идея, планът, решенията, най-неотложните мерки и стойностната оценка за стабилизирането на компрометираните участъци и за възстановяване на стабилитета им. Същата може да се разработи в перспектива и срок на изпълнение 3-5 год. като се предвиди финансиране от общинския бюджета в рамките на 0.5 -1 % годишно.

Проблемът с гравитационните геодинамични процеси на територията на Община Варна е много разпространен и има огромно негативно влияние върху строителството и архитектурно-строителните решения. Необходимо е да се открият и приложат точните критерии, принципи, фактори и аргументи за налагане или отменяне на „строителната забрана“ с цел максимално минимизиране на риска.

Основа за решаване на тези задачи е оценката на устойчивостта на склоновете. Необходимо е бъде избрана подходяща схема за аналитично решение, която да бъде съобразена и най-близка до действителния характер на свлачищните процеси по разглежданите склонове. В програмата да залегне изготвянето на геотехнически експертизи, инженерногеоложки проучвания, изготвянето на технически проекти за укрепвания и изпълнение на укрепителни мероприятия.

Важността на интервенцията по цялата територия на Община Варна, би могло да се аргументира с факта, че е налице реална опасност от катастрофални проявления на геодинамични процеси, чиито последствия вероятно биха стрували десетки милиони лв.

Високата стойност на мащабни противосвлачищните мероприятия в голяма част от случаите се оказва непосилна за частните инвеститори, общината или държавата. Наложително е изготвянето на идейни или технически проекти, които биха могли да бъдат представени за кандидатстване по Европейски програми за финансиране.

Поради непредвидимостта на проявяване на негативни геодинамични процеси, както във времето, така и в пространството, не е възможно предварително да се предвидят и определят, макар и приблизително обектите за последваща интервенция и стойностното й изражение.

Територии със значителен потенциален риск от наводнения (РЗПРН)

За територията на областите Варна и Добрич са определени общо 11 РЗПРН от които 5 морски и 6 речни[186]. При наводнение с висока вероятност (с повторяемост 20 г.) най-засегнати ще бъдат области Бургас, Шумен и Варна. При наводнения със средна и ниска вероятност (с повторяемост 100г. и 1000г.) с най-голям обхват ще бъдат наводнените територии в области Бургас, Варна и Шумен.

Таблица 6.5.1. Площ на заливане за област Варна[187]

Област	Площ на заливане при висока вероятност, кв. км;	Площ на заливане при средна вероятност, кв. км;	Площ на заливане при ниска вероятност, кв. км;
Варна	33	113	148

[187] Източник: ПУРН 2016-2021 г., БДЧР

Определените райони със значителен потенциален риск от наводнения по чл. 146г от ЗВ, съгласно ПУРН 2016-2021 г. територията на община Варна са представени по-долу както следва:

Таблица 6.5.2. Определени райони със значителен потенциален риск от наводнения за територията на община Варна[188]

Код на РЗПРН	Име на РЗПРН	поречие	Код на водното тяло	Населено място	Степен на риск
BG2_APSFR_BS_04	Черно море – Варна	Черно море	BG2BS000C005	Варна	Висок
		Не анализиран участък	Не анализиран участък		
		р. Провадийска	BG2PR900L020		
		р. Провадийска	BG2PR100L001		
		р. Провадийска	BG2PR100L001	Казашко*	
		р. Провадийска	BG2PR100L002	Езерово*	

Съгласно извършена актуализация на РЗПРН за периода 2022-2027 г. и Заповед № РД -803/10.08.2021 г. на Министъра на околната среда и водите, определенията район BG2_APSFR_BS_04 е част от нов РЗПРН с код BG2_APSFR_BS_100 и наименование „Провадийска р. – от гр. Провадия до гр. Варна“.

Район BG2_APSFR_PR_100: Провадийска р. - от гр. Провадия до гр. Варна е включен като РЗПРН в предходния цикъл на прилагане на Директива за наводненията (ДН), но тогава е бил част от четири по-малки района BG2_APSFR_BS_04 (Черно море - гр. Варна), BG2_APSFR_PR_01 (р. Провадийска - от гр. Провадия до гр. Белослав), BG2_APSFR_PR_03 (р. Главиница - с. Блъсково) и BG2_APSFR_PR_06 (р. Главиница - с. Комарево).

През първия цикъл за район BG2_APSFR_BS_04 е извършено моделиране на морско наводнение, а за останалите - картиране на заплахата и риска за речен тип наводнение с обезпеченост 5%, 1% и 0.1% и моделиране на инфраструктурно наводнение (разрушаване на язовирната стена на яз. Манастир).

Анализът извършен в рамките на ПОРН 2020 потвърждава необходимостта от тези РЗПРН, но също и обединяването им в един поголям район, който е настоящия. Това е направено на базата на резултатите от картирането от проект "Карти на районите под заплаха и на районите с риск от наводнения" от предходния цикъл на прилагане на Директивата за наводенията, значими минали наводнения, случили се в периода 2011 – 2019 г. и експертна оценка.

Територии с установено замърсяване от отпадъци (вкл. пестициди и др.).

По информация от актуализацията на Програмата за опазване на околната среда на община Варна (2019-2023 г.) на територията на общината са налични

[188] Източник: ПУРН на БДЧР 2016-2021 г.

следните препарати за растителна защита:

Таблица 6.5.3. Складове за съхраняване на негодни за употреба пестициди на територията на община Варна[189]

№	Местоположение / землище	Собственост	Количество, кг
1.	Тополи	частна	240 (твърди 110 кг, течни 130 кг)
2.	Гр. Варна	държавна	671 (твърди 671 кг)
	Общо количество, кг		911

През 2018г. с финансиране по Българо-швейцарска програма за сътрудничество е е извършено преопаковане, транспорт, предаване за окончателно обезвреждане и почистване на складове съдържащи УОЗ-пестициди, опасни отпадъци, неопасни отпадъци и други препарати за растителна защита (ПРЗ), в складове на територията на РИОСВ – Варна, Русе и Шумен.

Нерегламентирани замърсявания/ терени с установено замърсяване

На територията на общината, общинското депо за твърди битови отпадъци е закрито и рекултивирано със собствени средства. Периодично се констатират нерегламентирани замърсявания на терени, най-често в малките населени места, край дерета и прилежащите им територии. . Образуването на микросметища на територията на Община Варна е вследствие на недобросъвестното отношение на гражданите към околната среда. При установяване на нерегламентирано замърсяване с отпадъци, служители от общинската администрация изготвят констативни протоколи с предписания, които се връчват на лицата изхвърлили нерегламентирано отпадъци. Когато не е установен нарушител и теренът е общинска собственост, на сметопочистващата фирма, опериращa в съответния район/кметство, с констативен протокол се възлага извозването на отпадъците. Когато територията е частна собственост се съставя и връчва предписание за почистване на имота на собственика му, с определен срок. При неизпълнение се съставя Акт за установяване на административно нарушение.

Експерти от РИОСВ Варна също извършват периодични проверки на речните легла и прилежащите територии и при установяване на нерегламентирано замърсяване, задължават кметовете на

[189] Източник: Актуализация на Програма за опазване на околната среда на община Варна 2019-2023 г.

общините да предприемат действия за почистването им, както и недопускането на последващо замърсяване.

Община Варна е предприела съответните действия за поддържане проводимостта на водните обекти/дерета, разположени на територията й, чрез сключване на договори за почистване и поддържане на отводнителните/охранителни/ канали, дерета, канавки и водостоци.

До момента на територията на община Варна не са констатирани замърсявания с отпадъци, които да крият риск от замърсяване на водоизточници за питейно водоснабдяване. Около водоизточниците и съоръженията за питейно-битово водоснабдяване и минералните води, се учредяват санитарно-охранителните зони (СОЗ), които осигуряват:

- физическа охрана на водоизточника и/или съоръжението;
- защита срещу постъпване на замърсители във водоизточниците;
- запазване на водоизточника в състояние, позволяващо ползването му за питейни цели.

В санитарно-охранителните зони – пояси II и III около водоизточници за питейно-битово водоснабдяване от подземни води и около водоизточници на минерални води, използвани за лечебни, профилактични, питейни и хигиенни нужди са въведени забрани за преработка и съхраняване на отпадъци.

Идентифицирани проблеми, неоползотворени ресурси и потенциал за развитие

Към настоящият момент стратегическите документи, свързани с развитието на гр. Варна, включват изпълнение на конкретни мерки, които да гарантират устойчивото развитие на околната среда в т.ч. управление на отпадъци, подобряване качеството на атмосферния въздух, водите, горите и плановото залесяване, превръщането на парковете в желана зона за отдих, запазване зелената система на града и др. Към всеки един от компонентите са идентифицирани основните проблеми. Основните посоки на бъдещо развитие следва да се насочат към подобряване като цяло на компонентите на околната среда, като основно те са: подобряване състоянието на атмосферния въздух чрез намаляване високите нива на фини прахови частици (ФПЧ10); подобряване екологичното и химично състояние на повърхностни води основно чрез доизграждане на техническата инфраструктура за отвеждането им и свързване на цялото население и промишленост към канализационната

система. Да се планират конкретни мерки за преустановяване загубата на биоразнообразието поради влошаване на състоянието на някой екосистеми, местообитания, микроклиматични условия и естествена хранителна верига. Особено важно е съхраняването на почвените ресурси, които са подложени на естествена и антропогенна деградация и която се отразява неблагоприятно върху функционирането на екосистемите. Трябва да се планират мерки за предотвратяване на деградационните процеси на земите и почвите, основно – ерозията. Да се реализират неотложни укрепителни дейности за стабилизиране на активните свлачища в региона.

Резултатите от целенасочената екологосъобразна политика в управлението на Община Варна, показват постепенно подобрение на отделните елементи на околната среда в общината. Общината изпълнява успешно нормативните си ангажименти за създаване на условия за екологосъобразно управление на отпадъците в т.ч. на опасни битови отпадъци, едрогабаритни отпадъци. Общината работи в добра колаборация и с останалите общини от областта, предимно по проблемите, свързани с управлението на твърдите битови отпадъци.

Сред ключовите приоритети на общината е реализирането на конкретни мерки за подобряване на елементите на околната среда, повишаване на ефективността от преработка на градския битов и зелен отпадък, постигането на видим напредък при подобряване качеството на зелените площи, включително и за повишаване залесяването и облагородяването на пустеещи терени, както и разширяване диалога и прозрачността при работа с обществеността.

Община Варна е третата по големина община в България, динамично развиваща се териториална единица, със значителен потенциал за развитие на икономика, туризъм и транспорт, повлияни от стратегическото й географско местоположение, природен потенциал и предимства на общинската територия. Общината е привлекателно място за живот със сравнително добре съхранена природа и хармонична среда за обитаване.

Процесът на планиране на общинско ниво през последните години търси баланса между различните аспекти на развитието (екологичен, териториален, икономически и социален) и между различните териториални общности, институции и социални групи. През последните две десетилетия е изградено гражданско общество, което все повече е

ориентирано към екологичните проблеми на страната и в регион Варна, в частност.

Администрацията на Община Варна осъществява активна политика за подобряване на икономическото, социалното, културното и демографско състояние на жителите на общината, реализираща се посредством редица мерки и дейности. Последните са както пряко, така и косвено свързани с решаването на проблемите на околната среда.

Благодарение на целенасочените и последователни усилия на общинска администрация Варна е осигурено опазването на компонентите на околната среда, което подпомага икономическото и социалното развитие, и има решаващо значение за качеството на живот на населението. Общинската администрация провежда прозрачна политика по околната среда: своевременно и регулярно се предоставя информация за предстоящи проекти, приемането на които се предхожда от обществено обсъждане сред широката общественост, въвлича населението като ключов фактор за решаване на екологични проблеми и подобряване на жизнената среда.

В следващата таблица са идентифицирани основните проблеми, имащи отношение към екологичната обстановка в община Варна, съгласно направените анализи и допуснатите изводи в основните стратегически документи разработени на местно ниво:

В последните години значението на екологичните усилия постепенно се налагат като основен приоритет за всички направления в община Варна.

Таблица 6.5.4. Идентифицирани основни проблем на околната среда

Компонент на ОС	Идентифициран проблем	Фактори/ причина за замърсяване
Атмосферен въздух	Високи нива на фини прахови частици (ФПЧ10);	Използване на твърди горива в бита (използване на въглища и неотлежали дърва, които най-често се изгарят в печки и котли с ниско КПД); - Липса на обходни транспортни артерии; - Относително малък брой абонати на ТЕЦ; - Малък брой домакинства присъединени към газопреносната мрежа; - Висока цена на алтернативни горива – газ, ТЕЦ и др. - Значителен брой МПС пред Евро 3 - Висок % на автомобилите над 20 г.; - Малък брой зарядни станции за автомобили; - Относително малко реализирани проекти за енергийна ефективност на многофамилни жилищни сгради; - лошо състояние на пътните настилки; - места с натрупан пътен нанос;

		- интензивен трафик и висока натовареност в централна градска част) - Промишленост (неблагоустроени промишлени терени); - Директно разсипване на различни строителни материали (пясък, инертни материали) и разтвори (вар, бетон) върху пътните настилки;
Води	Влошено екологично и химично състояние на повърхностни води;	- Водопроводите в старата част на града и онези строени в периода 1990 – 2005 г. са с проводимост по-малка от необходимата; - Част от водопроводите, изграждани в приода 1950 – 1990 г. (етернитови и стоманени) са в лошо техническо състояние (аварии, течове); - Не свързване на цялото население и промишленост към канализацията на града (Свързаността на населението към канализационната мрежа на агломерация Варна е 95%). Без изградена канализация са части от вилните зони на града в кварталите „Кочмар", „Сълзица", „Пчелина", „Изгрев", „Сотира", „Бриз", „Свети Никола", „Ваялар", „Траката", „Манастирски рид", „Ален мак" и голяма част от с. Каменар; - Зони от канализацията с недостатъчен хидравличен капацитет (проблеми с хидравличния капацитет при интензивни валежи в някои участъци от съществуваща канализация в агломерация Варна); - Зони от канализацията с чести аварии поради нестабилна основа (Участък от битовата канализация на с. Каменар след излаза му от селото и преди влизането му във Варна и др.); - Замърсяване от населени места под 2000 е. ж. без ПСОВ; - Значителни загуби на вода (над 60%), произтичащи от състоянието на водопроводната мрежа. Необходима е реконструкция на водоснабдителната мрежа; - Зони от канализацията с недостатъчен хидравличен капацитет;
Биоразнообразие	Загуба на биоразнообразието;	-Намаляване на биоразнообразието поради процеса на влошаване на състоянието на някой екосистеми, местообитания, микроклиматични условия и естетсвена хранителна верига; -В резултат на демографско и индустриално развитие на гр. Варна са разрушени или преобразени всички влажни зони в региона. Запазили са се само отделни части, съхранили сравнително високо видово разнообразие и останки от някогашната сладководна биота (блатото на лимана „Паша дере", малко сладководно езеро под Аспаруховия мост); -промяната на ландшафта, вследствие на строителството, което оказва влияние на животинския свят (особено по време на размножаване на орнитофауната); -шум и вибрации от ЖП транспорта, пристанищата във Варненския залив и Варненското езеро и свързания с тях интензивен водотранспортен трафик; -нефтени разливи (въздействат върху водоплаващите птици, поради затворения характер на Варненско-Белославското езеро); -засиленото човешко присъствие, във връзка с поддържането на техническите съоръжения (безпокойство на птици и бозайници); -Замърсяване (отпадъци, замърсени води); -Навлизане на външни екосистемни видове (инвазивни видове)
Почви	Замърсяване на почвите	-Преовлажнени почви и заблатявания се наблюдават в отделни участъци в близост до Варненско езеро в землищата на с. Казашко, с. Тополи, кв. „Владиславово" и гр. Варна; -Почвените ресурси са подложени на естествена и антропогенна деградация, която се отразява неблагоприятно върху функционирането на екосистемите. От деградационните процеси на земите и почвите като основен може да се посочи ерозията;

		-Област Варна като териториален обхват не попада сред областите с най-висок интензитет от проява на ветрова ерозия; -земеделски практики (използване на агрохимикали - торове, пестициди); -замърсяване с индустриални отпадъци; -автомобилен трафик
Отпадъци	Липса на гражданска активност и достатъчно информация относно ОСР и утайки от ПСОВ	-Липсва достатъчно точна и надеждна информация за количествата на отпадъците от строителство и разрушаване (ОСР), както и за утайките от ПСОВ; -Недостатъчна активност на гражданите и неправителствените организации в началните фази на планиране и проектиране на съоръжения и дейности по управление на отпадъците.
Шум	Население изложено на шумово замърсяване	-Висока интензивност на пътния трафик; -Постоянно нарастване на броя на МПС, особено през летния сезон; -Движение в режим на тръгване и спиране и неспазване на ограниченията за скорост (особено по най-ошумените трасета – основните булеварди и улични отсечки); -Голям брой обекти, подлежащи на усилена шумозащита и обществените сгради, изложени на нива на шум над граничните стойност; -Висока гъстота на застрояване на жилищните сгради; -Въздушен транспорт; -Съществуващата организация на движение и обособените зони за паркиране, натоварват градската среда; -Не отразяване в проектите за нови сгради на изисквания за редукция на шума и шумоизолации на найизложените на шум фасади; -Липса на бариери и активни противошумови мерки за зоните с предполагаема приоритетна шумова защита (тихи зони, учебни и лечебни заведения).
Свлачища	Наличие на голям брой свлачища, срутища	-Сложната и разнообразна тектоника, която обхваща различни по стил и характер морфоструктури; -Липсата на канализация, в някои населени места, която усилва проявлението на свлачищни и струтищни процеси; -Недостатъчно финансови средства за реализиране на всички неотложни укрепителни дейности за стабилизиране на активните свлачища в региона.

Раздел VII. Анализ на административния капацитет на общинската администрация за реализация на ПИРО

Общинско управление, общинска собственост, опазване на обществения ред и сигурността

Общинско управление

Община Варна е юридическо лице на бюджетна издръжка. Орган на изпълнителната власт е кметът на общината. Кметът осъществява общо ръководство и контрол на общинската администрация, организира

изпълнението на общинския бюджет, изпълнението на актовете на Общинския съвет, както и изпълнението на дългосрочни програми.

Общинската администрация, при осъществяване на своята дейност, се ръководи от принципите на законност, равнопоставеност, прозрачност, достъпност, отговорност, целесъобразност и ефективност.

Общинската администрация е организирана в обща и специализирана. В общата администрация са обособени 9 дирекции, а в специализираната администрация се състои от 11 дирекции. Общината притежава сграда на 15 етажа, със 120 канцеларии, оборудвани с PC, факсове, телефони, интернет.

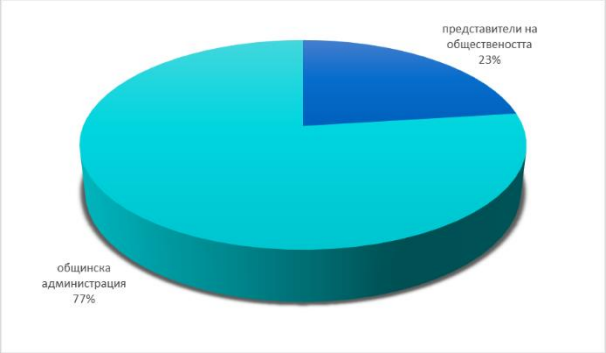
В контекста на подготовка и изпълнение на планове и стратегии определяща е ролята на Дирекция „Европейски и национални оперативни програми“, която е част от общата структура на Община Варна и се състои от два отдела - отдел „Програми и проекти“ и отдел „Стратегическо планиране и проекти за устойчиво развитие“. Функциите на дирекцията включват координиране, подготовка и представяне на общински проекти за финансиране от европейски програми, други международни финансови инструменти, от национални оперативни програми. Подържа се регистър на изпълняваните и приключили проекти, които се финансират от национални оперативни програми. Дирекцията координира работата по осигуряване на устойчивост на резултатите от реализирани вече инфраструктурни проекти, изготвя бюджетни прогнози за проектите, които са в процес на подготовка за подаване за оценка и финансиране. Структурата е ангажирана с организацията, координацията и разработването на Общинския план за развитие и наблюдението на неговото изпълнение.

През периода 2014-2020г. дирекцията подготвя годишните доклади за напредък по изпълнението на Общинския план за развитие и Интегрирания план за възстановяване и развитие на Община Варна.

За управление и реализация на ИПГВР е създадена Постоянна работна група[190] в която участват представители на следните заинтересовани страни: „Браншови и професионални организации; „НПО за икономическо и регионално развитие; „Околна среда; „Социално развитие; „Общински дружества.

[190] Заповед на Кмета на Община Варна №3220/30.07.2015 г. за определяне на постоянната Работна група за управление на реализацията на ИПГВР.

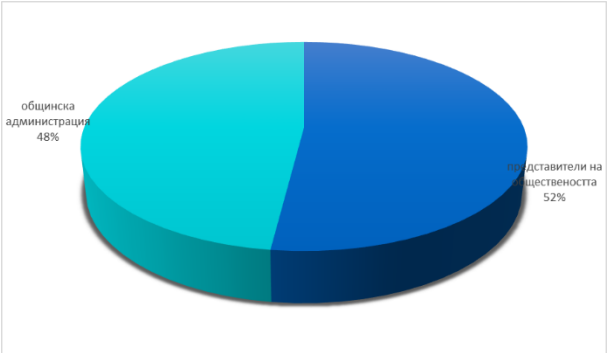
Фигура: 7.1.1. Съотношение между членовете на Работната група за ИПГВР

В нея са включени 30 представители, от които 7 са представители на заинтересованите страни, а останалите 23 са от общинската администрация. С 23% участие на външните за администрация представители на заинтересованите страни е постигната висока степен на публичност и прозрачност. Ежегодно Работната група обсъжда и приема докладите за напредък на изпълнението на ИПГВР, съгласно Програмата за реализация, които са обсъждани в Общински съвет – Варна и са публикувани на сайта на общината, така че е осигурен достъпът до тях на всеки представител на заинтересованите страни.

Една от най-успешните форми за популяризиране работата по изпълнение на ИПГВР е активното публикуване на информация за реализирането на проекти.

Фигура: 7.1.2. Съотношение между членовете на Работната група за Инвестиционната програма по ОПРР

Представители на заинтересованите страни са включени в Работната група за оценка на проектни фишове, свързани с Инвестиционната програма на Община Варна.

Тя се състои от 21 души, от които 10 са представители на общинската администрация, а останалите 11 са външни заинтересовани страни. Участието на 52% представители на различни обществени групи при избора на проекти за финансиране по ОПРР, е показател за една изключително силна местна политика за осъществяване на ефективна комуникация между администрацията и местната общност. От друга страна това е показател, че администрацията разчита на експертния капацитет на местни неправителствени структури, които имат силен рефлекс към проблемите на различни групи от обществото.

Административният капацитет на Община Варна за управление на проекти е значително повишен. Атестат за това е привлечения финансов ресурс от структурните и инвестиционни фондове

на ЕС, както чрез действащите оперативни програми в България, така и по трансгранични програми, програми за международно сътрудничество, програми за транснационално сътрудничество, програми на Европейската комисия, чрез Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство (ФМ на ЕИП).

Резултат от компетентността на общинската администрация са реализираните международни проекти в партньорство с общини, неправителствени организации и др. от страни членки на ЕС.

Община Варна успешно разработва, кандидатства и печели европейски проекти и на конкурентен принцип. И това е резултат от високата експертиза за управление на европейски средства на администрацията, високия професионален опит и отдаденост на експертите в общинската администрация, пряко ангажирани с работата по проекти.

Общинска собственост

Община Варна има актуална Стратегия за управление на общинската собственост на Община Варна за периода 2019 г. – 2023 г.[191] По своята същност Стратегията е отворен управленски документ и може да търпи изменение в целите и приоритетите си. След приемането ѝ тя би следвало да остане непроменена по отношение на визията и приоритетите и отворена и гъвкава по отношение на мерките и проектите. С нея се определя политиката за развитие на общинската собственост, управлението ѝ придобиването на общинска собственост, разпореждането с част от нея, както и стопанската дейност на общината. Изведени са основните цели, принципи и приоритети за придобиване, управление и разпореждане с имотите – общинска собственост, очертани са основните характеристики на отделните видове имоти, които могат да се предоставят под наем или да бъдат предмет на разпореждане. Разработването на стратегията е продиктувано както от нормативните изисквания, така и от необходимостта за развитие на плановото начало при дейността на Общинския съвет и общинската администрация за надграждане на свършеното до момента.

Стратегията представлява основа за разработване на годишните програми за

[191] Приета с решение № 86-2 на Общински съвет – Варна по Протокол № 4/11.02.2020 година, https://varna.obshtini.bg/doc/4301862

управление и разпореждане с имотите – общинска собственост при отчитане на настъпилите промени и необходимостта от очертаване на нови приоритети на развитие, при разработването на проектите за годишните бюджети на общината, както и при кандидатстване по международни програми и проекти с цел ефективно и рационално управление на общинската собственост. Ефективното управление на собствеността, базирано на планиране, е предпоставка за успешното реализиране на политиката на общината във всички сфери, за реализиране стратегическата цел – Варна да продължи да бъде град в развитие, отворен към морето и Икономическо развитие на Варна превръщането й в Модерен град с удобни квартали.

Общинската собственост е постоянен, автономен източник на приходи за общинския бюджет и обезпечава финансирането на голяма част от общинските дейности. Изведените цели и приоритети, оповестените намерения на общината при управлението и разпореждането с общинско имущество внасят прозрачност, последователност и ред и намаляват възможностите и съмненията за субективизъм и корупция.

В структурата на администрацията е изградена Дирекция „Общинска собственост, икономика и стопански дейности“ се състои от три отдела - отдел „Общинска собственост“, отдел „Земеделие“, отдел „Общинска икономика, транспорт и реклама“. Дирекцията изпълнява функции по придобиване, разпореждане, отдаване под наем на имоти общинска собственост, дейности, свързани с придобиване или възстановяване право на собственост на граждани в териториите по § 4 от ЗСПЗЗ, изготвяне на документи във връзка с прилагане на ПНИ, дейности, свързани с рекламата на територията на община Варна, с обществения и таксиметров транспорт и други.

Работата на дирекцията се осъществява на база Годишна програма на Община Варна за управление и разпореждане с имоти - общинска собственост, която се приема от Общинския съвет.

Опазване на обществения ред и сигурността

В община Варна Дирекция „Управление на сигурността и контрол на обществения ред“ се състои от шест отдела - отдел „Опазване на обществения ред“, отдел „Строителен контрол“, отдел „Контрол на търговската дейност и туризма“, отдел „Дейности по защита на населението“, отдел „Видеонаблюдение“, отдел „Отбранително-мобилизационна

подготовка. Функциите на дирекцията включват опазване на обществения ред и осигуряване на сигурност, безопасност и спокойствието на гражданите; Контрол по изпълнението на Правилника за пропускателния режим и вътрешния ред в сградата на Община Варна; Контрол по чл.223, ал.1 от ЗУТ; участие в разработването на общинския план за защита при бедствия, контролиране и поддържане на системата за видеонаблюдение на Община Варна и др.

Отдел „Опазване на обществения ред“, Сектор „Обществен ред“ осъществява контрол по наредбите на общински съвет, свързани с опазване на обществения ред. Следи за нормалното функциониране на пешеходните зони, като за целта се изграждат КПП, обслужвани от служители на община Варна; следи за състоянието на вертикалната и хоризонталната маркировка, като при необходимост се правят предложения за възстановяване и обновяване. Осъществява контрол за опазване на общинска собственост и охрана на общински обекти, като следи за изпълнението на договорите, сключени с охранителните фирми. Извършва проверки и изготвя отговори по жалби, касаещи дейността на сектора. Връчва АУАН и Наказателни постановления по ЗАНН от други общини, държавни органи или техни подразделения. Осъществява контрол по изпълнението на Правилник за пропускателния режим и вътрешния ред в сградата на община Варна.

Елемент от дейностите по сигурността е осъществяване на видеонаблюдение, за което отговаря отдел „Видеонаблюдение“. През периода 2014-2020 г. Община Варна изгражда и непрекъснато развива системи за видеонаблюдение. През последните години са изградени и въведени в експлоатация следните системи за видеонаблюдение:

- Административна сграда на Община Варна – 11 камери, обхващащи общите части на сградата.
- Периметъра около административната сграда на Община Варна с адрес: бул. „Осми Приморски полк“ № 43 - 32 бр. камери, от които 5 броя камери с функция за разпознаване на номера и монтирани на кръстовището на бул. „Сливница“ и бул. „Осми Приморски полк“;
- Две административни сгради на район „Приморски“ – общо 24 камери, от които 8 обхващат периметъра и общите части на сградите;
- Кметство Звездица – 5 бр. камери по периметъра на сградата;

- Сграда „Юнашки салон“ – 15 бр. камери, обхващащи по периметъра на сградата;
- Във всички 12 детски ясли в Община Варна – общо 120 камери;
- Изградено е видеонаблюдение в (общо 163 камери) в 8 детски градини и 12 училища.
- В сградата на СУПЦ „Анастасия д-р Железкова“ – 16 бр. камери, обхващащи периметъра на сградите;
- ОП „Зоопарк – СЦ“ – Варна – 16 бр., обхващащи територията на зоопарка;
- Участъка от кръстовището на бул. „Сливница“ с бул. „Княз Борис I“ до пл. „Антон Новак“ и зад колонадата - 21 бр. камери;
- На територията „Градска градина“, ул. „Русе“, ул. „Преслав“, площад „Независимост“, бул. „Княз Борис I“ и бул. „Сливница“ - 23 бр. камери;
- В процес на изпълнение е поставянето на камери, покриващи разстояние до 25 км за следните обекти: 3 (три) броя подлези, намиращи се в гр. Варна на бул. „Княз Борис I“ - общо 14 бр. камери; система за видеонаблюдение на територията на Приморски парк - 30 бр. камери и 2 (два) броя подлези (Централен и Юнашки салон) , намиращи се в гр. Варна на бул. „Св, Св. Кирил и Методий" - общо 19 бр. камери.

Осигуреност на територията с действащи устройствени планове/ схеми

Общ устройствен план на Варна

Общият устройствен план (ОУП) на Община Варна е приет и влязъл в сила през 2012г. Стратегическата цел на ОУП е да служи като управленски инструмент в устройствената политика на местната власт, както за създаване на оптимална пространствена и функционална структура за развитие, изграждане и комплексно устройство на града и общината така и за превръщането на Варна в регионален център, успешно интегриран в националното, балканско и европейско пространства. Той запазва традиционното зониране на градската територия. Функционалното зониране обхваща територията на селищата, селищните образования, вилните зони и курортните комплекси и включени части от горския и земеделски фондове в урбанизираната територия на общината. Прогнозният срок за действие е до 2030г., като се осигурят резерви за тяхното развитие до 2050г.

Разработена е рамкова програма за прилагане на ОУП на гр. Варна, с цел той

да се превърне в работещ инструмент за управление на урбанизационните процеси на Община Варна. Рамковата програма има статут на управленски документ и е с отворен характер, като подлежи на актуализиране на всеки 5 години. Въз основа на действащата Рамкова програма Общинският съвет приема годишни програми за изработване на изменения на действащи и създаване на нови устройствени планове.

Изградена е уеб базирана информационна система като уеб информационна страница[192], която предоставя информация за степента на покритие на територията на град и община Варна с подробни устройствни планове и етапи на процедурата, на който те се намират. Страницата се ползва от граждани, заинтересовани страни, общинска администрация и др.

Подробни устройствени планове

В сайта на Дирекция „Архитектура, градоустройство и устройствено планиране“ в секция „Планове“ текущо се публикува информация за устройствени планове и кадастрални планове. Информацията е публично достъпна за всички граждани.

Реализирани публично/частни партньорства

Формата чрез която се реализира публично – частното партньорство е концесията. Община Варна има действащ План за действие за общинските концесии в община Варна за периода 2019 – 2022 г., приет в началото на 2019 г. Към края на 2020 г. Община Варна има активни шест концесионни договора. Профилът на макар и ограничения брой концесии на територията на общината показва, че освен като източник на приходи, администрацията се опитва да реализира публично-частно партньорство за предоставяне на конкретни услуги.

Все още плахо се използва разширяване на спектъра от възможности за реализиране на такива партньорства. С оглед необходимостта на реализиране на интегрирани проекти в предстоящия програмен период следва да се предприемат по-сериозни стъпки за ефективно използване на партньорствата.

Взаимодействие с неправителствения сектор

[192] https://agup.varna.bg/

Участието на гражданите и организациите на гражданското общество в процесите на вземане на решения на местно ниво е от решаващо значение за едно прозрачно и отговорно местно самоуправление, работещо в интерес на общността.

Гражданското участие може да има различни форми – обществено обсъждане на нормативни документи, приемани от местните власти, консултиране на общественото мнение по интернет, публично обсъждане на общинския бюджет, създаване на обществени консултативни съвети, организиране на местна гражданска инициатива, местни референдуми или общи събрания на населението по инициатива на гражданите.

Гражданското участие на национално и местно ниво е формулирано с Кодекс на добрите практики за гражданско участие в процеса на вземане на решения, одобрен от Конференцията на МНПО към Съвета на Европа на 01.10.2009 г.

Общински съвет Варна и Община Варна осигуряват оптималните условия за гражданско участие както в процеса на вземане на политически решения, така и при реализиране на инициативи на неправителствения сектор.

Към Общински съвет Варна функционира Общински консултативен съвет по въпросите за младежта към Община Варна, който подпомага Кмета на Община Варна при провеждане на общинската политика за младежта.[193] В неговия състав са включени от страна на граждските структури - председатели на студентски съвети на варненски висши училища; шест представители на Ученически съвети; един представител на национално представителни младежки НПО, които извършват дейност на територията на Община Варна; десет представители на младежки НПО. Общински консултативен съвет по въпросите за младежта: дава становище по общинския план за младежта преди приемането му от Общински съвет – Варна, по проекти на нормативни актове и стратегически документи, които се отнасят до местната политика за младежта; предлага мерки за постигане на целите на общинската политика в сферата на младежки дейности; участва в обсъждането на въпроси, свързани с финансирането на младежки инициативи; координира и съдейства за изпълнение на проекти, свързани с младежките политики на национално и регионално ниво.

[193] Източник: Правилник на ОбС Варна за организацията и дейността на Общински консултативен съвет по въпросите за младежта към Община Варна, https://varna.obshtini.bg/doc/3263447

Ефективен начин за осъществяване на взаимодействие с неправителствените организации са съвместното реализиране на инициативи и финансовото подпомагане ат Община Варна на проекти за превенция на рисковото поведение сред деца и млади хора - Община Варна[194]. В партньорство с отдел „Опазване на околната среда“ се провеждат на информационни, и образователни програми и кампании, свързани с опазването на околната среда. Най-активно е ангажирането на Дирекция „Превенции“, която осъществява взаимодействието приоритетно по превантивни програми на Община Варна. Функционално направление „Превантивно информационен център по наркотичните вещества“ организира цялостната дейност по финансовото подпомагане на програми на НПО за превенция на наркомании и реинтеграция на зависими/злоупотребяващи лица, включени в ежегодната Програма за превенция на рисковото поведение сред деца и млади хора“. Функционално направление „Превенция на ХИВ/СПИН и СПИ“ организира цялостната дейност по финансовото подпомагане на програми на НПО за превенция на ХИВ/СПИН и СПИ, включени в ежегодната Програма за превенция на рисковото поведение сред деца и млади хора. Функционално направление „Превенция на детското асоциално поведение, правонарушения и противообществени прояви“ организира цялостната дейност по финансовото подпомагане програми на НПО за превенция на детското асоциално поведение, противообществени прояви и правонарушения, включени в ежегодната Програма за превенция на рисковото поведение сред деца и млади хора. Функционално направление „Превенция на трафика на хора и закрила на жертвите на трафик“ организира цялостната дейност по финансовото подпомагане на програми на НПО за превенция на трафика на хора и закрила на жертви на трафик, включени в ежегодната Програма за превенция на рисковото поведение сред деца и млади хора на Дирекция „Превенции“. Функционално направление „Многокомпонентна превенция на рисковото поведение“ организира цялостната дейност по финансовото подпомагане на универсални, селективни и индикативни превантивни програми на НПО за работа

[194] Наредба на ОбС Варна за условията и реда за финансово подпомагане на проекти на неправителствени организации за превенция на рисковото поведение сред деца и млади хора - Община Варна, https://varna.obshtini.bg/doc/3262728

с лица в риск, породен от уязвимост в семейството и/или средата, включени в ежегодната Програма за превенция на рисковото поведение сред деца и млади хора; организира и контролира цялостната дейност по финансово подпомагане на малки проекти на НПО за превенция на рисковото поведение, в съответствие с Наредба за условията и реда за финансово подпомагане на проекти на НПО за превенция на рисковото поведение сред деца и млади хора – Община Варна.

Социалната тема и грижата за здравето на хората е една от обединяващите теми в работата между общинската администрация и гражданския сектор. Доброволците са едни от основните двигатели за реализиране на конкретни инициативи, като един от най-силните примери е проведената акция в началото на пандемията от Covid 19 за раздаване на маски на възрастни хора, която обхвана над 8 000 души с участието на 50 доброволци.

Много силна форма на работа е създадената **Електронна платформа за кандидатстване с младежки проекти,** чрез която се подпомагат дейностите по Наредбата за условията и реда за финансово подпомагане на младежки проекти, реализирани от неправителствени организации по програма „Младежки дейности“ на Община Варна. Кандидатстването с проекти през електронната платформа облекчава процеса на подготовка, комплектоване и подаване на проектни предложения от НПО от една страна, а от друга страна облекчава административните дейности – регистрация, разглеждане, оценяване обработка. Практиката е резултат от партньорската работа на общинската администрация и неправителствения сектор.

Община Варна осъществява ползвотворно сътрудничество с американската Агенцията за борба с наркотиците (DEA), Федералното бюро за разследване (FBI) и аташето по митническите въпроси при Посолството на Република Франция в Република България. През периода заедно с тях са организирани серия от обучителни форуми по теми, свързани с ограничаване употребата на наркотици, наркотрафика и киберпрестъпността.

Община Варна сътрудничи със спортните клубове на територията на общината при реализиране на програмите насочени към реализиране на спортната политика и финансира спортните клубове.

Взаимодействието се осъществява и по темата култура чрез Дирекция „Култура и духовно развитие“, която администрира Програмата за

финансиране на фестивали и творчески проекти. Фондът предоставя широк спектър от финансови инструменти за развитие на изкуството и културата от страна на Община Варна, което благоприятства утвърждаването на града като активен международен културен център. Проектните предложения на различни организации са публично достъпни на сайта на фонда http://fund.varnaculture.bg/.

Силното и авторитетно присъствие на неправителствени структури, радеещи за опазване на културно - историческото наследство и развитие на културни продукти са предпоставка за задълбочаване на съвместната работа и реализиране на нови интегрирани проекти през следващия програмен период. Чрез реализиране на

Сериозен опит е натрупан при реализиране на проект „Младежки столици в действие“, чрез Изпълнителната агенция за образование, аудиовизия и култура /EACEA/, в участието на международни партньори от Солун (Гърция), Клуж-Напока (Румъния), Брага (Португалия), Торино (Италия) и Марибор (Словения) – градове, вече удостоени с титлата Европейска младежка столица.

Контактна точка за работа с гражданите и неправителствените организации е Областният информационен център - Варна (ОИЦ-Варна), който предоставя лесен и удобен достъп на граждани, фирми, НПО, институции до информация за възможности за европейско финансиране от различни структурни и инвестиционни фондове на ЕС.

Община Варна е член на неправителствената организация - Регионално сдружение за управление на отпадъците – регион Варна, заедно с общините Аксаково и Белослав. Това е възможност за реализиране на проекти в областта на управление на отпадъците от европейските фондове, държавния бюджет, Предприятието за управление на дейностите по опазване на околната среда (ПУДООС) към Министерството на околната среда и водите или други национални публични източници на финансиране.

Община Варна е член на Националното сдружение на общините в Република България (НСОРБ). В Асоциация на еколозите от общините в България (АСЕКОБ) членуват експерти от общинска администрация Варна.

Идентифицирани проблеми, неоползотворени ресурси и потенциал за реализиране на интегрирани инвестиции.

През новия програмен период е необходимо да се засили партньорския подход при реализиране на проекти.

Да се надгради добрата практика при наблюдение и оценка на изпълнението на ПИРО при спазване принципа за партньорство.

Да се засили резултатното взаимодействие между Общинския съвет, кметове, общинската администрация, социалните и икономическите партньори, неправителствените организации, представителите на гражданското общество в общината.

Раздел VIII. Културно-историческо наследство и състояние на градския исторически пейзаж – условия и предпоставки за развитие на Община Варна

В община Варна съществуват материални и духовни следи от всички исторически епохи на човешкото развитие. Варна попада в територията на Черноморското културно историческо пространство с концентрация на ценности, включващо обобщено темите: „Античност“, „Късно Българско Средновековие 17-19 в., „Византия“, „Европа и Османската империя 14-19 в.“, „Традиционна архитектура, традиции и обичаи“, „Необарок“, „Неокласицизъм“, „Сецесион“, „Романтизъм“, „20 в. Интернационализъм и модернизъм“, „Природни и културни феномени“, „Подводна археология – потънали селища“. Това са: Ранни земеделски общества в Европа от епохата на неолита - Варна; антично селища Одесос–Варна, Природен парк „Златни пясъци“, архитектурни обекти и комплекси.

Варна е град, който разполага със забележителен ресурс от обекти на недвижимото културно наследство – резултат от хилядолетната история на града. Във Варна и около нея се откриват материални следи от Праистория, Античност, Средновековие, Възраждане и Ново Време.

Устойчивото развитие на Община Варна, зависи в много голяма степен от настоящото състояние на културните ценности на територията на общината. Опазването им е една от обединяващите линии за развитие на община Варна между научната, експертната, културната и бизнес общност. В РИМ – Варна, ВСУ „Ч. Храбър“, регионалните медии и почти всички културни институти на града, има създадени специализирани звена, които изучават, създават кадри, документират и популяризират културното наследство на града. В града обществени организации с нестопанска цел, работят активно за опазване на недвижимото културно наследство на територията на общината.

Добър пример за ролята на неправителствените организации е създадената през 2018г. общност от архитекти, урбанисти, дизайнери, IT специалисти, историци, артисти, активни граждани, които основават сдружение „Таляна“, които са насочили

професионалния си заряд и креативност към преосмисляне на някогашното сърце на града – „Таляна“. Най-романтичният квартал на Варна е заключен в триъгълника между гаровия площад, улиците „Преслав“ и „Цар Симеон“ и целта е превръщането му в място за култура, общуване и забавление. Изведено е автомобилното движение от зоната и е превърната до голяма степен в пешеходна – пример е ул. „Цар Симеон“, която води до централния гаров площад. Разработен е План City Walk за пешеходна достъпност на градската среда, който е необходимо да залегне по-сериозно в плановете на местната власт. Необходимо е устойчиво продължаване на диалога между общината и гражданските организации за прилагане на съвременното разбиране за културно наследство. Това предполага активен и адекватен подход на работата, съобразен с насоките за развитие на културното наследството и неговото опазване. В световен мащаб, тенденцията е за нарастване на значението му, като ресурс носещ в себе си идентичност и запазени традиции в културата, защото културното наследство е носител на онази индивидуална памет, която го прави уникално и неповторимо. Това предполага, че ако то се опазва адекватно и е в симбиоза с жизнената среда, би подобрило и нейния стандарт, съответно и качеството на живот на населението. Тази роля на наследството е от особено значение предвид глобалния свят, в който живеем и който променя представите и тенденциите за опазването му.

На местно ниво е осъзната значимостта на недвижимото културно наследство като безспорен фактор за развитие на културния туризъм и запазване на културната идентичност. Политиката на Общината е насочена към съхраняване на съществуващата структура на улиците и кварталите, проведени в началото на XX век, съхранили атмосферата на най-старата градска тъкан. Към общинска администрация е създаден обществен съвет по опазване на културното наследство към Кмета на Община Варна. През 2017 г. към дирекция „Архитектура, градоустройство и устройствено планиране“ е създаден отдел „Недвижимо културно наследство“, в чиито задължения влиза и осъществяване на взаимодействие с културни институти, с научни и други организации в страната и чужбина в областта на недвижимото културно наследство.

През 2020 г. е създаден първият по рода си в България Информационен регистър на варненското недвижимо културно наследство

https://www.varnaheritage.com/.

Информационен регистър ИР – НКН е база данни, систематизирана според българската нормативна база (ЗКН, Нар. Н-12) и утвърдените начини за документиране и архивиране на информацията относно НКН в РБ. Съдържа графична, документална, историческа и географска информация за всеки отделен обект, както и специализирана информация като актуален юридически статут, вид и категория на обекта на КН, карта с точното географско разположение.

Анализ на културно - историческото наследство[195]

Наземни, подземни и подводни археологически обекти и резервати

Археологически резерват „Античен град Одесос – Варна“, с категория „национално значение“

На територията на архитектурния и археологическия резерват „Одесос – Варна“ се намират следните КНЦ: най-големите на Балканския полуостров Римски терми от края на II в. сл. Хр., Епископската раннохристиянска базилика на ул. „Хан Крум“, т. нар. „Малки терми“, датираща от края на III в. сл.Хр., останките от гръцката, елинистично-римската, късноантичната крепостни стени, останки от улици, канали, обществени сгради. Дълбочината на културния пласт на места достига 8-9 метра дълбочина от сегашното ниво на уличната настилка. Характерната, неправилна геометрия на кварталите, тесните улици и цялостното излъчване на резервата, изискват деликатна намеса на опазване. Основните проблеми – претрупани с автомобили улици на резервата, несъобразени със средата средноетажни съвременни сгради и невъзможен за туристически автобуси достъп до историческата част на града, невъзможен прочит на малкото останали паметници обвити с реклами, инфраструктурни съоръжения и табели, обречени в голямата си част на доизживяване и саморазруха.

Към момента липсва подробен консервационно - реставрационен план за резервата с цялостно решени силуети по всички улици и указани зони, правила и степен на намеса. Необходимо е извеждане на системата от устойчиви ценности, които да бъдат водещи при вземането на решения за консервационно – реставрационни работи, за подмяна на остарелия сграден фонд с нов, адаптиран към спецификата

[195] Източник: https://www.varnaheritage.com/

на средата, за префасадиране и цялостно експониране на резервата.

На територията на града извън обхвата на Археологически резерват „Античен град Одесос – Варна“ и в близките околности са регистрирани общо 79 археологически обекта.[196]

„Епископска базилика на Одесос, с категория „национално значение“, в границите на АР „Одесос-Варна“. Актуално състояние - предприети са действия за одобряване и обявяване на проект за ПУП-ПРЗ. Предвид включването на базиликата в пешеходния туристически тур в центъра на Варна и състоянието на паметника е изготвено предложение от РИМ-Варна за мерки за консервация на експонираните площи и тяхното социализиране.

„Късноантична баня (IV-VI век)“, с категория „национално значение“, в границите на АР „Одесос-Варна“. Актуално състояние - въпреки че обектът е с проведени КРР, за части от обекта са необходими дейности по почистване и реконсервация.

„Антична сграда на римските терми“, с категория „национално значение“, в границите на АР „Одесос-Варна“. Актуално състояние - античната сграда на римските терми е с проведени КРР, но днес части от обекта се рушат и са необходими дейности по реконсервация и социализация.

Варненски халколитен некропол край Варненското езеро, гр. Варна, с категория „национално значение“. Това е един от най-значимите археологически праисторически обекти на територията на България датиран в средата и втората на половина на V хил. пр. Хр. Според учените, находките от златни предмети, са сред най-старото технологично обработено злато в Европа и света, причислявано към т. нар. Култура Варна (4400 – 4100 г. пр. Хр.). Открит е през 1972 г. и след последните археологически проучвания през 1991 г. Обектът е един от най-значимите паметници не само за Варна, не само за България, но и за Европа. До сравнително скоро некрополът е бил изоставен и занемарен. Въпреки това положителен момент е създаването на Сдружение „Варненски некропол“, което си поставя за цел да се възстановят разкопките (около ¼ от територията на некропола не е изследвана), а самото място да се превърне в атрактивна туристическа дестинация. Няма

[196] Източник: ОУП

сведение да са определени режими на опазване.

Археологическа НКЦ „Средновековен манастир“ в местност Караач теке край Варна, с категория „национално значение“, обща площ на НКЦ – 1 ха. Обектът е със сменена категория. Разкопките са пред приключване, но манастирът е разположен върху 7 имота, а само един е предоставен на Община Варна, респективно на РИМ – Варна.

Раннохристиянски манастир в местност „Джанавара“ край Варна, с категория „национално значение“, с обща площ 0,8 ха. През 2015г. е променен статута на обекта в групова археологическа НКЦ. Манастирът е един от най-големите и представителни паметници на ранновизантийската архитектура по Западното черноморско крайбрежие, открити до момента. Има спешна нужда от проучване и защита. Липсват проведени консервационо-реставрационни работи, както и такива по адаптация и социализация на обекта.

Групова археологическа НКЦ „Комплекс „Аладжа манастир“ с категория „национално значение“ и с актуализирани определени режими на опазване. Първите проучвания на обекта са направени от братята Шкорпил, като още тогава потенциалът на манастира е оценен, като значителна научна, архитектурна и туристическа ценност. Обектът е експониран и социализиран и предстои процедиране на проект за КРР и ревитализация на фрагменти от комплекса.

В акваторията на Варненското езеро са открити останки от 13 наколни селища от меднокаменната епоха в района на с. Езерово, с. Страшимирово, с. Тополи, с. Константиново. Системните драгажни работи в езерото са направили невъзможно експонирането на наколните селища, защото са унищожили безвъзвратно находките. Опазени са само археологически находки, които са в брега и не са напълно разкрити.

Акваторията на Варненския залив е богата на археологически находки в морето пред нос Галата, в района на античното пристанище, разположено на площ от 180 дка в морето пред брега на местност „Карантината“, кв. „Аспарухово“. При подходящ вятър и бистрота на водите древното пристанище може да бъде наблюдавано. Предстоящите сериозни строителни намеси по северния и южния бряг на езерото и на острова налагат предприемането на спешни мерки за

проучването на тези територии, богати на археологически находки.

Исторически обекти и комплекси

Парк-музей на бойната дружба - 1444г. „Владислав Варненчик“. На територията му се намират две единични НКЦ от национално значение: Място на сражение и лобно място на крал Владислав III Ягело при битка от 10.11.1444г. (вид исторически). Функционира като Парк-музей „Владислав Варненчик“ - филиал на Националния военноисторически музей – София. Експозиция показва най-важните моменти от подготовката, бойният път на коалиционните войски, развоят на сражението в 1444 г. На територията на парка се намират две тракийски могили. В едната от тях има тракийска гробница от IV в. – III в. пр. Хр. – НКЦ вид архитектурно-строителен от Античността и Средновековието. През 1935 г. над гробницата е изграден символичен мавзолей на загиналия тук 20-годишен крал Владислав, посмъртно наречен Варненчик. Мавзолеят-паметник е построен по плана и под ръководството на архитект Антон Иванов Франгя. Паркът е задоволително състояние.

Образци на парковото изкуство и ландшафтната архитектура

„Историческо ядро на морската градина във Варна“, категория „национално значение“, НКЦ на градинското и парково изкуство. През 2018г. е обособена единична архитектурно-строителна НКЦ: „Черноморска биологична станция с аквариум във Варна, в Историческо ядро на Морската градина, с категория „национално значение“. Емблематичен обект е Аквариума.

Голяма част от растителността, първоначално засадена от Новак, е в добро състояние и съхранена. Съгласно Заповед № РД98-0025/28.12.2011 г. на министъра на културата, с която се определят териториален обхват и предписания за опазване на НКЦ „Историческо ядро на морска градина във Варна“ не се допуска ново строителство в границите и в охранителните зони на НКЦ. Желателно е възстановяването на характерния за града мост в морето – той е бил и би станал изразена, популярна и с художествени достойнства елемент на връзката град – море.– Териториите на местността „Салтанат“ на север от историческото ядро на Морската градина са презастроени с офиси и жилища. Връзката между „Салтанат“ и историческата част на морската градина

е естествена и е изразена категорично като композиция, която лаконично отчита ясно установените форми море – природа – град. Необходимо е да се подобри градинското обзавеждане, осветление, алейна мрежа на публичната част от територията с цялостната концепция за развитие и опазване на историческото ядро на морската градина. Не е използван рационално един от основните ресурси на територията – топлата минерална вода- Система от каскада от плъзнали по ската открити басейни със свободен достъп за граждани и гости на града биха увеличи принадената стойност на мястото и биха предложили съвременна визия на мястото.

Изготвено е Техническо задание за изработване на Подробен устройствен план - План за регулация и застрояване за парк за широко обществено ползване, предназначен за трайно задоволяване на обществени потребности от общинско значение, включително задание и опорен план за изготвяне на подробния устройствен план, с териториален обхват: между басейн Приморски, бул. Приморски, бул. Цар Освободител, бул. Княз Борис I, пътя Варна – к. к. Златни пясъци, ПИ 2566.175; ПИ 2566.177; ПИ 2566.182; ПИ 2566.158; ПИ 2566.6518, море, короната на крайбрежния скат, стигащ до басейн Приморски.[197]

„Дворец Евксиноград и прилежащия му парк“ са обявени за групова недвижима културна ценност от „национално значение“, включваща архитектурно – строителна, историческа, художествена, археологическа, парково и градинско изкуство и културен ландшафт. Съставни елементи са:

1. „Парк Евксиноград“ – НКЦ на парковото и градинското изкуство с категория „национално значение“;

2. Обслужваща сграда „АТЦ“ – архитектурно-строителна НКЦ с категория „местно значение“;

3. Висока палмова оранжерия - архитектурно-строителна НКЦ с категория „местно значение“;

4. Ниска палмова оранжерия - архитектурно-строителна НКЦ с категория „местно значение“;

[197] Източник: Община Варна, Задание за Изработване на Подробен устройствен план- План за регулация и застрояване за парк за широко обществено ползване, предназначен за трайно задоволяване на обществени потребности от общинско значение, включително задание и
опорен план за изготвяне на подробния устройствен план

5. Холандска оранжерия - архитектурно-строителна НКЦ с категория „национално значение“;

6. Френска оранжерия - архитектурно-строителна НКЦ с категория „за сведение“;

7. Късноантична и средновековна крепост „Кастрици“ – археологическа НКЦ с категория „местно значение“;

8. Английска оранжерия - архитектурно-строителна НКЦ с категория „за сведение“;

9. Царска конюшна (ЩАЛ) - архитектурно-строителна НКЦ с категория „национално значение“;

10.Дворец Евксиноград - архитектурно-строителна НКЦ с категория „национално значение“. Общата площ на комплекса е 88,3 ха.

През 2017г. приключва проект за извършване на консервационно-реставрационни работи, финансиран със средства от ЕС.

„Късноантична и средновековна крепост „Кастрици“ е разположена на морския бряг. Общата ѝ площ е около 1,5 ха. Частично е проучена. Запазена е крепостна стена с дължина около 200 м, която в отделни участъци е висока около 3 м и широка – около 2 м. Интерес представляват различните кули – петте кръгли кули-бастиони, голямата ъглова кула донжон, както и допълнително пристроените в източния край триъгълна и правоъгълна кули. Проектът за реставрация и консервация на западния сектор на „Кастрици“ е реализиран, но не са направени музейните експозиции в Двореца и „ЩАЛ“.

Обектът се използва основно за правителствена (и не само) почивна база. Има и организирани посещения на туристи. Въпреки че НКЦ е сравнително добре поддържана, съчетанието на тези две дейности – почивна (на хора от висшата държавна администрация и тяхната охрана) и туристическа, не се отразява положително на опазването на ценността.

Пространствен потенциал на културно – историческото наследство

За пространственото развитие на територията определяща роля имат културните коридори и туристическото райониране. Варна е основно ядро на Туристически район „Варненско Черноморие“.

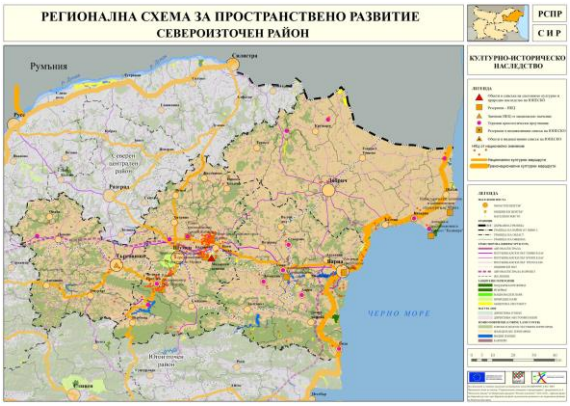
Културни коридори

Варна попада в обхвата на един от културните коридори на Югоизточна Европа - Виа Понтика (Via Pontica), простиращ се по западното и южното

крайбрежие на Черно море. Той се вие покрай водите на водния басейн прекосявайки Турция, България и Румъния, през живописната делта на река Дунав чак до полите на Кавказ. В културния коридор е реализирано най-голямото историческо движение и напластяване на култури. Това превръща културните коридори в историческа основа на съвременните урбанистични оси и транспортни коридори, подсилвайки тяхната устойчивост.

Виа Понтика е също и вторият по големина европейски миграционен път на птиците, които гнездят в Североизточна Европа и прелитат на юг през зимния сезон.

Схема 8.1.1. Оценка на културното напластяване в Североизточен район[198]

Туристически район „Варненско Черноморие“

Той включва следните зони:

Зона „Плиска – Шумен – Велики Преслав“: Мадарски конник, АР „Праисторически, антични и средновековни структури до Мадара“ (с. Мадара), АР „Ранносредновековен град Плиска“, АР „Ранносредновековно селище Кабиюк“ (с. Коньовец), АР „Ранносредновековен град Преслав“ (гр. Велики Преслав), Томбул джамия, Историческа зона „Шуменска крепост“ (гр. Шумен), тракийско и средновековно селище (с. Белокопитово), Селищна могила „Нуриюк“ (с. Сушина), Късноантичен и средновековен град Мисионис, училище „Св. Седмочисленици“ (гр. Търговище).

Зона „Шабла – Балчик – Варна – Девня“: Ранни земеделски общества в Европа от епохата на неолита - Варна; антични крепости и черноморски колонии – антични селища Одесос– Варна, Девня, Аспрос–Бяла, Хелиополис/Теополис – Обзор, археологически резервати, архитектурни обекти и комплекси – Варна, Яйлата, Калиакра.

Културното наследство в туристическия район се обогатява от подводната археология в Черно море – потъналите селища, пристанища, кораби и артефакти, международният интерес към които се увеличава. Те са важен елемент от морския пространствен план на

[198] Източник: Интегрирана териториална стратегия за Североизточен район, МРРБ

страната и връзка в пространственото планиране на територията и акваторията с неоползотворен потенциал.

Черноморско крайбрежие

Българското крайбрежие на Черно море е наситено с недвижими културни ценности. Първите човешки общности се появяват през средния палеолит. Със съвременния човек „homo sapiens“ се свързват някои къснопалеолитни материали и колекция от мезолитни артефакти от района Побитите камъни (община Аксаково, област Варна). Най-ранните селища от района на Черноморието се отнасят към началната и късните фази на новокаменната епоха. Предполага се, че по древната брегова ивица от 10 – 8-мото хилядолетие пр. Хр., могат да се очакват множество праисторически селища от прехода между Мезолита и Ранната новокаменна епоха. Най-ранните материални архитектурни следи са тези около Дуранкулашкото езеро и са датирани в ранната каменно-медна епоха (V хил. пр. Хр.). Учените считат, че това са сред първите структури изпълнени от камък в континенталната част на Европа. Крайбрежието продължава да се развива и през останалите епохи. Недвижимите културни ценности, които могат да се дефинират на територията според историческата си принадлежност към определен период, обхващат целия времеви диапазон фиксиран в ЗКН: праисторически, антични, средновековни, възраждане, ново и най-ново време. Превес в тази класификация имат археологическите обекти, следвани от архитектурно-строителните, урбанистичните и ценностите на градинското и парково изкуство. В разглежданите територия и акватория, според категорията си НКЦ са предимно от национално и местно значение, като има един обект - Старинен град Несебър, който е обект на световното наследство.

По цялото Черноморско крайбрежие има необходимост от проучване на културни ценности, за някой от които се предполага, че имат потенциал за вписване в списъка на световното културно наследство – например останките от корабокрушения в Черно море, които поради специфичните условия имат непозната степен на запазеност. Друг акцент представляват потъналите селища, които са в пряка - физическа и смислова - връзка с археологическите обекти, намиращи се в непосредствена близост до крайбрежната ивица.

Интегрирането на културните ценности по Черноморското крайбрежие на България с ресурса на исторически селища и значими културни обекти в региона на Североизточна и Югоизточна

България, както и с това на Североизточна Гърция и Югоизточна Румъния и Турция е една от основните пространствени посоки на развитие, според актуализираната НПКР.

Анализ на историческия градски пейзаж

Основен фокус на Препоръка за историческия градски пейзаж на ЮНЕСКО (2011)[199] е градското наследство и неговата социална, културна и икономическа стойност, определена от историческото натрупване на ценности, произведени от последователно съществуващи култури и натрупване на традиции и опит, признати като такива в своята разнообразност. Препоръката набляга върху интегриране на съхранението, опазването и управлението, както и върху създаването на стратегии за развитие на историческите градски зони. Градското културно наследство, включително материалните и нематериалните му компоненти, се разглеждат като ключов ресурс за подобряване на обитаемостта на градските райони, икономическото развитие и социална кохезия в една променяща се глобална среда.

Препоръката доразвива принципите за устойчиво развитие на градовете, адресирайки ги към историческите градове и тяхната специфика. В нея за пръв път се коментира натиска върху историческите градове от масовия туризъм, урбанизацията, пазарната експлоатация на наследството, които не са съществували при издаването на предходните препоръки.

Урбанистична среда и културен пейзаж

Хаотичното, дисперсно развитие от последните години доведе до усвояване на нови територии и динамични промени в културния пейзаж на град Варна. Мащабното унифицирано застрояване на крайградските зони и подмяната на амортизирани сградни структури от централните градски части водят до постепенна загуба на традиционния облик и характер на територията, като нарушават микроклиматичните, функционалните, санитарно – хигиенните характеристики на жизнената среда, влошават качеството

[199] Източник: Препоръка за историческия градски пейзаж на ЮНЕСКО (2011) https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKEwjdvYiMw6nwAhVpk4sKHZR8DEcQFjAAegQIAxAD&url=http%3A%2F%2Fmc.government.bg%2Ffiles%2F4982_preporaka.doc&usg=AOvVaw32ZquljjHhQIcf57bFfBr5

на живот и намаляват принадена стойност на градската среда като цяло.[200]

Устройството на ландшафта се разбира като следствена дейност при формиране на жизнената среда - Защитените територии на община Варна – Природен парк „Златни пясъци“, Защитена местност „Лимана“, Защитена местност „Ракитника“ и Тръстиковия пояс при село Казашко, обхващат сравнително малка територия и това определя изискването за максимално опазване на природния ландшафт.

От изключителна важност за естетическите, екологическите, пространствените взаимодействия на ландшафта на града и околностите му, са горските масиви в „южния град“ и тези по „веждата“ на Франгенското плато.

Изразителните зелени петна по възвишенията на южния бряг на езерото и м. „Боровец“, залесените стръмни дерета, които проникват в урбанизираните територии, „декорираният“ с гори морски бряг са ресурс, който подлежи на грижливо стопанисване, управление и опазване.

Аграрните ландшафти на Варна притежават ценни характеристики и определят облика на части от ландшафта на общината. Трайните насаждения – лозя и овощни градини внасят самобитен характер и местно разнообразие. Кореспондират с местните традиции и опазването им особено в южната част на града е прекрасна възможност за обогатяване на ландшафта на морската столица, за експониране на традиционни за района особености от бита на хората и далновидното резервиране на територии за бъдещите нужди на „южния“ град.

„Ландшафтната тъкан“ на Варна притежава силно изявени композиционни връзки и многобройни специфични пространствени структури: с духовна, културно – историческа и естетическа стойност; носители на традиции в различни функционални зони; подлежащи на преизграждане и обновяване с цел естетическа и материална промяна, но в които се запазват основни структурни компоненти и устойчиви характеристики на средата.

С високо творческо майсторство трябва да се подходи при реконструкцията и обновяването на бул. „Владислав Варненчик“ и бул. „Мария Луиза“, за да се постигне тематично, пространствено – композиционно единство, изведено от контекста на цялостната среда и обогатяване на художествено – пластичното изграждане на традиционните пешеходни зони.

[200] Източник: ОУП

„Острова“ при Аспаруховия мост е морският „вход“ на Варна. Реконструирането на тази зона налага внимателно и задълбочено проучване и последващо решение с което да се обвърже територията композиционно, обемно – пространствено и художествено с различните пластове на градската тъкан. Важността на тази територия изисква внимателна намеса. Наличието на ценна археология, потенциалът на промишлените сгради и съоръжения с качествата на паметници на индустриалното наследство, налагат далновидно и поетапно, а не стихийно усвояване на тази територия.

Градски територии с концентрация на НКЦ

Проведената от генералния план на Варна от 1897г. улична мрежа определя гръбнака на съвременната градоустройствена обемно – пространствена структура, която съхранява наситени пластове с културно – исторически ценности.

1. Компактна територия на културно – историческо наследство[201]

а. Археологически резерват „Античен град Одесос – Варна“

б. Групова недвижима културна ценност (архитектурен комплекс) – система от ансамбли по бул. „Княз Борис I“ – недвижимите културни ценности са от следосвобожденския период и определят преобладаващата културно - историческа специфика на територията. Това са предимно жилищно – търговски сгради, доходни здания и хотели, по-голямата част от които са строени в периода 1890-1929г. и в архитектурно-художествено отношение представят едни от най-добрите образци на западноевропейското влияние в развитието на архитектурата на пристанищния град от еклектични стилове през сецесиона до функионализма и модернизма.

2. Територии с новопредложени групови (ансамблови) недвижими културни ценности:

а. Групов паметник: пл. „Независимост“ – ул. „Преслав“

Ансамблов паметници:

б. бул. „Владислав Варненчик“

в. пл. „Митрополит Симеон“

г. бул. „Мария Луиза“

д. бул. „Братя Шкорпил“

е. бул. „Приморски“

ж. „Малки римски терми“

[201] Изтчник: ОУП

3. Историческо ядро на Морската градина – паметник на градинското и парковото изкуство.

Общо състояние

Повечето от сградите, културни ценности от следосвобожденския период са с нарушена автентичност, в следствие на извършени късни преустройства в екстериора и притежават само поддържаща ансамблова значимост, като стойността им се изразява предимно в тяхното фасадно оформление. Значителна част от сградите притежават изявена индивидуалност, ярки архитектурни достойнства, отразяващи етап в развитие на архитектурата на град Варна и относителна съхранена автентичност. [202]

Състояние на недвижимото културно наследство в град Варна

В град Варна е концентриран значителен брой обекти на недвижимото културно наследство. Сградите, архитектурни паметници на Варна (недвижими културни ценности), са на не повече от 150 години. Най-голямата част от тях са изградени между Освобождението и Втората световна война. С изключение на големите обществени сгради – Катедралата, Девическата и Мъжката гимназия, Икономическия университет, Аквариума, Операта и жп гарата и Офицерския клуб, това са жилищни сгради, изградени върху по-стари такива в чертите на историческия град и непосредствените му околности. На места, особено по главните улици, има съхранени сравнително големи ансамбли от сключено застроени сгради, с характерните са времето жилищни етажи върху дюкяни и кантори. Другаде сградите са запазени със зелените си дворове зад огради и портите от ковано желязо. По различни причини тези къщи, градски бисери са занемарени, покрити с белезите на разрухата и неуважението. Изключение правят сградите, които са се превърнали в банки, офиси, заведения.[203]

Броят на сградите със статут архитектурно-строителни /художествени, на градинското и парковото изкуство са 574; археологическите обекти са 13 и нови предложения за ново деклариране са 117.[204]

Прави впечатление големият брой на обектите, които са без статут, но са предложени за ново деклариране. За тях

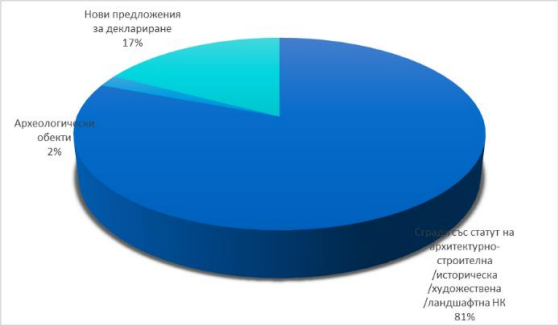
[202] Източник: https://www.varnaheritage.com/

[203] Арх. Владимир Попов. Няколко примера за отношението към архитектурното наследство във Варна, 2017г., сп. Архитектура

[204] Източник: Община Варна

се предприемат активни и ускорени мерки за тяхната своевременна категоризация. Значим е делът и на археологическите обекти.

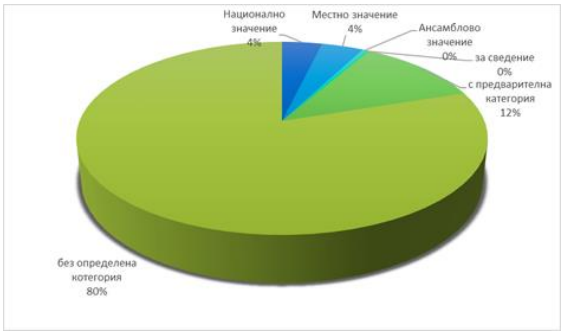
Фигура 8.1.1. Брой на обектите на недвижимото културно наследство в гр. Варна

На територията на община Варна липсват обекти от категорията „Световно значение“. Такъв обект не фигурира и сред кандидатурите за вписване в списъка на световното и културното наследство на ЮНЕСКО.

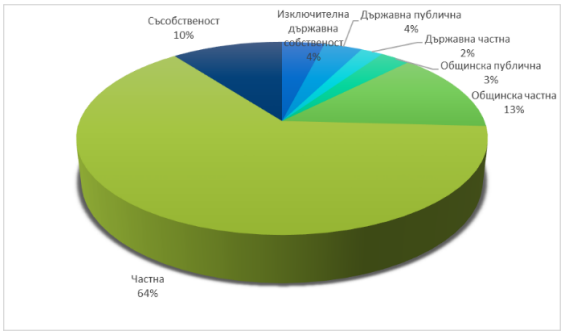
На територията на град Варна с национално значение са 22, с местно – 23, с ансамблово значение – 2, за сведение – 2, с предварителна категория - 68 и без определена категория са 470. НКЦ с национално значение в града са Римски терми, Старобългарски укрепителен вал, т.нар. Аспарухов вал, Раннохристиянска базилика, Джанавар-тепе, Аладжа манастир, тракийската гробница в парка „Владислав Варненчик“. Най-голям е броят на сградите без категория, което е важно с оглед тяхната закрила.

Фигура 8.1.2. Категорията на сградите НКЦ в град Варна

По вид собственост най-голям е делът на сградите частна собственост – 338; изключителна държавна собственост – 21; държавна публична – 19; държавна частна – 11; общинска публична – 15 и Общинска частна – 71.

Фигура 8.1.3. Разпределение на сградите НКЦ по форма на собственост

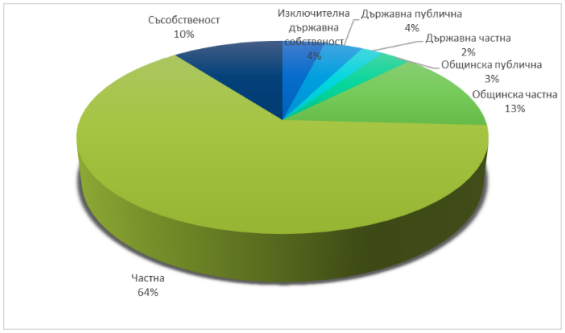

Около 64% от сградите НКЦ са частна собственост. В чл.71 на Закона за културното наследство е посочено, че собствениците, концесионерите и ползвателите на недвижими културни ценности са длъжни да полагат необходимите грижи за тяхното опазване, съхранение и поддържане в добро състояние. Това е свързано със значителен финансов ресурс - повече в сравнение с поддръжката и ремонта на

сграда, която не е културна ценност. Собствениците на тези сгради често не разполагат с необходимия финансов ресурс за поддръжка на тези сгради в добро състояние. На национално и на местно равнище не са предвидени стимули за собствениците, които да се ангажират с техния ремонт, поддръжка и обновяване.

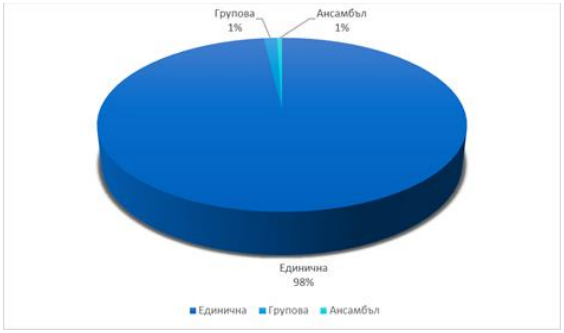
Отделно от това, всяка дейност по обект НКЦ е свързана със сложни административни и бюрократични процедури, които изискват значително време. Понякога това време е фатално за сградата НКЦ. В практиката са известни случаи, когато сграда НКЦ е съборена дни преди да получи статут.

Фигура 8.1.4. Разпределение на сградите НКЦ по форма на собственост

Нагласата, че да си собственик на недвижимо културно наследство, създава много неудобства и ограничения, подтиква някои хора или организации да оставят културното наследство да се разрушава. Собствениците на сгради НКЦ са освободени от данък върху недвижимите имоти, когато те не се използват със стопанска цел. Това обаче е недостатъчно, с оглед значителните разходи за поддръжка на тези обекти. Според пространствената си структура обектите на НКН в града се подразделят на единични, групови и ансамбъл: единична – 568; групова – 8 и ансамбъл – 3.

Фигура 8.1.5. Пространствена структура на обектите на НКН в гр. Варна

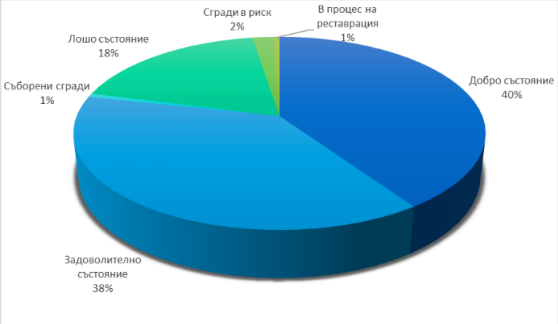

В добро и задоволително са 384 сгради. За 160 сгради, които са застрашени от увреждане, са проведени процедури по ЗКН. От тях 5 сгради имат съгласуван проект с Министерството на културата и се реставрират, 24 сгради са в процес на подготовка или съгласуване на проектна документация за фасадна реставрация и 14 са реставрирани. Общо реставрираните сгради за периода 2018 – 2021 г. са 49.

Само 40% от сградите са в добро състояние. По улиците на гр. Варна могат да бъдат забелязани сгради НКЦ, които на пръв поглед изглеждат добре, но при техния ремонт или обновяване са

използвани материали, които в значителна степен отдалечават сградата от оригиналната й архитектура и оригиналния й облик.

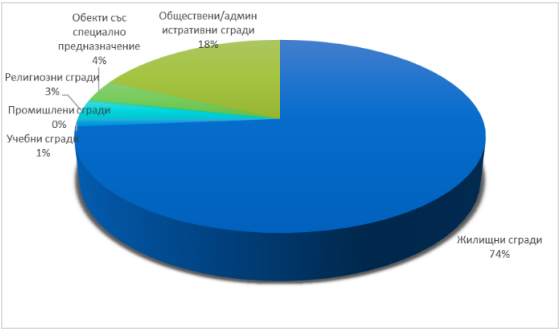
Фигура 8.1.6. Техническо състояния на обектите на НКЦ в гр. Варна

Запазване на доброто състояние на сградите НКЦ, но отдалечаване от автентичния им облик се наблюдава и при тяхното саниране, което в известен смисъл е недопустимо. В тези случаи се подобряват енергийните характеристики на сградите, но е налице заличаване или премоделиране на фасадните им орнаменти. Посочените практики са пример за т. нар. „технология на подмяната“, при която оригинални примери на градската архитектура от края на 19 и началото на 20 век са заменени с имитации, лоши копия на оригинала или еклектични стилови декорации, неадекватни на времето. За повече от половината от сградите недвижима културна ценност на град Варна е необходимо да бъдат предприети мерки по тяхното опазване. В случай че такива мерки не бъдат предприети, съществува сериозна опасност тези сгради да последват съдбата на „Розовата къща“, „Картофена къща“, сградата на френския колеж „Св. Михаил“, френския колеж „Сент Андре“ и др. (споменатите сгради вече са съборени и не съществуват).

Според функцията, която изпълняват, сградите НКЦ са: жилищни сгради – 376; учебни сгради – 6; религиозни сгради – 16; промишлени сгради – 2; обекти със специално предназначение – 18 и обществени/административни сгради – 92.

Фигура 8.1.7. Функция на сградите НКЦ

Данните показват, че най-голям е делът на жилищните сгради НКЦ – 74%, следван от обществените/ административни сгради. Положителен момент е, че шестте учебни сгради НКЦ са в добро състояние. Сред тях попада и сградата на Икономически университет - Варна, построена през 1914 г. През 2015 г. университетската сграда бе отличена с наградата „Сграда на годината“ в клас „Паметници на културата, музеи, храмове“. Промишлените сгради НКЦ са

само две: Дизеловата електроцентрала и фабрика „Христо Ботев“. И двете сгради се намират на ул. „Девня“. За съжаление фабриката „Христо Ботев“ попада в категорията „Сграда в риск“ и ако не бъдат предприети мерки за нейното опазване съществува голяма вероятност още една сграда, дело на арх. Дабко Дабков, да бъде (само)разрушена.

Анализ на условията за развитие на конкурентоспособен туристически продукт

Условията за развитие на конкурентоспособен туристически продукт

Съгл. чл. 11 от Закона за туризма, в ПИРО се включва общинска програма за развитие на туризма. Към момента на изготвяне на настоящия документ е изработен проект на Програмата за развитие на туризма в Община Варна 2021-2030.

Според проекта на програма през периода 2014-2020г. са настъпили следните основни промени в продуктовата палитра на дестинация Варна[205]:

- Съсредоточване на голяма част от крайбрежния туристически продукт (ресторантьорски и развлекателен бизнес) в района на морска гара. В резултат на този процес се отварят пространства за продуктово реновиране на значими крайбрежни площи под целия фронт на морската градина на Варна.
- Продължаващо развитие на спа, уелнес и балнеолечебен туристически продукт както на територията на град Варна, така и в курортните места – к.к. „Свети Константин и Елена“ и к.к. „Златни пясъци“.
- Шопинг дейността (за разлика от шопинг туризма), като част от туристическото пътуване е във фазата на своя зенит и е логично следствие от продължаващото реализиране на нови търговски центрове и вериги от супермаркети.
- Здравният туристически продукт също се намира във фаза на зрялост, предимно на фона на реализираните дентални услуги към чуждестранни туристи.
- Процес на освежаване на материалните елементи на резлигиозните туристически ресурси (основен ремонт на катедрален храм „Св. Успение Богородично“) и тяхното доизграждане (православен храм „Св.

[205] Източник: проект на Програмата за развитие на туризма в Община Варна 2021-2030.

Прокопий Варненски“). Увеличаване на предлагането на организирани пътувания за религиозен и поклоннически туризъм в и извън община Варна.

- Задържане фазата на развитие на енергийния туризъм, поради неговата компенсаторна замяна с виртуални продукти вследствие Covid – 19 кризата през 2020.
- Растежът на парти туристическия продукт основно се дължи на специфичното му предлагане в морските ваканционни курорти в дестинация Варна.

Продължаващото подмладяване на община Варна като туристическа дестинация е необходимо да се извърши както чрез реализирането на нови конкурентоспособни продукти (напр. по линията на иновативните събития Innowave – 2019) така и със смарт решения към завършена смарт туристическа дестинация. Реализирането на конкурентоспособно продуктово развитие на община Варна е свързано с необходимостта от стратегически маркетингови дейности в дългосрочен план, отразяващи в себе си ефективни решения за отреагиране на неблагоприятни конюнктурни ситуации, като тази с пандемията от Covid – 19.

Избраната визия за развитие на туризма е формулирана по следния начин: „През плановия период община Варна ще се развива като здравословна, сигурна и безопасна, предпочитана целогодишна дестинация за устойчив туризъм, отговарящ на нуждите на посетителите и индустрията и генериращ добро качество на живот на местното население.“

За реализирането на формулираната визия и постигането на поставените във връзка с нея стратегически цели за устойчиво развитие на туризма в общината са подходящи **следните стратегически подходи**:

- Промяна на имиджа на общината като “дестинация-стока” предимно за ниско бюджетен морски ваканционен туризъм и брандирането ѝ като качествена дестинация за различни специализирани съвременни видове туризъм;
- Стремеж към диференциация (разграничаване) на продуктовите линии на дестинацията по целеви пазари и целеви пазарни сегменти чрез създаване и поддържане на отличими качествени характеристики на продуктовите съдържателни елементи;
- Фокусиране върху определени подсегменти на специфичните сегменти на туристическия пазар (например: семейства с деца, младежи, младоженци,

трета възраст, културна общност, спортисти, организационен пазарен сегмент) и реализиране спрямо тях на диференциация в сравнение с конкурентните дестинации – община Несебър и община Бургас в страната, Анталия, Кавала, Солун и др. под. в чужбина.

Посочените по-горе като подходящи за община Варна стратегии кореспондират задължително с прилагането на диференциран маркетингов подход в комбинация с концентриран маркетингов подход.

Поставените стратегически цели се конкретизират в шест приоритета за развитие на община Варна като туристическа дестинация, както следва:

Приоритет 1. Създаване на здравословна, сигурна и безопасна среда за туризъм.

Приоритет 2. Управление и опазване на туристическите ресурси.

Приоритет 3. Развитие на инженерната и туристическата инфраструктура

Приоритет 4. Развитие на туристическите зони в общината

Приоритет 5. Развитие на съвременни видове туризъм в четири сезон

Приоритет 6. Пост COVID 19 ребрандиране на дестинация Варна

Приоритет 7. Лидерство, административен капацитет, партньорство

Идентифицирани проблеми, неоползотворени ресурси и потенциал за развитие

Проблеми при изучаването

Голямата част от археологическите обекти, които са с категория „национално" значение, се нуждаят от допълнителни археологически и исторически проучвания. Продължителността във времето на тези дейности обаче, допринася за физическата им деградация. Необходими са архитектурни проучвания, които са съществената предпоставка за адекватно проведени впоследствие КРР дейности.

Съществуват защитени територии – горски фонд, природни паркове, терени собственост на различни министерства, разположени непосредствено на или в близост до бреговата ивица, в които не се допуска извършване на археологически проучвания или при вече направени такива, са недопустими КРР дейности и такива по социализация на обекта. Най-ярък пример е проблемът с манастира в местността „Джанавара", чиито развалини се намират върху част от земя, която е държавен горски фонд и е публична държавна собственост на управление към Министерство на

околната среда и водите (МОСВ). В момента тече дълъг процес, който има за цел теренът на археологическия обект да бъде обособен като отделен парцел (площ 8,240 дка), който да получи самостоятелен нотариален акт за собственост. След това теренът да премине от МОСВ към Министерството на Културата (МК), а след това да се предаде за стопанисване на Община Варна.[206] Предвид стратегическото положение на България, като външна граница и на ЕС и на НАТО, следва да се потърсят компромисни решения, аналогично на държави като Гърция и Италия, предоставящи възможност за изучаване и експониране на археологическото наследство в зони със специален режим.

Проблеми на опазването

Въпреки че е създаден регистър на недвижимото културно наследство, все още не са разработени и приети разпоредби, с които да се определят правилата за мониторинг, контрол и оценка на състоянието на обектите НКЦ в града. Защото натискът за реализиране на инвестиционни интереси в привлекателните крайморски територии, включително такива с културни ценности е особено силен. Още повече, че мониторингът на недвижимите културни ценности в разпоредбите на националното законодателство е непълно и ограничено регламентиран.

Затруднени или невъзможни действия за физическо опазване на НКЦ, които попадат в земеделски частни земи, горски фонд, природни паркове или територии със специален режим. За някой от обектите, поради вида собственост, не могат да бъдат предприети действия от страна на общинската администрация по тяхното опазване.

Провеждането единствено на аварийна консервация, която не е достатъчното и устойчиво решение за опазване. При аварийната консервация рядко се провеждат мерки за социализация на обекта, което води до неговото неглижиране.

Сериозен проблем е фрагментарността на мерките по опазване на НКЦ, в юридически и във физически аспект, както липсата на изработени Планове за опазване и управление (ПОУ) за основната част от обектите НКЦ.

Проблеми при социализацията

Недостатъчно ефективната координация и взаимодействието между общината и Министерството на културата при

[206] Източник: Концепция Южен бряг – развитие и управление на историческите, културните и туристическите ресурси на южния бряг на Варненския залив, Община Варна.

изпълнение на процедурите за осъществяването на контрол и прилагане на мерките за закрила на НКЦ, в резултат на което не е достатъчно ефективно провеждането на националната политика по опазване на културното наследство. Бавна и затруднена е комуникацията между институциите, както и между институциите и частните лица, които са страна по опазване на НКЦ. Липса на дейности свързани с благоустрояване на зоната около обектите, липса на указателни, образователни и информационни елементи; неефективно използване на съвременните информационни технологии за социализация на наследството са част от проблемите, свързани с успешното им експониране в динамичната градска тъкан.

Проблеми на обектите под вода

Подводното културно наследство е застрашено от последиците от реализацията на големи инфраструктурни проекти, които променят морската среда. Пример за това е промяната на нивата на Варненското и Белославското езеро след прокопаването на Канал 1 и Канала 2 и свързването на езерата с морето. Изграждането на пристанища и отделни крайбрежни съоръжения променя баланса на седиментите в района, което може да се окаже заплаха за самото подводно наследство и за възможностите за неговото изучаване. Замърсяването на морето с органични и неорганични вещества, навлизането на инвазивни видове също са фактори за разрушаване на средата, в която подводното културно наследство се е съхранило досега. Възможност е прилагането на цифрови технологии чрез виртуални посещения на дълбоководни корабокрушения в 3D среда.

Липса на финансиране

Това е най-сериозният проблем за реализиране политика за опазване на културното наследство. Световната практика е доказала, че за опазването на архитектурни паметници, разкрити от археолози, са необходими от три до двадесет пъти повече средства, отколкото за самите разкопки. В законодателство обаче липсват разпоредби за това чия грижа е осигуряването и влагането на тези средства, с изключение на теренната консервация, уредена в чл. 16, ал. 2 от Наредба № Н-00-0001 от 14 февруари 2011 г. за извършване на теренни археологически проучвания.

През периода 2021-2027г. е необходимо да бъде продължена работата по предоставянето на статут на недвижимите културни ценности на територията на Община Варна. Тази процедура приключва с изработване на режими за намеса в съответните архитектурни обекти. Наличието на режими на опазване и охрана ще доведе до създаване на ясни правила за намеса, обективизиране на оценката и улесняване на процедурите по реализиране на инвестиционните инициативи.

Раздел IX. Анализ на състоянието на селищната мрежа и жилищния сектор

Община Варна е разположена в Североизточната част на Република България и източната част на Варненска област. Общинският център град Варна отстои на разстояние 465 км от столицата София. Във физико-географско отношение областта попада в източната част на Дунавската равнина, а югозападната й част се включва в границите на Предбалкана.

Община Варна е разположена на територията на област Варна в Североизточен регион (СИР) на България. Община Варна граничи с Черно море, на север – с община Аксаково, на запад – с общини Аксаково и Белослав, на юг – с община Аврен.

Според Закона за административно-териториалното устройство на Република България община Варна е първа категория.

9.1. Селищна мрежа, устройство и изграденост

Селищна мрежа

Всяко населено място представлява съвкупност от населението на съответната територия, която е исторически възникнала и се отличава с определени култура, бит, традиции, начин на производство, които са израз на наличните природни и социални условия и ресурси на даденото населено място. Селищната мрежа представлява съвкупността от населени места, които са обвързани с пространствени, функционални връзки.

Селищната мрежа в община Варна се състои от 1 град и 5 села. Градът се съставен от пет обособени градски района: „Одесос“, „Приморски“, „Младост“, „Владислав Варненчик“ и „Аспарухово“ и пет села: Звездица, Казашко, Каменар, Константиново и Тополи. В обхвата на общината попадат и курортните комплекси „Златни пясъци“, „Св. Св. Константин и Елена“, „Чайка“ и „Евксиноград“. В Община Варна са създадени и над 30 бивши селищни образувания (СО), настоящи квартали – „Акчелар“, „Ален мак“, „Боровец-север“, „Боровец-юг“, Ботаническа градина, „Бриз“, „Виница-север“, „Зеленика“, „Изгрев“, „Манастирски рид“, „Ментеше“, „Орехчето“, „Панорама“,

„Перчемлията“, „Планова“, „Под село“, „Прибой“ и др.

Град Варна е административен център на община Варна и област Варна и център на Североизточния район от ниво 2 (по смисъла на Закона за регионалното развитие).

Според Националния регистър на населените места в Република България община Варна е определена като община 1 (първа) категория, спрямо четирите критерия, които се вземат под внимание, а именно: урбанизационен, демографски, инфраструктура и селищно-административни и културни функции.

Таблица 9.1.1. Населени места в община Варна по степен на урбанизация[207]

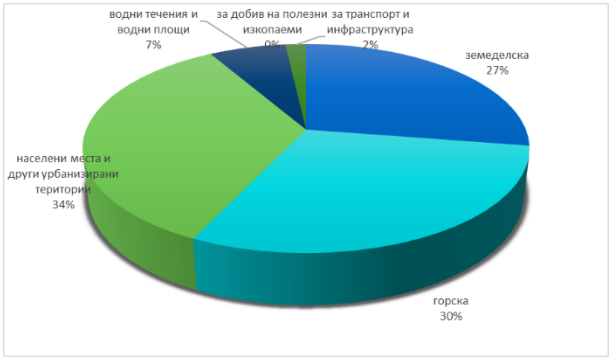
№	Наименование на административно – териториалните единици	Категория
	Община Варна	**1**
1.	гр. Варна	1
2.	с. Звездица	6
3.	с. Казашко	6
4.	с. Каменар	5
5.	с. Константиново	5
6.	с. Тополи	4

Баланс на територията

Територията представлява съвкупност от всички природни дадености и се формира под влиянието на различни природни фактори като геоморфоложки строеж, релеф, почви, климат, води, заедно с населението, живеещо в нея и влиянието на антропогенната дейност. Териториите в страната са: урбанизирани територии (населени места и селищни образувания), земеделски територии, горски територии, защитени територии, нарушени територии за възстановяване, територии, заети от води и водни обекти и територии на транспорта.

Територията на Община Варна възлиза на 237 485 дка.

Фигура 9.1.1. Баланс на територията по вид[208]

В пространствената структура на община Варна преобладават териториите заети с населени места и други урбанизирани територии, които заемат 82 181 дка (34%). Територията заета с гори представлява 30% от цялата територия, като това са 70 357 дка. Земеделската земя е 65 258 дка (27%). За транспорт и инфраструктурата се

[207] Източник: Категоризация на общини, Приложение № 1 към т. 1, Заповед № РД-02-14-2021 от 14 август 2012 г. на министъра на регионалното развитие и благоустройството за утвърждаване категоризация на общините и категоризация на населените места в Република България

[208] Източник: НСИ

използват 4225 дка (2%) от територията. Водни течения и водни площи са 15 654дка (7%), за добив на полезни изкопаеми се използват 1 дка.

С тази характеристика територията на общината представлява природно богатство, което следва да бъде пазено, управлявано и поддържано. В съвременния глобализиращ се свят и ускорен икономически растеж на всяка цена, стремежът към високи печалби става на цената на намаляване на природните дадености и засягане на човешките потребности. Именно поради тази причина е необходимо при планирането и управлението на териториалното развитие е необходимо да се вземат предвид човешките потребности и най-вече да се търси баланса между икономически просперитет, необходимите характеристики на средата за постигане на устойчиво развитие и повишаване качеството на живот.

Гъстотата на населението

Гъстотата на населението в област Варна през 2014г. е 124 д./1 кв.км, а през 2019г. – 122,9 д./кв.км. Високата гъстота на област е близо два пъти по-висока от средното за Североизточен район (63,2д./кв.кмза 2019г.) и по-високо от средното за страната – 63 д./кв.км за 2019г. Това се дължи на изключително високата степен на гъстота на населението в община Варна, което е 1452,2 д./кв.км за 2019г.

Урбанизирани и извън селищни територии

Град Варна е административен център на община Варна и област Варна и център на Североизточния район от ниво 2 (по смисъла на Закона за регионалното развитие).

Урбанистични структури на територията на град Варна

Съществуващата конфигурация и функционална основа на варненската агломерация са добре дефинирани. Принципно различните функции на урбанистичната структура дават основание за характеристиката „дуалистична агломерация“ и условно разграничаване на „индустриална агломерация“ и „туристическа агломерация“.

Функционална структура

ОУП запазва традиционното зониране на градската територия по преобладаващи функции. Функционалното зониране обхваща територията на селищата, бившите селищни образувания и вилна зона и курортните комплекси и

включени части от горския и земеделския фонд в урбанизираната територия на общината при следните предварителни условия: включването на терени от горски фонд в урбанизираната територия на общината е предимствено за различни видове градски паркове и рекреационни гори; включените терени от земеделски фонд в урбанизирана територия на общината за жилищни и рекреационни нужди са за комплексно проектиране и изграждане със задължително изискване за осигуряване на минимум 25% общодостъпни зелени площи; усвояване на земеделски терени за комуникационно-транспортна, логистична и техническа инфраструктура и за нови високотехнологични производства с изискване за осигуряване на минимум 15% общодостъпни зелени площи.

Специфично за Варна е интеграцията на обитаване и отдих. В този смисъл в зоните за обитаване са включени вилни зони и селищни образувания със значителен относителен дял на постоянно обитаване. Във връзка с предложението на ОУП през последните години се следват следните посоки на развитие: разширение на зоната за обитаване на североизток върху територии, предвидени за отдих и туризъм, които реално вече се използват за постоянно обитаване; разширение на север и северозапад; разширение на юг, което включва северен и южен „Боровец“, „Ракитника“, както и нови земеделски терени, разположени между тях; разширение на юг и югозапад с включване в зоната за обитаване на всички селищни образувания в землищата на Звездица и Константиново, както и нови земеделски терени, разположени между тези образувания; ново предложение е проектираното нискоетажно жилищно застрояване върху терените, разположени между Тополи и Казашко. Реалното разширение на зоните за обитаване е с включването на земеделски земи, основно в западна и южна посока в строителните граници на населените места най-вече на гр. Варна и с. Тополи. Върху тази изключително благоприятна територия с подходящ наклон на юг и югоизток, с великолепна гледка към езерото и северните склонове на Авренското плато ще могат да обитават в бъдеще около 6000 жители на града. Освен усвояване на нови терени планът предвижда преструктуриране и обновяване на съществуващите жилищни комплекси, ревитализация на „необлагодетелствените квартали“, реконструкция на северозападната част от компактния град, както и на някогашните вилни зони чрез нова

регулация и изграждане на инженерна и социална инфраструктура.

През последните години градът се е разраснал многократно в североизточна посока по протежение на морския бряг, превръщайки се в монолитна, линейна агломерация със стихиен силует. В същото време централната част на града е преуплътнена и терени за големи обществени обекти практически не съществуват. Показва го и проектът за новата градска библиотека, която се сутиура на ограничен терен североизточно от сградата на общината.

Целта на социално - икономическото и пространственото развитие е създаване на условия за интеграция на община Варна в единното национално, балканско и европейско пространство и изграждането й като регионален център в състава на полицентричната структура на европейските градове и на тази основа осигуряване на оптимални и устойчиви условия за труд, обитаване и отдих, както на нейното постоянно население, така и на многобройните посетители от страната и чужбина.[209]

Централната зона запазва своето историческо разположение, като се разширява на юг върху терените на товарна жп гара и на част от товарното пристанище, които се изнасят на запад; на югозапад върху по-голямата част от терените на южната промишлена зона, разположена на острова. Има наченки на предвиденото в ОУП изграждане на три вторични градски центрове с цел да разтоварят централната зона в комуникационно отношение и да обслужват прилежащите им жилищни терени. Те са разположенина юг в района на Боровец, на запад в прилежащите терени на булевардите „В. Варненчик“, „Република“ и „Ян Хунияди“ и на североизток в района на Виница. Тези терени и сега са обект на инвестиционен интерес и локализация на обслужващи дейности от общоградски мащаб. ОУП предвижда и изграждане на локални центрове (III ниво), пешеходно достъпни и предназначени да обслужват прилежащото им население главно с текущо необходими стоки и услуги. Освен посочените структурни центрове (главен, вторични и локални) в проекта се предлага изграждане на специализирани центрове за наука и образование, за здравеопазване, за спорт и развлечения и т.н.

[209] Източник: ОУП

Зелената система на Варна има пет важни аспекта: социален, функционален, естетически, ландшафтен и екологически. Научните изследвания показват, че необходимите зелени площи за град от мащабите на Варна са около 20,0 кв.м/ж обществени зелени площи (зеленина за широко обществено ползване), като към тази квадратура трябва да се добавят 2,7 кв.м/ж гробищни паркове и около 5,0 кв.м/ж спортни терени, определени по нормативни изисквания – или общо около 27,0-28,0 кв.м/ж.[210]

В обхвата на „Зелената систем“ на Община Варна са включени всички действащи (изградени и отредени) паркове; вътрешно-квартални озеленени пространства; градини и сквер; улични линейни озеленявания; мелиоративна растителност по водосборите, формирани във Франгенските възвишения и пресичащи града; растителността по скатовете на езерния и заливния бряг; горската растителност по склоновете; горските масиви около „Виница“, „Златни пясъци“, „Аспарухово“, с. Звездица, м. Боровец, м. „Джанавара“, м. „Фичоза“.

В сегашния си обхват Зелената система има 16 088 дка под вегетативно покритие. Отнесени към 350 хил. ж. се получава 46 кв.м/ж, което е показател за мощност на Зелена система.

Изработен и одобрен е Зелен регистър на едроразмерната растителност, декоративната растителност и тази с историческа стойност на територията на града. Документът е с публичен характер и се намира за свободен достъп и ползване на електронната страница на Община Варна.[211] Той може да послужи както за инвестиционно проектиране в конкретен инвестиционен проект, така и за планиране и разходване на средствата от общинския бюджет при управлението, поддръжката, санирането и доизграждането на зелената система, същевременно и при планирането и управлението на реализацията на компенсаторната програма, одобрена от Общински съвет Варна. Поддържането на създадената база данни и своевременната ѝ актуализация ще създадат възможност за бързи анализи и устойчив зелен мениджмънт.

В изпълнение предвижданията на ОУП на Община Варна за доизграждане и разширение на Зелената система са започнати процедури по изработване на условия за създаване на ПУП-ве за установяване траен градоустройствен

[210] Източник: Арх. Виктор Бузев, Концепция за стратегическо управление на тема „Прилагане на ОУП – Варна в контекста на стратегическите устройствени документи от регионално и национално ниво“, 2016г.

[211] Източник: https://agup.varna.bg/#

статут на териториите, елементи на Зелената система на плана.

Курортните зони запазват своето водещо положение в териториалната структура на града и общината, като в значителна степен се интегрират с обитаването. Те се развитат предимно по морското крайбрежие: на североизток, включвайки курортите и свързаните с тях бивши вилни зони; на юг - с курорта Прибой и рекреационите гори и терени на Черноморец и Паша дере; на запад - терените, разположени по южния бряг.

Рекреация. Курортната зона е непосредствено свързана с терените за спорт и атракции. През изминалия период са реализирани инвестции за развитие на условията за рекреация. Проектирани са спортни комплекси, ситуирани в кварталите.

Потенциал има в разработването и социализацията на исторически парк „Джанавара“, парк „Сезони“, излетен парк „Гюндуза“ и лесопарк „Черноморец“, разположени върху едноименните горски местности, както и атракционен парк и зоопарк, ситуирани в гората над вилна зона „Орехчето“.

Производствени зони

ОУП правилно е отредил териториите западно от града, прилежащи на северния бряг на Варненско-Белославското езеро за икономическо развитие с генерално решена и изградена инфраструктура – жп, пътна, ВиК, енергоснабдяване. Това дава възможност за по-голямата им привлекателност за инвеститорите и реализацията на проекти.

Огромният ресурс на Черно море на практика не се използва. Освен корабоплаването, промишленият риболов е почти изчезнал. Малък е дела на реализираните проекти по програма „Рибарство и аквакултури“. Огромният и неизчерпаем ресурс на сероводорода тепърва започва да се изследва. Огромните количества биомаса от водораслите и планктона, използването на вълновата енергия към момента са само мит.

Производствената зона село Тополи е територия, много добре свързана с бъдещата товарна ж. п. гара, ново контейнерно пристанище (VARNAW), летището и магистралите „Хемус“ и „Черно море“. Там се предвижда разполагането на интермодален транспортен терминал на Варна, значими нови производствени мощности, високотехнологични производства (бизнес паркове и бизнес центрове).

В съществуващата западна промишлена зона текат процеси на преструктуриране

на терените от производствени в търговски, складови и др. В част от нея вече е формирана жилищна зона.

Южната производствена зона се преструктурира частично в нов делови център „Острова“, като се запазва корабостроителницата и някои други производства, свързани с нея.

Възможност за развитие са извънселищните територии (промишлени зони).

Комуникационно–транспортна инфраструктура

Основен принцип при проектиране на комуникационно-транспортната инфраструктура е максимално изнасяне на автомобилното движение от централната зона на града към неговата периферия. Това се отнася също за ж.п. и водния транспорт.

ОУП - комуникационно-транспортния план (КТП) следва описаното функционално зониране на територията на общината, като се запазва главната улична мрежа в компактния град, така както е проведена в ОГП -80 и ГКТП -84 със следните промени: сваляне класа на голяма част от второкласните и третокласните главни улици, разположени в централната градска зона; **изнасяне на транзитното и част от вътрешноградското автомобилно движени**е север-юг, запад-юг и запад-север по трасе, което тръгва от юг по ГП-I-9, пресича езерото с нов (трети) мост в района на Казашко, тангира летището от запад, прави връзка с магистрала Хемус, продължава на североизток, извън територията на община Варна, по трасе на съществуващ обиколен път, достига района на селата Куманово и Кичево и се насочва на север към Дуранкулак.

Това трасе дава възможност за напълно освобождаване на вътрешноградското движение от транзита, за подобряване на връзките между северната и южните части на града, за изнасяне на част от вътрешноградското движение на запад и за подобряване на входовете и изходите от града, шумовата и екологична обстановка.

ОУП запазва, доразвива и конкретизира многогодишното предложение за изнасяне на товарна ж. п. гара от централната зона на града на запад до с. Тополи, както и изнасяне и на товарното пристанище на запад, строителство на ново контейнерно в района на „Топлата вода“, а при евентуално замразяване на проекта за интермодален терминал (ИМТ), да се устрои крайезерна живописна територията.

Тези предложения ще освободят централната градска част от претоварване с транспорт и замърсявания и ще предоставят нови терени за разширение на търговско-

деловите и рекреационни функции на центъра на града.

Развитието на юг и приобщаването на южните територии към стария град се осъществява с проектирането на нов втори мост.

Предлага се изграждане и на трета комуникационна връзка с подвижен мост между новия делови център на Варна „Острова“ и район „Аспарухово“.

ОУП предвижда възстановяване и обогатяване на крайбрежния воден, морски и езерен транспорт, развита мрежа от вело- и пешеходно движение, свързана с природните и атропогенни дадености на града.

Културно–историческо наследство

Проблемите на НКЦ (Недвижими културни ценности) са разработени, след като са изследвани подробно ресурсите на компактния град и общината и е съставена концепция за опазване и развитие. Проектирана е развита система от охранителни режими и планове за опазване на културното наследство, което е застрашено от инвестиционния бум, особено в резервата „Одесос“ и старата компактна територия на града.

Процеси на урбанизация и урбанистични структури

Урбанизационните процеси все по-определено се свързват със свободното време, с организирането на рекреацията и туризма. Консумирането на свободното време налага нови подходи в планирането на градовете и околоградските им територии, променя решително тяхната структура, предизвиква създаването на нови структури, в които се реализира свободното време. Тази картина се проявява особено категорично във Варна и изпреварващо в сравнение с другите големи градове, благодарение на разположението на града на морския бряг и отличните му рекреационно – туристически условия и ресурси.

Варна традиционно развива своята рекреационно - туристическа функция, която оказва силно влияние върху града и пространственото му развитие.

Градът има сериозно пространствено разстилане на североизток успоредно на морския бряг. Почти линеарно развитие са наблюдава не само до края на к.к. „Златни пясъци“, а и в територията на община Балчик.[212]

През последните години по-интензивно се наблюдава тенденцията да се усвояват територии и на юг от Варна.

В последните години се наблюдава активен процес на увеличаване на

[212] Източник: ОУП

урбанизираните територии и застрояване с различно предназначение - за туризъм, за обитаване, за производство, за складове и услуги. Особено интензивен е този процес около входно – изходните пътни артерии на населените места и най-вече по морското крайбрежие на Варна. Този процес на урбанизиране на брега влиза вече в остър конфликт с изискването за запазване устойчивостта на крайбрежието и природните му компоненти.

Урбанизирането на крайбрежието следва да се осъществява в много тясно взаимодействие с екологичното планиране. Необходимо е да се постигне баланс между урбанизираната и природната среда, като не се допусни нито непрекъсната урбанизация на морския бряг, нито антропогенно претоварване, провокиращо деградация на средата. Основно предизвикателство е запазване възможностите за естествен контакт между сушата и морето и едновременно с това да се подпомогне необходимото интегриране между курортните зони, комплекси и населени места с прилежащия им естествен природен тил (хитерланд). Трябва да се преодолее изоставането в обвързването на функционално - териториалното развитие със системите на инженерно - техническата инфраструктура при пълно съобразяване с трудните инженерно - геоложки условия.

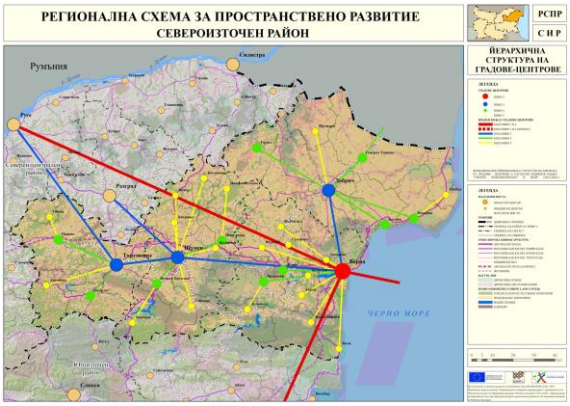
И през периода 2014-2020г. продължава процесът на прекомерна концентрация на урбанизационните процеси в гр. Варна.

Сравнителен анализ на състоянието и тенденциите за развитие на селищната и потенциал за развитие

Град Варна е определен като център от второ йерархично ниво, с национално значение в територията на регионите[213]. Към градовете от това ниво са насочени най-много ресурси, те са с най-висок потенциал за разработване и изпълнение на проекти през последните 20 години, на тях се разчита като на двигатели на растежа, които влияят върху благоприятното развитие и на съседните територии. Те са главните опорни центрове в полицентричния урбанистичен модел на развитие.

Схема 9.1.1. Йерархична структура на градовете – центрове в Североизточен регион

[213] Източник: НКПР (Актуализация 2019 г.)

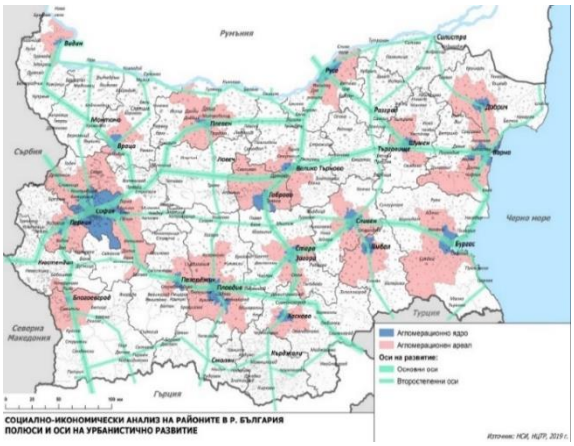

Важни елементи на пространствения териториално-урбанистичен модел са големите полюси - градове центрове с национално и наднационално значение от мрежата на европейските градове (MEGA, FUA) с формиращите се към тях агломерационни ядра и агломерационни ареали и осите на урбанистично развитие. Тези елементи са взаимно обвързани.

Оси на урбанистично развитие

Осите на урбанистично развитие са определени в Актуализираната национална концепция за пространствено развитие.[214] Мрежата от главни и второстепенни оси на урбанизация следва направленията на транспортно-комуникационните артерии и по този начин не остава затворена в националното пространство, а се свързва с осите на развитие и в съседните страни.

Схема 9.1.2. Полюси и оси на урбанистично развитие

От идентифицираните полюси на развитие, разположени на главните урбанизационни оси втората включва София - Варна - Русе, свързваща в посока север България с Румъния, Молдова, Русия и Украйна. Това е втората главна паралелна урбанистична ос София - Плевен - Велико Търново - Русе - Букурещ (връзка с коридор „Рейнско-Дунавски“ от основната TEN-T мрежа) и отклонението Велико Търново - Шумен - Варна, като важна национална ос. Развитието на този транспортно - урбанизационен коридор изостава по две причини: забавяне изграждането на автомагистрала „Хемус“ и по-малко интензивното развитие на агломерационните образувания на Плевен, Велико Търново, Русе и Шумен.

[214] Източник: Актуализирана национална концепция за пространствено развитие (АНКПР) за периода 2013-2025г.

Значението на оста се повишава и надхвърля националното ниво с включването на отделни нейни компоненти в TEN-T мрежата на ЕС. Пътното направление по АМ „Хемус“ до Велико Търново е включено в основната мрежа, а след Велико Търново посока Варна във всеобхватната. Очаква се тази ос да се изяви много силно след завършване изграждането на автомагистрала „Хемус“.

Другата важна ос е Източната - по Черноморското крайбрежие, обвързваща националното пространство със страните от Черноморския регион. Дублирането на тази ос с панорамен път по крайбрежието и изграждането на напречните връзки към територии и градски центрове в хинтерланда на черноморското крайбрежие ще намали натиска върху крайбрежните територии и ще подпомогне устойчивото му развитие. Изграждането на автомагистрала „Черно море“ обаче изостава. Трудно се реализира даже рехабилитация на първокласния път по крайбрежието. Полюсите Варна и Бургас, заедно с формиращите се при тях агломерационни ареали, както и наченките на агломерационни образувания от туристически тип по крайбрежието, засилват значението на източната меридианна урбанизационна ос.

Второстепенни оси на развитие се изявяват в направления, излизащи от основните оси или свързващи основните оси. Такива за района са Русе - Разград - Шумен и Силистра - Добрич - Варна.

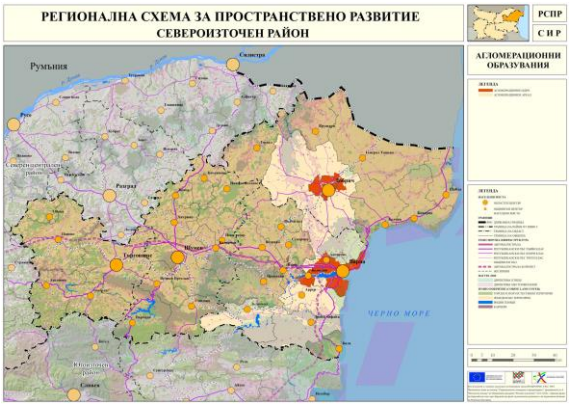
На следващо място сред полюсите на развитие на градовете от първо и второ йерархично ниво, сред които попада и Варна, са центровете на формиращи се агломерации. Варна и Бургас формират Източната медидиална ос и са важни центрове на Черноморското крайбрежие с демографска стабилност и с потенциал да развиват както индустрия, така и обслужващ сектор и туризъм. Те са университетски градове с потенциал за научни изследвания и иновации, имат достъп до всички видове транспорт - пътен, железопътен, воден и въздушен и възможност да развият мултимодални връзки.

Другата агломерация се развива в изток - западна посока и включва 4 бр. общини - Варна, Аксаково, Белослав и Девня. Те са своеобразни агломерационни образувания, формирани на промишлено-производствена основа и наречени „икономически центрове“[215],

[215] Източник: Николов, А и др. (2017) Икономическите центрове в България, Институт за пазарна икономика

които се формират около т.н. „икономически ядра, които привличат значителна ежедневна трудова миграция от съседни общини, имат висока концентрация на наети лица и генерират относително голяма продукция.“

Схема 9.1.3. Агломерационни образувания в СИР

Край тях се формира периферия от общини, силно обвързани и зависими от ядрата. Критерии за определяне на центъра на икономическото образувание са ежедневната трудова миграция към центъра, гъстотата на заетостта и произведената продукция. Като критерий за икономическа обвързаност на периферните общини с центъра е приет повече от 10% от трудово наетите в тези общини да пътуват ежедневно на работа в центъра. В сравнение с възприетия в разработката на НСИ критерий 15%, броят на периферните общини, включвани в образуванията, е по-голям в сравнение с броя при функционалните урбанизирани ареали. Затова икономическите образувания покриват повече от 1/3 от територията на страната и в тях живее 62% от населението, докато функционалните урбанизирани ареали обхващат 1/4 от територията на страната и 58% от населението. В икономическите образувания се произвежда 86% от продукцията на страната. Те привличат 81% от чуждестранните преки инвестиции. В тях се осъществяват 3/4 от ежегодните разходи за дълготрайни материални активи и там работят 3/4 от наетите в икономиката на страната.

Таблица 9.1.2. Сравнение между икономическите образувания и агломерационните ареали[216]

	Общини (брой)	Общини	Население
Икономическо образувание Варна	10	Варна, Аврен, Аксаково, Белослав, Девня, Долни Чифлик, Дългопол, Ветрино, Суворово, Провадия	469 548
Агломерационен ареал Варна	6	Варна, Аврен, Аксаково, Белослав, Долни Чифлик и Дългопол	417 462

В Актуализираната Национална концепция за пространствено развитие за периода 2013–2025 г. (НКПР) се предлага през остатъчния период на действие (2020-2025), публичните инвестиции да се изтеглят на север и изток спрямо сегашната ос „София - Пловдив“. Тук попада Източната

[216] Източник: по данни на НЦТР ЕАД

меридиална ос „Варна - Бургас“. Развитието на тези територии ще се реализира чрез мащабни проекти от типа „интегрирани териториални инвестиции“ (ИТИ), например на клъстер „Варна - Търново - Русе“, предвиден в новата европейска програма за развитие на регионите.

9.2. Жилищен сектор

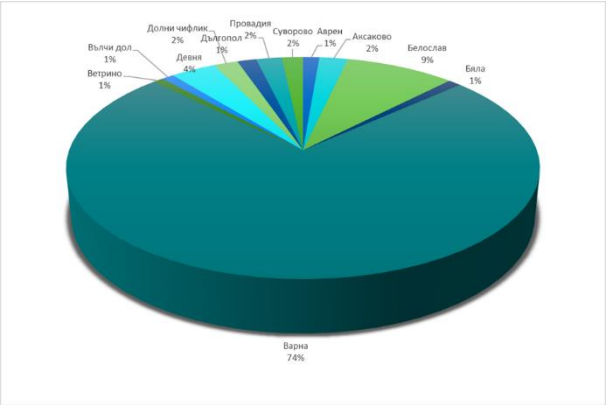
Анализ на жилищния сектор

Обитаването и жилищният фонд са от съществено значение при провеждането на териториално-устройствената политика. Показателите за обитаването и жилищната осигуреност се влияят от демографските и социално-икономическите процеси, протичащи на конкретната територия.

Община Варна концентрира над 74% от населението на област Варна и е с най-големия жилищен фонд в областта.

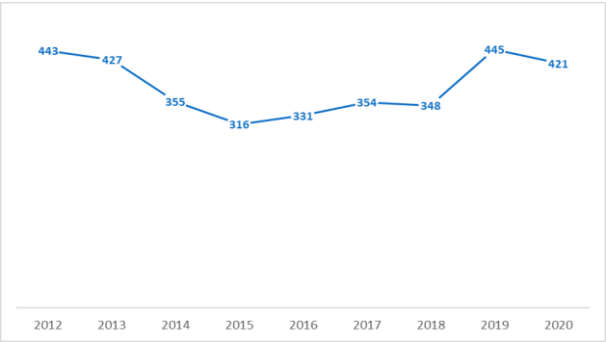
За 2012 г. броят на жилищата в ареала с център гр. Варна е 215 591. Техният относителен дял спрямо жилищата в страната през наблюдаваните години не се променя съществено и през 2012 г. е 5.5%. Около 80% от апартаментите на ареала се намират в гр. Варна.

Фигура 9.2.1..Концентрация на населението в област Варна[217]

Жилищното строителство на Варна през последните години е обект на частна строителна инициатива, която има значително развитие. Наблюдава се интензивно, макар и дисперсно жилищно строителство. То е концентрирано основно в „престижните“ квартали и части на града и околностите му.

Фигура 9.2.2. Въведени в експлоатация новопостроени жилищни сгради общо в област Варна

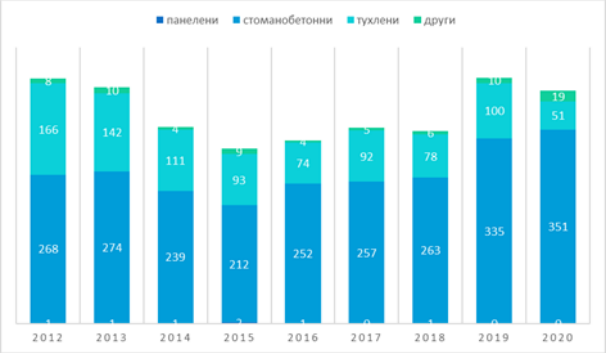

Във Варна при новоизградените сгради преобладават стоманобетонни.

Фигура 9.2.3. Въведени в експлоатация новопостроени жилищни сгради по

[217] Източник: НСИ, 2019

конструкция в област Варна през периода[218]

Район „Аспарухово“ е разположен в югоизточната част на град Варна и обхваща два квартала и пет селищни образувания: квартали „Аспарухово” и „Галата” и селищни образувания „Зеленика”, „Боровец-север”, „Боровец-юг”, „Ракитника” и курортна зона „Прибой”. Той е с граници: Черно море, до Вълнолома, пристанище Варна, жп ареал, северният пътен възел на Аспарухов мост, северният бряг на Варненското езеро, до и по северната и източната граница на с. Звездица, до и по северната граница на община Аврен с община Варна. Районът е пети по големина в Община Варна. Характерна за него е сезонната динамика на населението. Районът притежава силен туристически и рекреационен потенциал, който все още не ефективно използван. През последните години се наблюдава голям ръст на изработване а ПУП-ПРЗ за ново урбанизираните територии при прилагане на ОУП на гр. Варна.

Район „Владислав Варненчик“ е разположен в западната част на Варна и включва четири микрорайона – I, II, III и IV и селищните образувания СО „Ментеше“ и СО „Балъм дере“, както и част от Западната промишлена зона, Промишлена зона „Планова“, Производствена зона „Метро“, местностите „Боклук тарла“, „Караулница“, „Голям пясък“, „Малък пясък“, „Налбанка“, „Джанаварски път“, „Кьор бунар“, „Трошеви ниви“, „Паркова зона“, „Терасите“, „Капелова градина“, „Радиостация“, „Кюклюк“, „Атанас тарла“. Към настоящия момент на територията на района са вписани 631 броя етажна собственост. Регистрирани са 12 сдружения на собствениците по реда на чл.29 от ЗУЕС, от които 6 са заявили интерес за финансово подпомагане по Националната програма за енергийна ефективност на многофамилни жилищни сгради. Мерки за енергийна ефективност са изпълнени за 2 сгради, а другите са в процес на подписване на тристранен договор с Община Варна и ББР.

[218] Източник: НСИ https://test.nsi.bg/index.php/bg/search/node?keys=%D0%96%D0%98%D0%9B%D0%98%D0%A9%D0%95%D0%9D+%D0%A4%D0%9E%D0%9D%D0%94

През последните години се наблюдава голям ръст на изработване а ПУП-ПРЗ за ново урбанизираните територии при прилагане на ОУП на гр. Варна. Отчита се ръст и при издадените строителни нижа в селищните образования на частни лица, в ж.к. „Вл. Варненчик, II м.р. и в промишлената зона. Състоянието на инфраструктурата в четирите микрорайона е много добро. Необходимо е изграждане на инфраструктура в селищните образования, местност „Боклук тарла“, ПЗ „Метро“, ПЗ „Планова“, а в промишлените зони инфраструктурата трябва да бъде рехабилитирана.

Районът е важен транспортен и логистичен център за град Варна. Сред важните инфраструктурни обекти, които ще се реализират са рехабилитацията на основните пътни артерии, разширяване на бул. „Цар Освободител“. Предстои ремонт на инфраструктурата на ж.к. „Вл. Варненчик“ II м.р. В процес е ПУП-ПРЗ на III м.р.

Необходимо е да бъде възложено изработване на нов ПУП-ПРЗ за I м.р. във връзка с това, че са настъпили съществени промени в устройствените условия.

Район „Младост“ е разположен в северозападната част на града и включва жилищните комплекси „Възраждане“ – I, II, III и IV микрорайони, „Младост“ – I и II микрорайон, 26 м.р., 16 м.р. и 15 м.р. (квартал „Свети Иван Рилски“). В териториалния обхват са включени и селищните образования „Кочмар“, „Пчелина“, „Планова“ и „Сълзица“, както и част от ПЗ „Планова“.

На територията на района са вписани 1418 етажни собственост. Регистрирани са 68 сдружения на собствениците по реда на ЗУЕС, от които 44 са заявили интерес за финансово подпомагане по НПЕЕМЖС. 18 от сдруженията имат включени договори за финансиране, като за 13 сгради са приключили строително – монтажните работи, а останалите 5 са в процес на стартиране. В районната администрация има заявени искания от 26 сдружения за финансиране от ББР.

Има много висок ръст на издадени строителни книжа в селищните образования на частни лица. Състоянието на инфраструктурата е добро. Районът е важен транспортен и логистичен център за гр. Варна. Сред важните инфраструктурни обекти, които ще се реализират са рехабилитация на основните пътни артерии, разширяване на бул. „Цар Освободител“, проектирането на „леко“ метро. Селищните образования са включени към проект „Изграждане на ВиК инфраструктура“ по ОПОС.

В Район „Приморски“ са въведени в експлоатация през 2019г. – 145 жилищни сгради, а през 2020г. – 110 бр.

Издадените разрешения за строеж през 2020г. са за общо 132 бр. жилищни сгради 270 бр. жилища, с обща РЗП 54 403 кв.в.

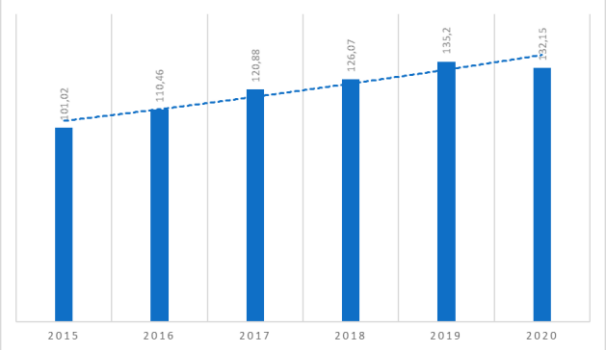
Регистрирани етажни собствености са 2 451 бр. В районната администрация са постъпили 13 бр. заявления от сдружения на етажните собственици. От тях 9 бр. са приключили със строителните дейности, 2 бр. заявления са на етап сключен договор за финансиране, а 2 бр. заявления са подадени след като е преустановен приемът на документи в ББР.

През последните годни във Варна се наблюдава голям интерес към къщи и вили, които се намират на разстояние 25-30 км от града. В тази връзка интерес към Забелязва се по-усилено развитие на южните райони на морската столица, които предлагат възможност за повече зелени площи около жилищата.

По данни от Община Варна силен е инвеститорският интерес към изграждане на еднофамилни къщи. В процес на реализация са два проекта, които предвижда изграждането на по 70-80 фамилни къщи.

Цените на имотите постоянно се покачват през целия период. В същото време Община Варна е сред общините с най-малка средна полезна площ на новопостроено жилище в страната - 65,0 кв.м.

Фигура 9.2.4. Общ индекс на цените на жилищата в град Варна[219]

През периода 2014-2020г. са изпълнени енергоспестяващи мерки в 41 многофамилни жилищни сгради в гр. Варна по Националната програма за енергийна ефективност. През 2020 г. е сключен Договор за безвъзмездна финансова помощ по ПО1 на ОПРР 2014-2020 г. за реализация на проект BG16RFOP001-1.002-0007„Енергийна ефективност на многофамилни жилищни сгради в гр. Варна“. Обекти на интервенция са шест многофамилни жилищни сгради в район „Аспарухово“ и две в район „Одесос“.

Жилищна политика на Община Варна

[219] Индекси на цени на жилища (ИЦЖ) за шестте града в България с население над 120 000 жители (регионално ниво); https://infostat.nsi.bg/infostat/pages/reports/result.jsf?x_2=1423

Към края на 2019г. Варна разполага с 1275 жилища[220]. Общинският жилищен фонд е ограничен и достъпът до такова настаняване е труден за нуждаещите се. Управлението на жилищния фонд включва отдаване под наем, поддържане, опазване на същия и контрол по изпълнение на задълженията на всички участници в процеса по управлението на фонда. Общинските съвети упражняват общ надзор и контрол върху придобиването, управлението и разпореждането с недвижими имоти общинска собственост.

За разпореждане с общинския жилищен фонд се прилага Наредба на ОбС-Варна за условията и реда за установяване на жилищни нужди на гражданите, настаняване и продажба на общински жилища.

Като цяло общинският жилищен фонд се определя като недостатъчен по обем, за да осигури адекватно настаняване на нуждаещите се. Допълнителен проблем при стопанисването на общинските жилища е невъзможността на част от наемателите да покриват разходите за наем и/или комунални услуги.

Район „Аспарухово“ разполага с общо 119 общински жилища, като 103 се намират блоковете в жк „Дружба“ и 16 къщи. В тях са настанени общо 121 наематели. По данни на администрацията не са малко случаите, в които се налага в един апартамент и/или етаж от къща да са настанени две семейства. Триетажните блокове в жк „Дружба“ са строени са през периода 1952-1954г. Поради дългия срок на експлоатация и непостоянна поддръжка, общинските жилища са в много лошо състояние и се нуждаят от ремонт. Ремонтите, които се правят от наемателите са незадоволителни. Ниският социален статус на наемателите на общинските жилища – социално слаби, безработни, пенсионери обуславят тяхната невъзможност да извършат качествени текущи и основни ремонтни дейности. Към края на 2020г. са картотекирани 308 семейства, чиито молби не могат да бъдат удовлетворени поради крайно недостатъчния брой общински жилища в района, а администрацията отчита непрекъснато увеличаване на броя на нуждаещи се граждани.

В Район „Владислав Варненчик“ общинските жилища, включени във фонд „Настаняване под наем на граждани с установени нужди“ и

[220] Източник: УНИЦЕФ, 2020г., Общинските жилищни политики: ключов фактор за интеграция на местно ниво

предоставени за управление на районната администрация са 495 бр. От тях 493 са апартаменти и се намират в жилищни сгради. Еднофамилните сгради са 2 на брой. В тези жилища са настанени общо 833 семейства и 1384 членове на домакинства. Картотекираните граждани с установени нужди и кандидатстващи за настаняване в общински жилища са 676 лица и семейства.

Район „Младост“ разполага с 346 бр. общински жилища, като от тях 341 са апартаменти и се намират в жилищни сгради. Еднофамилните жилищни сгради са 5 на брой. В тези жилища са настанени общо 356 семейства/ домакинства. Картотекираните и кандидатстващи за настаняване в общински жилища са 859 лица и семейства.

Район „Одесос“ разполага със 105 общински жилища, като в някой от жилищните имоти са настанени повече от едно семейство. По-голямата част от общинските жилища са в лошо състояние.

В Район „Приморски“ има 110 бр. общински жилища, от които 89 апартамента и 21 бр. къщи, които са в добро състояние.

През 2019г. е създаден фонд „Социални жилища“ във връзка с изпълнението на проект „Изграждане на социални жилища на територията на гр. Варна“ по приоритетна ос 1: „Устойчиво и интегрирано градско развитие“, процедура BG16RFOP001-1.001-039: „Изпълнение на интегрирани планове за градско възстановяване и развитие“ на Оперативна програма „Региони в растеж“, 2014-2020 г. Освен настаняване, осигурява и приобщаване на ползвателите, предоставяйки им възможност за достъп до образование, заетост, здравеопазване, социално включване и др. Настаняването в социалните жилища е за срок не по-дълъг от 3 години – достатъчен период от време за социализация и интеграция на уязвимите групи и задоволяване на потребностите им от подслон и социално включване.

В социалните жилища могат да бъдат настанявани представители на следните целеви групи: бездомни хора и/или такива, живеещи в много лоши битови условия; родители, отглеждащи сами децата си; родители с деца, вкл. непълнолетни родители, многодетни семейства, с деца с влошено здраве и увреждания; хора в риск от бедност и социално изключване.[221]

[221] Източник: Наредба на ОбС Варна за условията и реда за настаняване и ползване на социални жилища в община Варна, изградени по проект „Изграждане на социални жилища на

Идентифицирани проблеми, неоползотворени ресурси и потенциал за развитие

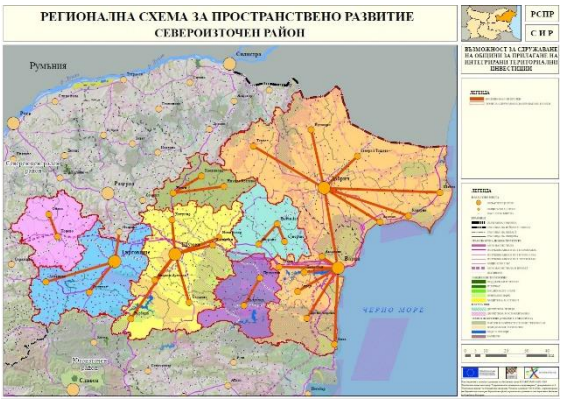
В гр. Варна (за периода 2014 – 2020 г.) трайно се повишават цените на жилищата, като ръстът на повишаване на цената на жилищата е по-голям от този на наемните цени. Регистрира се сериозен ръст на ново строителство, като на пазара се засилва търсенето на къщи и вили в близост до града.

територията на гр. Варна“ по приоритетна ос 1: „Устойчиво и интегрирано градско развитие“, процедура BG16RFOP001-1.001-039: „Изпълнение на интегрирани планове за градско възстановяване и развитие“ на Оперативна програма „Региони в растеж“, 2014-2020 г., приета с Решение № 1742-7(41) от 27.06.2019 г.; https://varna.obshtini.bg/doc/4046735

Раздел X. Анализ на връзката на общината със съседните територии извън административните ѝ граници

В тази част от ПИРО са идентифицирани общите предизвикателства и евентуалните възможности за коопериране със съседни общини за изпълнение на съвместни проекти. Не са идентифицирани отрицателни въздействия при бъдещото развитие на общината.

Схема 10.1.1. Възможност за сдружаване по тематичен признак на Община Варна със съседни общини

Взаимовръзките са обусловени от функционално-йерархичната структура на мрежата от населени места в Североизточния район, която се характеризира с един изявен център в лицето на град Варна.

Съгласно Националната концепция за пространствено развитие (НКПР), в област Варна са определени и налични градове центрове от следните йерархични нива: второ йерархично ниво – гр. Варна; четвърто йерархично ниво - Девня, Провадия; пето йерархично ниво - много малки градове и села, центрове на общини: Аврен, Аксаково, Белослав, Бяла, Ветрино, Вълчи дол, Долни чифлик, Дългопол и Суворово.

Общините с центрове от пето йерархично ниво са идентични с определените слабо урбанизирани (периферни) общини. Това са малки общини със затруднено социално-икономическо развитие. Разположени са по периферията на района и централната му част, формирайки феномена „вътрешна периферия“. В случая, общини с центрове от пето йерархично ниво са разположени извън осите, свързващи градовете от второ и трето йерархично ниво. Тези общини са включени в обхвата на т.н. „райони за целенасочена подкрепа“. Стимулирането на техните центрове е важно, за да могат да предлагат необходимите първични услуги на населението, както и работни места извън земеделската и горската функция.

В Социално-икономическия анализ на районите (СИА) от 2019 г., както и в изследването на НСИ „Градовете и

техните функционални урбанизирани ареали“ от 2016 г., зоните на влияние (FUA) на големите градове са определени по критерия трудови пътувания към тях. Изискването е повече от 15% от работоспособното население от околните общини, чрез всекидневни пътувания да осигурява своята трудова заетост в града-ядро. По този критерий е определен обхватът на агломерационните ареали.

В агломерационния ареал на Варна попадат шест общини - Аврен, Аксаково, Белослав, Варна, Долни чифлик и Дългопол. За неговото ядро и център е определен град Варна. Основни перспективи за развитие на общините Аксаково, Белослав и Девня са свързани с близостта на общината до гр. Варна и интегрираното развитие на Варненската агломерация. Тези общини успешно могат да привлекат индустриален бизнес, предвид силния инвестиционен интерес към гр. Варна и свръх концентрацията на производството в областния град, което затруднява балансираното развитие на областния център. Развитието на общинската икономика в тези общини е благоприятно повлияно от достъпа до комуникации, образователни институции и научни центрове, качествени човешки ресурси и транспортна обезпеченост.

Усилията на общинските администрации следва да се концентрират в изграждане на бизнес инфраструктура и провеждане на инвестиционен маркетинг за привличане на външни инвестиции и разкриване на нови и по-привлекателни работни места. Същевременно е необходима подкрепа за развитието на малкия и среден бизнес, както и насърчаване развитието на клъстери

Поради влошената екологична обстановка на територията на общините Белослав и Девня следва да се насърчава навлизането на технологичен бизнес и на производства, незамърсяващи околната среда, като едновременно с това се извършват публични и частни инвестиции за отстраняване на стари замърсявания и предотвратяване възникването на нови.

В граничещата на юг с община Варна – община Аврен и периферните общини Суворово, Вълчи дол, Ветрино, Дългопол се наблюдава ниска степен на развитие и многофункционална икономическа структура – с аграрен и аграрно – промишлен характер, с ниска привлекателност за инвестиране в производствена и друга дейност и липса на икономическа среда за предприемачество и бизнес. Те имат потенциал да поемат част от производството главно на вторичния сектор на Варна. В крайбрежните

общини Долни чифлик и Бяла посочените характеристики на периферните общини се смекчават до известна степен поради туристическата им насоченост. Потенциалите на тези общини е в развитието на туризма на базата на природните ресурси.

Социално – икономическата интеграция на отдалечените райони към основната ос на развитие Варна – Девня с цел оживяване на периферните територии намират своето решение чрез устройствени предложения и решения: Насърчаване на предприемачеството и мобилността на работната сила чрез подобряване на комуникациите, транспортните връзки и услуги; Рехабилитация на физическата среда в периферните населени места за постигане на балансирано развитие на цялата територия на Варненска област; Подобряване на транспортния достъп до малките градове в областта; Разработване и прилагане на общински програми за инвестиционен маркетинг за привличане на инвестиции в малките градове в ареала; Създаване на нови връзка град – село, достъп до нови пакети услуги за селскостопанския хитерланд; Създаване на местна заетост и развитие на силни местни общности – залог за желана промяна в демографските дисбаланси и миграционните процеси. Много съществено е да се намерят подходи за разпространение на позитивното влияние на ядрото на градска агломерация Варна – Девня (район на растеж) към съседни и периферни територии на областта за да се постигне своеобразна дифузия на растежа и балансирано развитие на територията.

Останалите общини също имат потенциали за развитие на туризма във вътрешността на Варненския регион. Напр. община Провадия притежава значителен потенциал за развитие на туризма – културен, селски, алтернативен, балнеолечебен, ловен и екотуризъм.

Благоприятно влияние оказват непосредствената близост до Черноморието и Варна и до националните туристически обекти – Мадара, Плиска, Преслав и Шумен; множеството разнообразни природни ресурси.

Кооперирането между две или повече общини ще повлияе положително на икономическото развитие чрез засилен търговски обмен, логистична дейност, както и възможност за реализиране на съвместни проекти.

При осъществяване на взаимодействие между тях има реална възможност някои от проектите да бъдат идентифицирани като интегрирани териториални инвестиции.

Раздел XI. Влияние на големи инфраструктурни проекти с регионално и национално значение

Варна е главен портал на ЕС на Черно море, категоричен център от второ ниво, балансьор на София в Североизточна България, висока значимост по всички показатели, добра демографска характеристика - положителен прираст за периода 2011–2018 г.

Ключовите нереализирани проекти, заложени в ОУПО, ИПГВР и ОПР са свързани с АМ „Черно море“, мост над Варненското езеро при с. Казашко, радиални връзки от магистралата към кк „Златни пясъци“, сезонна логистична база на Франгенско плато, южно разширение – втори мост към Аспарухово, базова инфраструктура за разширенията при в.з. Звездица и с. Константиново, комплекс за елитен туризъм при с. Константиново – с голф игрище и яхтено пристанище.

Някой от нереализираните мащаби проекти, изискващи консолидирането на компетенции, политики, икономическа логика, устойчивост и финансов ресурс е невъзможно да бъдат реализирани едностранно от общинската администрация.

Безспорно върху бъдещото развитие на община Варна влияние ще окажат големи инфраструктурни проекти с национално и регионално значение, които ще бъдат планирани за реализация в периода до 2027 г. В настоящия раздел са посочени някой от тях, но ги определяме като индикативни, защото са включени в документи, които макар публично достъпни не са официално приети: Интегрирана териториална стратегия за развитие на Североизточен район, Национален план за възстановяване, Оперативни програми и др.

При определяне на големите инфраструктурни проекти с национално и регионално значение е търсена приемствеността на вече постигнатото в предходния цикъл на планиране и изпълнение, и устойчивост в средносрочен и в дългосрочен план. Заложена е сходимост с предвидените политики в Регионалния план за развитие за периода 2014-2020 г. и се подкрепят тези приоритети, цели и мерки, които да го надградят в новите условия. Това се обуславя от общата логика на развитието, тъй като осигурява приемственост, предвидимост и устойчивост на регионалните политики.

Сериозни акценти за развитието на Варненската агломерация са свързани с

оптимално организиране на пристанищно транспортната и търговска дейност, морската индустрия, овладяване и насочване на туристическата урбанизация, адекватно развитие на научните, образователни и културни функции на града като балансьор на столицата.

Обобщено, доизграждането на автомагистралите и високо скоростни пътища, заедно с модернизирането на жп линиите по набелязаните направления ще осигури по-рационална пространствена организация на националната транспортна мрежа, осигуряваща връзки между различни европейски страни през територията на страната, връзки на България със съседни страни и връзки между основните урбанизационни центрове вътре в страната и съседни на нея. Поддържането на пътната мрежа в добро състояние с „изпреварващи“, а не „догонващи“ ремонти е задължително условие за по-ефективна използваемост на вече изградената пътна мрежа. Подобряването на качеството и експлоатационните параметри на редица инфраструктурни съоръжения ще повиши използваемостта на съществуващия на места свободен капацитет за пропускателна способност и особено належащо е това за железопътната инфраструктура. В „Доклад за България за 2019 г., Европейската комисия отправя конкретни препоръки за развитието на транспортната система в страната. Една от тях се отнася за минаващият през България коридор на трансевропейската транспортна мрежа за железопътния и автомобилен транспорт, който все още не е завършен в Северна България. Другата е, че в областта на железопътния транспорт е необходимо допълнително развитие, а пътните участъци се нуждаят от подобрения, посредством интелигентни транспортни системи. Поради това са набелязани нужди от инвестиции с висок приоритет с цел изграждане на стабилна, устойчива на изменението на климата, интелигентна, сигурна и интермодална трансевропейска транспортна мрежа. Инвестициите следва да се концентрират основно върху модернизацията на направленията по Трансевропейската транспортна мрежа на територията на страната, с оглед постигане на по-добра интеграция на националната транспортна мрежа в тази на ЕС и подобряване на връзките със съседните страни, което да допринесе за балансираното регионално развитие. Необходимо е да бъдат изградени непрекъснати и последователни транспортни мрежи с еднакви експлоатационни характеристики, което

да осигури бързо и безопасно транспортиране на хора и стоки. Повишаването на достъпността е от съществено значение за укрепването на регионалните икономики. Усилията следва да се насочат основно върху завършването на приоритетните железопътни и пътни направления и за насърчаване на мултимодалния транспорт посредством подобряване на връзките между отделните видове транспорт. Разширяването на пристанище Варна и неговото преместване към езерото ще допринесе за придобиване на нов облик на града и залагане на нова инфраструктура за дълъг период от време, в това число ще се даде възможност за изграждане на нови хотели, бизнес центрове, увеселителни паркове, яхтен и пасажерски терминал. Също така е необходимо да се осигури ефективност и безопасност на транспорта, като се минимизират отрицателните последствия за околната среда.

Проекти с национално значение

Проект „Изграждане на АМ „Хемус“

През плановия период 2021 – 2027 г. се очаква довършване на автомагистрала „Хемус“. Тя е предвидена да свързва столицата София с град Варна и дублира първокласните пътища Е70 от Варна до Шумен, Е772 от Шумен до Ябланица и Е83 от Ябланица до София. Доизграждането на автомагистрала „Хемус“ се разглежда като стратегически проект, под чието въздействие се очаква да се ускори процесът на икономическо и социално сближаване на общинско, регионално и международно ниво. Строителството на автомагистралата ще окаже влияние върху регионалната икономика на района, с благоприятно въздействие върху бизнеса и създаването на нови работни места, както през плановия период 2021 – 2027 г, така и след това. Трасето на АМ „Хемус“ е част от Европейската пътна мрежа. Доизграждането й ще облекчи изключително товаропотока и ще доведе до рязко намаляване на пътно транспортните произшествия по съществуващия в момента път.

Общата дължина на АМ „Хемус“ (А2) е около 420 км. В експлоатация са участъците от София до Боаза и от с. Белокопитово до Варна. Трасето на АМ „Хемус“ е част от Европейската пътна мрежа от връзката с коридор IV на запад до коридор IX в близост до Велико Търново. Предвидено е да свързва източните и западните части на България с Трансевропейската мрежа.

АМ „Хемус“ ще осигурява и връзка с пристанище Варна, което е ключово за търговията с Украйна, Русия и Турция.[222] Цялостното изграждане на АМ „Хемус“ ще ускори процеса на икономическо и социално сближаване на регионално ниво и ще окаже благоприятно влияние върху бизнеса и създаването на нови работни места.

Проект за изграждане на АМ „Черно море“

До момента от автомагистрала „Черно море“ са изградени едва около 10 км. Предвижда се трасето на АМ „Черно море“ да започва при бъдещата връзка с АМ „Хемус“, в района на с. Слънчево, да пресича Варненското езеро в най-тясната му част при гр. Белослав, да се свърже със съществуващата част от АМ „Черно море“ при с. Приселци и да направи връзка с края на АМ „Тракия“ при кв. „Ветрен“ на Бургас.

Доизграждането на АМ „Черно море“ ще завърши автомагистралния пръстен на страната, а свързването на основните пътни направления на Северна и Южна България – АМ „Хемус“ и АМ „Тракия“ ще подобри достъпа на международния транзитен трафик до двете най-големи пристанища и международни летища - Варна и Бургас и на туристическия поток до цялото Черноморие. Ще осигури не само нова транспортна връзка между Варна и Бургас, но и същевременно ще подобри съществено обслужването на крайбрежието, като ще изведе транзитния трафик по-далеч от чувствителната крайбрежна територия, курортните селища и комплекси по брега. Магистралата е част от бъдещ автомагистрален ринг около Черно море, който ще обвърже всички страни по крайбрежието и ще спомогне за разширяване на трансграничното и регионалното сътрудничество в Черноморската зона. Изграждането на автомагистрала „Черно море“ силно ще улесни транспортните връзки между черноморските градове, като реши трудностите с прехода на Стара планина, който силно забавя трафика по Черноморието.

От стратегическа важност за развитието не само на черноморското крайбрежие, но и на дълбокия хинтерланд е проектирането и изграждането на АМ „Черно море“. Предложението е тази магистрала да продължи като първокласен четирилентов път на север от Варна до Шабла с връзка към Констанца и Тулча, а на юг от Бургас – до Созопол и Резово с връзка към Демиркьой и Истанбул. Така ще се

[222] Източник: Агенция пътна инфраструктура, http://www.api.bg/index.php/bg/programi/strategicheski-ptni-proekti-s-nacionalno-finansirane/hemus-km-87-km-222/

реализира стратегическата цел за подобрена „свързаност“ и ще се създадат условия за валоризиране на специфичните потенциали на района (туризъм, земеделие, индустрия, пулсиращи трудови пазари, пулсираща търговия, специфичния атрактивен ресурс на „Via Pontica“ – освен орнитоложки коридор и трасе на древен римски път). По този начин ще се активизира и обогати с неповторима индивидуалност и специфика източната меридиална ос на развитие по черноморското крайбрежие.[223]

Проект: Скоростен път „Варна – Шабла – Дуранкулак“

Реализирането на проекта за скоростен път Варна-Шабла-Дуранкулак е връзка към Тулча в Румъния, модернизирането на направлението Варна-Добрич с продължение до Силистра ще допринесат за изпълнението на целите на АНКПР: „Свързване на българските градове в оси на урбанистично развитие, приобщени в общоевропейската мрежа от градове с транснационално значение и в общоевропейските оси на развитие”, както и „Развитие на главните и второстепенните транспортни оси за постигане на модел „решетка“, насочен към укрепване на функциите на вече изявените урбанизационни центрове, разширяване на полетата им на влияние и подобряване на достъпа до пазара на труда и социални услуги“

Проект: „Проучване на възможностите за осъществяване на линейна връзка (или съвкупност от линейни връзки“.

Проучването е насочено към планиране изграждането на стандартна ЖП линия, теснолинейна, тип „леко метро“ или трамвай, чрез която да се осигурява ефективен, сигурен, безопасен и екологичен транспортен коридор в най-натоварените туристически зони по оста на урбанизация Бургас – Варна – Балчик – Каварна - Шабла и скоростен път Варна-Шабла-Дуранкулак.

Проект: Развитие на железопътната инфраструктура в района освен по основната и по широкообхватната TEN-T мрежа“[224]

Изпълнението на една от основните цели на националната политика за развитие на транспортния сектор, който да „съдейства за пълноценното интегриране на страната в Европейските структури, отчитайки кръстопътното положение на България и нейния транзитен потенциал“ включва

[223] Източник: Актуализирана Национална концепция за пространствено развитие

[224] ОП „Транспортна свързаност“ 2021-2027г. (проект)

„Развитие на пътната инфраструктура по основната и широкообхватната Трансевропейска транспортна мрежа“[225]. Изготвеният първи вариант на ОП „Транспортна свързаност“ 2021-2027г. акцентира върху развитието на пътната инфраструктура по основната TEN-T мрежа. В изпълнение на целта за „интегриране на българската транспортна система в европейската“, е определена първата приоритетна ос на ОП „Транспорт и транспортна инфраструктура“ (ОПТТИ) 2014-2020 г. - „Развитие на железопътната инфраструктура по основната Трансевропейска транспортна мрежа“. Изготвеният първи вариант на ОП „Транспортна свързаност“ 2021-2027г. включва развитие на железопътната инфраструктура в района освен по основната и по широкообхватната TEN-T мрежа, като за Варна са посочени следните участъци:

- жп линия 2 София – Мездра - Горна Оряховица – Каспичан – Синдел – Варна, като участъкът Горна Оряховица - Варна е част от широкообхватната TEN-T мрежа;
- жп линия 3 Илиянци – Карлово – Тулово – Дъбово - Зимница и Карнобат – Комунари - Синдел разпределителна – Варна фериботна – Разделна, е включена в широкообхватната TENT мрежа на територията на страната с участъка Карнобат - Варна.

Изграждане на интермодален терминал „Варна“

Целта на изграждане на интермодален терминал (ИМТ) в района на град Варна е подобряване на интермодалността в югоизточния регион на ЕС, чрез създаване на условия за оптимално взаимодействие и интеграция на различните видове транспорт.

Интермодален терминал (ИМТ) „Варна“ (в проект), е включен в широкообхватната TEN-T мрежа за интермодален транспорт по направление на жп линия 2 София – Мездра - Горна Оряховица – Каспичан – Синдел - Варна. С изграждането на ИМТ „Варна“ се цели да се обезпечат възможности за добри транспортни връзки в направленията: Варна – София; Варна – Русе с възможност за ефективна връзка с Констанца; и Варна – Бургас с възможност за ефективна връзка с Истанбул. Като резултат от осъществяването на проекта се очаква предоставянето на възможност за ефективно транспортиране на големи обеми товари от Черно море до

[225] ОП „Транспорт и транспортна инфраструктура“ (ОПТТИ) 2014-2020

Централна Европа и търговските възли в ЕС.

Подобряването на интермодалността в югоизточния регион на ЕС, чрез създаване на условия за оптимално взаимодействие и интеграция на различните видове транспорт включва и подобряване на пристанищната инфраструктура. В широкообхватната TEN-T мрежа попада морското пристанище Варна. То има връзка с жп линия 2 и жп линия 3, включени в разширената TEN-T мрежа, както и с пътните направления от същата мрежа – АМ „Черно море“, направлението Велико Търново – Шумен - Варна и скоростен път Варна - Дуранкулак.

Възстановяване на проектните параметри на жп линията Русе-Варна е в подкрепа на интермодалните превози в СИР

Изграждането на новите терминали и успешното включване на Пристанище Варна в нарастващия товарооборот в Черно море ще утвърди Варна като основен логистичен и дистрибуторен център между Европа и Азия;

Проект: „Осигуряване на устойчива и транспортна свързаност и услуга по електрифицирани и рехабилитирани ЖП участъци за 160км/ч, чрез закупуване на енергийно-ефективен и комфортен подвижен ЖП състав“[226]

Основната цел на проекта е подобряване на конкурентоспособността на железопътния транспорт в сравнение с другите видове транспорт, особено чрез прехвърлянето на пътници от автомобилния към железопътния транспорт, което би довело до по-ниски емисии на парникови газове, т.е. до намаляване на общото отрицателното въздействие на транспорта върху околната среда. Към момента превозите в участъци, в обхвата на проекта, се обслужат с електрически локомотиви и различни серии пътнически вагони произведени през 70-те и 80-те години на миналия век. По този начин предлаганата услуга значително отстъпва на автомобилния транспорт, при който с по-малки инвестиции завзема сериозен пазарен дял в пътническите превози.

В обхвата на проекта за жп участъкът София - Пловдив – Карнобат- Варна - 545 км е предвидено осигуряване на транспортна услуга по рехабилитирани и процес на рехабилитация за 160км/ч електрифициран железопътен участък, свързващ София с Варна.

[226] НПВ

Проект „Дигитална трансформация и развитие на информационните системи и системите реално време на ЕСО в условията на нисковъглеродна енергетика“[227]

Целта на проекта е цялостно модернизиране на дейностите по планиране, управление и поддръжка на електропреносната мрежа на България чрез въвеждането на най- съвременни дигитални средства и методи, които да осигурят необходимата маневреност, сигурност и бързодействие при управлението на електроенергийната система (ЕЕС) в условията на нисковъглеродно производство.

Проектът включва широкообхватна програма за цялостна дигитална трансформация на системите и процесите в ЕСО ЕАД и се състои от следните подпроекти, в чиито фокус е и наличната инфраструктура на територията на община Варна.

Подпроект 1. Осъществяване на система за автоматизирано управление на подстанции (САУП). Целта подстанциите да се дигитализират и да се даде възможност за дистанционното им управление.

Подпроект 2. Модернизация на SCADA в Опорен пункт с въвеждане на възможност за далечно резервиране. При рехабилитация на съществуващи подстанции и при изграждане на нови подстанции се внедряват модерни системи за автоматизирано управление. Това създава условия за оперативно управление на групи от подстанции в четири опорни пункта (Пловдив, Стара Загора, **Варна** и Плевен), чиито капацитет ще бъде изчерпан към края на 2027 г. Тяхната подмяна с нови системи, които да позволяват резервиране между отделните опорни пунктове, ще осигури непрекъсваемост на процеса на оперативно управление на съоръженията в ЕЕС и ще повиши сигурността на управлението на обектите в ЕЕС по време на пандемии и кризи.

Подпроект 3. Разширение и модернизация на телекомуникационната мрежа с нови устройства за дистанционното управление на подстанции, като е предвидено изграждане на допълнителни 2315 километра оптична мрежа.

Подпроект 4. Цялостна система за киберсигурност, която ще подобри способността на мрежите и информационните системи да се противопоставят на определено ниво на въздействие, засягащо отрицателно наличието, истинността, целостта или поверителността на съхранявани,

[227] НПВ

пренасяни или обработвани данни или на свързаните с тях услуги, предлагани от тези мрежи и информационни системи или достъпни чрез тях.

Подпроект 6. Дисплейни стени за ЦДУ (София) и четирите териториални диспечерски управления (Пловдив, Плевен, **Варна** и София) с нови пет стени и оборудването на петте опорни пункта с нови малки пет дисплейни стени. Очаква се да бъде повишена надеждността и сигурността на оперативното управление, увеличаване на скоростта и обема на технологичната информация, необходима за постигането на висока степен на наблюдаемост и респективно сигурност при управлението на обектите от електропреносната система.

Подпроект 7. Изграждане на виртуална работна среда за потребители (VDI) в хибридни облачни системи (hybrid cloud) на ЕСО ЕАД с цел подобряване на условията за работа от разстояние, осигуряващи сигурен достъп до всички системи и за всички служители на системния оператор

Подпроект 8. Модернизация на системата за администриране на пазара на електрическа енергия и балансиращия пазар. Ще бъде внедрена нова пазарна система на модулен принцип, включваща най-малко 11 типа нови функционалности за балансиращия пазар, система за допълнителни услуги и сетълмент система, включваща ценообразуване на балансиращата енергия, реализирани във всички времеви хоризонти (годишни, месечни, дневни, в рамките на деня и в реално време).

Подпроект 9. Система за динамично наблюдение на преносните възможности – с все по-голямото разпространение на ВЕИ и тяхното неравномерно разполагане на територията на страната изискват динамично следене на потоците на застрашените електропроводи и своевременно предприемане на корективни действия. Това налага въвеждането на система за динамично наблюдение, включваща доставка и монтаж на сензори и метеостанции, както и софтуер за наблюдение и оценка на преносната способност на тези електропроводи.

Проект: „Повишаване на енергийната ефективност и модернизация на материалната база и въвеждане на иновативни технологии за лечение на населението на опорни държавни и общински лечебни заведения“

Бенефициер е Министерство на здравеопазването, партньори - общини, на територията, на които има опорни общински лечебни заведения и опорните лечебни заведения с над 50 % държавно

участие в капитала, Медицински институт-МВР. В обхвата е включена болницата за продължително лечение и рехабилитация на МВР във Варна. Основните дейности, които се предвижда да се изпълнят в рамките на проекта са: извършване на паспортизация на сградния фонд; изпълнение на мерки за саниране и енергийна ефективност; обновяване и модернизиране на асансьорните съоръжения; създаване на системи за обезвреждане на опасни болнични отпадъци и битови отпадъци; обновяване и модернизация на ел. инсталациите, ВиК и ОВК инсталации; изграждане на системи за производство на кислород за медицински цели; закупуване, монтаж и пускане в действие на иновативна апаратура за опорни общински лечебни заведения и опорни лечебни заведения с над 50 % държавно участие в капитала.

Проект: „Подкрепа за развитие на ИКТ Клъстер – Варна“, действащ във Варненски регион, разширяване на неговата дейност в целия Североизточен район и превръщането му в регионален център за обмяна на „ноу-хау” и за развитие на икономическата конкурентоспособност в района;[228]

Проект: „Изграждане на европейски цифров иновационен център (хъб)“, който ще стимулира широкото приемане на модерни цифрови технологии от промишлеността, от публичните организации и академичните среди. Центърът ще изпълнява следните функции: повишава осведомеността и предоставя или осигурява достъп до експертен опит, ноу-хау и услуги в сферата на цифровата трансформация; подкрепя предприятията и организациите, за да повишават конкурентоспособността си; улеснява трансфера на експертни знания и ноу-хау между региони; предоставя или осигурява достъп до тематични услуги, включително услуги, свързани с изкуствения интелект, високопроизводителните изчислителни технологии и киберсигурността и др. Европейските цифрови иновационни центрове са „not-for-profit“ организации[229]

Проект: Изграждане на регионален газов хъб „Балкан“ е най-сериозният проект от енергийната инфраструктура

[228] ИТИ

[229] ИТИ, Предвиденото финансиране от ЕС за България по Програма "Цифрова Европа" (2021-2027) е до 21.7 млн. евро за изграждане на минимум 3 и максимум 6 центъра на територията на България за седемгодишния период.

на страната и района. Проектът е в съответствие с нуждите на региона, идентифицирани от Групата на високо равнище за газова свързаност в рамките на инициативата за енергийна свързаност в Централна и Югоизточна Европа (CESEC), както и от Европейската стратегия за Енергиен съюз. Проектът за изграждане на инфраструктура, която да позволи развитието на български газов център – Газов хъб „Балкан", има статут на проект от „общ интерес" по смисъла на Регламент (ЕС) № 347/2013 г. и е част от публикувания от Европейската комисия трети списък с проекти от „общ интерес" (ПОИ 6.25.4), приоритетен коридор: междусистемни газопроводи север-юг в Централна източна и Югоизточна Европа (NSI East Gas). Инфраструктурата на газовия хъб ще свърже пазарите на природен газ на България, Гърция, Румъния, Унгария, Сърбия, Хърватия, Словения, Австрия, Германия, Италия, Украйна, Молдова и други. Като основни източници за хъба се очаква природен газ от Азербайджан и други източници от Южния газов коридор (чрез ТАП и ТАНАП), руски природен газ, местен добив от България и Румъния, природен газ от съществуващите и изграждащите се терминали за втечнен природен газ в Гърция и Турция, които ще осигурят количества природен газ от САЩ, Катар, Алжир, Египет и други. Концепцията за Газов хъб „Балкан" включва няколко ключови елемента, които в своята съвкупност формират проекта: нови източници на природен газ; оптимално използване на съществуващите газопреносни мрежи; модернизация и разширение на съществуващата инфраструктура; изграждане на нови междусистемни връзки със съседните страни; нова инфраструктура за газовия хъб и др.

Проекти с регионално значение

Проект „Нов логистичен коридор на България: Азия – Варна – Шумен – Разград – Русе – Централна и източна Европа" – EU Gateway. Официално декларирана подкрепа на проекта от следните областни администрации: Варна, Добрич, Шумен, Разград, Русе, от общините Варна, Русе, Шумен, Добрич, Девня, Аксаково и Белослав и от пристанище Варна. Проектът включва широка инвестиционна програма, в т.ч. разрастване и включване към коридора на действащи индустриални зони, създаване и генериране на нови индустриални зони в цяла Североизточна България с цел привличане на товари, преки

чуждестранни инвестиции, генериране на икономически растеж и нови работни места. Инициатор на проекта е СНЦ „Клъстер Черноморска икономическа зона“.

Други предвидени проекти в ИТС:

Изграждане на иновативен хай-тек парк – Варна в района на Аспарухово[230]

Изграждане на нова индустриална зона Варна-Аксаково. Общата площ на зоната в землището на Аксаково е 8 160,9 дка. През нея минават автомагистрала „Хемус“ и старият път за София, в близост са летището, пристанищата и заводите в Девня. Проектът предвижда обслужването на територията да бъде с обществен транспорт - включително електричка.

Изграждане на нова производствена зона в община Девня (4000 дка), до пристанищния терминал „Варна Запад“.

Изграждане на Индустриален Парк Добрич (420 декара – панаирна и логистична зона, високотехнологичен инкубатор, интермодален терминал, митница, силози и зърнен терминал, 280 декара – индустриален парк, изграждане на модерно международно летище в близост до индустриалния парк). Проектът ще се осъществи в близост до бившето военно летище Добрич.

Изграждане на хеликоптерни площадки (една от тях е предвидена във Варна) и осигуряване на връзки с болнични заведения в района.

Върху развитие на региона влияние ще окажат и планираните за държавни концесии на територията на община Варна

Таблица 11.1.1. План за държавни концесии на територията на община Варна[231]

№	Предмет на концесията
1.	Концесия за строителство на обект „Пристанищен терминал Варна-изток и пристанищен терминал Варна-запад“
2.	Концесия за услуга на обект „Фериботен терминал Варна“
3.	Възлагане на концесия за морски плаж „Кабакум – юг“
4.	Възлагане на концесия за морски плаж „Кабакум – Бисер“
5.	Възлагане на концесия за морски плаж „Минерален басейн - север“
6.	Възлагане на концесия за морски плаж „Рибарски – изток“ и морски плаж „Рибарски – запад“
7.	Възлагане на концесия за морски плаж „Буните 2 – изток“ и морски плаж „Буните 2 – запад“
8.	Възлагане на концесия за морски плаж „Кабакум – Централен“
9.	Възлагане на концесия за морски плаж „Кабакум – Север 1“

[230] ИТИ

[231] Източник: Национален концесионен регистър към 10 февруари 2021 г.

Раздел XII. Трансгранично и международно сътрудничество

За община Варна, международното сътрудничество е ключов елемент от политиката за развитие на града, за което свидетелства и сериозния брой на официални чуждестранни партньори – 31 (общини, градове, райони) към настоящия момент, с които през годините е сключено, или предстои да бъде сключено споразумение/ меморандум/ договор за сътрудничество, приятелство или побратимяване. По този показател, Варна заема второ място от всички български административни единици, след община Пловдив, която има 37 инициирани международни партньори.

Фигура 12.1.1. Международни партньори на Община Варна[232]

Като град намиращ се на стария континент, община Варна фокусира партньорствата си върху общини и административни центрове, които са позиционирани в Европа. Към 2019г. 67,74% (21) от партньорите на Варна са на територията на континента Европа, като 14 от тях са в страни-членки на ЕС, а останалите в страни от източна и югоизточна Европа. 32,26% (10) са партниращите общини и градове от Азия и Океания (9) и един представител от Африка. Логично по-големият брой от приятелските административни единици са с локация близо до морски или големи речни басейни.

Разпределението им по държави, към 31.12.2019г. е както следва:

- Европа (ЕС): Австрия (1), Германия (2), Дания (1), Естония (1) Испания (1), Италия (2); Финландия (1), Франция (3), Чехия (1); Швеция (1);
- Европа (извън ЕС): Русия (4); Украйна (3);
- Азия и Океания: Азербайджан (1), Виетнам (1), Грузия (2), Индонезия (1), Ирак (1), Казахстан (1), Китай (1);
- Африка: ЮАР (1).

[232] Източник: https://www.namrb.org/pobratimiavane

Това доказва, че Община Варна успява да си сътрудничи с възможно по-широк кръг от партньори – градове и общини, в рамките на ЕС. Голям процент от сферите на сътрудничество с партньорите от ЕС включват широкообхватни социално базирани области като култура, образование, туризъм, младежки дейности и спорт, здравеопазване както и традиционни стопански, и инфраструктурни тематики – икономика и икономическо развитие, устойчиво градско развитие и транспорт, околна среда.

С част от партниращите общини в ЕС, Варна си сътрудничи в специфични за общината области, като подобряване на доброто управление (Додрехт, Нидерландия), Водни спортове (Марсилия, Франция), пристанищно развитие, активно гражданство и местна демокрация (Барселона, Испания) и електронно управление (Талин, Естония).

Страните извън ЕС, с които община Варна има сключени сътрудничества са традиционни за България, като цяло, партньори – най-вече Русия и Украйна. Сферите на сътрудничество, с тези административни центрове, са свързани основно с култура, туризъм и спорт, споразуменията за сътрудничество с украински градове (където има българско малцинство), засягат доброволчество и младежки дейности.

Същата логика следва и приятелството с общини от Азия (и Океания) и Африка – основните партниращи градове са от страни, с които България е в близки отношения. Тематиките засегнати в документите за сътрудничество са доста по-разнообразни от тези при Европейските партньори, което е разбираемо, предвид сериозната географска, културна и институционална разлика.

Общ преглед на реализираните проекти с чуждестранни партньори – общини

През последния програмен 2014-2020, община Варна е реализирала над дузина проекти с международно сътрудничество[233] в сферата на подобряване на градската среда и мобилността, околната среда, културата, туризма и развитие на обществото и градското управление чрез модерни дигитални технологии, обучения, обмяна на опит, здравеопазване и сигурност, като част от тях все още са в процес на изпълнение.

[233] Източник: https://www.varna.bg/bg/15

Партньорите на общината са изключително разнообразни и включват: градове и общини, НПО, образователни институции (университети, центрове и др.), културни учреждения (музей, галерии и др.), институции на всякакво ниво и т.н., от държави включващи: Австрия, Англия, Германия, Гърция, Дания, Испания, Италия, Нидерландия, Норвегия, Полша, Португалия, Румъния, Словакия, Словения, Сърбия, Финландия, Франция, Унгария, Хърватия (също и партньори от България).

Проект: Европейски дигитални граждани

Програма: „Европа за гражданите“

Продължителност: 31 месеца (01.04.2020 г. – 01.11.2022 г.)

Бюджет (Варна): 17 640 ЕВРО

Водещ партньор: гр. Марсилия (Франция)

Брой партньори: **7** (От държави: Румъния, Италия, Нидерландия, Германия, и България)

Проектът „Европейски дигитални граждани“ цели да се намали дигиталното неравенство между европейските граждани, предвид техните умения, образование, възраст, местожителство и др. и вследствие на неравния достъп до технологии. Специфичните цели и резултатите от проекта са свързани с подобряване на местните политики за достъп на всички граждани до местни дигитални услуги, анализ на използването на дигитални технологии и услуги от гражданите.

Проект: „В помощ на музикалните фестивали да се справят с нарастващото предизвикателство за развитието на публиката“

Програма: „Творческа Европа“

Продължителност: 29 месеца (индикативно – от 01.06.2018 г. - 30.11.2020 г.)

Бюджет (Варна): 38 600 ЕВРО

Водещ партньор: LUSTR B.V. - Annemarie Goedvolk, (Нидерландия)

Брой партньори: 6 (От държави: Испания, Финландия, Нидерландия, Франция, и България)

Целта на проектът „Festivallinks“ е да помага фестивалите за класическа музика да се справят с нарастващото предизвикателство за развитието на публиката. Партньорите в проекта си сътрудничат в достигане на целта да бъдат ориентирани към аудиторията, по-устойчиви и способни да достигнат до нови, по-широки и по-разнообразни публики. Уникалният процес за постигане на тази цел съчетава обмен на творчески и организационни практики между партньорите с обширни научни

изследвания. Участието на Варна е чрез **Международен музикален фестивал „Варненско лято“**

Проект: „City Changer Cargo Bike“ (CCCB) – „Товарно колело, променящо града“

Програма: „Хоризонт 2020“

Продължителност: 36 месеца

Водещ партньор: Forschungsgesellschaft Mobilität Austrian Mobility Research (FGM) – Австрийска Агенция за изследване на мобилността

Брой партньори: 17 (от държави: Дания, Португалия, Нидерландия, Полша, Румъния, Англия, Хърватия, Италия, Австрия, Германия, Гърция, Норвегия и България)

Основната цел на проекта е редуцирането на задръстванията и вредните емисиите; увеличаване на безопасността; увеличаване на публичното пространство и подобряване на използването му.

Проект: „Интелигентни и устойчиви градове“

Програма: „Хоризонт 2020“

Продължителност: 60 месеца (2018 – 2022)

Бюджет (Варна): 49 063 ЕВРО

Водещ партньор: Фондация CARTIF

Брой партньори: 8 (От държави: Франция, Германия, Финландия, Полша, Хърватия, Испания и България)

Проектът има за цел разработване на стратегия за градската трансформация в подкрепа на градовете в определянето на преходни модели, като подходящ начин за достигне високо ниво на компетентност в процеса на развитие, справяне с основните предизвикателства на града и прогрес към „интелигентни хора“ и концепции за „интелигентна икономика“.

Основният инструмент за постигане на тази амбициозна стратегия е определянето на План за напреднало градоустройство, състоящ се от интегриран подход на планираните интервенции на града въз основа на внимателна оценка на въздействието, активното ангажиране на гражданите в процеса на вземане на решения, както и структуриран бизнес подход, от перспективата на бизнес модел на града до икономическата рамка за големи компании, малки и средни предприятия и стартиращи фирми.

Проект: „Интерактивни градове: Ефективно управление на градовете чрез дигитални инструменти, социални медии и съдържание, генерирано от потребителите“ (URBACT – Interactive Cities)

Програма: URBACHT III
Продължителност: 24 месеца (03.05.2016 г. – 03.05.2018 г.)
Бюджет (Варна): 51 390 ЕВРО
Водещ партньор: гр. Генуа (Италия)
Брой партньори: 8 (От държави: Румъния, Унгария, Естония, Белгия, Франция, Португалия, Испания и България)
Чрез проекта е постигнато подобрено управление на градовете-партньори с помощта на социалните медии, като се даде по-широка платформа за мнения и препоръки и се насърчи диалога между граждани и местно управление.
Наред с инструмента на кохезионната политика на ЕС – URBACHT, през изминалите програмни периоди, община Варна е активна и в програмите за трансгранично сътрудничество, в които е допустим участник, като е била партньор в 2 проекта от настоящия програмен период), както следва:

Проект: „Регионално и транспортно развитие на региона Дунав – Черно море към транснационален и многопристанищен регион – портал към Каспийския регион и Далечния изток“
Програма: Програма за транснационално сътрудничество „Дунав“ 2014-2020
Продължителност: 30 месеца (01.01.2017 – 30.06.2019г.)
Бюджет (Варна): 140 166 ЕВРО
Водещ партньор: Регионално правителство на Долна Австрия (Австрия)
Брой партньори: 10 бюджетни + 20 асоциирани (От държави: Австрия, Словакия, Сърбия, Хърватия, Румъния и България)
Проектът подпомогна превръщането на Дунавско-черноморския регион в привлекателен регион за морския и вътрешноводния транспорт между Централна Европа и Черно море, Каспийския регион и Далечния Изток, чрез засилване интензивността и качеството на сътрудничеството между пристанищата в региона и всички ключови участници.

Проект: „Към енергийно отговорни места: създаване на пешеходни градове в региона на река Дунав“
Програма: **Програма за транснационално сътрудничество „Дунав“ 2014-2020**
Продължителност: 30 месеца
Бюджет (Варна): 165 000 ЕВРО
Водещ партньор: Научно-изследователски център (Scientific Research centre) (Словения)
Брой партньори: 13 (От държави: Австрия, Словакия, Сърбия, Хърватия, Румъния и България)

Проектът CityWalk подпомага градовете в Дунавския регион за намаляване на въглеродните емисии, шума и увеличаване на безопасността, за да се превърнат в по-добри места за живеене чрез подобряване на възможностите за разходки.

Увеличаване на емисиите на парникови газове и градското натоварване са отрицателни странични ефекти на урбанизацията. Ключово предизвикателство за градовете е да подобрят транспортната система и достъпността чрез екологично чист подход.

Проектът се фокусира върху комбинирането на транспортни средства – с акцент върху ходене/вървене. В процеса на реализацията му се помага на градовете в Дунавския регион да идентифицират пречките за превръщане на градовете в по-добро място за живеене, както и да разработят и изпълнят План за решаване на тези пречки.

Проект: „Пилотен проект насочен към насърчаване на здравословното хранене на бременни и кърмещи жени“, на Европейската комисия и Главна дирекция „Здравеопазване и безопасност на храните“

Продължителност: Приключил 2016г.

Програма: ЕК

Бюджет (общ): 23 968 ЕВРО

Водещ партньор: Община Варна (България)

Брой партньори: 5 (От държави: Испания, Англия, Швеция и Чехия)

Съставени и тествани образователните материали, посредством които е повишена информираността по здравословните проблеми, свързани с недохранване, наднормено тегло и затлъстяване, както и представянето на здравословна диета и здравословен начин на живот от бременността до периода на кърмене. Информационният и образователен материал е насочен към бременни и кърмещи жени от уязвими групи от населението, като е осигурено изпълнението на дейностите в пет държави-членки на ЕС на различни езици и с различни културни обкръжения.

Във всеки град, участие са взели най-малко 2500 бременни и кърмещи жени.

Община Варна участва и в 2 проекта на програма Европа за гражданите, свързани с провеждането на различни събития (по 9 за всеки проект) на многообразни теми, важни за укрепването на съюза, в градове от държави-членки на ЕС.

Многообразието от тематики в съвместните проекти с участието на община Варна показва желанието на

административната единица да се възползва максимално от предоставените възможности за сътрудничество, финансиране и развитие от програмите на ЕС. Въпреки, че сумите по проектите (бюджета на Варна) не са големи, самото участие в начинания с партньори, понякога надхвърлящи двуцифрено число на проект, дава стабилна предпоставка за община Варна, да продължи да бъде търсен и желан колаборатор за реализацията на ключови теми за ЕС и/или съответния регион.

От прегледа на изпълнените проекти и тези в процес на реализация е видно, че Варна има опита и административния ресурс да се справя с големи и отговорни проекти и като партньор и като водеща организация. За следващия програмен период, амбициите на общината ще се заключават в запазване и надграждане на постигнатото на международно програмно ниво.

Идентифицирани общи проблеми и предизвикателства по тематични области и сектори

В следващото десетилетие, сътрудничеството между община Варна и нейните партньори неминуемо ще трябва да отрази глобални предизвикателства, проблеми, заплахи, както и възможности възникващи от експоненциалното технологично развитие. Сферите на интерес за сътрудничество на община Варна с настоящи и бъдещи чуждестранни административни единици за 2021 – 2030 (обхватът на настоящия програмен период) ще включват:

- **Здравеопазване:** Неминуемо, пандемичния шок обхванал планетата ще подтикне сътрудничество на всички нива за справяне с проблема, предотвратяване на негативните последици и справянето с нови предизвикателства и опасности от подобен характер;
- **Сигурност:** Отразявайки модерните заплахи от тероризъм, както и заплахите от конфликти в Черно море;
- **Околна среда:** Епицентърът в политиката на Европа за следващия програмен период е околната среда, и кръгова икономика, базираща се на максимално ефикасно използване на ресурси. Предизвикателства за Варна ще бъдат и бреговата ерозия, замърсяването и третирането на отпадъци и отпадни води;
- **Култура и Туризъм:** Възстановяване на нивата от туристопоток към общината, нащетени от пандемията COVID-19;

- **Градско развитие:** По-зелени и „по-умни“ градове ще е основата на международното сътрудничество в следващия програмен период, особено за страни от Източна и Югоизточна Европа;
- **Администрация:** Със скоростта на развитие на технологии и добри практики, ученето през целия живот и подобряването на административния капацитет ще бъдат едни от важните приоритети при колаборацията през периода 2021-2027г.;
- **Икономика на знанието:** В следващото десетилетие, напредъка в науката и технологиите ще играе още по-голяма роля върху икономическия и социален живот на града. Предизвикателствата пред община Варна ще бъде да осигури още по-благоприятна икономическа и институционална среда за развитие на предприемачество, както и постоянно развиваща се информационна инфраструктура.

Възможности за кооперране за изпълнение на съвместни проекти

През новия програмен период Европа ще продължи борбата си за ниско-въглеродна икономика, RnD, и по-висока ефективност в използване на природата и ресурсите чрез кръговата икономика. Към настоящия момент, все още няма ясни работни версии на програмите за сътрудничество към ЕС, както поради началото на програмния период, така и поради усложненията причинени от COVID-19.

Въпреки трудностите, Община Варна определя като приоритетни, следните програми с които да се справи с проблемите и предизвикателствата в новия програмен период.

INTERREG NEXT Black Sea Basin 2021-2027[234]

Програмата INTERREG NEXT Black Sea Basin 2021-2027, ще адресира няколко ключови елемента, чрез които да подобри облика, привлекателността и икономическата действителност в региона. За община Варна основа и възможност за сътрудничество биха били следните теми ще бъдат:

Приоритетна ос 1: По-„умна“ Европа и съседни територии

[234] Източник: https://blacksea-cbc.net/documents-2/joint-paper-on-interreg-next-strategic-programming

- Активизиране на туристическата дейност в региона, пострадала от пандемията COVID-19;
- Повишаване на равнището на R&D в региона
- Засилване на сигурността поради опасност от конфликти (терористични, военни и др.) в Черноморския басейн.

Приоритетна ос 2: По-„зелена и ниско-въглеродна“ Европа и съседни територии

- Третиране на отпадъци и отпадни води;
- Повишаване на ползването на възобновяеми източници;
- Справяне с ерозията и климатичните промени.

Приоритетна ос 3: По-„свързана“ Европа със съседни територии

- Подобряване качеството на пристанищната инфраструктура;
- Постепенно преминаване към по-„зелен“ воден транспорт и завишаване на интермодалния транспорт.

Приоритетна ос 4: По-„социална“ Европа и съседни територии

- Справяне с бедността, демографските и образователните проблеми;

Приоритетна ос 5: По-„осезаемо участие на обществото“ в управлението Европа и съседните територии

- Интегрирани териториални инвестиции и развитие на местните инициативни групи;
- Повишаване на институционалния и административен капацитет.

Програмата за международно сътрудничество на Дунавския регион[235] ще продължи и през настоящия период 2021-2027. Като допустим партньор в програмата, община Варна ще насочи интересите си към кооперирание в следните елементи от приоритетните области:

Приоритетна ос 1: Иновативен Дунавски район

- Повишаване на равнището на R&D в региона;

Приоритетна ос 2: Дунавски район отговорен за опазването на околната среда

- Промотиране на адаптивни методи за справяне с климатичните промени и превенции на риска;

[235] Източник: http://www.interreg-danube.eu/about-dtp/interreg-post-2020

- Повишаване на ползването на възобновяеми източници;
- Подобряване на зелената инфраструктура в градската среда и редуциране на замърсяването.

Приоритетна ос 3: По-социално насочен Дунавски район

- Подобряване на социалната инфраструктура;
- Подобряване достъпа до образование и качество на услугите, чрез подобряване на съответната инфраструктура;
- Повишаване на ролята на културата и туризма в развитието на региона;
- Социално включване и иновации.

Приоритетна ос 4: Добре управляван Дунавски район

- Повишаване на институционалния и административен капацитет.

Като една от основните програми на ЕС за градско развитие и кохезионния му фонд, чрез международно сътрудничество, програмата URBACT[236] ще бъде продължена и през следващия програмен период. Към настоящия момент няма обособени Приоритетни оси, но програмата ще се придържа тясно към регламента на ЕФРР, както и към други документи, които са от значение за европейското градско развитие, по-специално Европейската градска инициатива, Програмата за градовете за ЕС, Зелената сделка на ЕС и преразглеждането на Лайпцигската харта. Община Варна ще следи за всяка промяна и обявление, и ще реагира адекватно намирайки партньори за инициативи свързани с градското развитие.

„Хоризонт Европа“[237] е ключовата програма на ЕС за финансиране на научни изследвания и иновации с бюджет от 95,5 милиарда евро. Тя се справя с изменението на климата, помага за постигането на целите на ООН за устойчиво развитие и повишава конкурентоспособността и растежа на ЕС.

Община Варна има опит в изпълнение на проекти чрез програмата Хоризонт 2020

[236] Източник: https://urbact.eu/urbacts-next-programming-period-2021-2027-starting-take-shape-and-we-need-your-help

[237] Източник: https://ec.europa.eu/info/horizon-europe_en

и новият програмен период под надслова Хоризонт Европа ще е от интерес за амбициите за международно сътрудничество на административната единица. От 3-те основни стълба (и техните прилежащи клъстери) на програмата, община Варна ще търси колаборация в следните тематики:

Стълб 2. Глобални предизвикателства и конкурентоспособност на промишлеността в Европа:

- Клъстер Гражданска сигурност за обществото;
- Клъстер Здравеопазване;
- Клъстер Култура, творчество и приобщаване на обществата;
- Клъстер Климат енергия и мобилност.

Стълб 3. Иновативна Европа

- Клъстер ЕИ за иновативни технологии (EIT) – Обединяване на ключови участници в областта на иновациите (от научноизследователските, образователните и стопанските среди) около общата цел за развиване на иновациите.

Програма ЕРАЗМУС +[238], градяща се върху предшестващи я програми като ЕРАЗМУС, Creative Europe, the European Solidarity Corps и CERV, ще даде възможност на община Варна да участва в множество форуми, събития, работни групи и др., с което да подобри институционалния и административен си капацитет. Международното сътрудничество чрез тази програма е ценен елемент за обмяна на опит и идеи, което да позволи на Варна да използва опита си в партньорски програми и да създаде нови възможности за колаборация, в рамките на ЕС.

[238] Източник: https://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/news/erasmus-2021-2027-programme_en

Раздел XIII. SWOT-анализ

Проведеното изследване по тематични направления, по сектори и териториални нива позволява да се систематизират основните предимства, недостатъци, възможности и заплахи в SWOT анализ, който да послужи за определяне на насоките за развитие, паралелно с процеса на професионални и публични консултации. Актуализирането на изходната информация, въз основа на която е проведен социално-икономическия анализ в този кратък период не е довело до някакви съществени промени в състоянието и в тенденциите на развитие на общините, областите и регионите за планиране от ниво 2 в Република България.

Промените в икономиката, в здравеопазването и образованието, в културата, спорта и общественото обслужване, в начина на работа, в социалното поведение и взаимоотношения, в използването на публичните пространства и сгради, ще се отразят през следващата година, когато ще има и по-надеждни данни за различните сектори и за последиците от пандемията Covid'19.

SWOT	
Тематично направление: Икономическо развитие	
Положителни страни	**Идентифицирани проблеми**
Варна е най-големият икономически център в Северна България; Стратегическа инфраструктура (летище, пристанище, железопътна и автомобилна инфраструктура) - ключова за развитието на индустрията в района; Добра среда за развитие на стартъпи и цифрово развитие; Нарастване на размера на БВП за целия период на анализ; Увеличаване размера на произведената продукция; Увеличаващ се темп на производител-ност на труда;	Липсата на много големи индустриални терени на територията на община Варна – свободни, с ясна собственост и управление, както и с осигурена техническа инфраструктура, е един от факторите, които ограничават потенциала за индустриални инвестиции; Разходите за научно-изследователска и развойна дейност в община Варна са относително ниски; Доминиращ сектор на услугите, което поставя местната икономика в позицията на силна зависимост от колебанията на пазара;

Нарастващ темп на движение на разходите за придобиване на ДМА; Размерът на преките чуждестранни инвестиции в нефинансови предприятия показват тенденция на увеличение; Община Варна има 8 общински предприятия и е едноличен собственик на капитала на 24 еднолични търговски дружества. Ясно териториално обособени и развиващи се индустриални зони.	Недостатъчно използвани възможностите за публично – частни партньорства / концесии.
Потенциал за развитие	**Опасности**
Изграждането на Индустриална зона Варна край Аксаково има сериозен потенциал за развитието на Варна и района; Силен потенциал на Варна в областта на медицината и биотехнологиите, които се очертават като една от най-перспективните направления на технологично развитие в непосредствено бъдеще; Използване потенциала за развитие на технологични зони, в т.ч. в партньорство с местните университети, които да подкрепят трансформацията на местната икономика; Насоченост към високотехнологични производства в първичния и вторичен сектори на икономиката; Максимално използване на структурните фондове за иновации и подпомагане на малките и средни предприятия; Цифровизация на производства и използване на съвременни ИКТ; Преход към кръгова икономика, намаляване на ресурсната и енергийна	Нова финансова и икономическа криза; Намаляване или липса на подготвени кадри в отговор на новите предизвикателства пред икономическите сектори.

зависимост и намаляване и оползот-воряване на отпадъците.	
Тематично направление: Социално развитие	
Демография	
Положителни страни	**Идентифицирани проблеми**
Нарастване на населението и в градската и в селската част на общината; Силно положителен механичен прираст; Растящо население в подтрудоспособна възраст; Изключително добри общи демографски показатели спрямо общините-областни центрове в СЦР и СИР; Добро равнище на КИА; Ниски нива на безработица.	Отрицателен естествен прираст; Намаляващо население в трудоспособна възраст **и** растящо население в надтрудоспособна възраст – застаряване на населението; Дивергенция на населението по пол.
Потенциал за развитие	**Опасности**
Задържане на населението в подтрудоспособна възраст и привличане от други общини, области, региони с цел образование; Увеличаване на механичния прираст на населението от съседните общини, области и региони с по-слаби показатели за демографско развитие, както и от чужбина (Молдова и Украйна); С още по-висок механичен прираст ще се създадат предпоставки на стабилизиране на нивата на населението в трудоспособна възраст към положителен растеж.	Възможности за механично изселване към София и чужбина; Свиване на населението в трудоспособна възраст.
Образование	
Положителни страни	**Идентифицирани проблеми**
Варна има лидерска позиция по отношение на брой университети на	Спад на населението с висше образование с близо 6% през 2019г. спрямо 2015г. и увеличаване на

глава от населението в национален мащаб; Добре развита образователна мрежа - училища; Поетапно се извършва модернизиране на образователната материално-техническа база; Изграждат се нови образователни заведения или пристройки към съществуващите за осигуряване на необходимия капацитет; Наличие на частни образователни структури; Наличие на шест университета, осъществяващи ефективно взаимодействие с бизнеса; Добра материална база в училищата и висшите учебни заведения осигуряваща нормален учебен процес; Намаляване броя на напусналите образователната система ученици; Действащи структури за подкрепа на личностното развитие.	населението с основно по-ниско образование; Натиск за повече места в общинските детски градини в административни райони „Одесос“ и „Приморски“; Намаляване на обучаващите се в университетите и колежите студенти.
Потенциал за развитие	**Опасности**
Изграждане на модерна образователна инфраструктура; Стимулиране на по-тясното сътрудничество и комуникация между частния и публичния сектор в рамките на учебния процес и в научно-изследователските дейности; Разширяване на дуалната форма на обучение в професионалните училища; Преструктуриране на професионалните училища; Привличане на млади учители в системата на образованието;	Закриване на училища и детски градини, поради обезлюдяване на отделни селища и райони; Завършващи висше и средно образование със специалности, неприложими на трудовият пазар; Провал на реформата в образованието поради ограничени ресурси, съпротива на промяната.

Повишаване качеството на висшето образование и неговата приложимост на пазара на труда; Въвеждане на ИКТ в образователния процес и разширяване обхвата на продължаващото образование; Насочване на допълнителни ресурси към училищата в неравностойно положение; Пълноценно обвързване на средното и висшето образование с науката и бизнеса; Превръщане на училищата в съвременни лаборатории за пълноценно екологично образование и култура.	
Здравеопазване	
Положителни страни	**Идентифицирани проблеми**
Висока концентрация на лечебни заведения във Варна; Добре развита мрежа от обекти на системата на здравеопазването; Община Варна е член на Европейската мрежа „Региони за здраве“; Функциониращи общински здравни заведения; Наличие на Център за спешна медицинска помощ; Наличие на Медицински университет – Варна; Общински програми за промоция, профилактика и рехабилитация на общественото здраве, реализиращи се в партньорство с общински и държавни лечебни заведения и Медицински университет – Варна и финансовата подкрепа на Община Варна; Наличие на здравни медиатори, чиято дейност е насочена към подпомагане	Остарял сграден фонд на общинските лечебни заведения и техниката; Обезпечеността на населението с легла за краткотраен престой е по-малка от средното за страната; Липса на кадри и привличането им в частни лечебни заведения; Недостиг на средства за закупуване на нова апаратура; Ниска себестойност на клиничните пътеки, който е един от основните механизми за финансиране на болниците; Общият брой на общопрактикуващите лекари намалява, въпреки увеличаващото се населението във Варна; По-ниска обезпеченост с медицински специалисти по здравни грижи.

достъпа на уязвими групи от населението до здравни и социални услуги.	
Потенциал за развитие	**Опасности**
Разработване на дългосрочна Стратегия за общинското здравеопазване; Продължаване на успешната общинска политика за реализиране на програми за профилактика на населението; Подобряване качеството на здравно образование и възпитание в детските градини и училищата; Прилагане на интегриран подход в областта на промоция на здравето и профилактиката на болестите, вкл. в партньорство със всички звена в здравната система.	Липса на финансов ресурс за модернизация на здравната инфраструктура и материално– техническата база; Продължаващ дефицит на квалифицирани специалисти; Повишен и неовладян натиск върху здравната система, върху болниците и медицинския персонал в условия на пандемия.
Спорт	
Положителни страни	**Идентифицирани проблеми**
Голяма част от функциониращите на територията на община Варна спортни обекти са общинска собственост; Наличие на инвестиции за подобряване състоянието на спортната инфраструктура, вкл. изграждане на нови обекти; Наличие на спортни площадки за стимулиране на масовия спорт на открито; Наличие на Стратегията за развитие на физическото възпитание и спорта в Община Варна за периода 2018 -2022; Общинско предприятие ОП „Спорт – Варна“ осъществява поддръжка и ремонт на спортно – материалната база и др.; Много широк спектърът от спортни клубове, вкл. 2 спортни федерации по различни видове спорт;	Остаряла материална база за спорт и спортни занимания; Недостатъчно висок дял на населението, занимаващо се със спорт или друг вид физическа активност; Недостатъчно европейско/ национално финансиране на спортните обекти, събития и дейности за поддържане на укрепваща здравето физическата активност.

За осъществяване на спортната дейност, Община Варна реализира програма „Спорт“ и програма „ Спортно-туристическа дейност“.	
Потенциал за развитие	**Опасности**
Подобряване на спортната инфраструктура за практикуване на масов спорт, подобряване на физическото здраве на жителите на града и подобряване качеството; Изграждане на нови обекти за развитие на плувните спортове и ветроходството; Прилагане на цялостен концептуален модел за всички елементи на спорта – спорт за всички, спорт за високи постижения и спорт в свободното време; Споделено използване на изградени спортни обекти и съоръжения отспортисти и широка публика; Разгръщане на ПЧП и интегриране на представители на образованието, здравеопазването, НПО, спортните федерации и клубове и общинските администрации в постигане на целите в областта на физическата активност и спорта.	Промяна на правителствената политика и на приоритетите и оттегляне на подкрепата за спорта и спортната политика; Финансова криза и намаляване на ресурсите за подкрепа на политиката в областта на спорта за всички, в свободното време и за високи спортни постижения; Приватизиране на спортни обекти и съоръжения и неефективно използване при промяна на предназначението им.
Социални услуги	
Положителни страни	**Идентифицирани проблеми**
Община Варна акцентира на социалното включване, разработване на инициативи и на внедряване на нови социални услуги, които са насочени към уязвими групи, деца и семейства в риск; Широк спектър от предлагани социални услуги за различните целеви групи; Наличие на голям набор от стратегически документи, свързани с развитието на социалните услуги;	Необходимост от ремонти в част от материалната база на социалните услуги; Недостиг на услуги в подкрепа на специфични пълнолетни лица в риск – психични заболявания, деменция и др.

Организационен капацитет да управлява финансови средства от европейски, държавни и общински фондове за реализиране на социални проекти; Висок дял на публично-частно партньорство при управление на социалните услуги; Община Варна има капацитет да финансира голяма част от услугите си, както за деца и младежи, така и за възрастни.	
Потенциал за развитие	**Опасности**
Разширяване на капацитета на социалните услуги за деца с трайни увреждания и поетапно разкриване на услуги, предлагащи дневна грижа за общо 240 деца; Разкриване на интегрирана здравно-социална услуга за резидентна грижа за деца с трайни увреждания с потребност от постоянни медицински грижи за 16 деца; Осигуряване на повече социални услуги с европейско финансиране; Разкриване на нови социални услуги; Стимулиране на мрежата от доброволчески организации, вкл. и такива за социална подкрепа.	Голяма конкуренция за ресурси и недостатъчно финансиране на социалните услуги; Продължаващо застаряване на населението и нарастване на абсолютния и относителен дял на населението на възраст над 65 години.
Жилищен сектор	
Положителни страни	**Идентифицирани проблеми**
Регистрира се сериозен ръст на ново строителство, като на пазара се засилва търсенето на къщи и вили в близост до града; Прилагане на съвременни техники при новото жилищно строителство; Нарастващ инвестиционен интерес към селата и терените в бившите вилни зони;	Общинският жилищен фонд е ограничен и достъпът до настаняване е труден за нуждаещите се; Поддържане на общинския жилищен фонд изцяло със средства от бюджета на общината.

Реализирани проекти за въвеждане на мерки за енергийна ефективност в многофамилни жилищни сгради.	
Потенциал за развитие	**Опасности**
Подобряване на енергийните характеристики на жилищните сгради; Прилагане на местни политики за обновяване на жилищния фонд в града.	Промяна в националната политика за енергийна ефективност; Липса на интерес от страна на обществеността за реализиране на инвестиции в ЕЕ.
Култура, културно-исторически паметници, културно наследство	
Положителни страни	**Идентифицирани проблеми**
В община Варна съществуват материални и духовни следи от всички исторически епохи на човешкото развитие; Към Кмета на общината е създаден обществен съвет по опазване на културното наследство; Добра инфраструктурна обезпеченост с инфраструктура за култура; Варна попада в обхвата на един от културните коридори на Югоизточна Европа - Виа Понтика (Via Pontica), простиращ се по западното и южното крайбрежие на Черно море; В град Варна е концентриран значителен брой обекти на недвижимото културно наследство; Богато, съхранено и добре експонирано културно – историческо наследство; Включване на творческите гилдии в реализиране на събития, продукти.	Голям брой НКЦ, трудни за поддържане поради ограничено финансиране; Повечето от сградите, културни ценности от следосвобожденския период са с нарушена автентичност, в следствие на извършени късни преустройства в екстериора и притежават само поддържаща ансамблова значимост, като стойността им се изразява предимно в тяхното фасадно оформление; Голямата част от археологическите обекти, които са с категория „национално” значение, се нуждаят от допълнителни археологически и исторически проучвания; Затруднени или невъзможни действия за физическо опазване на НКЦ, които попадат в земеделски частни земи, горски фонд, природни паркове или територии със специален режим; Ограничено финансиране за недвижими културни ценности, в т.ч. археологически обекти.
Потенциал за развитие	**Опасности**
Осигуряване на инвестиции за реализиране на инфраструктурни	Недостатъчна финансова подкрепа за културни дейности, институции и КИН;

проекти за обекти, предоставящи услуги в областта на културата; Изграждане на нова сграда на библиотеката; „Отваряне“ на открити публични пространства за култура; Поощряване на междусекторните партньорства с цел постигане на мултиплициращ ефект и активно сътрудничество с националните и международни културни институции; Значимите за културата на Варна събития да станат част от туроператорските програми за следващи туристически сезони; Развитие на публично-частни партньорства; Използване на ИКТ в културните събития и привличане на млади творци.	Промяна на отношението към традиционните културни дейности и институции и отлив на публика.
Пространствено развитие	
Положителни страни	**Идентифицирани проблеми**
Варна е важен елемент на пространствения териториално-урбанистичен модел – град центрове с национално и наднационално значение от мрежата на европейските градове (MEGA, FUA) с формиращите се към тях агломерационни ядра и агломерационни ареали и осите на урбанистично развитие; Град Варна е център от второ йерархично ниво, с национално значение в територията на регионите; Стартирало интегрирано обновяване и развитие на град Варна – център на агломерационен ареал.	Контраст между развитието на града и селата; Недостатъчен финансов ресурс за реализиране обновяването на селата.
Потенциал за развитие	**Опасности**

Интегрирано развитие на градовете и агломерационните им ареали; Балансиране на мрежа от населени места в общината; Ограничаване на екстензивното развитие на градовете върху земеделски земи и по-ефективно използване на усвоени урбанизирани пространства в регулационни граници.	Засилване на моноцентричния характер на селищна мрежа; Засилване на контраста между център и периферия.
Транспортна и инженерно-техническа инфраструктура	
Транспортна инфраструктура	
Положителни страни	**Идентифицирани проблеми**
Варна е многофункционален транспортен център с международно значение, съчетаващ всички видове транспорт (по суша, по въздух, по море). Община Варна се обслужва от два пътя с международно значение (Е-70 по направлението Варна-Русе и Е-87 по Черноморското крайбрежие) и изградените участъци от АМ „Хемус“ и от АМ „Черно море“. Разширяване на зоната за обществен достъп в източната част на Пристанищен терминал Варна-изток, която е в непосредствена близост с историческия център на града, осигуряваща възможност за по-нататъшно отваряне към града за реализиране в урбанистичен план връзката „град-море“; Варна е точка от широкообхватната TEN-T мрежа, която е планирано да бъде завършена до края на 2050 г.; Поетапно изграждане на велосипедна мрежа; Обособена пешеходна зона, свързваща обществените обекти, представляващи интерес за посетителите;	Забавяне реализирането на стратегически пътни проекти, недоизградените участъци от автомагистрали и скоростни пътища възпрепятстват подобряване интегрираността на транспортната мрежа; Липса на нова автогара в град Варна; Паркирането извън „Синя зона“ е хаотично, липсва организация като малка част от предвидените паркинги са оформени/ имат настилка; Висока натовареност с автомобилен транспорт в центъра на града; Част от съществуващата първостепенна улична мрежа (ПУМ) няма технически характеристики за прогнозния си клас; Уличната мрежа на Варна не притежава необходимата пропускателна способност, която да осигури нормалното движение на нарасналия брой МПС през последните години особено през летните месеци; В жилищните комплекси липсва структура на пешеходното движение;

Въведена „Синя зона“ за кратковременно платено паркиране; Въведени елементи на интелигентни транспортни системи; изграден Център за наблюдение и управление на трафика.	Водният транспорт не е добре развит за свързване на туристическите места; Ограничен собствен финансов ресурс за разработване и изпълнение на проекти; Силна сезонност в туризма и увеличаване на транспортните проблеми за кратък период (3 месеца); Необходимост от по-широко прилагане на устойчиви екологични форми на придвижване и видове транспорт.
Потенциал за развитие	**Опасности**
Разработване и реализиране на план за устойчива градска мобилност (ПУГМ) на град Варна; Развиване и поддържане на съществуващата инфраструктура; Подобряване на градската мобилност и свързаността с населените места във връзка с трудовата мобилност; Разработване на ефективен подход за осигуряване и управление на паркирането, който отговаря на нуждите на обществото; Въвеждане на допълнителни ИТС и мобилни приложения за управление на мобилността в града и областта; По-нататъшно интегриране на секторите на туризма и транспорта за постигане на устойчив достъп до туристически обекти; Изграждане на нови улици, пешеходни зони, паркинги, озеленяване; Подобряване на пътната безопасност и намаляване на пострадалите при ПТП.	Влошаване състоянието на изградената инфраструктура; Влошаване качеството на предоставяните пътнически услуги; Повишаване нивата на шумово и прахово замърсяване в град Варна.
Енергийна инфраструктура	
Положителни страни	**Идентифицирани проблеми**

Наличие на европейски и национални политики и инструменти за увеличаване на енергийната сигурност, предприемане на мерки за енергийна ефективност и използване на ВЕИ; Политическа воля и наличие на общински стратегически документи за устойчиво енергийно развитие; Наличие на управленски и административен опит при прилагане на мерки за енергийна ефективност и използване на ВЕИ с доказан резултат и въздействие; Техническа и кадрова обезпеченост на критичната инфраструктура на територията на община Варна; Планове за действие при кризисни ситуации като прекъсване на доставки на природен газ, резервирано захранване с електроенергия и други; Достъп до експертиза на университетите във Варна, специализирани фирми и организации, както и неправителствени организации и професионални сдружения; Мерките в областта на енергийната ефективност и използването на ВЕИ имат силен социален ефект (по отношение на енергийната бедност) и екологичен ефект (по отношение на намаляване на някои замърсители и фините прахови частици); Участие в инициативата Споразумение на кметовете и свързаните с това допълнителни инициативи за организиране на информационни дни и повишаване на капацитета на общинската администрация.	Необходимост от значителни ресурси за навременна рехабилитация на съществуващата инфраструктура и производствени мощности, както и разширяване на инфраструктурата за снабдяване с топлинна енергия и газ; Липса на проектна готовност за сложни обекти от енергийната инфраструктура и сградния фонд, за които се изискват допълнителни проучвания и анализи; Ниско техническо ниво и недостатъчно използвани възможности за автоматизация и контрол в някои сектори – като отопление на сградния фонд, улично осветление и други; Нискоефективно използване на енергийните ресурси в индивидуални отоплителни уреди, използващи дърва за огрев и въглища при домакинства; Липса на достатъчно ефективни анализи, разяснителни кампании и други инструменти за насърчаване на по-широкото навлизане на ВЕИ за собствено потребление или производство, както и за насърчаване на енергийните кооперативи; Недостатъчно амбициозни бизнес-планове и стратегически документи на комуналните предприятия и ограничено използване на собствените ресурси.
Потенциал за развитие	**Опасности**
Съществуващ потенциал за използване на възобновяеми енергийни източници	Международни финансови и икономически кризи, засягащи

като геотермална и аеротермална енергия, слънчева енергия и други; Намаляване на енергийната зависимост от изкопаеми горива и замърсяването на околната среда. Подобряване на средата на обитаване на сградите и топлинния комфорт; Създаване на работни места преди всичко за инсталатори на системи за оползотворяване на ВЕИ; Навлизане на нови технологии в областта на енергетиката, енергийната ефективност и използване на ВЕИ, включително на информационни и комуникационни технологии за по-ефективно използване на ресурсите и интелигентни градове; Постепенна промяна на енергийния микс и преминаване към по-широко използване на ВЕИ, отпадъчна биомаса и отпадна топлина; Подмяна на нискоефективни колективни или индивидуални отоплителни уреди със съвременни, използващи аеротермална енергия или биомаса за домакинствата, както и разширяване на газопреносната мрежа; Съществуващи финансови механизми и програми за подпомагане на мерки за енергийна ефективност и подобряване на качеството на атмосферния въздух; Възможности за привличане на частни капитали чрез публично-частни партньорства за финансиране на енергийни централи и мрежи.	сигурността на доставките и водещи до увеличаване на цените на енергийните ресурси; Възникване на технически и пазарни трудности, свързани с осигуряване на енергийни ресурси, включително електроенергия, природен газ, биомаса; Възможни промени в националната политика, която може да засегне определени сектори като комбинираното производство на енергия, преноса и разпределението на газ, използването на устойчива горска биомаса и други; Формиране на негативна обществена нагласа в резултат от недобре провеждана разяснителна кампания на дружества, като например за разпределение на разходите за отопление, биомаса и други; Неправилно/неустойчиво използване на някои ресурси, като горска биомаса, геотермална енергия и други; Сравнително чести промени в нормативната база; Климатични промени, природни бедствия и катастрофи и други; Липса на баланс между интересите на потребителите и производителите на енергия от различни източници; Прекратяване или намаляване на финансиране за някои инфраструктурни и други проекти по икономически или други причини и рискови фактори; Административни и други трудности при усвояване на средства за финансиране на инфраструктурни проекти; Липса на желание за промяна при крайните потребители и преминаване към по-широко използване на ВЕИ;

	Бизнес и финансови затруднения, липса на ликвидност и други проблеми за комуналните предприятия, породени от натрупани задължения, кризисни ситуации и висока аварийност и други фактори.
Телекомуникации	
Положителни страни	**Идентифицирани проблеми**
Силно позитивни Позиция като ключов център за разпространение на телекомуникационни услуги; Много активно използване на програми за развитие на телекомуникационната мрежа; Висок процент на интернет осигуреност на населението – над средното за страната. **Умерени** Възможности за последващо развитие, чрез програми (ПРСР и международни).	**Силно проблематични** Наличие на „бели“ зони в общината. **Умерени** Редукция на използване на интернет от населението за 2019г.; Наличие на „сиви“ зони в общината.
Потенциал за развитие	**Опасности**
Възползване от статута на ключов център за разпространение на телекомуника-ционни услуги.	Пропускане на възможностите за финансиране на развитието на телекомуникационната мрежа на общината, чрез програми.
Съобщителни услуги	
Положителни страни	**Идентифицирани проблеми**
Пълно покритие на общината от 3-те мобилни оператора; 100% цифровизация; Активни мобилни оператори на територията на общината – възможност за избор на населението на общината.	Невъзможност на пощенските съобщителни услуги да се справят с конкуренцията на частния пазар в определени сектори.

Потенциал за развитие	Опасности
Ускоряване на подмяната на физически станции за гласови услуги с мобилни до достигане на естествен минимум; Поддържане на конкурентоспособни пощенски услуги в общината.	Прекалено голяма зависимост от частния сектор в определен вид съобщителни услуги.
Водоснабдяване и канализация	
Положителни страни	**Идентифицирани проблеми**
Осигурени водни ресурси за водоснабдяване; Централизирано водоснабдяване осигурено за всички населени места; Качеството на доставяната вода - отговаря на изискванията, определени в стандартите за питейна вода; Изградена довеждаща и разпределителна водоснабдителна мрежа; Изградена канализационна система; Изградени ПСОВ, 2 бр.	Голям брой аварии по ВиК системата; Високо ниво на загуби на питейна вода; Енергийна неефективност на съоръжения; Населените места в общината са 93% обхванати с канализационна мрежа; Неефективност на разходите за услугата отвеждане на отпадъчни води
Потенциал за развитие	**Опасности**
Водоснабдяване Намаление до целевите стойности – под 60 аварии/100 км/год.; Намаление до целевите стойности в края на периода – под 49%; Намаление до целевите стойности - под 0,45 квтч/м^3. **Канализация и пречистване на отпадъчни води** Намаление до целевите стойности – под 120 аварии/100 км/год.; Увеличение на ефективността на разходите до целевите стойности – 1.1	Продължаващ недостиг на финансови средства за подновяване на амортизираната водопроводна мрежа и нарастване на загубите Влошаване качествата на питейната вода Влошаване качествата на околната среда поради забавяне процеса на улавяне и пречистване на отпадъчните води.

Управление на отпадъците	
Положителни страни	**Идентифицирани проблеми**
Разработена общинска програма за управление на отпадъците; Всички населени места са обхванати от системата за събиране и транспортиране на смесените битови отпадъци; Количеството на образуваните битови отпадъци през последните години намалява; Изградена Регионална система за управление на отпадъците регион Варна (Аксаково) между общините Варна, Белослав и Аксаково; Наличие на инсталации за третиране на битови отпадъци; Въведена система за разделно събиране на отпадъците; Старото общинското депо за твърди битови отпадъци е закрито и рекултивирано със собствени средства на общината.	Община Варна не е изпълнила целите си по отношение ограничаване количество-то депонирани биоразградими отпадъци за 2018 г.; Липса на гражданска активност и достатъчно информация относно ОСР и утайки от ПСОВ.
Потенциал за развитие	**Опасности**
Изпълнение на конкретни мерки, които да гарантират устойчивото развитие на околната среда в т.ч. управление на отпадъци, подобряване качеството на атмосферния въздух, водите, горите и плановото залесяване, превръщането на парковете в желана зона за отдих, запазване зелената система на града и др. Развитие на системата за разделно събиране на отпадъците; Внедряване на съвременни решения за оползотворяване на отпадъците.	Депонирането на битови отпадъци остава все още най-използваният метод за третиране на битови отпадъци.
Околна среда, изменение на климата и риск от бедствия	

Положителни страни	Идентифицирани проблеми
Целенасочена и последователна политика на общинска администрация Варна за опазване компонентите на околната среда; Наличие на богата зелена система в общината; Висок дял на Националната екологична мрежа на територията на Варна; Непрекъснато нарастване на ДМА в екологична инфраструктура през последните години; Наличие на минерални води.	Високи нива на фини прахови частици (ФПЧ10); Влошено екологично и химично състояние на повърхностни води; Загуба на биоразнообразието; Замърсяване на почвите; Население изложено на шумово замърсяване; Наличие на голям брой свлачища, срутища; Недостатъчен вътрешен финансов ресурс за инвестиции в опазването на околната среда и за ефективно използване на природните ресурси.
Потенциал за развитие	**Опасности**
Използване на финансовите инструменти на ЕС, за решаване на проблемите, свързани с опазването на околната среда; Ефективно използване на ресурса от минерална вода и предоставената концесия на Община Варна; По-висока енергийна ефективност и използване на възобновяеми енергийни източници; Ангажиране на бизнеса в усилията за опазване на околната среда; Въвеждане на иновативни технологични решения, по-специално в енергийния сектор; Въвеждане на ефективни, съвременни техники, прилагани по отношение на околната среда; Използване на териториите със запазена „чиста“ околна среда за развитие на рекреативна дейност и биоземеделие;	Глобално изменение на климата - засушаване и рисковете, свързани с природни бедствия; Недостатъчно ефективен диалог между администрацията и местните общности при изграждане на депа и съоръжения за оползотворяване на отпадъци; Забавяне на процесите на планиране и изпълнение на проекти поради сложни административни процедури по ЗООС и ЗБР; Продължаващ недостиг на финансов ресурс за бързо и цялостно справяне с екологичните проблеми.

Изготвянето на Инвестиционна програма за определяне на превантивни мерки и за преодоляване на последиците от негативните и разрушителни геодинамични и гравитационните склонови процеси и явления на територията на Община Варна.	

Управление на проектите и усвоените фондове по оперативните програми	
Положителни страни	**Идентифицирани проблеми**
Налице е административен капацитет в местната власт за реализиране на проекти по оперативни програми; Натрупване на инвестиции с икономически и социален характер, подкрепени от оперативните програми, необходими за растежа на териториал-ните единици; Голям опит в международни проекти с много партньори; Опит в проекти с продължителност над 24 месеца; Участие в международно сътрудничество и в двата изминали програмни периода; Богат набор от партньорски (в процес на изграждане на партньорство) общини.	Липса на достатъчно източници за финансиране на проекти в населените места извън общинския център; Дефицит в националната политика по отношение развитието на териториите около агломерационните ареали; Ограничен опит на Общината в ролята ѝ на водещ партньор в международни проекти, поради което трудно може да кандидатства като такъв; Ограничение в броя на проектите, в които общината може да участва едновременно.
Потенциал за развитие	**Опасности**
Целенасочена подкрепа чрез подходящи средства за реализиране на проекти в селата извън общинския център; Реализиране на съвместни/ интегрирани проекти със значение за няколко общини за повишаване на капацитета и на синергичния ефект; Използване на инструментите за интегрирани териториални инвестиции, водещи до по-висока добавена стойност, икономия на ресурси и синергия.	Влошаване състоянието на селата от община Варна в резултат на липсата на ясно регламентирана национална политика и възможни финансови източници за реализиране на проекти за тяхната устойчивост и растеж; По-трудното лансиране на проектна идея на общината, поради сравнително по-малкия опит като водещ партньор в големи международни проекти.

Новият програмен период предлага идеални възможности за надграждане на постигнатото от община Варна на международната сцена; Големият брой контакти създадени от общината през предходните програмни периоди и партниращи градове в Европа дават по-богата възможност за участие в проекти през 2021-2027 г.	

Раздел XIV. Взаимовръзки на анализа с резултатите от проведения хоризонтален социално-икономически анализ на районите на национално ниво, изготвен от „Национален център за териториално развитие“ ЕАД

Анализът на икономическото, социалното и екологичното състояние, нуждите и потенциалите за развитие на община Варна с резултатите от проведения хоризонтален социално-икономически анализ на районите в Република България, изготвен от „Национален център за териториално развитие“ ЕАД съдържа детайлен социално-икономически и демографски анализ с цел да послужи при разработването на Оперативна програма за регионално развитие и други програми финансирани със средства от ЕСИФ, Националната стратегия за регионално развитие на Република България, регионалните планове за развитие на районите от ниво 2, Националната концепция за пространствено развитие и регионалните схеми за пространствено развитие на район от ниво 2 за периода след 2020 г.

Първа част обхваща териториалния анализ на развитието по тематични направления и ключови характеристики по три основни теми: за урбанистичното развитие, териториалните аспекти на секторните политики, административния капацитет за провеждането им и за изпълнение на проекти.

Втора част акцентира върху сравнителния анализ на социалното, икономическото, демографското и екологично състояние и развитие и инфраструктурното осигуряване на районите, областите и общините. Във всяко тематично направление са проследените промените, настъпили в резултат на прилаганите европейски и национални политики и програми и са систематизирани изводи за въздействието на външни и вътрешни фактори, за установените трайни тенденции и възможности за преодоляване на проблемите.

Трета част обобщава синтезираните изводи от първите две и ги надгражда с интегриран национален профил.
Съдържанието на втората и третата част, както и резюмето на анализа, са с обхват

идентичен на ПИРО, съобразно изискванията на ЗРР и Методическите указания. Съдържанието е първата взаимовръзка между ПИРО и Анализа на районите.

Разработеният анализ към ПИРО следва логиката на основните тематични направления. За постигане на по-голяма прегледност мястото на община Варна е разглеждана на областно и на ниво регион към тематичните направления.